

Evaluering af optagelsessystemets betydning for social mobilitet på CBS

Møller Nielsen, Michael

Document Version
Final published version

Publication date:
2017

License
CC BY-NC-ND

Citation for published version (APA):
Møller Nielsen, M. (2017). *Evaluering af optagelsessystemets betydning for social mobilitet på CBS*.
Copenhagen Business School, CBS.

[Link to publication in CBS Research Portal](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

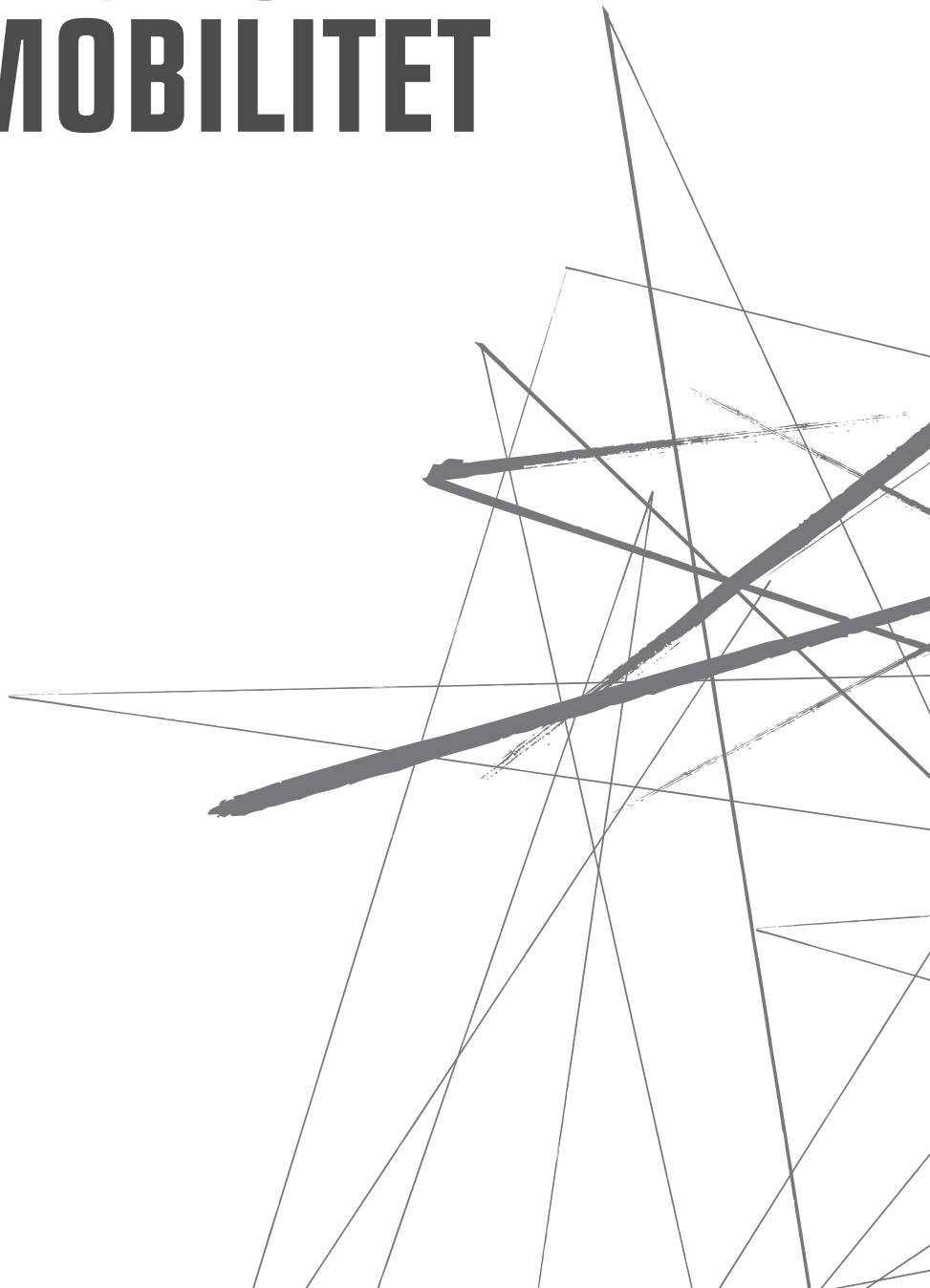
If you believe that this document breaches copyright please contact us (research.lib@cbs.dk) providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Download date: 04. Jul. 2025

Michael Møller Nielsen

EVALUERING AF OPTAGELSESSYSTEMETS BETYDNING FOR SOCIAL MOBILITET PÅ CBS

NOVEMBER 2017

MICHAEL MØLLER NIELSEN:
EVALUERING AF OPTAGELSESSYSTEMETS
BETYDNING FOR SOCIAL MOBILITET PÅ CBS

© CBS COPENHAGEN BUSINESS SCHOOL, 2017

OMSLAG: CBS COMMUNICATIONS
TRYK: GRAFISK RÅDGIVNING APS

ISBN 978-87-970214-0-8 (PAPERBACK)
ISBN 978-87-970214-1-5 (PDF)

DISTRIBUERES GENNEM:
TEACHING & LEARNING, CBS
COPENHAGEN BUSINESS SCHOOL
SOLBJERG PLADS 3
2000 FREDERIKSBERG
TLF. 3815 2570 / 3815 2773
EMAIL MMN.TL@CBS.DK

Forord

Denne rapport er udarbejdet til imødekomme af pkt. 5.2 i udviklingskontrakten mellem Uddannelses- og forskningsministeren og CBS for 2015-17, omhandlende en evaluering og eventuel revision af optagelseskriterierne i kvote 2 med henblik på at få et socialt bredere sammensat studenteroptag. Arbejdet er gennemført efter anmodning af Dekansekretariatet for Uddannelse og er udført i Forretningsudvikling under Økonomi og Analyse på CBS.

Med særlig henblik på en kvalitetssikring af de statistiske analyser og analysemetoder har Professor¹ Lisbeth la Cour, Department of Economics, CBS, gennemset tidligere rapportudkast. De meget grundige kommentarer har ført til betydelige ændringer i fremstillingen, som herved er blevet betydeligt forbedret, hvilket jeg er meget taknemlig for.

Efterfølgende er rapporten gennemset af min kollega Sine Zambach, hvorved mange korrekturfejl er blevet rettet og redaktionelle forbedringer implementeret. Den indsats takker jeg ligeledes mange gange for.

Uagtet disse vigtige bidrag, er tilbageværende fejl og uklarheder dog helt mit eget ansvar.

Michael Møller Nielsen
Evalueringskonsulent og analysemedarbejder.

Abstract

This study examines the effect of the admission rules on the social composition of students admitted at CBS in 2015. The study is initiated by the Dean of Education to fulfil the Development Contract between CBS and the Minister of Higher Education and Science 2015-17.

Social inequality still exists in the Danish higher educational system. While 53% of all Danish families with children in 2009 were skilled or unskilled labours only 36% of the applicants to CBS came from such families. On the other hand 24% of the applicants came from families with an academic degree while only 15% of all Danish families with children had an academic degree. Social inequalities in higher education in Denmark are thus largely established in the early schooling. But admission rules to higher education also contribute to further inequality. Applicants from families with an academic degree have 48% chance of being admitted at CBS while applicants from unskilled families only have 29% chance. This selection of students from more privileged families is not a special feature for CBS. Compared to other Danish universities – and especially the universities in Copenhagen – CBS does not have a more socially skewed student population.

The predominant reason why the admission system favours applicants from socially privileged homes is that the admission systems selection rules are closely linked to the candidates' grades (GPA) from their entrance exam. Grades in the upper secondary school system greatly favour the socially privileged. 34% of the applicants to CBS from families with an academic degree apply with a GPA from entrance exam at 10 or more, while only 16% from this social segment have a GPA below 7. Only 22% of the applicants from skilled or unskilled families have a GPA at 10 or more while 30% have a GPA below 7.

It has for a long time been recognized that it is more difficult for children from socially disadvantaged families to achieve high grades at upper secondary school. Partly because of this the Danish Government has established a secondary admission quota dedicated to applicants with alternative, extra-curricular entrance qualifications (Quota 2). Admission via Quota 2 is less linked to grades from entrance exam, but depends more on the applicants' documented activities after high school. Particular attention is paid to permanent work, stay abroad and other educational activities. In addition, admission to some CBS programmes includes an assessment of the applicants' written applications.

¹ Professor mso of Time Series Econometrics

However, this study reveals that Quota 2 does not favour applicants from socially disadvantaged families. If quota 2 was abolished and all admission thus solely made dependent on grades, it would not affect the social composition of those admitted to CBS. The only effect would be that fewer applicants from abroad would be admitted.

Of course the Quota 2 system allows applicants with low grades a chance to be admitted at CBS, and this means for the greater part applicants from socially more disadvantaged families. But there are some opposing effects that in particular prevent applicants from less privileged homes from applying via Quota 2:

First, a Quota 2 application requires that the study start is postponed with at least one year after the completion of the entrance exam. This study reveals that applicants from homes with less educated parents and applicants with non-Western origin are less likely to postpone their study start. Since it is the educational level and the cultural background and not the family income that is relevant to the tendency to postpone the study start, the explanation appears to be socially defined differences in the attitude to pausing the education process.

Second, a break in the education process must be used for permanent employment, stay abroad and/or other educational activities (e.g. folk high school stay). This study reveals that among those who pause after completion of their entrance exam, it is less likely for applicants from low-income families and applicants with non-Western origin to apply via Quota 2. Since it is income rather than educational level that is relevant to the propensity to make use of the Quota 2 opportunity, it is likely that economic barriers to long-term stay abroad or folk high school stays etc. would be the main explanations. Furthermore it could be more difficult for young people with non-Western origin to get (and keep) a permanent job. It does not matter for the socially-dependent propensity to apply via quota 2, whether or not a motivated application is required.

For those who apply through Quota 2, social background in itself have no bearing on whether they are admitted or not. The main factor that affects whether a Quota 2 application is successfully met is still the GPA from the entrance exam, which also in Quota 2 plays a major role in the overall assessment of the application. Therefore, it is still less likely that an applicant from a socially disadvantaged home will be admitted in Quota 2 than an applicant from a more privileged home. Grades are equally important in those programmes where a written motivated application is included as in the programmes where there is no.

However, the importance of the admission criteria through quota 2 seems limited. Even though admission through quota 2 was made entirely independent of the grades, it would in absolute numbers only be a few more from socially less privileged homes that would be admitted to CBS. The effect of a complete abolition of grades as a criterion for admission through quota 2 would be that approximately 15-20 more from less privileged homes would be admitted to CBS. This is only 2-3% of those who are admitted via Quota 2.

Indhold

DEL 1: Datagrundlag, definitioner og analysens nærmere problemstilling	7
1. Undersøgelsens baggrund	9
2. Optagelsessystemet og undersøgelsens mere præcise problemstilling	9
2.1. Optagelsessystemet	9
2.1.1 Optagelse i kvote 1	9
2.1.2 Optagelse i kvote 2	10
2.2. Analysens mere præcise problemstilling.....	11
2.3. Rapportens videre opbygning	13
3. Undersøgelsens tilrettelæggelse og datagrundlag.....	15
3.1. Data fra Danmarks statistik	15
3.2. Socialgrupper defineret ved uddannelse og indkomst	17
3.3. Sammenhæng mellem socioøkonomisk miljø og geografisk oprindelse	18
3.4. Ansøgernes socioøkonomiske opvækstbetingelser	19
3.4. Socioøkonomiske opvækstbetingelser for ansøgere og optagede	21
3.5. Social struktur blandt optagede på CBS og andre danske universiteter	22
Del 2: Deskriptiv statistisk fremstilling	23
4. Søgemønster.....	25
4.1. Adgangsforudsætninger og social baggrund	25
4.2. Social baggrund og søgt uddannelse	26
4.3. Social baggrund og søgning til kvote 1 og kvote 2	31
4.4. Foreløbig konklusion vedrørende søgemønstret	37
5. Antal år mellem bestået adgangsgivende uddannelse og ansøgning	38
5.1. Adgangskvotientens betydning for at holde pause.....	38
5.2. Den sociale baggrunds betydning for at holde pause	38
6. Succes med ansøgning.....	40
6.1. Overblik over social baggrund og succes med ansøgningen	40
6.2. Generel succesrate i forhold til den korrigerede adgangskvotient	44
6.3. Social baggrund og succesrate i kvote 2.....	46
6.4. Den sociale struktur for alle ansøgere og for ansøgere med succes i kvote 2	48
6.5. Foreløbig konklusion vedrørende ansøgernes succes med ansøgningen	50
7. Faktisk optagelse	52
7.1. Social struktur blandt optagede i kvote 1 og i kvote 2	52
7.2. Social struktur blandt optagede på de enkelte uddannelse.....	54
8. Samlet foreløbig konklusion på baggrund af deskriptiv statistik	56

Del 3: Modelbaseret analyse og mere formel statistisk hypotesetest af optagelsen i kvote 2	59
9. Grundmodel og den sædvanlige hypotese om kvote 2s sociale betydning.....	61
10. Den sociale sammensætning af ansøgerne og af optaget i kvote 2.....	63
11. Analyseresultater.....	67
11.1 Ansøgernes tilbøjelighed til at holde sabbatår.....	68
11.2 Ansøgernes tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2	79
11.3 Ansøgernes sandsynlighed for at få succes med en kvote 2-ansøgning	93
11.4 Samlet social selektion blandt ansøgere, der ikke kan optages i kvote 1	102
11.5 Simulation: Nettovirkning af kvote 2-systemet på social struktur i optaget.....	106
12. Konklusioner på analysen i del 3	112
DEL 4: Sammenfattende konklusioner og perspektivering	115
13. Sammenfattende konklusioner	117
13.1 Baggrund og problemstilling	117
13.2. Deskriptiv fremstilling.....	118
13.2.1. Beskrivelse af adgangsforudsætninger, søgeadfærd og social baggrund	118
13.2.2. Beskrivelse af social baggrund og succes med ansøgningen.....	119
13.2.3. Beskrivelse af den sociale sammensætning af dem, der optages i kvote 1 og kvote 2.	119
13.3. Statistisk analyse af optagelsen i kvote 2	120
13.3.1. Udgangspunkt for analyserne.....	120
13.3.2. Analyseresultaterne.....	121
13.3.3. Anslået social effekt af kvote 2.....	126
14. Perspektiver og handlemuligheder.	126
BILAG 1. CBS uddannelser med og uden krav om en motiveret ansøgning for optagelse i kvote 2.....	129
Referencer	130

*DEL 1: Datagrundlag,
definitioner og analysens
nærmere problemstilling*

1. Undersøgelsens baggrund

CBS har i udviklingskontrakten med Uddannelsesministeren indskrevet, at der i perioden 2015 – 2017 gennemføres en evaluering af optagelsessystemets effekt på den sociale mobilitet, og at CBS på baggrund heraf vil vurdere, om optagelseskriterierne i kvote 2 er hensigtsmæssige, samt evt. udarbejde nye optagelseskriterier.

2. Optagelsessystemet og undersøgelsens mere præcise problemstilling

2.1. Optagelsessystemet

Hovedsondringen i optagelsessystemet er sondringen mellem kvote 1 og kvote 2. Uanset hvilken kvote der søges, er optagelse dog betinget af, at ansøgeren opfylder de generelle adgangskrav, dvs. har bestået en anerkendt gymnasial ungdomsuddannelse, og opfylder de specifikke adgangskrav til den søgte uddannelse. De specifikke adgangskrav vedrører typisk krav om, at der er bestået bestemte fag (f.eks. matematik, engelsk mv.) på et bestemt niveau (f.eks. B-niveau) på den adgangsgivende uddannelse. Det er muligt for ansøgere at opfylde de specifikke krav via gymnasiale suppleringskurser efter afsluttet ungdomsuddannelse.

2.1.1 Optagelse i kvote 1

I kvote 1 finder optagelse alene sted ud fra ansøgernes adgangskvotient, hvilket vil sige gennemsnitskarakteren fra den adgangsgivende, gymnasiale uddannelse. Søges optagelse indenfor 2 år fra beståelse af den adgangsgivende uddannelse, ganges eksamensgennemsnittet med 1,08 (kvikbonus). Adgangskvotienten kan ikke efterfølgende forbedres ved suppleringskurser. Optagelse via kvote 1 finder sted ved, at **alle** kvalificerede ansøgere sorteres efter deres adgangskvotient, hvorefter det udmeldte antal studiepladser i kvote 1 "fyldes op" med ansøgere fra højeste mod laveste adgangskvotient. Dette gælder således uanset om ansøgeren har søgt ind via kvote 1 eller 2. Optagelsesproceduren er koordineret forstået på den måde, at en ansøger tilbydes plads på den højest prioriterede uddannelse, hvor ansøgeren kan komme ind.

Ansøgere, der har søgt en CBS-uddannelse som 2. eller lavere prioritet, tilbydes derfor ikke en studieplads på CBS, selv om adgangskvotienten er høj nok, hvis ansøgeren kan optages på en højere prioriteret uddannelse på en anden uddannelsesinstitution.

Optagelsesproceduren foregår imidlertid i flere omgange, idet det udmeldte antal kvote 1-pladser umiddelbart tilbydes dem, der står til optagelse. Erfaringsmæssigt vil en større eller mindre del af dem, der tilbydes en studieplads, ikke tage imod den tilbudte plads. Derfor tildeles de efterfølgende "i køen" en standbyplads, og som hovedregel vil dem, der får en standbyplads, efterfølgende blive tilbudt en studieplads, som bliver ledig pga. "afbud". Skal ansøgere optages via en standbyplads, kræver det dog, at ansøgeren har afkrydset et felt i ansøgningsskemaet, hvor det tilkendes gives, at ansøgeren er interesseret i en evt. standbyplads. Er dette felt ikke krydset af, tilbydes ikke standbyplads.

Optagelsesproceduren i kvote 1 resulterer i en adgangskvotient for hver enkelt uddannelse, som er den laveste adgangskvotient en kvalificeret ansøger umiddelbart vil få tilbudt en studieplads med. Desuden har hver uddannelse en standbykvotient, som er den laveste adgangskvotient, der i sidste ende kan give adgang til den pågældende uddannelse i kvote 1² (jf. Tabel 1.1 nedenfor). Da standbykvotienten inkluderer de

² Betegnes i det følgende "cuttet"

ansøgere, der tilbydes en standbyplads, er standbykvotienten altid lavere eller lig med adgangskvotienten. Det samlede antal studiepladser og hvor mange heraf, der er kvote 1-pladser, samt adgangs- og standbykvotienterne på de enkelte uddannelser fremgår af Tabel 1.1.

Tabel 1.1. Antallet af studiepladser og adgangskrav til de enkelte bacheloruddannelser

2015	PLADSER	HERAF KVOTE 1	STANDBY PLADSER	ADGANGS KVOTIENT	STANDBY KVOTIENT
HA Almen	650	80%	50	9,1	8,7
HA(it.)	100	80%	10	8,0	7,6
HA(fil.)	60	80%	15	9,1	8,5
HA(jur.)	200	80%	15	8,7	8,6
HA(kom.)	140	80%	20	9,4	9,1
HA(mat.)	95	80%	0	8,1	-
HA(psyk.)	140	80%	20	9,8	9,4
HA i projektledelse HA(pro.)	80	70%	10	11,3	11,0
BA i Interkulturel Markedskommunikation BA IMK*	160	80%	30	10,2	-
BA i Engelsk og Organisationskommunikation BA EOK	110	80%	10	8,9	8,6
BA i Europæisk Business BA EuB*	150	60%	0	9,2	-
BA in Information Management BA IM	55	60%	5	8,0	7,7
BSc in International Business BSc IB	180	60%	0	12,3	-
BSc in International Business & Politics BSc IBP	130	60%	10	11,7	11,3
BSc in International Shipping & Trade BSc IST	50	50%	5	10,9	10,5
BSc in Business Administration & Service Management BSc Sem*	200	60%	0	8,6	-
BSc in business Administration & Sociology BSc Soc	60	60%	10	10,8	10,5
BSc in Business, Language & Culture BSc BLC	160	60%	0	8,4	-
Asian Studies Programme – Chinese BSc Asp Chi.	65	50%	0	8,3	-
Asian Studies Programme – Japanese BSc Asp Jap.	35	50%	0	7,3	-

*) Disse uddannelser er delt op på optagelsesområder (efter linje), som giver forskellige standbykvotienter, (jf. Bilag 1).

Kilde: cbs.dk/ bacheloruddannelser/optagelse-paa-bachelor-trin-4.

2.1.2 Optagelse i kvote 2

For de ansøgere, der ikke kan optages i kvote 1, er der mulighed for optagelse i kvote 2, hvilket dog kræver, at ansøgerne har søgt ind i kvote 2 og dokumenteret andre meritgivende aktiviteter efter afslutningen på den adgangsgivende uddannelse. Ansøgning til kvote 2 skal være indgivet allerede i marts måned, mens ansøgningsfristen i kvote 1 er i begyndelsen af juli. Kvote 2 henvender sig således til ansøgere, der har været ude i mindst 1 år efter afslutningen på den adgangsgivende eksamen. Det er vigtigt at understrege, at optagelse efter reglerne i kvote 2 alene finder sted for de ansøgere, der ikke opfylder karakterkravet for optagelse i kvote 1.

Optagelse i kvote 2 baseres grundlæggende på en samlet individuel bedømmelse af ansøgerens kvalifikationer. Dog er der nogle retningslinjer for denne bedømmelse på de enkelte uddannelser. På CBS sondres mellem uddannelser, hvor der indgår en skriftlig, motiveret ansøgning i bedømmelsesgrundlaget, og uddannelser, hvor der ikke indgår en motiveret ansøgning. De uddannelser, hvor der ikke indgår en motiveret ansøgning i bedømmelsesgrundlaget, er HA Almen, HA(it), HA(jur), HA(mat), BA IM og BSc Sem. Disse uddannelser repræsenterer i alt 46% af alle studiepladser, men da de typisk har en lavere andel af kvote 2-pladser, repræsenterer de kun 39% af kvote 2-pladserne.

På uddannelser, hvor der **ikke indgår en motiveret ansøgning** i bedømmelsesgrundlaget, vurderes ansøgerne ud fra karakterer fra den adgangsgivende uddannelse, idet karaktergennemsnittet fra den adgangsgivende uddannelse (uden kvikbonus) og karaktergennemsnittet i netop de fag, der skal være bestået for at opfylde de specifikke adgangskrav, indgår med nogenlunde lige vægt. Desuden ses på andre aktiviteter, dvs. erhvervs erfaring, udlandsophold, højskoleophold og tidligere videregående studier, som ansøgeren har gennemført efter afslutningen på den adgangsgivende uddannelse. I den samlede bedømmelse tillægges karakterer og andre aktiviteter nogenlunde lige stor betydning. Mht. erhvervsarbejde vurderes erhvervsarbejdets indhold ikke. Det kræves dog, at der er tale om et ansættelsesforhold på mindst 30 timer pr. uge som har været af mindst en måneds varighed. Der kan tages op til 12 måneders erhvervsarbejde i betragtning i vurderingen af en kvote 2 ansøgning.

På uddannelser, hvor der **indgår en motiveret ansøgning** i bedømmelsesgrundlaget, vil denne ansøgning indgå i vurderingen med nogenlunde samme vægt som karakterer plus andre aktiviteter (der bedømmes efter samme retningslinjer som på de uddannelser, hvor der ikke indgår en motiveret ansøgning i bedømmelsesgrundlaget). På uddannelser, hvor der indgår en motiveret ansøgning i bedømmelsesgrundlaget, vil karaktererne fra ungdomsuddannelsen derfor spille en mere tilbagetrukket rolle i den samlede bedømmelse, da karaktererne kun tillægges en omtrentlig vægt på ¼ af det samlede bedømmelsesgrundlag, mens karaktererne tillægges en omtrentlig vægt på halvdelen af bedømmelsesgrundlaget på de uddannelser, hvor der ikke indgår en motiveret ansøgning.

2.2. Analysens mere præcise problemstilling

Denne analyse fokuserer på, hvilken betydning optagelseskriterierne har for den sociale sammensætning af den studenterpopulation, der faktisk optages på CBS. Der sondres mellem optagelse i kvote 1 og optagelse i kvote 2, og for så vidt angår optagelse i kvote 2 sondres mellem de uddannelser, hvor der skal udarbejdes en skriftligt motiveret ansøgning, og de uddannelser, hvor der ikke skal udarbejdes en motiveret ansøgning.

Optagelsessystemet/ -kriterierne spiller en potentielt social selekterende rolle i to centrale faser i optagelsesprocessen. Først kan optagelseskriterierne spille en rolle for forskellige socialgruppers tilbøjelighed til at **søge optagelse**. Da optagelse i kvote 1 finder sted alene på grundlag af adgangskvotienten, vil det for mange ansøgere med adgangskvotienter langt under det historiske cut være formålsløst at søge ind via kvote 1. I det omfang, at ansøgere fra socialt mindre privilegerede miljøer får lavere karakter på de gymnasiale uddannelser, kan der allerede her være en social selektion af ansøgerne. Søgtes optagelse, selv om adgangskvotienten er under cuttet, kan ansøgeren forsøge sig med en kvote 2-ansøgning. Dette forudsætter dog, at ansøgeren har været ude mindst 1 år efter afsluttet ungdomsuddannelse, ligesom kvote 2-ansøgninger reelt forudsætter, at ansøgeren har gennemført et vist mål af andre aktiviteter (erhvervsarbejde, udlandsophold mv.) i denne periode. Muligheden herfor kan afhænge af ansøgernes sociale baggrund, ligesom den sociale baggrund i sig selv kan have betydning for, om kvote 2 – som alternativ adgangsvej – betragtes som en mulighed. Det undersøges derfor, om den sociale baggrund har betydning for ansøgernes tilbøjelighed til at søge optagelse i kvote 1 og kvote 2. Desuden undersøges det, om kravet om udarbejdelse af en skriftlig motiveret ansøgning har social slagside i den forstand, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem vil være mindre tilbøjelige til at søge ind i kvote 2 på netop disse uddannelser. Det har således været fremme i debatten, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem skulle være mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2 og især være dårligere stillede dér, hvor der er krav om skriftligt

motiverede ansøgninger, samtaler eller lignende, fordi ansøgere fra bedre stillede hjem har lettere ved at "knække den generelle akademiske kode"³:

"..den sociale profil er mere skæv i kvote 2 end i kvote 1 ... Kigger man på studerende med nogenlunde samme karaktergennemsnit, har de studerende, der blev optaget via kvote 2 ... faktisk en mere privilegeret social baggrund end dem, der blev optaget via kvote 1. Dette kan forklares med, at jo mere kvalitativ og helhedsorienteret adgangskriterierne er, jo større fordel har studerende fra familier med en privilegeret social baggrund, fordi de er bedre i stand til at knække den generelle akademiske kode" (Danmarks Evalueringsinstitut, p. 7).

Den sociale selektion gør sig også gældende i selve **behandlingsfasen** af ansøgningerne, således at der er betydelig social forskel på sandsynligheden for at blive optaget. Normalt anses denne sociale "slagside" i optagelsessystemet at være begrundet i, at adgangskvotienten korrelerer med den sociale baggrund, sådan at ansøgere fra bedrestillede hjem alt andet lige har bedre karakterer fra "gymnasiet". Dette giver en social skæv rekruttering i hvert fald gennem kvote 1, hvor optagelse alene finder sted på grundlag af karakterkriteriet. Dette er også grunden til, at kvote 2 ofte anses som en mere socialt neutral optagelsesmåde, da optagelse her er mindre afhængig af karaktererne fra ungdomsuddannelsen. Rigtigheden af denne opfattelse vil blive nærmere efterprøvet. Således vil det særligt blive undersøgt, om der er grund til at antage, at optagelsen ville blive mere social skæv, hvis kvote 2 helt blev afskaffet og erstattet af et rent karakterkriterium. Det vil desuden blive undersøgt, om det har nogen betydning for den sociale selektion, om der indgår bedømmelse af en skriftligt motiveret ansøgning for optagelse i kvote 2 eller ej.

Det er vigtigt at understrege, at undersøgelsen udspringer af udviklingskontrakten og derfor alene fokuserer på optagelsessystemet på CBS, og hvordan dette optagelsessystem påvirker (eller ikke påvirker) den sociale sammensætning af de studerende, som optages. Undersøgelsen handler således ikke om social mobilitet i bredere forstand. Den sociale selektion, som finder sted i optagelsessystemet til de videregående uddannelser, er overordnet set af langt mindre betydning end den selektion, der finder sted tidligere i livsforløbet. Optagelsessystemet til CBS eller andre videregående uddannelser er derfor næppe det første sted, der skal sættes ind, hvis den negative sociale arv skal mindskes. Forskning viser, at den sociale arv grundlægges meget tidligt i livsforløbet⁴. Ønskes et brud med den sociale arv, er det derfor sandsynligvis langt mere relevant at sætte ind med en indsats meget tidligt i livsforløbet (antageligt allerede i vuggestue- og børnehavealderen). Men det er selvfølgelig ikke et argument for ikke at være opmærksom på uønskede sociale skævheder i uddannelsessystemet, hvor end de måtte forekomme.

Undersøgelsens motivation i udviklingskontrakten betyder også, at optagelsessystemet alene vurderes i forhold dets betydning for social selektion. Dette betragtes dog næppe som optagelsessystemets primære opgave (af hverken politikerne eller uddannelsesinstitutionerne). Optagelsessystemets primære opgave er at fordele de studerende til de oprettede studiepladser, sådan at flest muligt gennemfører, og der etableres studiemiljøer, som understøtter uddannelsernes læringsmål. Herunder er det f.eks. et mål på

³ Danmarks Evalueringsinstitut: Den sociale profil i optagelsessystemet, 2015. p. 7. Evalueringsinstituttet baserer sig på Thomsen, Jens Peter: Test-based Admission to Selective Universities: A Lever for First-Generation Students or a Safety Net for the Professional Classes, 2016; offentliggjort i "Sociology".

⁴ Se f.eks.: <http://www.rockwoolfonden.dk/publikationer/den-usynlige-traad-video/>

CBS, at engelsksprogede uddannelser med et internationalt sigte også har et internationalt studentermiljø. Det er derfor på disse uddannelser et mål, at en større del af de studerende kommer fra andre lande end Danmark. Undersøgelsens ensidige fokus på social selektion skal derfor ikke ses som en påstand om, at det bør være optagelsessystemets 1. prioritet at sikre en social bred sammensætning af de studerende, der optages. Hvilken prioritet social mobilitet skal have i forhold til andre hensyn, er et "politisk" valg, som institutionens ledelse må træffe.

Hvordan de studerende klarer sig på studiet i forhold til deres adgangsforudsætning, optagelsesmåde og sociale baggrund indgår ikke i denne undersøgelse. Det er dog oplagt at videreføre undersøgelsen, når den undersøgte årgang har afsluttet bachelorforløbet, til også at omfatte disse spørgsmål. Men da den undersøgte årgang er de studerende, der har søgt ind på CBS i 2015, vil den endelige status for årgangens gennemførelse og studieresultater først foreligge i 2018-19. Det er hensigten, når disse data foreligger, at gennemføre en sådan undersøgelse.

2.3. Rapportens videre opbygning

Rapporten er opdelt i 4 hoveddele. Efter denne indledende del, giver Del 2 en deskriptiv statistisk fremstilling af søgestrukturen og chancen for succes. Del 3 giver en mere systematik, modelbaseret analyse af de ovenfor skitserede problemstillinger, hvor det især ved brug af logistisk regression vil blive undersøgt, hvilken effekt den sociale baggrund har for ansøgernes tilbøjelighed til at søge ind i kvote 2, og om denne tilbøjelighed påvirkes af kravet om en skriftligt motiveret ansøgning. Desuden undersøges det, om den sociale baggrund har selvstændig betydning for ansøgernes chance for at få succes med deres ansøgning. Endelig undersøges det, om den sociale sammensætning af studenteroptaget ville være anderledes, hvis kvote 2 ordningen helt blev erstattet af et rent karakterkriterium for optagelse. Del 4 giver en opsummering af undersøgelsens resultater samt en perspektivering og diskussion af handlemuligheder på baggrund af konklusionerne.

Ledetråden i fremstillingerne har været at følge faserne i optagelsesprocessen.

- (1) Først indsender ansøgerne deres ansøgning, hvor de vælger, hvilke uddannelse de søger og om de søger ind via kvote 1 eller 2.
- (2) Dernæst ses umiddelbart på ansøgernes adgangskvotient. Er denne på eller over cuttet på den søgte uddannelse, bliver ansøgeren optaget uanset om ansøgeren har søgt ind i kvote 1 eller 2.
- (3) For ansøgere med en adgangskvotient under cuttet har det betydning, om der søges ind i kvote 1 eller kvote 2. Men betingelsen for, at en ansøger (med en realistisk chance for succes) kan søge ind i kvote 2, er, at ansøgeren først søger optagelse mindst ét år efter afslutningen på den adgangsgivende uddannelse⁵. De ansøgere, hvis adgangskvotient er under cuttet til den søgte uddannelse, og som ikke holder et eller flere sabbatår, vil altså blive afvist fra den søgte uddannelse.
- (4) For dem med adgangskvotienter under cuttet, der holder sabbatår, vil det være afgørende, om de søger ind via kvote 1 eller 2. Kun ansøgere i kvote 2, som holder sabbatår og som ikke optages efter reglerne i kvote 1, får deres kvote 2 ansøgning behandlet efter reglerne i kvote 2.

⁵ I det følgende vil dette blive betegnes som "sabbatår"

- (5) Bedømmelsen af ansøgningen efter reglerne i kvote 2 fører til, at ansøgeren afvises eller tilbydes en plads på den søgte uddannelse. Tilbydes ansøgeren en plads på den søgte uddannelse, defineres det i denne undersøgelse som "succes" med ansøgningen.
- (6) Om en ansøger har succes eller ej, sådan som succes er defineret i denne undersøgelse, er ikke et endeligt udtryk for, om den pågældende rent faktisk ender med at blive optaget på en CBS-uddannelse eller ej. Nogle af dem, der har succes, meddeler, at de alligevel ikke ønsker den tilbudte plads, og nogle af dem, der afvises fra den højest prioriterede søgte CBS uddannelse, bliver optaget på en anden, men lavere prioriteret CBS-uddannelse. Når processen gennem optagelsessystemets faser analyseres, er det først og fremmest chancen for succes, der analyseres. Der ses således bort fra, om ansøgerne tilbydes plads på en anden, lavere prioriteret uddannelse på CBS. Det skyldes, at nogle ansøgere søger flere CBS-uddannelser, mens andre kun søger én CBS uddannelse og har uddannelser på andre institutioner som lavere prioriterede ønsker. F.eks. kan en ansøger have søgt BSc. IBP på CBS som 1. prioritet og Statskundskab på Københavns Universitet som 2. prioritet. En anden ansøger søger f.eks. BSc. IBP som 1. prioritet og BSc. Soc på CBS som anden prioritet. Afvises disse ansøgere på BSc. IBP men tilbydes plads på deres 2. prioritet, vil den ene altså blive tilbudt en anden plads på CBS, mens den andens "skæbne" pga. datamaterialets karakter vil være ukendt (vi kender kun til ansøgninger til CBS-uddannelser og ikke til uddannelser på andre universiteter). I analyserne ville udfaldet af de to ansøgninger således blive kategoriseret forskelligt, hvis succes-kriteriet var, om ansøgeren blev tilbudt en plads på CBS. Det ville give nogle uheldige skævvridninger i forhold til ansøgernes samlede søgemønster, som materialet ikke giver mulighed for at kontrollere for.
- (7) Alligevel ses der også som et selvstændigt punkt på, hvordan den sociale struktur er i det samlede optag på CBS, ligesom det undersøges, hvordan en afskaffelse af kvote 2 ordningen ville påvirke den sociale struktur i det samlede studenteroptag.

Indledningsvist vil de data, som ligger til grund for undersøgelsen, blive nærmere defineret i denne 1. del af rapporten, ligesom der gives en oversigtsmæssig beskrivelse af den undersøgte population (ansøgerne i 2015 til bacheloruddannelser på CBS) og deres social baggrund. Desuden gives (som baggrundinformation) en opgørelse af den sociale sammensætning af optaget på alle landets universiteter i perioden 2012-2014, som Uddannelses- og Forskningsministeriet rundsendte til institutionerne i december 2016.

3. Undersøgelsens tilrettelæggelse og datagrundlag

Til brug for evalueringen af optagelsessystemets effekt på den sociale mobilitet er optagelsessystemets data om ansøgerne sammenkoblet med socioøkonomiske data om ansøgerne, trukket fra Danmarks Statistik. Optagelsessystemet har data om alle ansøgers adgangsforudsætning og en række demografiske oplysninger, herunder køn, alder og statsborgerskab. Desuden fremgår det af optagelsessystemet, om ansøgerne er blevet tilbudt plads på CBS og hvorvidt ansøgeren rent faktisk er optaget. Undersøgelsen omfatter alle ansøgere til bacheloruddannelserne på CBS i 2015, i alt 7.149.

3.1. Data fra Danmarks statistik

Data fra Danmarks Statistik omfatter socioøkonomiske data om den familie, ansøgeren har tilhørt i perioden 2000-2012, idet det har været sigtet at få et billede af ansøgernes socioøkonomiske miljø, da de var 15 år. Det er valgt at indskrænke datatrækket til perioden 2000 – 2012, således at det kun er dem, der er født mellem 1985 og 1997, der kan få tilføjet socioøkonomiske data for den familie, de tilhørte, da de var 15 år. Blandt alle ansøgere (7.147) er det 96,8%, der er født i denne periode, og blandt de ansøgere, der har et gyldigt dansk personnummer (5.865), er 96,3% født i denne periode.

Fra **familieindkomstregistret** er indhentet oplysninger om højeste uddannelse for de voksne i familien og familiens ækvivalerede disponible indkomst.

Familiens ækvivalerede disponible indkomst er familiens disponible indkomst korigeret for familiens størrelse (antal personer i familien), således at den ækvivalerede disponible indkomst udtrykker familiens reale levevilkår. Den ækvivalerede disponible indkomst ($\dot{Y}_d$) defineres af Danmarks Statistik som:

$$\dot{Y}_d = Y_d / (0,5 * \text{antal personer over 14 år} + 0,3 * \text{antal personer under 14 år}),$$

hvor Y_d står for familiens disponible indkomst. En familie med en disponibel indkomst på 400.000 kr., som kun består af 1 voksen, har således en ækvivaleret disponibel indkomst på 800.000 kr. Består familien af 2 voksne, vil den ækvivalerede disponible indkomst være 400.000 kr., og består familien af 2 voksne og ét barn over 14 år, vil den ækvivalerede disponible indkomst være på $400.000/1,5 = 266.667$ kr. En familie på 2 voksne, ét barn over 14 år og ét barn under 14 år vil med en samlet disponibel indkomst på 400.000 kr. have en ækvivaleret disponibel indkomst på $400.000/1,8 = 222.222$ kr. Da der er trukket oplysninger om familiens ækvivalerede indkomst i alle årene 2000 – 2012, har det for langt hovedparten af ansøgerne været muligt at beregne indkomsten som et gennemsnit af indkomsten i familien i de år, hvor ansøgeren var 14, 15 og 16 år. Alle indkomster er forud for gennemsnitsberegningen omregnet til 2015-priser via forbrugerprisindekset. For ansøgere, der er født i 1985 og 1997 har det kun været muligt at beregne indkomsten som et gennemsnit af 2 år. Ved at beregne indkomsten som et gennemsnit af 3 års indkomst udjævnes til en vis grad tilfældige indkomstudsving, som især i perioden omkring "finanskrisen" i 2008 kan være betydelige. Der er tilføjet oplysninger om indkomst til 5.246 ansøgere, svarende til 92,7% af alle med et gyldigt dansk personnummer i den af undersøgelsen omfattede aldersgruppe.

Højeste uddannelse for de voksne i familien angiver, hvilken uddannelsen den højest uddannede voksne i familien har, idet der rangordnes i rækkefølgen: Grundskole, Gymnasial uddannelse, Erhvervsuddannelse, Kort videregående uddannelse, Mellemlang videregående uddannelse og Lang videregående uddannelse. Er uddannelsesniveaue "Grundskole", svarer det til en ufaglært uddannelsesstatus, og er det

"Erhvervsuddannelse", svarer det til en faglært uddannelsesstatus. "Grundskole" og "Erhvervsuddannelse" vil derfor i det følgende ofte blot blive betegnet som ufaglært hhv. faglært uddannelsesniveau.

For personer, der er indvandret til Danmark, er der indhentet oplysninger om uddannelse via spørgeskemaundersøgelser gennemført af Danmarks Statistik. Til brug for analyserne er den højeste gennemførte uddannelse for de voksne i familien i det år, hvor ansøgeren er fyldt 15 år, lagt til grund. Der er tilføjet oplysninger om de voksnes uddannelse til i alt 5.009 ansøgere. Heraf er det for 37 oplyst, at uddannelsen er "Uoplyst". De voksnes uddannelsesniveau kendes altså for 4.972 ansøgere, svarende til 88,7% af alle ansøgere med et gyldigt dansk personnummer i den relevante aldersgruppe.

Geografisk oprindelse. Desuden er der indhentet oplysninger om ansøgernes baggrund i forhold til eventuel indvandring (indvandrere, efterkommere, og i givet fald hvorfra). Disse data er hentet fra **befolkningsregistret 2015**, som indeholder oplysninger om befolkningen pr. 1. januar 2015. Dvs., at personer, som ikke er bosiddende i Danmark pr. 1. januar 2015, ikke indgår i opgørelsen.

Indvandrere er defineret som personer, der er født i udlandet. Ingen af forældrene har dansk statsborgerskab og er født i Danmark.

Efterkommere er født i Danmark. Ingen af forældrene har dansk statsborgerskab og er født i Danmark.

Alle øvrige har **dansk oprindelse**.

Oprindelse. For indvandrere og efterkommere sondres mellem vestlig og ikke-vestlig oprindelse. I overensstemmelse med Danmarks Statistiks definition omfatter "Vestlig oprindelse" personer, der er indvandret fra/ er efterkommere af forældre fra: EU-lande + Norge, Island, Schweiz, Andorra, Monaco, San Marino, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien, New Zealand.

Ser vi på ansøgernes oprindelse fordelt efter statsborgerskab, fremgår det af Tabel 1.2a nedenfor, at 1.584 ansøgere har ukendt oprindelse, dvs. de har ikke bopæl i Danmark pr. 1. januar 2015. Langt hovedparten heraf (1.292) har udenlandsk statsborgerskab og repræsenterer således udenlandske ansøgere, som ikke var bosiddende i Danmark den 1. januar 2015. Det drejer sig formodentligt hovedsagligt om ansøgere fra andre nordiske lande og om ansøgere fra andre EU-lande. I mindre omfang kan der også være tale om ansøgere fra ikke vestlige lande, men i store træk antages gruppen at bestå af ansøgere fra vestlige lande. Blandt dem med ukendt oprindelse er dog også små 300 (292) med dansk statsborgerskab. Det er danske statsborgere, der ikke var bosiddende i Danmark den 1. januar 2015, evt. fordi de er opvokset i udlandet (med danske forældre) eller fordi de har opholdt sig i udlandet (evt. for at samle "point" til en kvote 2-ansøgning). Disse 292 ansøgere er omkodet som værende af dansk oprindelse.

Tabel 1.2a. Ansøgernes geografiske oprindelse og statsborgerskab

		Oprindelse						Total
		Ukendt	Dansk	Indvandrer med vestlig oprindelse	Efterkommer med vestlig oprindelse	Indvandrer med ikke-vestlig oprindelse	Efterkommer med ikke-vestlig oprindelse	
Statsborgerskab	Dansk	292	4548	7	42	92	381	5362
	Udenlandsk	1292	12	232	8	179	62	1785
Total		1584	4560	239	50	271	443	7147

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Som ovenfor omtalt må langt hovedparten af de øvrige med ukendt oprindelse antages at have vestlig oprindelse og er derfor omkodet til ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse, idet der skelnes mellem ansøgere med dansk, ukendt/vestlig og ikke-vestlig oprindelse. Samlet set er 4.852 ansøgere (67,9%) således af dansk oprindelse, 1.581 (22,1%) har ukendt/vestlig oprindelse og 714 (10%) har ikke-vestlig oprindelse, jf. Tabel 1.2b. nedenfor.

Tabel 1.2b. Ansøgernes geografisk oprindelse og statsborgerskab efter omkodning

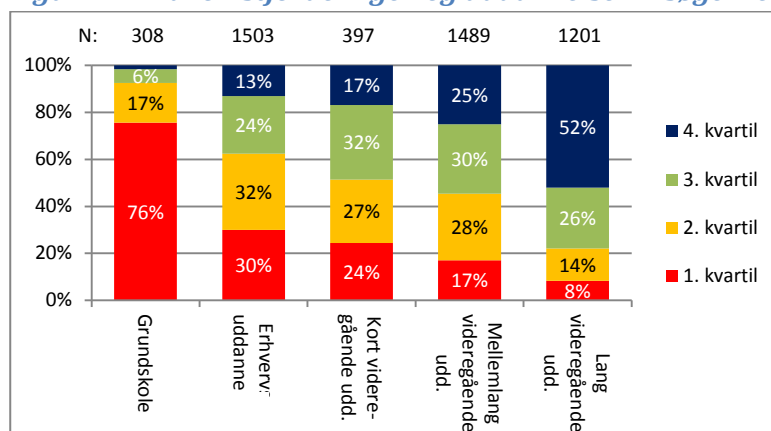
		Oprindelsesland			Total
		Dansk	Ukendt/vestlig oprindelse	Ikke vestlig oprindelse	
Statsborgerskab	Dansk	4840	49	473	5362
	Udenlandsk	12	1532	241	1785
Total		4852	1581	714	7147

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

3.2. Socialgrupper defineret ved uddannelse og indkomst

For at få et samlet billede af ansøgernes socioøkonomiske opvækstbetingelser er familiens uddannelsesniveau kombineret med familiens ækvivalerede disponible indkomst. Som det er almindeligt kendt, er der dog en betydelig sammenhæng mellem uddannelse og indkomst. Således har godt halvdelen (52%) af de familier, hvor højeste uddannelse for de voksne er en lang videregående uddannelse, en ækvivaleret disponibel indkomst i øverste fjerdel (4. kvartil) af indkomsterne. Modsat har trefjerdedele (76%) af familierne med kun en grundskoleuddannelse en ækvivaleret disponibel indkomst i laveste kvartil.

Figur 1.1. Indkomstfordelingen og uddannelse. Ansøgernes familier

Anm: Indkomst er den ækvivalerede disponible indkomst for familien. Figuren angiver, hvor stor en del af familierne i undersøgelsen med et givent uddannelsesniveau, der har en indkomst, som er blandt de 25% laveste (1. kvartil), de 25%-50% laveste (2. kvartil) osv.

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Uddannelse er således i sig selv en ganske god indikator for levestandarden, men alligevel er der til brug for den videre analyse i denne undersøgelse foretaget en sammenkobling af uddannelsesniveau og indkomst, således som det fremgår af Tabel 1.3 nedenfor. Således er de felter, der er farvet rødt, defineret som "Mindst velstillede"; felterne, der er farvet gult, er defineret som "Mindre velstillede"; de grønne felter er defineret som "Bedrestillede" og de blå felter er defineres som "Mest velstillede". Opdelingen er lavet ud fra et hensyn til, at grupperne skal have nogenlunde ens størrelse samtidig med, at de udgør sammenhængende områder i tabellen. De 24, der kommer fra familier med en mellemlang eller lang videregående uddannelse, som har en negativ indkomst, er flyttet op blandt de Bedrestillede, fordi nogle af disse har

betydelige negative indkomster. Det er derfor skønnet, at det vil være misvisende at kategorisere disse som Mindst velstillede eller Mindre velstillede, da der trods alt skal et vist økonomisk rygstød til at kunne opretholde betydelige negative indkomster.

Tabel 1.3. Familiernes uddannelse og indkomst

		Højeste uddannelse for de voksne i familien						Total
		Grundskole	Gymn. udd.	Erhvervs-uddannelse	Kort videregående udd.	Mellemlang videregående udd.	Lang videregående udd.	
Indkomst	Negativ indkomst	0	0	7	7	12	12	38
	Øvrige i 1. kvartil	233	11	444	90	242	88	1108
	2. kvartil	52	27	488	107	422	166	1262
	3. kvartil	18	17	368	126	440	311	1280
	4. kvartil	5	19	196	67	373	624	1284
Total		308	74	1503	397	1489	1201	4972

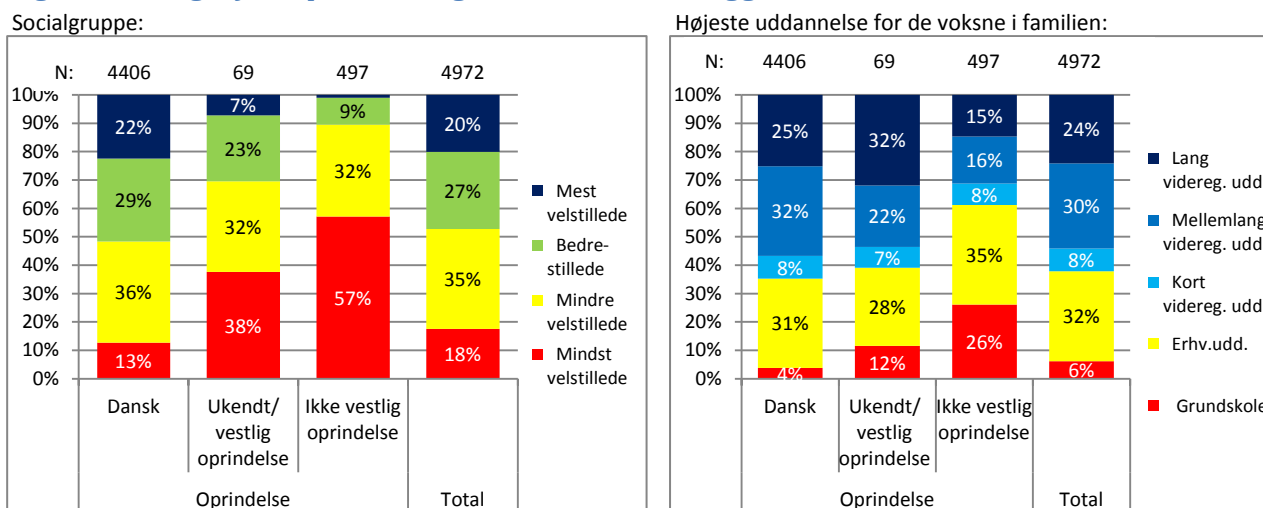
Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Med denne valgte opdeling i socialgrupper kommer de Mindst velstillede til at omfatte i alt 871 ansøgere; de Mindre velstillede omfatter 1.750 ansøgere; de Bedrestillede omfatter 1.354 ansøgere og de Mest velstillede omfatter 997 ansøgere.

3.3. Sammenhæng mellem socioøkonomisk miljø og geografisk oprindelse

Social baggrund og geografisk oprindelse er ikke uafhængige af hinanden. Ansøgere med udenlandsk oprindelse – og i særdeleshed med ikke-vestlig oprindelse – har således gennemgående en langt mindre privilegeret social baggrund end ansøgere med dansk oprindelse.

Figur 1.2. Geografisk oprindelse og socioøkonomisk baggrund

Anm.: Figuren bygger på krydstabulering af ansøgernes geografiske oprindelse og socialøkonomiske baggrund. Da langt flertallet af de ansøgere, der har ukendt oprindelse (og som altså ikke havde bopæl i Danmark pr. 1.1.2015) heller ikke har nogen kendt socialøkonomisk baggrund, falder de ud af opgørelsen, og kategorien "ukendt/vestlig oprindelse" bliver meget lille.

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

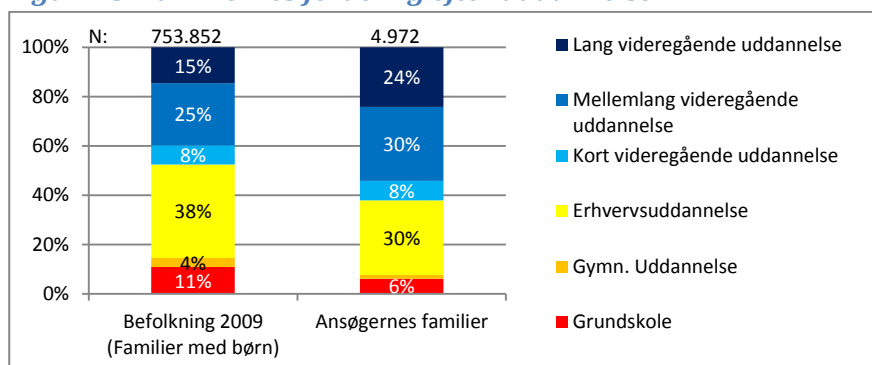
Mere end halvdelen (57%) af ansøgerne med ikke-vestlig oprindelse kommer således fra en af de mindst velstillede familier, hvilket er godt 3 gange så mange som for alle ansøgere. Mht. uddannelsesniveaue i familien kommer godt en fjerdedel af ansøgerne med ikke-vestlig baggrund fra ufaglærte familier, hvilket er

mere end 4 gange så mange som for alle ansøgere. Af alle ansøgere fra ufaglærte hjem har 42% ikke-vestlig oprindelse. Det er i øvrigt bemærkelsesværdige, at godt 30% af ansøgerne med ikke-vestlig baggrund kommer fra hjem med en lang eller mellemlang videregående uddannelse, mens næsten ingen kommer fra de mest velstillede hjem. Da socialgrupperne er defineret ved en kombination af uddannelse og indkomst i familien, siger dette noget om indvandrere /efterkommeres generelle indkomstniveau. Dette kan hænge sammen med deres mulighed for at få uddannelsessvarende beskæftigelse og/eller med familiestrukturen, hvor f.eks. kvinders erhvervsfrekvens kan spille en rolle. Noget tilsvarende synes at gælde ansøgere med ukendt/vestlig (ikke dansk) oprindelse, men her er de absolutte tal relativt små (i alt 69 ansøgere), da langt de fleste af disse ansøgere ikke har nogen kendt socioøkonomisk baggrund.

3.4. Ansøgernes socioøkonomiske opvækstbetingelser

Det er velkendt, at der generelt er social ulighed i adgangen til lange videregående uddannelser i Danmark. Dette slår også igennem, når man ser på ansøgerfeltet til en bacheloruddannelse på CBS. Sammenlignes familiestrukturen for familier med børn i Danmark i 2009⁶ med strukturen for de familier, ansøgerne til studiepladser på CBS var del af, da de fyldte 15 år, ses af Figur 1.3 nedenfor, at ansøgere, der kommer fra akademikerhjem, er klart overrepræsenteret i ansøgerfeltet i forhold til akademikerhjemmenes andel i den samlede familiestruktur i Danmark. Således er der 60% flere ansøgere fra akademikerhjem (24%), end der (relativt) er akademikerhjem i Danmark (15%). På den anden side er unge fra hjem uden erhvervs- eller videregående uddannelse underrepræsenteret i ansøgerfeltet, idet der er dobbelt så mange familier uden andet end en grund- eller gymnasieskoleuddannelse i Danmark (15%), som der (relativt) er i ansøgerfeltet (7,5%). Generelt er ansøgere med baggrund i hjem med en lang eller mellemlang videregående uddannelse overrepræsenteret, mens ansøgere fra hjem med op til en erhvervsuddannelse (faglærte og ufaglærte) er underrepræsenteret i forhold til den samlede familiestruktur i Danmark. Ansøgere fra hjem med korte videregående uddannelser har en repræsentativ vægt.

Figur 1.3. Familiernes fordeling efter uddannelse

Kilde: Danmarks Statistik Databanken og Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

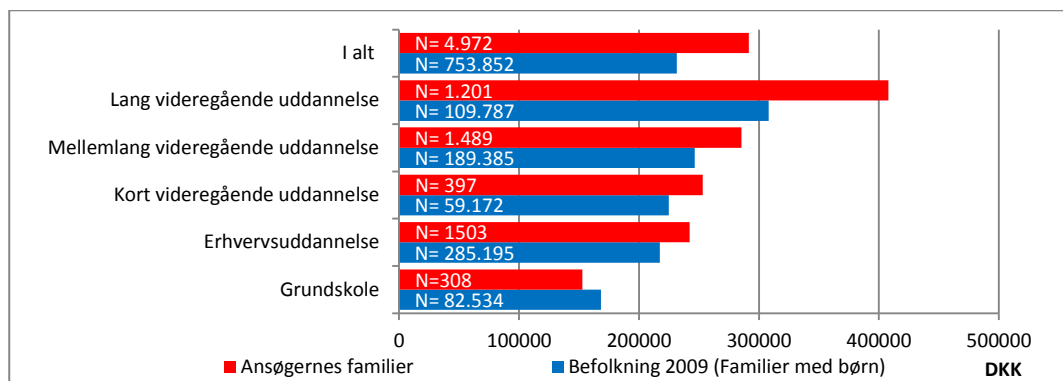
Sammenlignes de ækvivalerede disponible familieindkomster blandt ansøgerne med alle børnefamilierne i Danmark i 2009⁷ (Figur 1.4 nedenfor), har ansøgernes familier generelt et lidt højere indkomstniveau end hvad der gælder for befolkningen som helhed. Dette gælder især for akademikerfamilierne, hvor indkomsten er 32% højere i ansøgernes familier end i akademikerfamilier med børn i landet som helhed. I de

⁶ 2009 er valgt som referenceår, da dette år netop er det, hvorfra den ansøger, der har medianalderen, har fået trukket socialdata (altså er det år, hvori ansøgeren med medianalderen fyldte 15 år).

⁷ Alle indkomster er via forbrugerprisindekset omregnet til 2015-priser.

øvrige uddannelsesgrupper har ansøgernes familier en indkomst, der er ca. 12-15% højere end landsgennemsnittet. Undtagelsen herfra er de ufaglærte familier, hvor ansøgernes familier har lavere indkomster end befolkningen som helhed.

Figur 1.4. Gennemsnitlig indkomst for ansøgernes familier sammenlignet med børnefamilierne i Danmark 2009

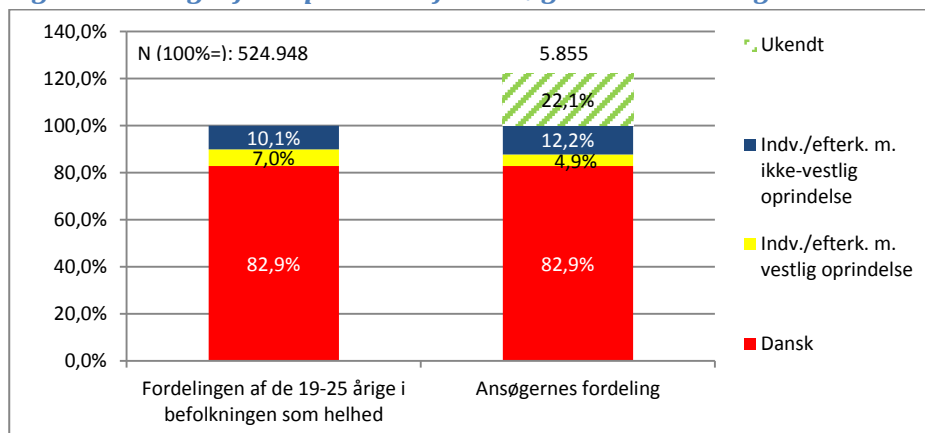
Anm.: Indkomst er den ækvivalerede disponible familieindkomst. Alle indkomster er via forbrugerprisindekset omregnet til 2015-priser.

Kilde: Danmarks Statistik Databanken og Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

I alt er gennemsnitsindkomsten 25% højere for ansøgernes familier end for børnefamilier i Danmark generelt. Dette skyldes på den ene side, at de uddannelsesbetingede indkomster er højere for ansøgernes familier, hvilket i en vis udstrækning kan hænge sammen med, at ansøgerne til CBS hovedsagligt kommer fra hovedstadsområdet, og muligvis at ansøgernes forældre hører til i den "ældre ende" af landets børnefamilier. På den anden side spiller det selvfølgelig også en afgørende rolle, at ansøgernes familier har et højere uddannelsesniveau end befolkningen som helhed.

De socioøkonomiske opvækstbetingelser for ansøgerne til bacheloruddannelserne på CBS er således ikke overraskende noget mere gunstige, end de er for befolkningen som helhed. Dette skyldes delvist, at de kommer fra familier med højere uddannelse, end hvad der gælder for befolkningen som helhed; men også indenfor sammen uddannelseskategori er der en tendens til, at ansøgerne til CBS kommer fra hjem med et lidt højere indkomstniveau, end hvad der gælder generelt i Danmark.

Figur 1.5. Geografisk oprindelse for ansøgerne sammenlignet med alle 19-25 årige i 2015

Anm.: Antallet af ansøgere med kendt oprindelse er sat til 100% for at opnå sammenlignelighed med befolkningen som helhed.

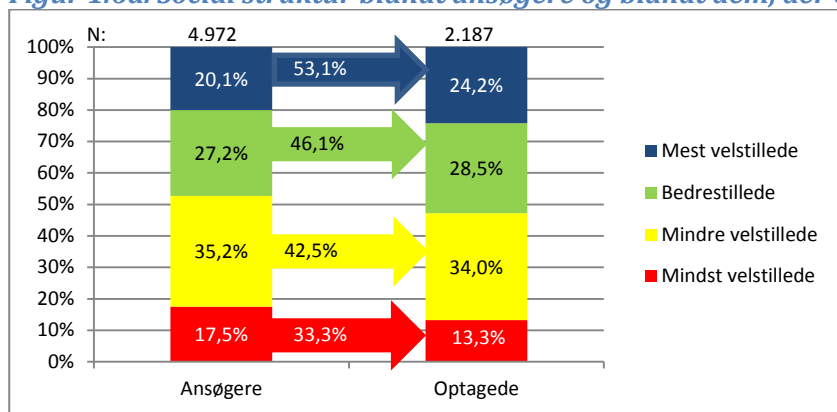
Kilde: Danmarks Statistik Databanken og Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Hvad angår ansøgernes geografiske oprindelse (Figur 1.5 ovenfor), er det overraskende, at der er lige så mange med ikke vestlig oprindelse blandt ansøgerne til bacheloruddannelserne på CBS, som der er i befolkningen som helhed. Faktisk er der en lille smule flere med ikke-vestlig oprindelse, som søger ind på CBS, end der er i befolkningen i den relevante aldersgruppe.

3.4. Socioøkonomiske opvækstbetingelser for ansøgere og optagede

Den socialt skæve sammensætning af ansøgerne til bacheloruddannelserne på CBS forstærkes gennem optagelsesprocessen, således at en større andel af de bedre- og bedststillede bliver optaget, mens det omvendte gør sig gældende for de mindst og mindre velstillede. Af Figur 1.6a nedenfor fremgår det således, at 53% af de socioøkonomisk bedststillede bliver optaget på en bacheloruddannelse på CBS, mens det "i den anden ende" kun er 33% af de mindst velstillede, der optages (pilene viser andelen som optages).

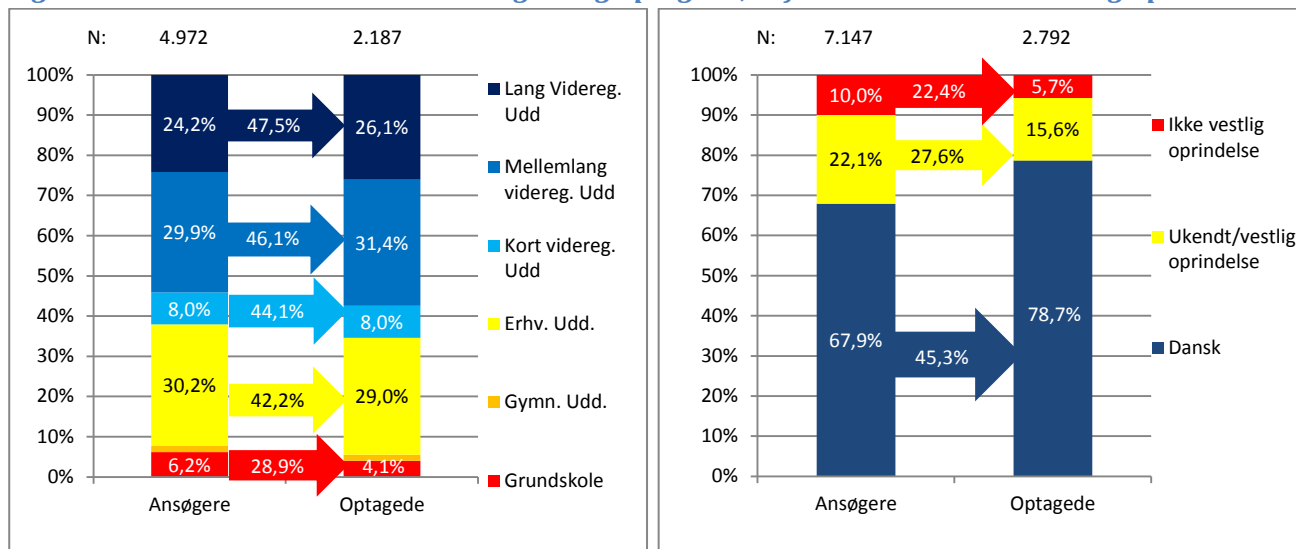
Figur 1.6a. Social struktur blandt ansøgere og blandt dem, der optages

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Tilsvarende gælder for opdelingerne alene efter uddannelse og efter geografisk oprindelse (Figur 1.6b):

Figur 1.6b. Social struktur blandt ansøgere og optagede, defineret ved uddannelse og oprindelse

Anm.: Bemærk at antallet er større, når der opdeles efter geografisk oprindelse end efter socioøkonomisk baggrund. Det skyldes, at ukendt oprindelse er medtaget, hvorfor denne opdeling omfatter alle i populationen. Opdeling på socioøkonomisk baggrund omfatter kun den del af populationen, hvis socioøkonomiske baggrund er oplyst.

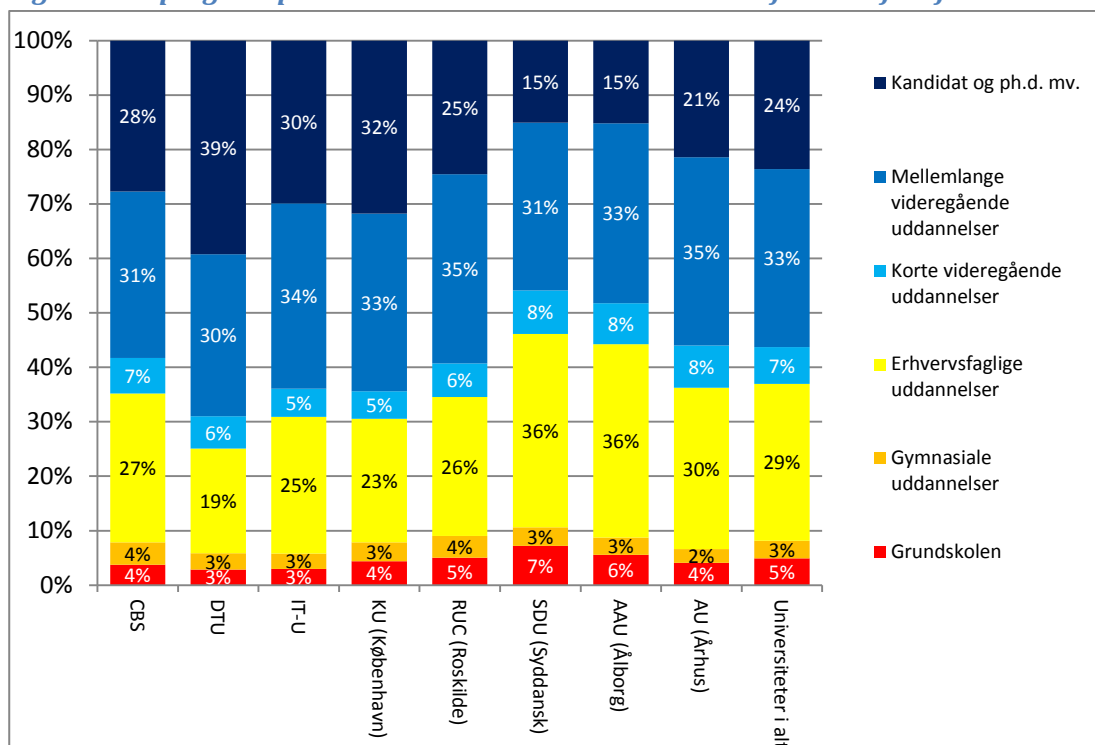
Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse er den gruppe, der lykkes dårligst med deres ansøgninger, idet kun 22,4% af disse ansøgere bliver optaget, mens de mest velstillede er den gruppe i alle grupperingsmåderne, hvor relativt flest optages (53%).

3.5. Social struktur blandt optagede på CBS og andre danske universiteter

Uddannelsesministeriet har netop indsamlet og rundsendt opgørelser over den sociale sammensætning af studenteroptaget, herunder optaget på akademiske bacheloruddannelser fordelt på landets universiteter i perioden 2012-2014. Af Figur 1.7 nedenfor fremgår det, at CBS ikke skiller sig væsentligt ud i forhold til den samlede optagelse på landets universiteter. Der ses derimod nogle betydelige regionale forskelle, idet den sociale sammensætning af studenteroptaget er betydeligt bredere på Syddansk og Aalborg universitet, mens universiteterne i København er mere præget af studerende, der kommer fra akademikerhjem. Således har kun 15% af de optagede på Syddansk og Aalborg universitet forældre med en akademisk uddannelse, mens 32% af de optagede på Københavns Universitet har akademiske forældre. Sammenlignes CBS med de andre universiteter i hovedstaden (DTU, IT-U og KU), er CBS karakteriseret ved færre studerende med forældre med en lang eller mellemlang videregående uddannelse (i alt 58% på CBS og 65% på DTU + IT-U + KU) og flere med fag- og ufaglærte forældre (35% på CBS og 30% på DTU + IT-U + KU). RUC er det universitet, som CBS kommer nærmest hvad den sociale sammensætning angår. Det bemærkes i øvrigt, at DTU er det universitet, der har den mest skæve sociale sammensætning. Her har 75% af de optagede studerende forældre med kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse. I den anden ende har kun 54% på Syddansk universitet forældre med en videregående uddannelse.

Figur 1.7. Optagelse på akademiske bacheloruddannelser fordelt efter forældres uddannelse

Kilde: Uddannelsesministeriet. Datamateriale rundsendt til videregående uddannelsesinstitutioner, december 2016.

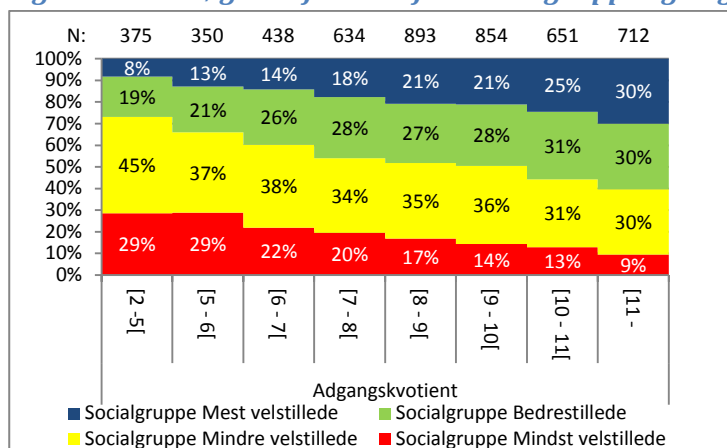
Del 2: Deskriptiv statistisk fremstilling

4. Søgemønstre

4.1. Adgangsforudsætninger og social baggrund

Adgangsforudsætningerne, forstået som adgangskvotienten fra den adgangsgivende gymnasiale uddannelse, er stærkt afhængig af den sociale baggrund. Betragtes således den sociale struktur blandt ansøgerne fordelt efter deres adgangskvotient, ses af Figur 2.1a, at de mindst velstillede udgør 29% af ansøgerne i den lave ende af karakterskalaen og kun 9% i toppen. De mest velstillede viser et næsten præcist spejlbillede heraf, idet de mest velstillede udgør 30% af ansøgerne i toppen af karakterskalaen mod 8% i bunden.

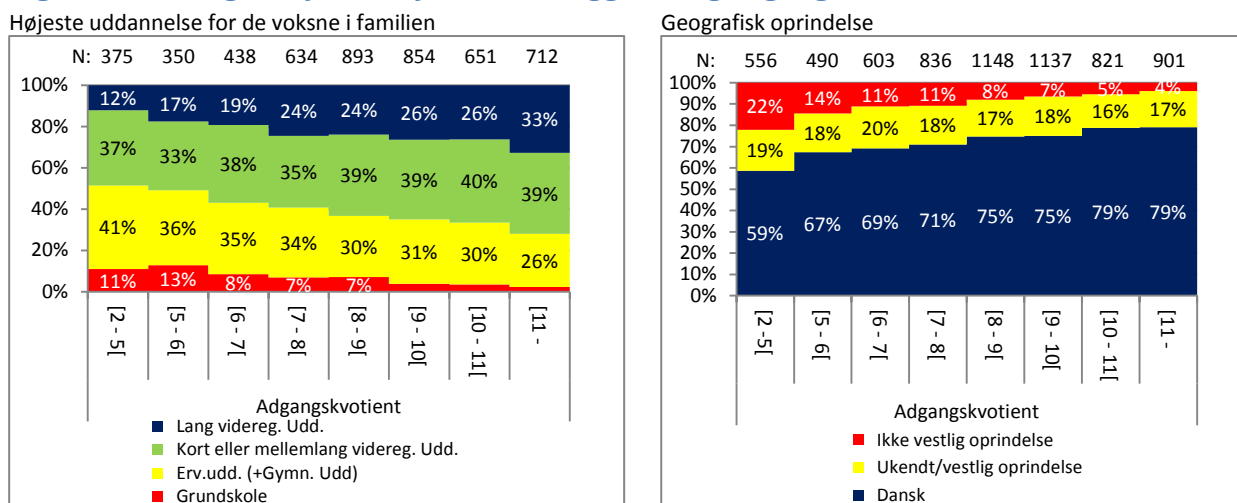
Figur 2.1a. Ansøgerne fordelt efter socialgruppe og adgangskvotient

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Der observeres fuldstændig samme mønster, hvis vi ser på ansøgernes geografiske oprindelse og familiens uddannelsesniveau.

Figur 2.1b. Ansøgerne fordelt efter social baggrund og adgangskvotient

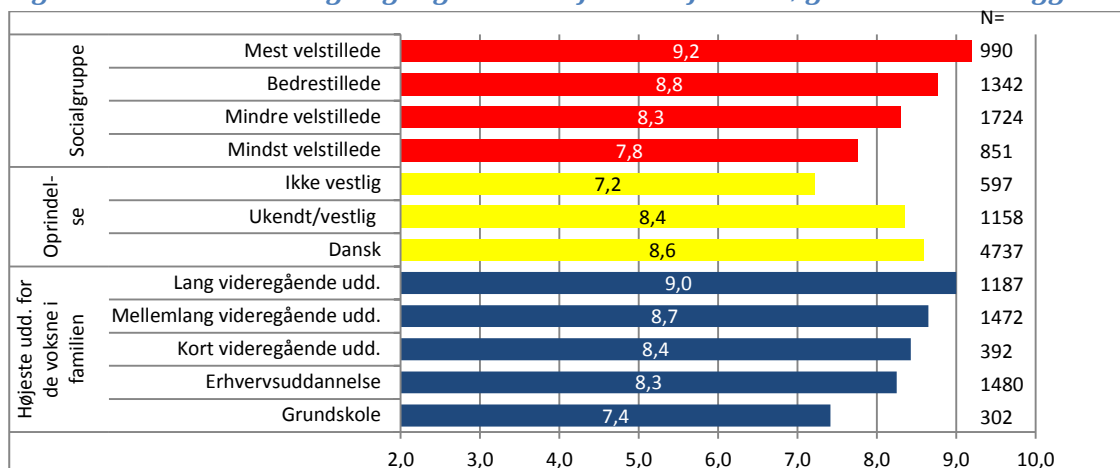

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Det bemærkes således, at kun et par procent af ansøgerne i toppen af karakterskalaen kommer fra ufaglærte hjem og at kun 4-5% har ikke-vestlig oprindelse. I bunden af karakterskalaen er det derimod ca. 12%, der kommer fra ufaglærte hjem og 22%, der har ikke-vestlig baggrund. Ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse er rimeligt jævnt repræsenteret hen over karakterskalaen.

Opgøres den gennemsnitlige adgangskvotient for de forskellige socialgrupper, ses af Figur 2.1c, at ansøgere fra de mest velstillede hjem har en adgangskvotient, der gennemsnitligt er 1,4 karakterpoint højere end ansøgerne fra de mindst velstillede hjem; ansøgere fra akademikerhjem har en gennemsnitlig adgangskvotient, der er 1,6 karakterpoint højere end ansøgere fra ufaglærte hjem, og ansøgere med dansk oprindelse har en gennemsnitlig adgangskvotient, der er 1,4 karakterpoint højere end ansøgere med ikke-vestlig oprindelse.

Figur 2.1c. Gennemsnitlig adgangskvotient fordelt efter ansøgernes sociale baggrund

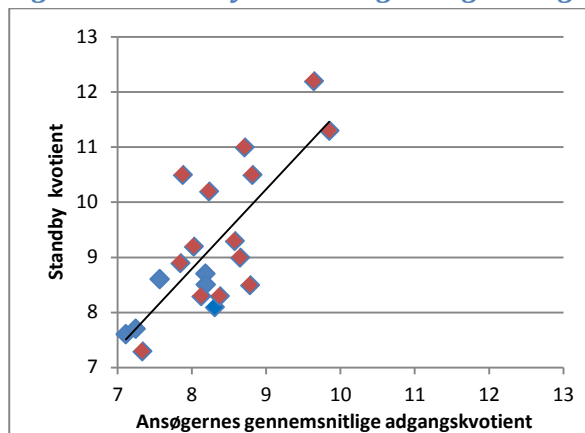
Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

4.2. Social baggrund og søgt uddannelse

Mange ansøgere søger ind på flere forskellige uddannelser på CBS. Hvilken uddannelse, der søges, er derfor ikke helt entydig. I denne analyse lægges til grund for kategoriseringen af en ansøger, hvilken uddannelse ansøgeren har søgt som højest prioriterede CBS-uddannelse.

Da kravene for optagelse på CBSs bacheloruddannelser er meget forskellige, når man ser på karakterkravet for optagelse i kvote 1, er det ikke overraskende, at søgningen til de enkelte uddannelser er klart påvirket af ansøgernes adgangsforsætninger.

Figur 2.2. Standbykvotient og ansøgernes gennemsnitlige adgangskvotient på uddannelserne

Anm.: Hvert mærke repræsenterer én bacheloruddannelse på CBS. Røde mærker ♦ er uddannelser med krav om motiveret ansøgning, hvis der søges ind via kvote 2, mens blå mærker ♦ er uddannelser uden krav om motiveret ansøgning. Linjen er en simpel uvægtet lineær regression på grundlag af datapunkterne (tendenslinje genereret i Excel).

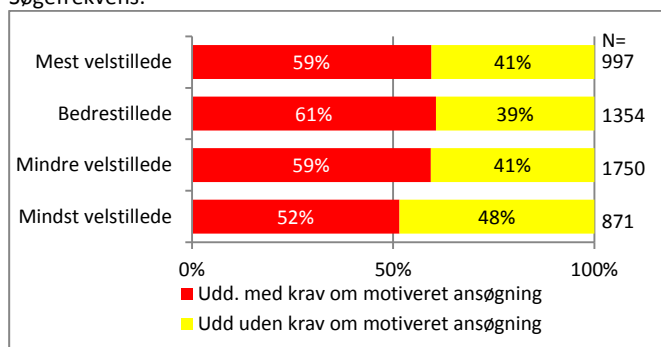
Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Af Figur 2.2 ovenfor fremgår det således, at der er en klart stigende sammenhæng mellem ansøgernes gennemsnitlige adgangskvotient og den karakter, der i sidste ende skal til, for at ansøgerne kan optages efter reglerne i kvote 1 (standbykvotienten). Uddannelser med historisk høje karakterkrav har altså en tendens til at tiltrække ansøgere med høje adgangskvotienter og afholde ansøgere med lave adgangskvotienter fra at søge. Søgeadfærden er således tilsyneladende ikke uafhængig af optagelseskriterierne. De uddannelser, ansøgerne søger ind på, kan derfor næppe betragtes som et direkte udtryk for ansøgerens uddannelsespræference, da mange sikkert på forhånd opgiver at søge ind på uddannelser med meget høje adgangskrav, ligesom nogle med høje adgangskvotienter formodentligt søger ind på en uddannelse med højt karakterkrav, fordi det opleves som mere præsigefyldt at komme ind på sådanne uddannelser.

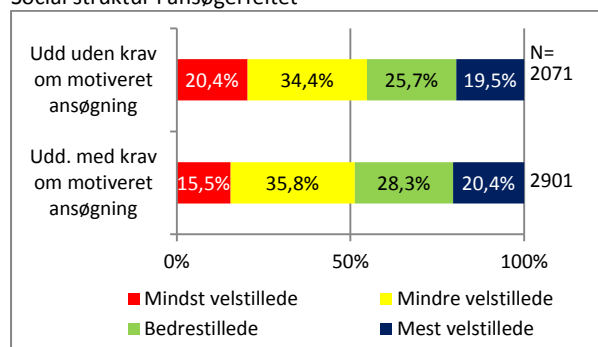
Da (1) ansøgere med høje karakterer således har tendens til at søge ind på uddannelser med høje adgangskrav; da (2) de uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning, også generelt har høje adgangskrav, og da (3) dem med mere privilegeret social baggrund har højere adgangskvotienter, er det forventeligt, at de mere socialt privilegerede ansøgere har en tendens til at søge ind på de uddannelser, hvor der er krav om motiveret ansøgning for optagelse i kvote 2.

Figur 2.3a. Søgning til uddannelsestyper afhængigt af socialgruppe

Søgefrekvens:

Social struktur i ansøgerfeltet

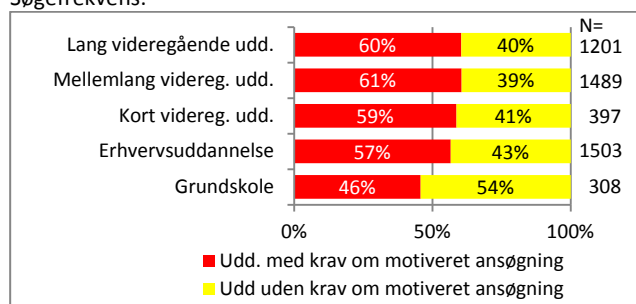
Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Det ses således af Figur 2.3a, at kun 52% af ansøgerne fra de mindst velstillede hjem søger ind på de uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning for optagelse via kvote 2, mens 60% af ansøgerne fra de andre socialgrupper søger optagelse på disse uddannelser (i alt søger 58% af ansøgerne ind på de uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning for optagelse i kvote 2). Det betyder, at kun 15,5% af alle ansøgere til de uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning, kommer fra de mindst velstillede hjem, mens 20,4% af ansøgerne til uddannelserne uden krav om motiveret ansøgning kommer fra de mindst velstillede hjem.

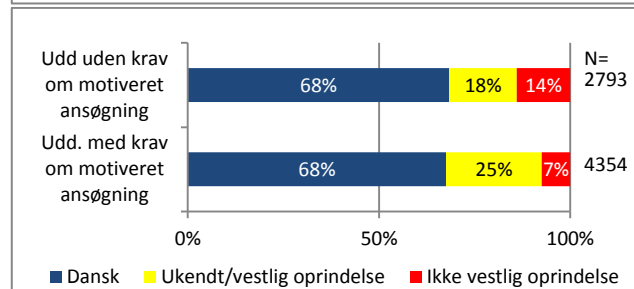
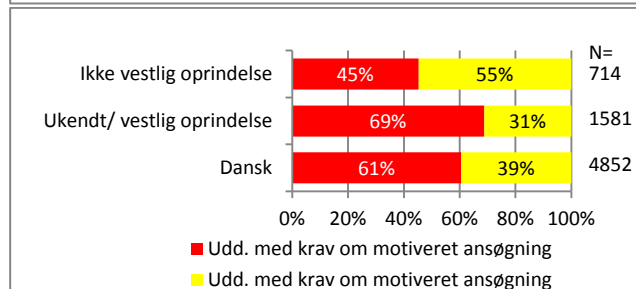
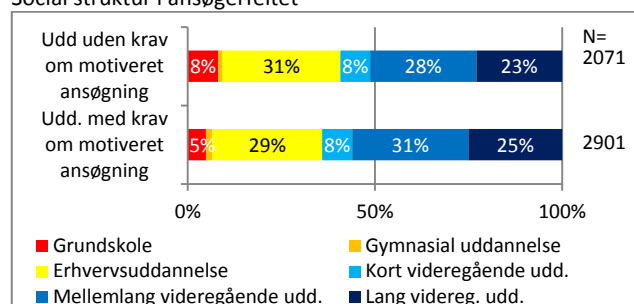
Samme mønster gentages, når der alene ses på det uddannelsesmæssige niveau i den familie, ansøgerne er vokset op i, og når der ses på ansøgernes geografiske oprindelse (Figur 2.3b nedenfor). Kun 46% af ansøgerne fra ufaglærte hjem og 45% af ansøgerne med ikke-vestlig oprindelse søger ind på de uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning for optagelse i kvote 2.

Figur 2.3b. Søgning til uddannelsestyper afhængigt af social baggrund

Søgefrekvens:

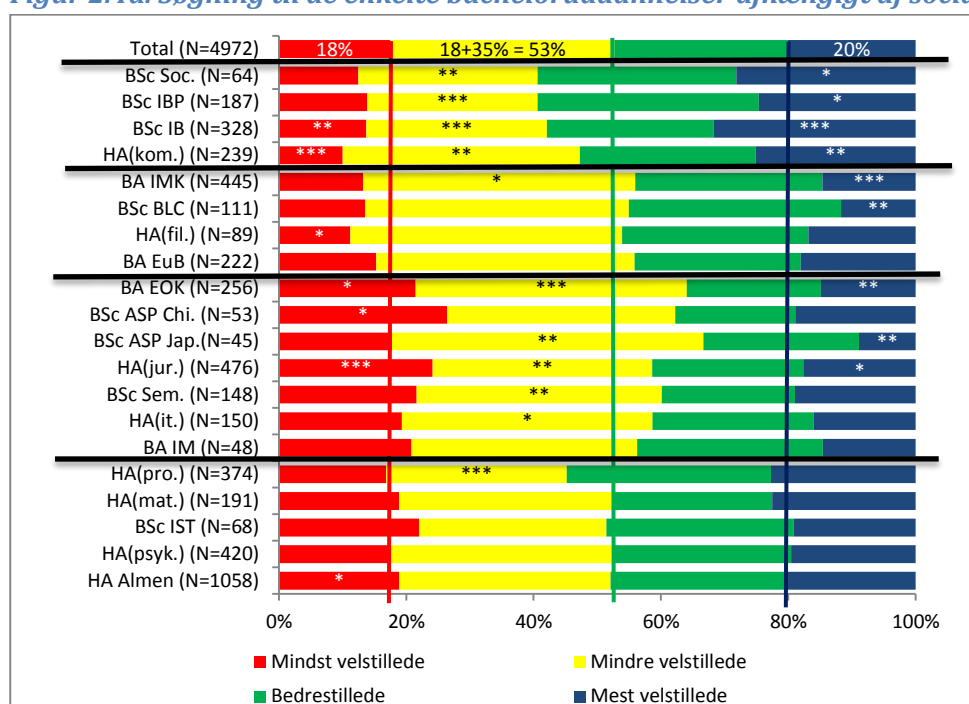
Social struktur i ansøgerfeltet

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Selvom karakterkravene er en del af forklaringen på det socialt skæve søgemønster til uddannelserne, så synes der også at gøre sig nogle mere socialt bestemte uddannelsespræferencer gældende.

Figur 2.4a. Søgning til de enkelte bacheloruddannelser afhængigt af socialgruppe

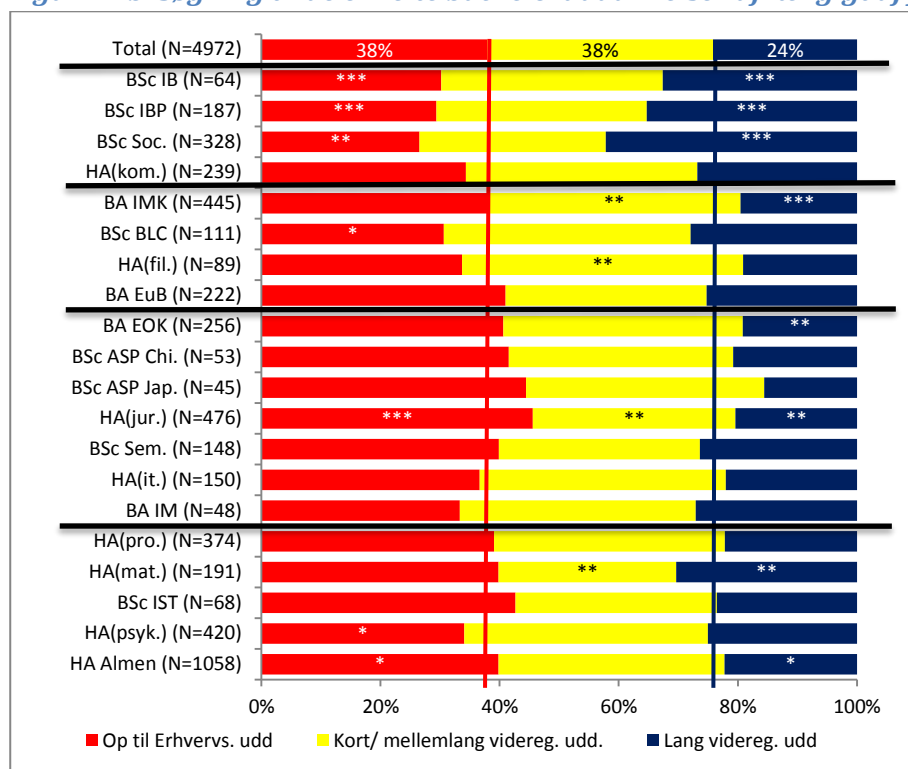
Anm.: Stjerner i de røde felter angiver signifikansniveauet for at andelen af ansøgere fra de mindst velstillede hjem til den givne uddannelse afviger fra totalen. * betyder et signifikansniveau på: $0,05 \leq p < 0,1$; **; $0,01 \leq p < 0,05$ og ***: $p < 0,01$. Stjerner i de gule felter angiver på samme måde signifikansniveauerne for ansøgere fra de mindst+ mindre velstillede hjem, mens stjernerne i de blå felter angiver signifikansniveauet for ansøgere fra de mest velstillede hjem. Signifikansværdierne er beregnet ved enkeltsidet test i den hypergeometriske fordeling.

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Af Figur 2.4a fremgår det således, at de mindst og mindre velstillede hyppigere søger ind på uddannelserne EOK, ASP, BSc. Sem, HA(Jur) og IT-uddannelserne: HA(it) og BA IM, hvor mersøgningen til sidstnævnte dog langt fra er signifikant. Omvendt søger de bedre- og bedststillede hyppigere ind på ”præstigeuddannelserne” BSc. IB, BSc. IBP og BSc. Soc og HA(Kom). Hæfter man sig specielt ved yderpunkterne (de mindst velstillede og de mest velstillede), kan man groft sagt karakterisere BSc. IB, BSc. IBP, BSc. Soc, samt HA(kom) som uddannelser, der særligt tiltrækker de mest velstillede; BA IMK, BSc. BLC, HA(fil) og tildels BA EuB tiltrækker særligt mellemklassen, mens BA EOK, BSc. ASP, HA(jur), og tildels BSc. Sem og IT-uddannelserne HA(it) og BA IM i højere grad tiltrækker de mindst og mindre velstillede.

Et tilsvarende – om end ikke helt en-til-en identisk – billede tegnes, hvis vi alene ser på uddannelsesniveauet i de familier, ansøgerne kommer fra (Figur 2.4b). Ansøgere fra akademikerhjem tiltrækkes særligt af BSc. Soc, BSc. IBP, BSc. IB samt HA(mat). Det bemærkes, at de mere ”akademisk klingende” uddannelser BSc. Soc og BSc. IBP (en uddannelse, som er noget beslægtet med statskundskab) særligt tiltrækker ansøgere fra akademikerhjem, mens BSc. IB er den uddannelse, der i størst grad tiltrækker de mest velstillede. Ansøgere fra hjem med korte og mellemlange videregående uddannelser tiltrækkes især af BA IMK og HA(fil), mens ansøgerne fra ufaglærte eller faglærte hjem i højere grad hælder mod HA(jur), HA Almen, BSc. IST og BSc. ASP. Det kunne desuden se ud som om ansøgere fra hjem med mindre boglig uddannelse er mindre tilbøjelige til at søge engelsksprogede uddannelser. De engelsksprogede uddannelser har betegnelsen BSc. Desuden er BA IM engelsksproget.

Figur 2.4b. Søgning til de enkelte bacheloruddannelser afhængigt af familiens uddannelsesniveau

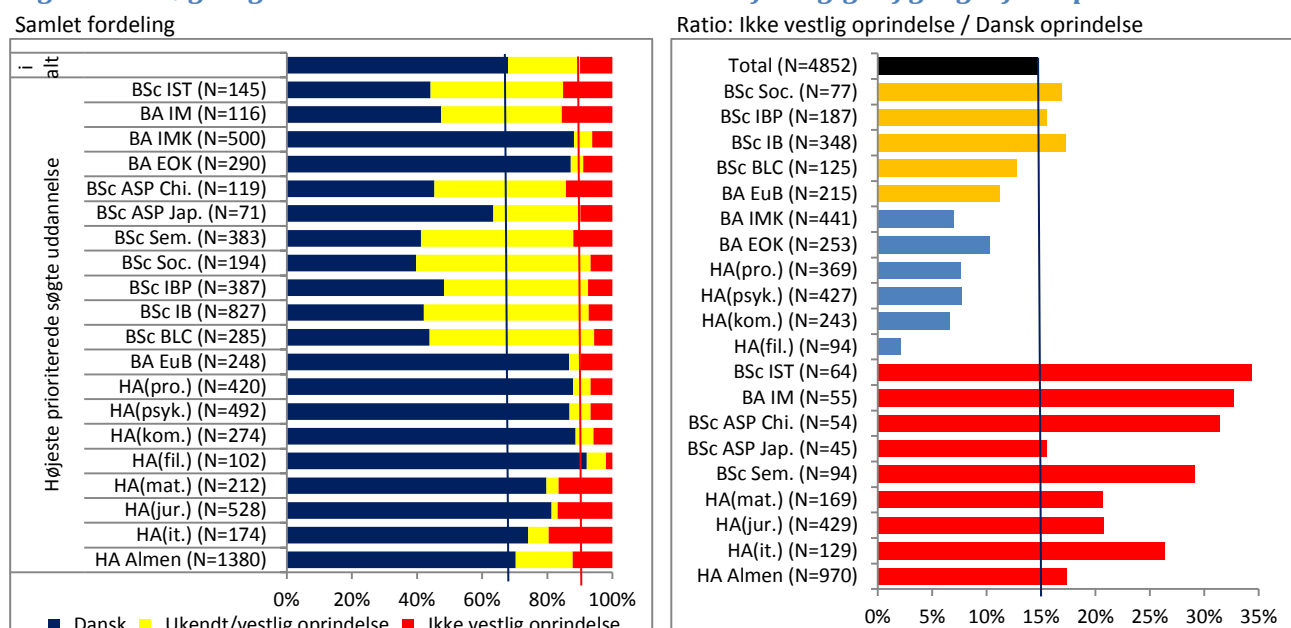
Anm.: Stjerner i de røde felter angiver signifikansniveauet for at andelen af ansøgere fra hjem med uddannelse op til en erhvervsuddannelse til den givne uddannelse afviger fra totalen. * betyder et signifikansniveau på: $0,05 \leq p < 0,1$; **: $0,01 \leq p < 0,05$ og ***: $p < 0,01$. Stjerner i de gule felter angiver på samme måde signifikansniveauerne for ansøgerne fra hjem med en kort eller mellemlang videregående uddannelse, mens stjernerne i de blå felter angiver signifikansniveauet for ansøgere fra hjem med en akademisk uddannelse. Signifikansværdierne er beregnet ved enkeltsidet test i den hypergeometriske fordeling.

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Ses endelig på ansøgernes fordeling efter deres geografiske oprindelse (Figur 2.4c nedenfor), fremgår det ikke overraskende med stor tydelighed, at de engelsksprogede uddannelser i langt højere grad end de dansksprogede søges af ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse. Den af de dansksprogede uddannelser, som hyppigst søges af ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse, er HA Almen. Denne uddannelse er da også den, som foretrækkes blandt ansøgere fra andre nordiske lande, hvilket især vil sige Norge og Sverige.

Når der herefter ses på, om ansøgere med ikke-vestlig oprindelse i større eller mindre grad søger en given uddannelse, er der alene set på forholdet mellem ansøgere med dansk oprindelse og ansøgere med ikke-vestlig oprindelse, da billedet ellers "forvrides" af de meget forskellige andele af ansøgere med ukendt eller (anden) vestlig oprindelse (end dansk).

Figur 2.4c. Søgning til de enkelte bacheloruddannelser afhængigt af geografisk oprindelse

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Af Figur 2.4c fremgår det således, at ansøgere med ikke-vestlig oprindelse i særlig grad søger ind på uddannelserne: HA Almen, HA(it), BA IM, HA(jur), HA(mat), BSc. Sem, BSc. ASP samt BSc. IST (de røde søjler). Omvendt vælger ansøgerne med ikke-vestlig baggrund sjældent uddannelserne: HA(fil), HA(kom), HA(psyk), HA(pro), BA EOK og BA IMK (de blå søjler).

Især for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse synes der at tegne sig det mønster, at disse ansøgere i højere grad går efter uddannelser med et klart (/mere sikkert) eller genkendeligt beskæftigelsessigte. HA Almen, HA(jur) og HA(mat) er således de bacheloruddannelser, der hyppigst efterfølges af revisorkandidatstudiet (den eneste "rigtige" professionsuddannelse på CBS). HA Almen er desuden den ældste og nok bedst kendte af bacheloruddannelserne på CBS. IT-uddannelserne og BSc. IST (International shipping and Transport) må også siges at have et ret klart og genkendeligt beskæftigelsessigte. Noget tilsvarende kan siges om BSc. Sem (Service Management), som i nogen grad er orienteret mod rejse- samt hotel- og restaurationsbranchen.

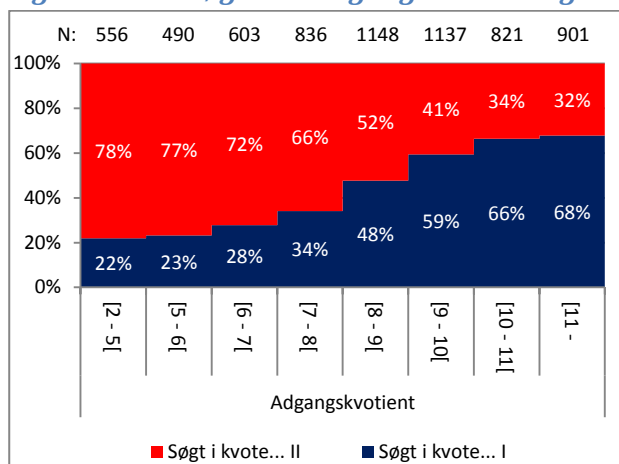
Generelt synes dette mønster også at træde frem, når man ser på hjemmets uddannelsesniveau (Figur 2.4b). Her er dem fra de lavere uddannede hjem mere tilbøjelige til at søge HA Almen, HA(jur) og tildels

HA(mat) og BSc. IST (om end de 2 sidstnævnte ikke søges signifikant mere af ansøgere fra hjem med mindre boglig uddannelse).

4.3. Social baggrund og søgning til kvote 1 og kvote 2

Ligesom søgningen til de enkelte uddannelser er stærkt påvirket af de studerendes adgangskvotienter, har adgangskvotienten også stor indflydelse på, om en ansøger søger optagelse i kvote 1 eller kvote 2. Af Figur 2.5a ses således, at jo lavere adgangskvotient en ansøger har, jo større er sandsynligheden for, at ansøgeren søger optagelse i kvote 2.

Figur 2.5a. Ansøgernes adgangskvotient og ansøgning i kvote 1 eller kvote 2

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

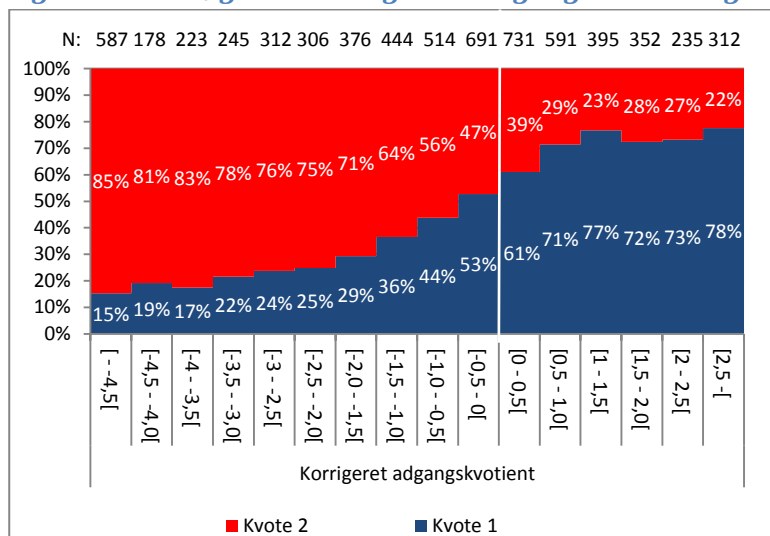
Den absolutte adgangskvotient er imidlertid ikke det mest relevante mål i forhold til ansøgning i kvote 1 eller kvote 2. Det, der typisk er hovedmotivet for at søge ind i kvote 2, er jo, at ansøgeren er usikker på, om vedkommende kan blive optaget på grundlag af sin adgangskvotient. Det er derfor mere relevant at se på ansøgernes adgangskvotient i forhold til optagelseskravet i kvote 1 på den uddannelse, der søges. Her er det også den CBS uddannelse, der er søgt som den højest prioriterede, der er lagt til grund.

Der er derfor foretaget en omregning af adgangskvotienten i forhold til adgangskravet til den højest prioriterede uddannelse, idet adgangskravet er fastsat til standby adgangskvotienten⁸. Dette har yderligere den fordel, at alle ansøgerne med korrigerede adgangskvotienter under 0 med sikkerhed bliver bedømt efter reglerne i kvote 2. For dem med en korrigeret adgangskvotient på 0 eller over gælder omvendt, at (langt) de (fleste) optages efter reglerne i kvote 1.

Er den studerendes kvotient mellem uddannelsens adgangskvotient og standbykvotienten, er optagelse i kvote 1 dog betinget af, at ansøgeren har markeret interesse for en standby plads i ansøgningsskemaet. Nogle af dem med korrigerede adgangskvotienter lige over 0 (nemlig nogle af dem med kvotienter mellem uddannelsens adgangskvotient og standbykvotient) vil – hvis de ikke har afkrydset interesse for en standby-plads og søgt ind i kvote 2 – således få deres ansøgning behandlet efter reglerne i kvote 2.

⁸ Den korrigerede adgangskvotient beregnes simpelthen som den studerendes adgangskvotient minus standbykvotienten på den højest prioriterede søgte uddannelse. Denne omregning af adgangskvotienten er inspireret af Thomsen, op.cit, som anvender en tilsvarende omregning. Samme teknik anvendes i Heinesen, Eskil: Admission to Higher Education Programmes and Student Educational Outcomes and Earnings. The Rockwool Foundation. Research. Study Paper 113. Oct. 2016

Figur 2.5b. Ansøgernes korrigerede adgangskvotient og ansøgning i kvote 1 eller kvote 2

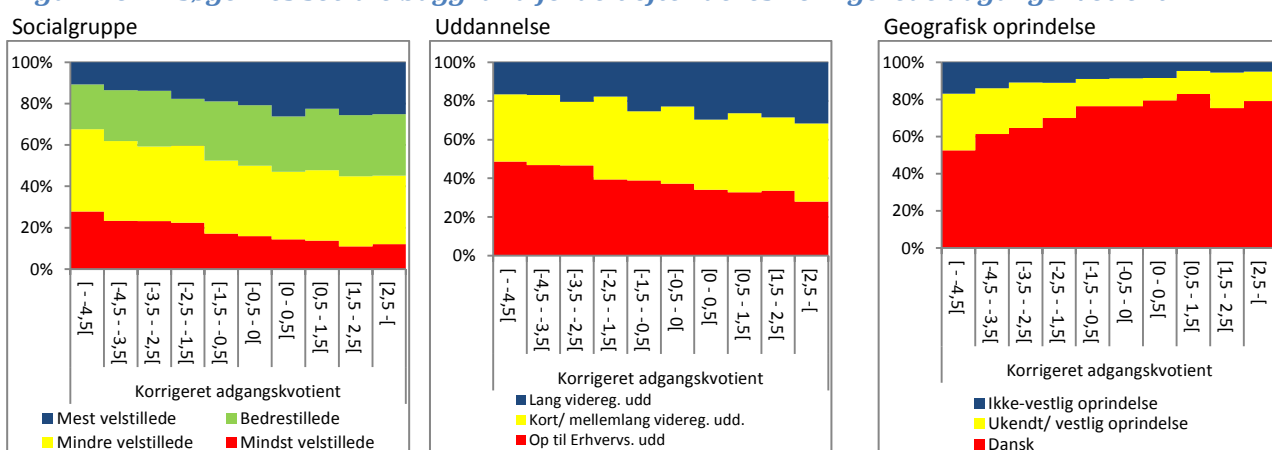

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Det fremgår af Figur 2.5b, at ansøgere med adgangskvotienter, der er $\frac{1}{2}$ karakterpoint eller mere over det endelige optagelseskrav i kvote 1, for godt 70% s vedkommende søger ind i kvote 1. Det fremgår endvidere, at (korrigerede) kvotienter fra 0,5 og opefter ikke yderligere påvirker tilbøjeligheden til at søge ind i kvote 1. Der er tilsyneladende "altid" nogle og tyve procent, som uanset kvotienten søger ind via kvote 2. For ansøgere med korrigerede adgangskvotienter fra 0,5 og nedefter er der derimod en konstant stigende andel (med faldende adgangskvotient), som søger ind i kvote 2, hvilket man også ville forvente.

Da dem fra de socialt dårligere stillede hjem ikke bare har lavere adgangskvotienter, men også har lavere korrigerede adgangskvotienter.⁹ (jf. Figur 2.6), og da tilbøjeligheden til at søge kvote 2 er markant stigende med faldende korrigeret adgangskvotient, må forventningen være, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem hyppigere vil søge ind i kvote 2 end ansøgere fra socialt bedrestillede hjem.

Figur 2.6. Ansøgernes sociale baggrund fordelt efter deres korrigerede adgangskvotient

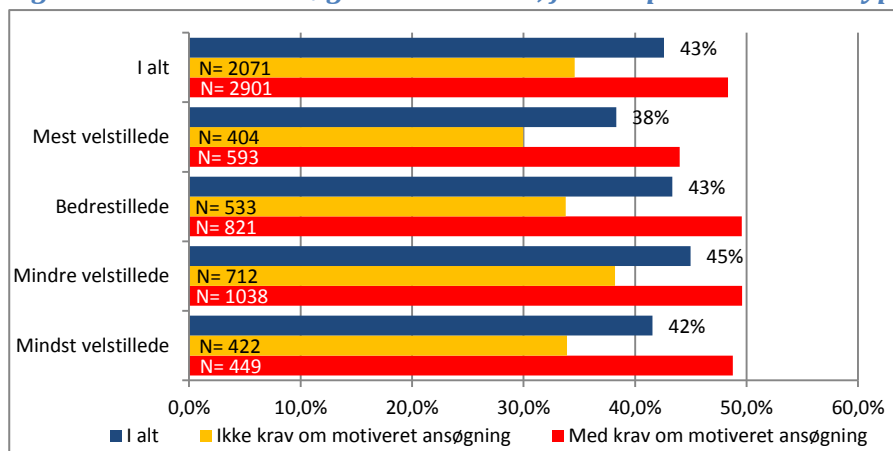

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

⁹ I princippet kunne de socialt dårligere stilledes lavere adgangskvotienter ophæves af uddannelsesvalget, således at der ikke ville være socialt betinget forskel på de korrigerede adgangskvotienter; men sådan er det altså ikke.

Denne forventning indfris dog kun i begrænset omfang. Således ses af Figur 2.7a nedenfor, at ansøgerne fra de mindst velstillede hjem ikke søger ind i kvote 2 i hverken højere eller mindre grad end alle ansøgere. Først herefter indtræder den forventede negative sammenhæng mellem tilbøjeligheden til at søge kvote 2 og ansøgernes sociale baggrund. Således søger kun 38% af ansøgerne fra de mest velstillede hjem optagelse via kvote 2 (mod 45% fra de mindre velstillede hjem). Endvidere giver Figur 2.7a ingen støtte til en antagelse om, at det særligt skulle afskrække ansøgere fra socialt mindre privilegerede hjem, at der kræves en skriftlig motiveret ansøgning for optagelse i kvote 2. Der er således ingen tegn på, at ansøgerne fra de mindst og mindre velstillede hjem skulle være mere tilbageholdende med at søge i kvote 2 på de uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning i kvote 2, end på de uddannelser, hvor der ikke indgår en motiveret ansøgning i bedømmelsesgrundlaget.

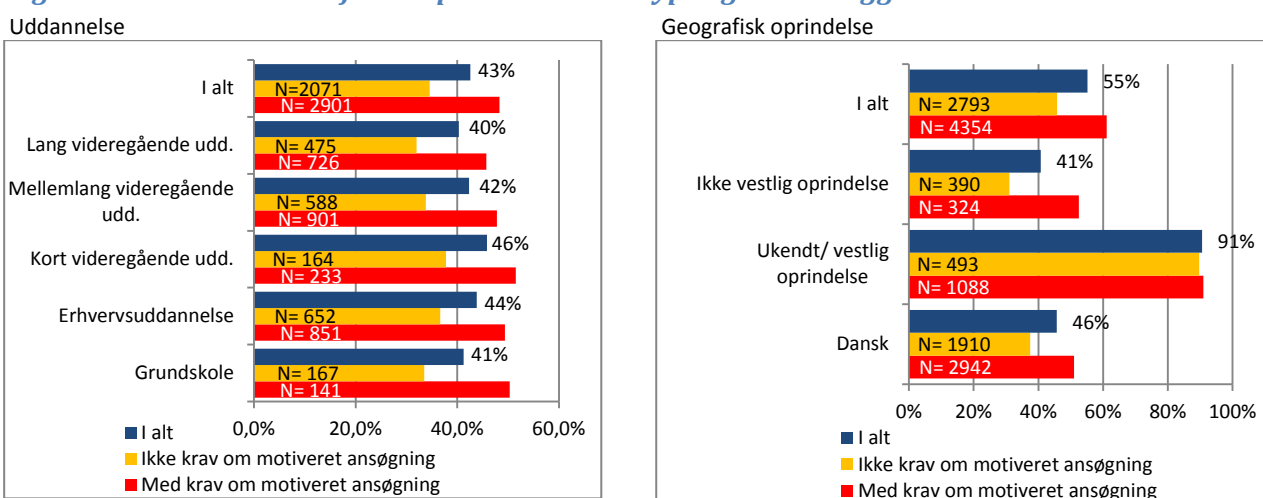
Figur 2.7a. Andel som søger ind i kvote 2, fordelt på uddannelsestype og socialgruppe

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Det samme mønster gør sig gældende, hvis vi alene ser på uddannelsesniveaue i hjemmet eller den geografiske oprindelse som socialindikator.

Figur 2.7b. Kvote 2 andel fordelt på uddannelsestype og social baggrund

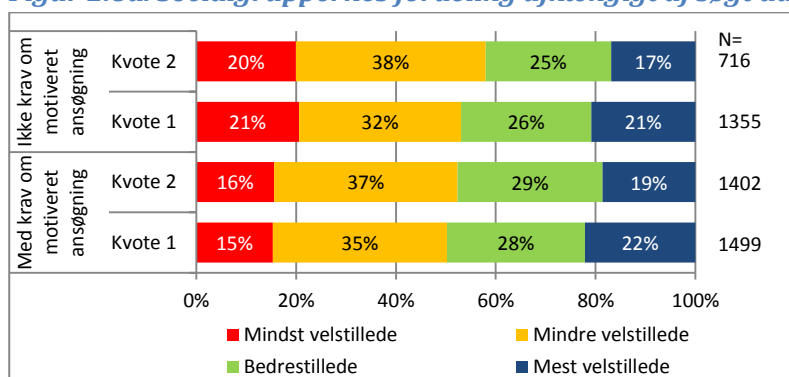
Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Hvad den geografiske oprindelse angår, bemærkes det, at gruppen ukendt/ vestlig oprindelse har en særdeles høj andel kvote 2-ansøgere. Det skyldes, at ansøgere fra udlandet skal indgive ansøgning i marts og vil derfor blive kategoriseret som kvote 2-ansøgere. Da disse ansøgere fra udlandet ikke har nogen kendt socialøkonomisk baggrund, indgår de ikke i grupperingerne efter hjemmets uddannelsesniveau og socialgruppe. Den summariske kvote 2-andel er derfor højere, når den opgøres i forhold til geografisk oprindelse end når den opgøres for andre socialindikatorer.

Ellers bemærkes det, at andelen, som søger kvote 2, systematisk er højere for dem, som søger ind på de uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning til kvote 2. Det skyldes dels, at adgangskravet generelt er højere for optagelse i kvote 1 på disse uddannelser, og dels, at der også er relativt flere kvote 2-pladser på de uddannelser, hvor der kræves en motiveret ansøgning til kvote 2 (jf. ovenfor afsnit 2.1.2).

De ovenfor beskrevne forskelle i tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2 påvirker den samlede sociale sammensætning af ansøgerfeltet. Deles ansøgerne op i 4 grupper efter hvilken type uddannelse, de søger, og om de søger ind via kvote 1 eller kvote 2, fremgår det af Figur 2.8a nedenfor, at de mindst velstillede generelt er mindre tilbøjelige til at søge ind på uddannelser med krav om en motiveret ansøgning til kvote 2. Umiddelbart er der dog ikke noget, der tyder på, at det har noget at gøre med kravet om en skriftlig ansøgning, da disse ansøgere ikke er mindre tilbøjelige til at søge ind i kvote 2 på uddannelserne med krav om en motiveret ansøgning end på uddannelser, hvor der ikke er krav om en motiveret ansøgning. Dét, som forklarer, at de socialt dårligst stillede hyppigere søger de uddannelser, hvor der ikke stilles krav om en motiveret ansøgning, er primært, at disse uddannelser generelt har lavere adgangskrav, og nok også, at disse uddannelser umiddelbart har mere genkendelige beskæftigelsessigte. Ansøgerne fra de mindst velstillede hjem har som ovenfor nævnt overraskende nok ikke større tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2, selv om de har lavere adgangskvotienter end de andre grupper, men ser man på ansøgerne fra de mindst + de mindre velstillede hjem, er der dog en lille tendens til, at de socialt dårligere stillede i lidt højere grad søger ind i kvote 2. Tilsvarende ses, at ansøgerne fra de bedst stillede hjem i lidt højere grad søger ind i kvote 1.

Figur 2.8a. Socialgruppernes fordeling afhængigt af søgt uddannelsestype og kvote

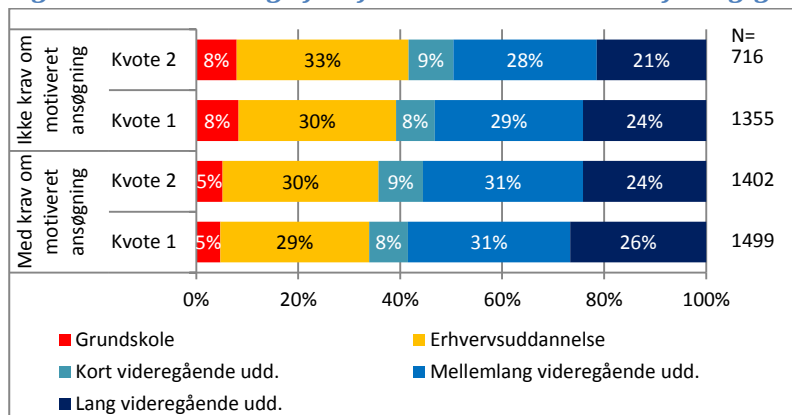

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Man finder det samme mønster, hvis man alene ser på uddannelsesniveauet i ansøgernes hjem (Figur 2.8b nedenfor). Ansøgere fra ufaglærte hjem (Grundskole) søger i mindre grad ind på de uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning til kvote 2, mens der ikke er forskel på, om de søger ind via kvote 1 eller 2 indenfor hver af de to uddannelsesgrupper. Ansøgere fra ufaglærte hjem er altså ikke overrepræsenteret blandt kvote 2-ansøgere. Men ser man på gruppen af ansøgere fra ufaglærte + faglærte hjem (erhvervs-

uddannelse), er der her samlet set en lille overvægt af kvote 2 ansøgere, som modsvarer af en lille overvægt af kvote 1 ansøgere blandt dem, der kommer fra akademikerhjem.

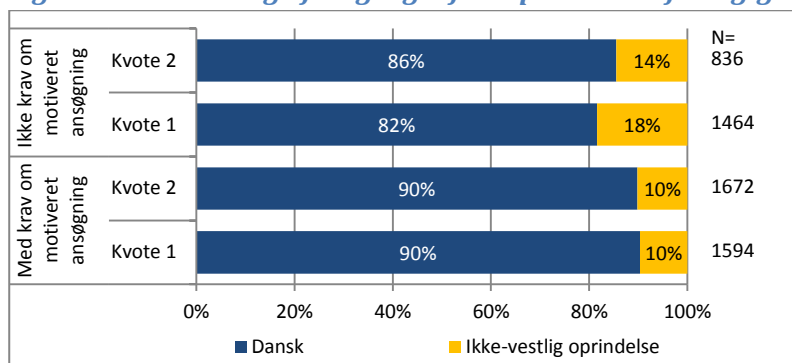
Figur 2.8b. Fordeling efter familiens uddannelse afhængigt af søgt uddannelsestype og kvote

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Ser man endelig på ansøgerne fordelt efter geografisk oprindelse (idet der ses bort fra ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse, som blot forvrider billedet, fordi næsten alle disse er registreret som kvote 2-ansøgere), ses en større tilbøjelighed for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse til at søge ind på de uddannelser, hvor der ikke er krav om en motiveret ansøgning til kvote 2. Men heller ikke her er der umiddelbart noget, der taler for, at det hænger sammen med kravet om motiveret ansøgning. Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse til uddannelser med krav om en motiveret ansøgning søger i lige så høj grad ind via kvote 2 som ansøgere med dansk oprindelse, mens ansøgere med ikke-vestlig oprindelse, som søger ind på de uddannelser, hvor der ikke er krav om en motiveret ansøgning til kvote 2, er klart mere tilbøjelige til at søge ind via kvote 1 end ansøgere med dansk oprindelse.

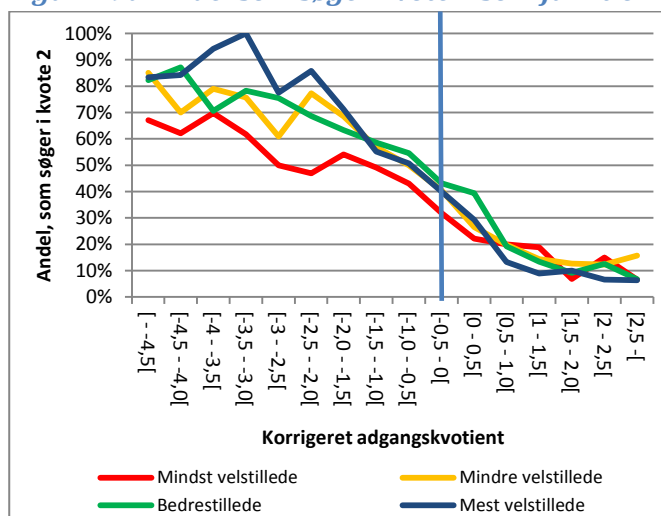
Figur 2.8c. Fordeling efter geografisk oprindelse afhængigt af søgt uddannelsestype og kvote

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Da ansøgerne fra de socialt dårligst stillede hjem ikke i højere grad end andre søger ind i kvote 2, selv om de har klart lavere adgangskvotienter, kunne det tyde på, at dem fra socialt dårligere stillede hjem ved given adgangskvotient vil være mindre tilbøjelig til at søge ind via kvote 2.

Figur 2.9a. Andel som søger kvote 2 som funktion af adgangskvotient fordelt på socialgruppe

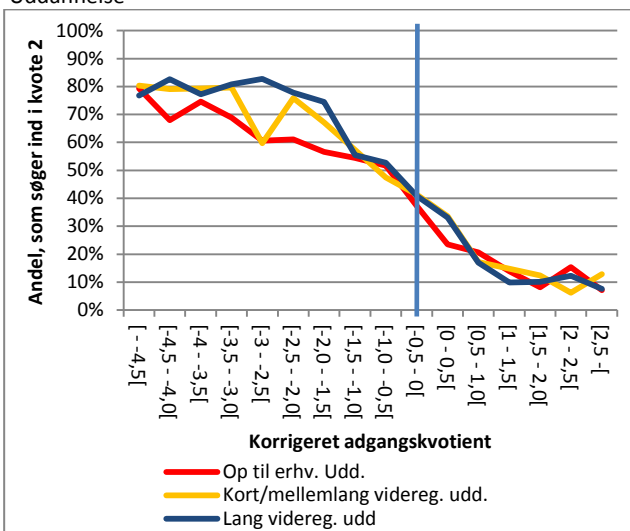

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

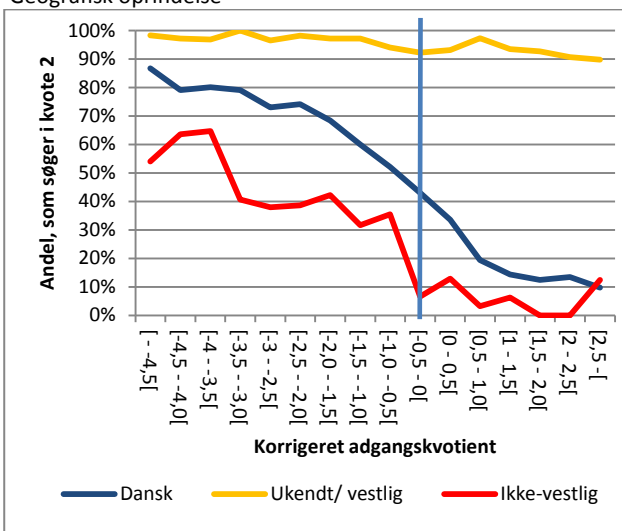
Figur 2.9a ovenfor (og 2.9b nedenfor) synes at bekræfte denne antagelse. Således fremgår det, at andelen af ansøgere fra de mindst velstillede hjem, som søger ind i kvote 2 (rød kurve i Figur 2.9a), ved enhver adgangskvotient er lavere end andelen af kvote 2 ansøgere fra de øvrige socialgrupper – i hvert fald når man ser på karakterer under 0; hvilket også er det mest relevante interval, fordi det netop er her, at ansøgningerne behandles efter reglerne i kvote 2. Dem med korrigerede adgangskvotienter over 0 vil automatisk blive optaget efter reglerne i kvote 1.

Figur 2.9b. Andel som søger kvote 2 som funktion af adgangskvotient fordelt på social baggrund

Uddannelse

Geografisk oprindelse

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Samme mønster (om end knapt så markant) viser sig for så vidt angår grupperingen baseret på højeste uddannelse for de voksne i ansøgernes familie. Her har ansøgere fra hjem med et uddannelsesniveau op til (og med) en erhvervsuddannelse en lavere kvote 2-frekvens end de andre grupper ved lave karakter-niveauet, mens der ikke er forskel ved højere karakterniveauer. For indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse er der tydeligvis en klart lavere tilbøjelighed til at søge optagelse via kvote 2 end der

er for ansøgere med dansk oprindelse. Det bemærkes her, at næsten alle, som har ukendt/ vestlig oprindelse er registreret som søgende i kvote 2, hvilket – som ovenfor nævnt – skyldes, at ansøgere fra udlandet skal søge i marts og derfor bliver kategoriseret som kvote 2-ansøgere.

Figurerne 2.9a og 2.9b indikerer således, at de socialt dårligere stillede alt andet lige vil være mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2. Denne hypotese vil mere systematisk blive undersøgt og testet statistisk ved brug af logistiske regressioner i Del 3.

4.4. Foreløbig konklusion vedrørende søgemønstret

Foreløbigt kan det på grundlag af den deskriptive fremstilling af søgemønstret konkluderes:

1. Søgningen til bacheloruddannelserne på CBS er i høj grad påvirket af ansøgernes adgangsforudsætninger. *Uddannelser med historisk høje adgangskrav søges overvejende af ansøgere med høje adgangskvotienter, og uddannelser med lavere adgangskvotienter søges tilsvarende af ansøgere med (gennemsnitligt) lavere adgangskvotienter.* Dette skyldes formodentligt primært, at ansøgerne med lave adgangskvotienter på forhånd opgiver at søge ind på uddannelser med meget høje adgangskrav. Men sekundært kan der også være den effekt, at ansøgere med høje adgangskvotienter vil lede efter uddannelser, der svarer til deres niveau, fordi det opleves som mere præstigefyldt at blive optaget på en uddannelse med høje adgangskrav end på uddannelser, hvor det er lettere at blive optaget.
2. Det er dog ikke alene adgangskvotienterne, der styrer uddannelsesvalget. *Ansøgerens individuelle uddannelsespræferencer spiller naturligvis også en hovedrolle i valget af, hvilken uddannelse, der søges. Her synes den sociale baggrund også at spille en vis rolle. Der iagttages således en vis tendens til, at ansøgere fra mindre velstillede hjem (og hjem med lavere uddannelsesniveau) er lidt mere tiltrukket af uddannelser med et let genkendeligt jobsigte.* Dette gør sig endvidere stærkest gældende for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse. Endvidere tiltrækker de mere "universitetslignende uddannelser" BSc Soc. og BSc IBP i højere grad end andre uddannelser ansøgere fra akademikerhjem.
3. Adgangskvotienten er ikke overraskende også stærkt styrende for, om ansøgerne søger ind i kvote 1 eller kvote 2: *Jo lavere adgangskvotient, jo større er tilbøjeligheden til at søge ind i kvote 2. Man kunne derfor forvente, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem ville være overrepræsenteret blandt kvote 2-ansøgerne. Dette er imidlertid kun i mindre grad tilfældet, hvilket tilsyneladende forklares ved, at de socialt dårligst stillede ved given adgangskvotient er mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2.* Især for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse er der tale om en markant lavere tilbøjelighed til ved given (korrigeret) adgangskvotient at søge ind i kvote 2.
4. Når ansøgerne fra de socialt dårligst stillede hjem er mindre tilbøjelige til at søge ind i kvote 2 end ansøgere fra mere velstillede hjem, kunne det hænge sammen med, at dem fra mindre privilegerede hjem har sværere ved at skrive en motiveret ansøgning (jf. Evalueringsinstituttets føromtaltte hypotese (afsnit 2.2)). Denne antagelse synes dog ikke umiddelbart at finde støtte i de foreliggende data. *Der er således ikke noget, der tyder på, at det særligt er til de uddannelser, hvor der kræves en skriftligt motiveret ansøgning, at dem fra de socialt dårligst stillede hjem i særlig grad skulle være tilbageholdende med at søge optagelse via kvote 2.* Den lavere tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2 for ansøgerne fra socialt dårligere stillede hjem synes altså at være generel og ikke specifikt knyttet til de uddannelser, hvor der skal udarbejdes en skriftlig ansøgning.

5. Antal år mellem bestået adgangsgivende uddannelse og ansøgning

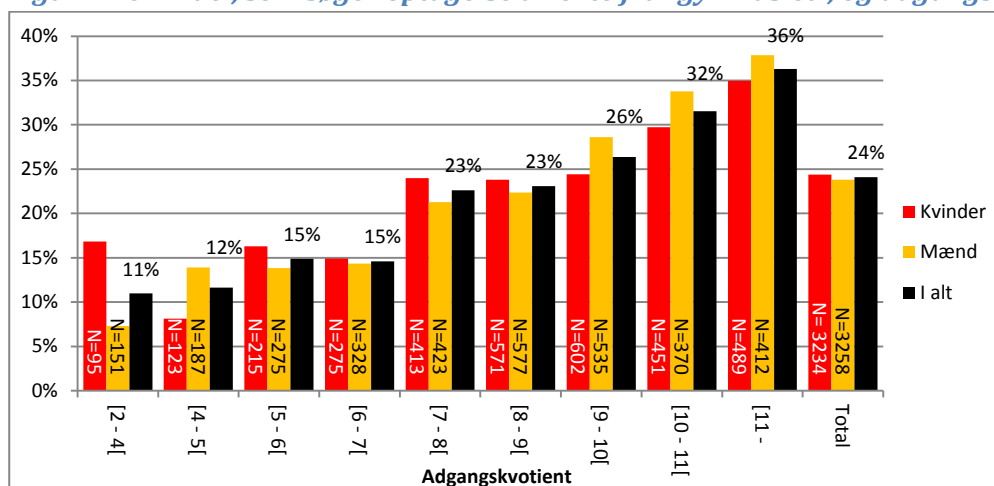
En forklaring på, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem alt andet lige er mindre tilbøjelige til at søge optagelse i kvote 2 kunne være, at den sociale baggrund har betydning for ansøgernes tilbøjelighed til at holde pause mellem ungdomsuddannelsen og fortsatte studier på CBS.

5.1. Adgangskvotientens betydning for at holde pause

Ser vi først på den generelle sammenhæng mellem ansøgernes adgangskvotient og deres tilbøjelighed til at søge optagelse direkte efter bestået ungdomsuddannelse, fremgår det af Figur 2.10 nedenfor, at der er en klart stigende tilbøjelighed til at søge optagelse på CBS direkte fra "gymnasiet" med stigende adgangskvotient. Dette kan forklares på 2 måder. For det første vil det hyppigere være nødvendigt for dem med lave adgangskvotienter at søge optagelse via kvote 2 på den ønskede uddannelse, hvilket tvinger dem til at være ude i et eller flere år for at opnå de nødvendige meritgivende erfaringer. For det andet udtrykker adgangskvotienten jo også graden af den succes, den unge har oplevet i uddannelsessystemet, og det er en rimelig antagelse, at unge, der kun har oplevet en begrænset succes på ungdomsuddannelsen, alt andet lige vil trænge mere til en pause, inden uddannelsesforløbet fortsættes, end de unge, der har haft let ved skolen og gennemgående haft rigelig faglig succes.

Figur 2.10 er endvidere delt op på køn. Samlet set er der en næsten millimeterpræcis lige kønsfordeling blandt ansøgerne, der fordeler sin med 49,8% kvinder og 50,2% mænd. Ses bort fra de helt lave adgangskvotienter, er der ikke de helt store forskelle mellem mænd og kvinder. Hvis der er et mønster, ville det være, at der ved lave adgangskvotienter er en lidt større tilbøjelighed for kvinder til at søge ind direkte, mens det ved høje karakterer omvendt er mændene, der er mest tilbøjelige til at søge optagelse direkte efter afsluttet ungdomsuddannelse. Dette mønster kan hænge sammen med, at ansøgere med lave adgangskvotienter hyppigere har ikke-vestlig oprindelse end ansøgere med høje adgangskvotienter. Samlet set er der ikke forskel på mænds og kvinders tilbøjelighed til at holde pause.

Figur 2.10. Andel, som søger optagelse direkte fra "gymnasiet", og adgangskvotient

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

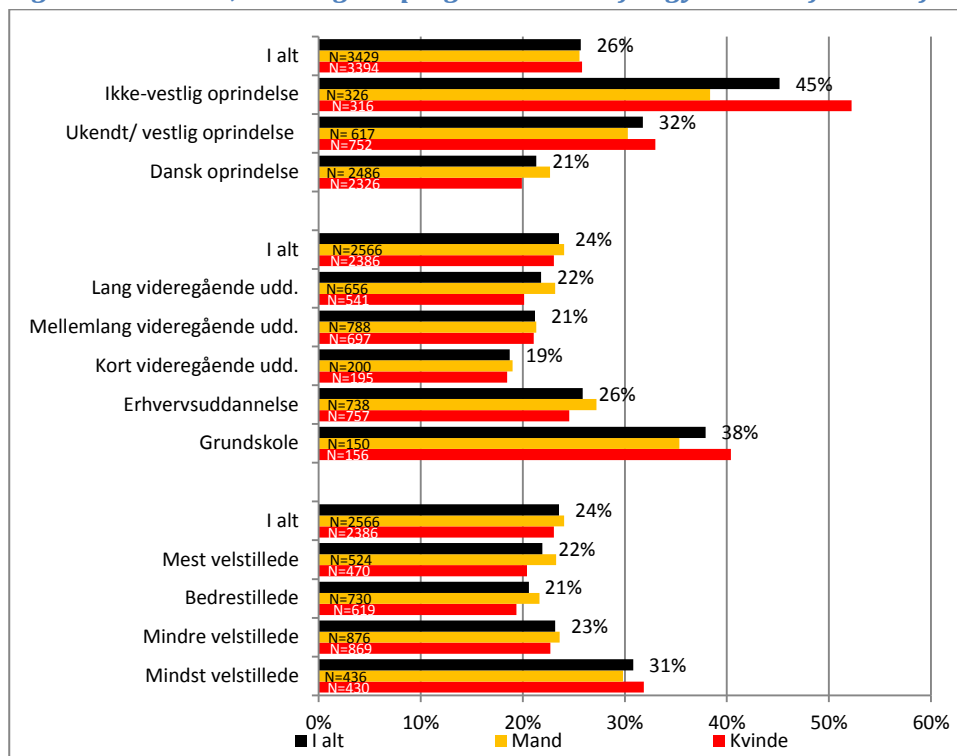
5.2. Den sociale baggrunds betydning for at holde pause

På den baggrund skulle det egentligt forventes, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem ville være mere tilbøjelige til at holde pause efter afslutningen på ungdomsuddannelsen, netop fordi ansøgere fra

socialt dårligere stillede hjem generelt har lavere adgangskvotienter end ansøgere fra socialt mere velstillede hjem.

Sådan er det imidlertid ikke. Af Figur 2.11 fremgår det, at 31% af ansøgerne fra de mindst velstillede hjem søger optagelse direkte efter afslutningen på ungdomsuddannelsen, mens det kun er et par og tyve procent for de øvrige. Tilsvarende søger 38% af ansøgerne fra ufaglærte hjem og 26% fra faglærte hjem optagelse uden pause, mens det for ansøgere fra hjem med et videregående uddannelsesniveau kun er lige godt 20%, der ikke holder pause. I ingen af disse grupperinger er der markante kønsforskelle. Ser man derimod på ansøgernes geografiske oprindelse, er der markant forskel. Først konstateres det, at ansøgere med ikke-vestlig baggrund dobbelt så hyppigt søger optagelse direkte fra ungdomsuddannelsen (45%) som ansøgere med dansk oprindelse (21%). Desuden ses, at det blandt ansøgere med ikke-vestlig oprindelse i særlig grad er kvinderne, der søger optagelse direkte fra ungdomsuddannelsen. Mere end halvdelen (52%) af kvinderne med ikke-vestlig oprindelse søger således optagelse umiddelbart ved afslutningen af ungdomsuddannelsen, mens det kun er 38% af mændene, der søger direkte.

Figur 2.11. Andel, som søger optagelse direkte fra gymnasiet fordelt efter køn og social baggrund

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Det kan således konkluderes, at der er betydelige socialt betingende forskelle i de unges tilbøjelighed til at holde pause fra uddannelsessystemet efter afsluttet ungdomsuddannelse. På trods af, at der generelt er en klart stigende tilbøjelighed til at holde pause jo lavere adgangskvotienten er, så har ansøgerne fra de socialt dårligere stillede hjem en betydelig mindre tilbøjelighed til at holde en sådan pause. Dette kunne hænge sammen med, at unge fra socialt dårligere stillede hjem har mindre økonomisk mulighed for at holde "sabbatår" og/eller i mindre grad har adgang til sociale eller professionelle netværk, der kan hjælpe med relevant beskæftigelse eller udlandsophold. Det kunne også skyldes holdningsmæssige forskelle mellem forskellige sociale lag (eller etniske grupper) til at udskyde studiestarten til fordel for at opleve andre sider af livet.

Det fremgår endvidere, at det primært er de socialt allerdårligst stillede, der har den stærkeste tilbøjelighed til at søge optagelse direkte fra "gymnasiet" (ansøgere fra de mindst velstillede hjem samt ansøgere fra ufaglærte hjem). Dette passer ganske godt med iagttagelserne i afsnit 4.3, hvor det netop er disse grupper, der på trods af markant lavere adgangskvotienter ikke er mere tilbøjelige til at søge ind i kvote 2 end ansøgerne som helhed. Det er først når man betragter mere bredt definerede socialgrupper (de mindst + mindre velstillede samt uddannelsesniveau op til og med en erhvervsuddannelse), at der viser sig en lille overrepræsentation af de socialt dårligere stillede blandt kvote 2 ansøgere.

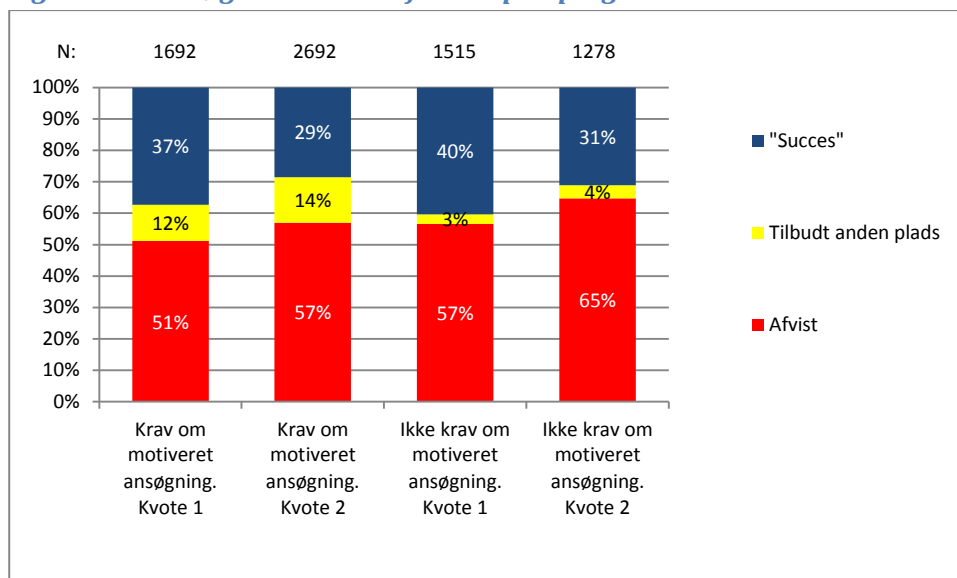
Den mindre tilbøjelighed til at holde pause (sabbatår) blandt de socialt dårligst stillede synes således at kunne være en væsentlig del af forklaringen på, at de dårligst stillede ved given adgangskvotient er mindre tilbøjelige til at søge ind i kvote 2.

6. Succes med ansøgning

6.1. Overblik over social baggrund og succes med ansøgningen

I dette afsnit undersøges, i hvilken grad ansøgningen ender med succes. Ved succes forstås, at ansøgeren er tilbudt en plads på den højest prioriterede CBS-uddannelse. Ser vi først på den samlede succesrate på de 4 optagelsesområder (kvote 1 og 2 på uddannelser med og uden krav om en skriftligt motiveret ansøgning for optagelse i kvote 2), fremgår det af Figur 2.12, at succesraterne (antal ansøgere med succes i forhold til alle ansøgere) er højere for ansøgere, der har søgt ind via kvote 1 end for ansøgere, der er søgt ind via kvote 2. For ansøgere i kvote 1 og kvote 2 er succesraten lidt højere for dem, der er søgt ind på en af de uddannelser, hvor der ikke kræves en motiveret ansøgning til kvote 2 (uddannelser med relativt lave adgangskrav i kvote 1).

Figur 2.12. Ansøgernes succes fordelt på optagelsesområder

Anm.: "Succes" er defineret ved at ansøgeren er tilbudt en studieplads på den højest prioriterede CBS-uddannelse.

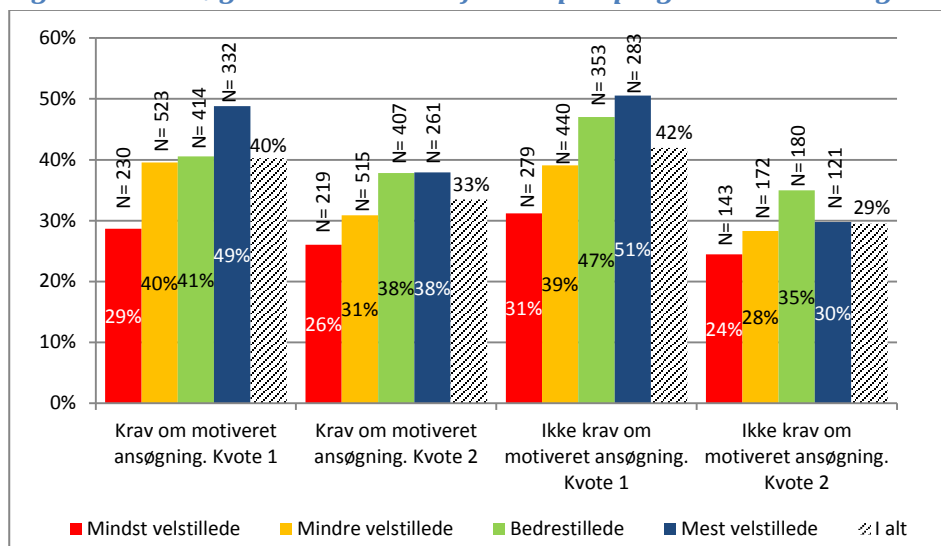
Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Et andet interessant træk, som fremgår af Figur 2.12, er, at ansøgere til de uddannelser, hvor der kræves en motiveret ansøgning for optagelse i kvote 2, langt hyppigere tilbydes en anden (men lavere prioriteret)

studieplads på CBS, end tilfældet er for ansøgerne til de andre uddannelser. Forklaringen er sandsynligvis, at ansøgerne til uddannelserne med krav om en motiveret ansøgning til kvote 2 generelt er bedre kvalificerede hvad adgangskvotienten angår, og derfor med større sandsynlighed vil være kvalificeret til optagelse på sekundært søgte uddannelser, mens ansøgere, der umiddelbart afvises på en af de uddannelser, hvor der ikke er krav om en motiveret ansøgning, vil have langt sværere ved at være kvalificeret til optagelse på en anden CBS-uddannelse. Der afvises derfor samlet set flere ansøgere til de uddannelser, hvor der ikke er krav om en motiveret ansøgning til kvote 2, end der gør til de uddannelser, hvor der stilles krav om en motiveret ansøgning til kvote 2.

Ser vi herefter på de socialt betingede succesrater, fremgår det af Figur 2.13, at ansøgere fra de mindst velstillede hjem systematisk har lavere chance for at få succes end andre, uanset hvilken type uddannelse de søger ind på, og uanset om de søger ind i kvote 1 eller kvote 2.

Figur 2.13. Ansøgernes succesrate fordelt på optagelsesområder og socialgruppe

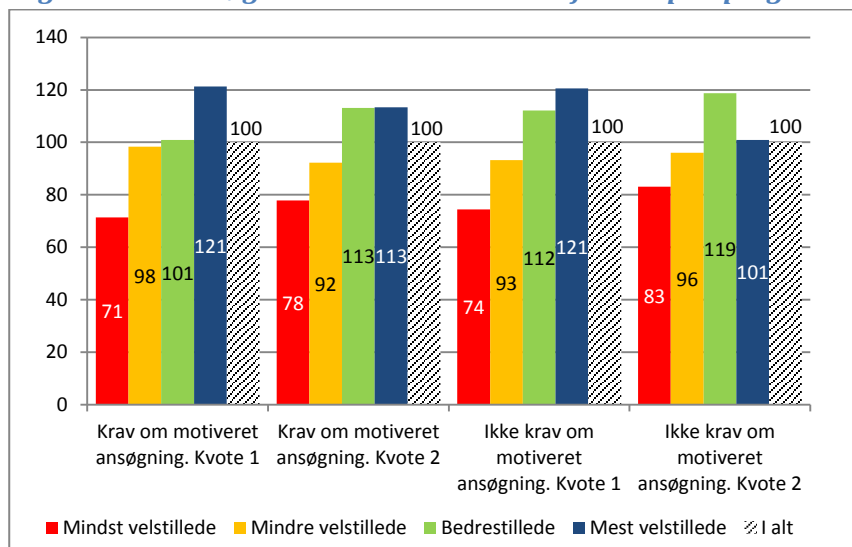

Anm.: "Succes" er defineres ved at ansøgeren er tilbudt en studieplads på den højest prioriterede CBS-uddannelse.

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice.

Figuren er dog knap så overskuelig, fordi den summariske succesrate er forskellig for de forskellige optagelsesområder. Figuren fremstiller derfor 2 variationer samtidigt: Variationen mellem socialgrupperne og variationen mellem optagelsesområderne. For at isolere variationen mellem socialgrupperne (og altså rense variationen mellem optagelsesområderne ud), er der beregnet et "succesrateindeks", ved for hvert optagelsesområde at dividere den summariske succesrate i optagelsesområdet op i de enkelte socialgruppers succesrate (og gange med 100). Konkret er indekset beregnet således: Den summariske succesrate for ansøgere i kvote 1 til uddannelser, der kræver en motiveret ansøgning til optagelse i kvote 2, er 40% (40,23%), og succesraten for ansøgere fra de mindst velstillede hjem i denne optagelsesgruppe er 29% (28,70%). Succesrateindekset beregnes derfor til $100 \cdot 28,7 / 40,23 = 71,3$, og udtrykker, at ansøgere fra de mindst velstillede hjem gennemsnitligt kun har 71,3% så stor en chance for at få succes med deres ansøgninger som gennemsnittet for alle ansøgere i optagelsesområdet.

Figur 2.14a. Ansøgernes succesrateindeks fordelt på optagelsesområder og socialgruppe

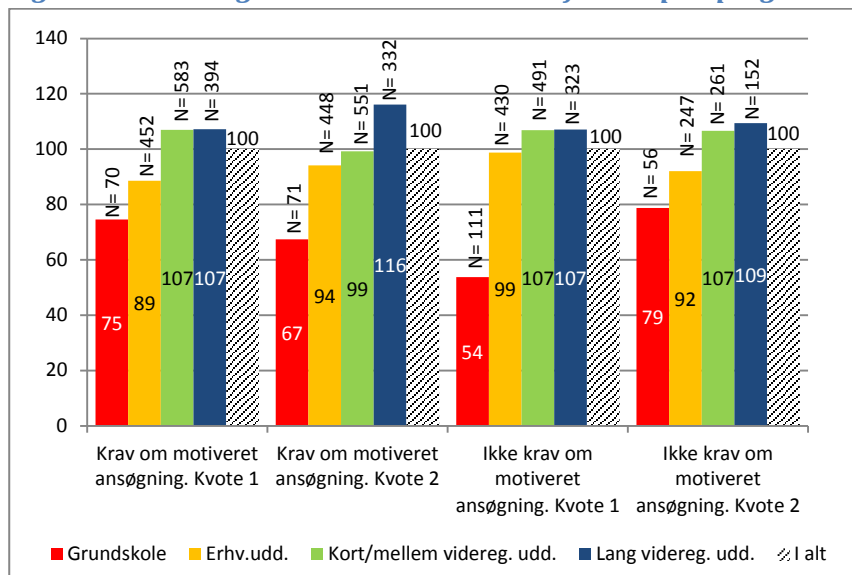

Anm. Antallet, som ligger til grund for figuren, er identisk med antallet som angivet i Figur 2.13 ovenfor

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Af Figur 2.14a ses umiddelbart, at ansøgere fra de mindst velstillede hjem har ca. 25% mindre chance for at lykkes med deres ansøgning end den gennemsnitlige ansøger. I den anden ende har ansøgere fra de bedrestillede og mest velstillede hjem en større chance for succes end den gennemsnitlige ansøger. Det kunne også umiddelbart se ud til, at kvote 2-systemet kunne være til fordel for de mindst velstillede, da chancen for succes for denne gruppe er relativt højere for kvote 2-ansøgerne inden for hver af uddannelsesgrupperne end den er for kvote 1-ansøgerne. Modsat synes ansøgerne fra de mest velstillede hjem at have relativt højere succesrate i kvote 1 end i kvote 2.

Figur 2.14b. Ansøgernes succesrateindeks fordelt på optagelsesområder og familiens uddannelse

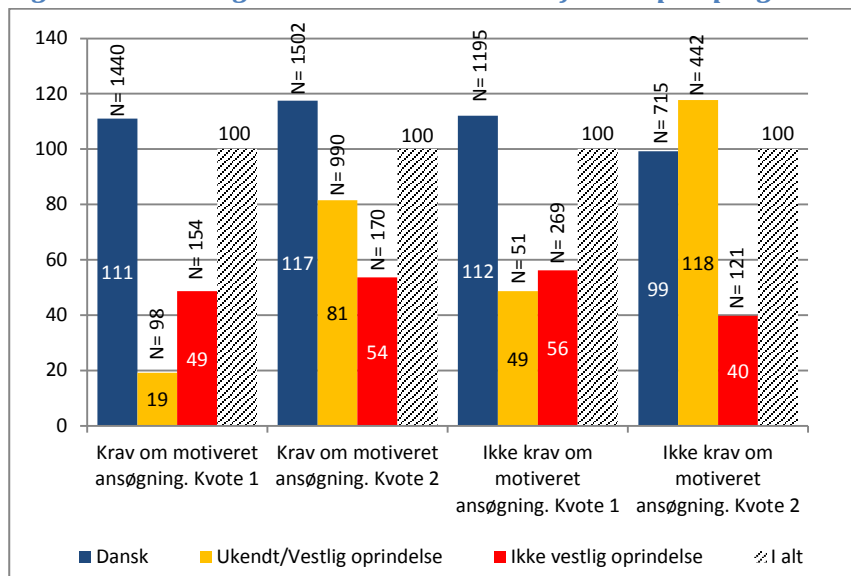

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Imidlertid er det ikke helt det samme mønster, man finder, hvis det sociale opdelingskriterium er højeste uddannelse for de voksne i den familie, ansøgeren tilhørte som 15-årig (Figur 2.14b). Her er det dog stadig

sådan, at dem fra de mindre privilegerede hjem gennemgående har lavere succesrate uanset hvilken uddannelsestype, der søges, og uanset om der søges ind i kvote 1 eller 2. Der er dog ingen systematisk forskel i succeschance mellem kvote 1- og kvote 2-ansøgere for dem fra de mindre privilegerende hjem.

Figur 2.14c. Ansøgernes succesrateindeks fordelt på optagelsesområder og geografisk oprindelse

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Ser man på succesraterne for ansøgere opdelt efter deres geografiske oprindelse (Figur 2.14c) bemærkes for det første, at succesraterne for ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse, som søger ind via kvote 1, er særdeles lav, især på de uddannelser, hvor der kræves en motiveret ansøgning. Det skal hertil bemærkes, at det absolutte antal med ukendt/vestlig oprindelse, der søger ind via kvote 1, kun er meget lille. I alt er der tale om 149 ansøgere, 98 til uddannelser med krav om en motiveret ansøgning for optagelse via kvote 2 og 51 til uddannelser uden krav herom. Dernæst bemærkes en konsekvent meget lav succesrate for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse. Chancen for, at en ansøger med ikke-vestlig oprindelse får succes med sin ansøgning til den højest prioriterede CBS-uddannelse, er højst¹⁰ halv så stor som for ansøgere med dansk oprindelse. For ansøgere med ikke-vestlig oprindelse synes det ikke at have nogen systematisk betydning, om der søges ind via kvote 1 eller kvote 2.

Opgørelsen af succesraterne fordelt efter om ansøgerne har søgt ind via kvote 1 eller kvote 2 er imidlertid ikke et særligt godt mål for kvote 1 og kvote 2 optagelseskriteriernes betydning for, hvilke grupper der lykkes, og hvilke grupper, der ikke lykkes med deres ansøgning. Det skyldes, at en større eller mindre del af kvote 2 ansøgerne bliver optaget i – og efter reglerne for optagelse i – kvote 1, hvis deres adgangskvotienter opfylder adgangskravet. Succesraten i kvote 2 er derfor påvirket af, hvor mange ansøgere, der har søgt ind via kvote 2, som i sidste ende opfylder adgangskravet. Hvis effekten af optagelseskriterierne i kvote 1 og kvote 2 skal undersøges, er man derfor nødt til at sammenholde ansøgernes succes med deres korrigerede adgangskvotient, dvs. deres adgangskvotient i forhold til optagelseskravet i kvote 1.

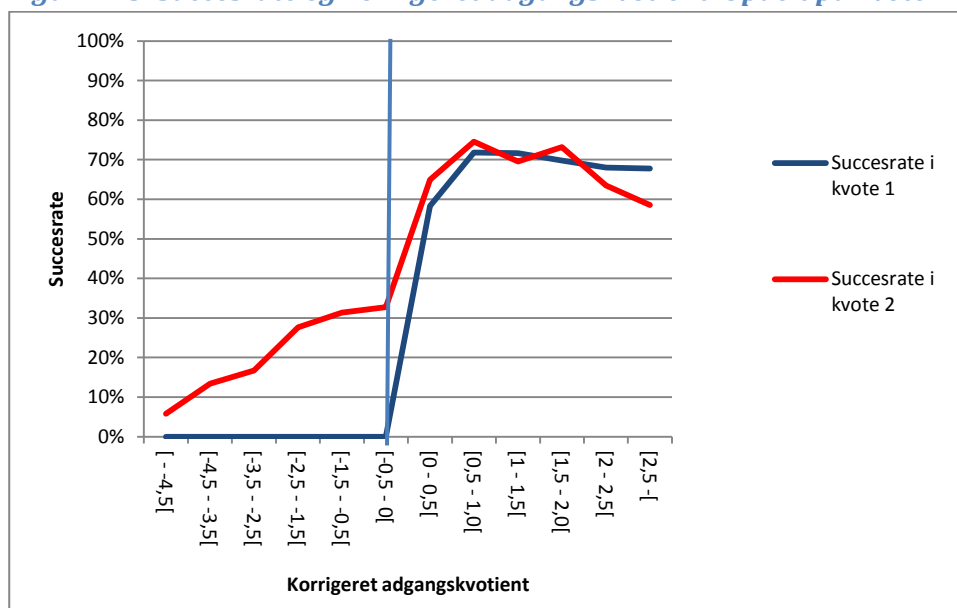
¹⁰ Kun blandt kvote 1-ansøgerne til uddannelser uden krav om en motiveret ansøgning har ansøgerne med ikke-vestlig oprindelse halvt så stor chance for succes som ansøgere med dansk oprindelse. Ellers er succeschancen kun 40-45% så stor for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse som for danske ansøgere.

6.2. Generel succesrate i forhold til den korregerede adgangskvotient

I Figur 2.15 nedenfor er de observerede succesrater for kvote 1- og kvote 2-ansøgere vist som funktion af ansøgernes korregerede adgangskvotient, idet den korregerede adgangskvotient er beregnet som ansøgers adgangskvotient minus standbykvotienten til den højeste prioriterede søgte CBS-uddannelse, og succes er defineret ved at ansøgeren er tilbudt en studieplads på denne uddannelse. En ansøger, der får tilbudt en plads på en lavere prioriteret uddannelse, betragtes altså ikke som succesfuld ved denne opgørelsesmetode.

Figuren viser ret tydeligt forskellen mellem kvote 1- og kvote 2-ansøgernes succesrate i forhold til den korregerede adgangskvotient. Ved korregerede adgangskvotienter på 0 eller derover er der ikke nogen iøjnefaldende forskel på succesraten afhængigt af, om der er søgt ind via kvote 1 eller kvote 2. Det burde netop heller ikke være tilfældet, fordi ansøgere med adgangskvotienter over standbykvotienten behandles ens uanset om de søger ind via kvote 1 eller 2. For ansøgere med negative korregerede adgangskvotienter spiller det derimod en afgørende rolle, om der er søgt ind via kvote 1 eller kvote 2. Ingen kvote 1-ansøgere med negative korregerede adgangskvotienter får tilbudt en plads på den søgte uddannelse, mens en større eller mindre del af kvote 2-ansøgerne med karakterer under optagelseskravet i kvote 1 får tilbudt en studieplads på den søgte uddannelse. Det er (stort set) lige netop disse ansøgere, som optages i – og efter reglerne for optagelse i – kvote 2.

Figur 2.15. Succesrate og korregeret adgangskvotient. Opdelt på kvote 1 kvote 2 ansøgere

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

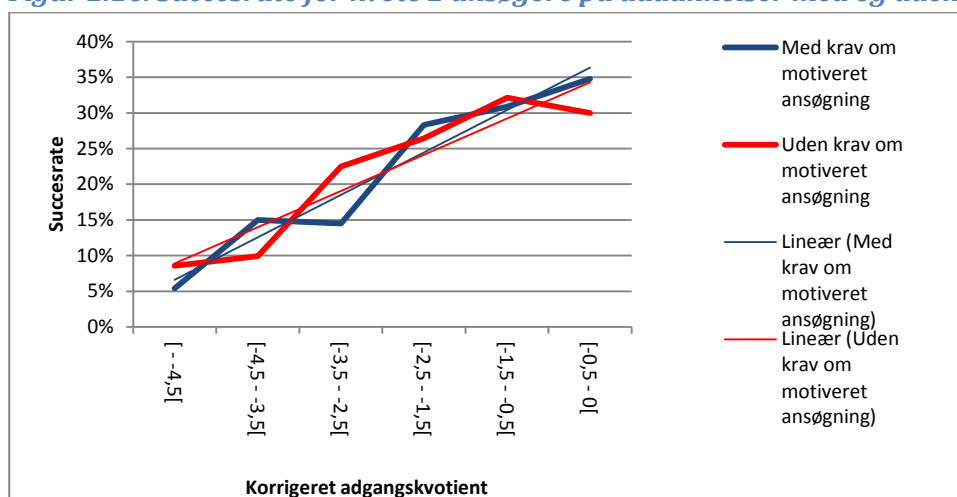
Umiddelbart kunne man undre sig over, at det ikke er alle, der opfylder adgangskravet (altså dem der har en korregeret adgangskvotient på 0 eller derover), der tilbydes en studieplads og dermed får succes. Men når det kun er omkring 70% af disse, som rent faktisk får tilbud den søgte studieplads, så skyldes det helt overvejende, at dem, der ikke får tilbudt en plads, har søgt optagelse på en anden og højere prioriteret uddannelse ved et andet universitet. Da optagelsesproceduren er koordineret, får de ansøgere, som tilbydes en studieplads på højere prioriterede uddannelser, ikke tilbudt plads på lavere prioriterede uddannelser. Umiddelbart kan det ikke ses i datagrundlaget for denne analyse, om ansøgerne er blevet optaget et andet sted; men ca. 90% af dem, der ikke får tilbudt en plads på trods af, at de opfylder

karakterkravet, har søgt ind på lavere end 1. prioritet, hvorfor det vil være rimeligt at antage, at det store flertal heraf har fået tilbudt en højere prioriteret uddannelse ved en anden uddannelsesinstitution. De resterende, som ikke tilbydes plads, er ansøgere, der ikke opfylder de specifikke adgangskrav. Det er med denne forklaring også konsistent, at succesraten ved positive korrigerede adgangskvotienter er en lille smule faldende med stigende karakter, fordi sandsynligheden for at en ansøger tilbydes plads på en evt. højere prioriteret uddannelse ved et andet universitet vil være stigende med stigende adgangskvotient.

Som det også fremgår af Figur 2.15, er succesraten en smule mindre for ansøgere, der lige akkurat klarer standbykvotienten (og således har en korrigeret adgangskvotient på op til $\frac{1}{2}$ karakterpoint over standbykvotienten). Her er succesraten kun 60% for kvote 1-ansøgere og ca. 65% for kvote 2-ansøgere, mens succesraten ved højere korrigerede adgangskvotienter er omkring 70%. Dette afspejler blot det forhold, at nogle ansøgere ikke afkrydser det felt i ansøgningsskemaet, der markerer interesse for en evt. standbyplads. Det giver derfor også god mening, at kvote 2-ansøgere i netop dette interval har en lidt højere succesrate end kvote 1-ansøgerne, fordi kvote 2-ansøgere, der ikke har markeret interesse for en standbyplads, vil få deres ansøgning behandlet efter reglerne i kvote 2, og dermed har en chance for allerede i 1. runde at få tilbudt en studieplads.

Endelig bemærkes det, at succeschancen for dem, hvis ansøgning behandles efter reglerne i kvote 2, også er stærkt afhængig af adgangskvotienten. Dette skyldes, at bedømmelsen af ansøgerne efter kvote 2-reglerne også er stærkt afhængig af ansøgernes karakterer fra ungdomsuddannelsen. Imidlertid er den vægt, karaktererne tillægges, forskellig afhængigt af, om der er søgt optagelse på en uddannelse, hvor der indgår en skriftligt motiveret ansøgning i bedømmelsesgrundlaget eller ej. På de uddannelser, hvor der indgår en motiveret ansøgning, spiller karaktererne fra ungdomsuddannelsen kun omkring halvt så stor en rolle som på de uddannelser, hvor der ikke indgår en motiveret ansøgning. Det er derfor af umiddelbar interesse at undersøge, om ansøgningssuccesen også empirisk er mindre afhængig af adgangskvotienten på de uddannelser, hvor der indgår en motiveret ansøgning i bedømmelsesgrundlaget, end på de uddannelser, hvor der i bedømmelsen ikke indgår andet end karakterer og *andre aktiviteter*.

Figur 2.16. Succesrate for kvote 2 ansøgere på uddannelser med og uden en motiveret ansøgning

Anm.: De "lineære kurver" er simple uvægtede lineære regressioner på grundlag af datapunkterne (tendenslinjer genereret i Excel).
Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Af Figur 2.16 ovenfor fremgår det, at karakterafhængigheden stort set er den samme på de to studiegrupper. De to kurver krydser helt usystematisk ind over hinanden, således at der ikke indikeres nogen systematisk forskel i karakterafhængigheden mellem de to optagelseskriterier.

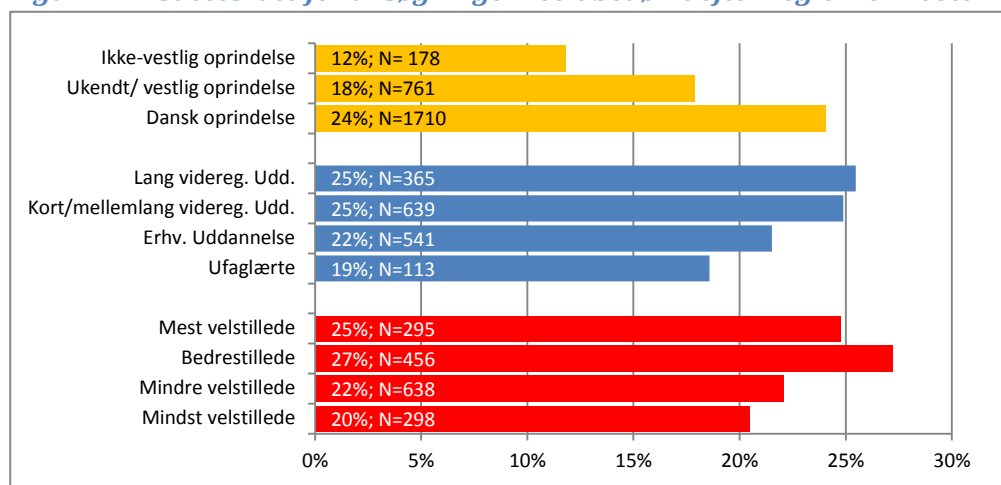
Forklaringen herpå må være, at bedømmelsen af den skriftligt motiverede ansøgning korrelerer betydeligt med adgangskvotienterne. Det vil da også være naturligt at antage, at det nogenlunde er de samme kvalifikationer, der skal til, for at få høje karakterer på ungdomsuddannelserne, som der skal til, for at få en god bedømmelse af en skriftlig ansøgning. Eller sagt på en anden måde: Den fordel i form af "kulturel kapital", som giver de socialt mere velstillede højere karakterer i gymnasiet, slår med nogenlunde samme styrke igennem som en fordel ved udarbejdelsen af en skriftligt motiveret ansøgning. Dertil komme, at det ikke kun er karaktererne fra ungdomsuddannelsen, der får lavere vægt i bedømmelsen af kvote 2-ansøgere på de uddannelser, hvor der indgår en motiveret ansøgning; det samme gælder *andre aktiviteter* (erhvervsarbejde, udlandsophold, højskoleophold mv.), som jo i virkeligheden nok er endnu mere uafhængige af eksamens karaktererne fra ungdomsuddannelsen. Når det kommer til stykket, er det derfor knapt så overraskende, at karakterafhængigheden for succes snarere er større på de uddannelser, hvor der indgår en motiveret ansøgning i bedømmelsesgrundlaget.

6.3. Social baggrund og succesrate i kvote 2

Den lavere succesrate for ansøgere i kvote 1 fra socialt dårligere stillede hjem hænger naturligvis sammen med, at de opnår lavere karakterer på ungdomsuddannelserne, sådan som det er vist i Figur 2.1 og Figur 2.6. Optagelseskriteriet i kvote 1 er jo alene ansøgerens adgangskvotient.

For optagelse i kvote 2 er det derimod flere andre faktorer, der har betydning for optagelse, herunder hvilke andre erfaringer i form af erhvervsarbejde, udlandsophold mv., ansøgerne har opnået efter afsluttet ungdomsuddannelse, samt bedømmelsen af en evt. motiveret ansøgning. Alligevel er der, som det fremgår af Figur 2.17 nedenfor, fortsat en betydelig social forskel i chancen for at få succes med ansøgningen. Især bemærkes det, at ansøgere med ikke-vestlig baggrund fortsat kun har halvt så stor chance for at blive tilbudt en studieplads på den højst prioriterede uddannelse som danske ansøgere, når ansøgningen behandles efter reglerne i kvote 2.

Figur 2.17. Succesrate for ansøgninger reelt bedømt efter reglerne i kvote 2

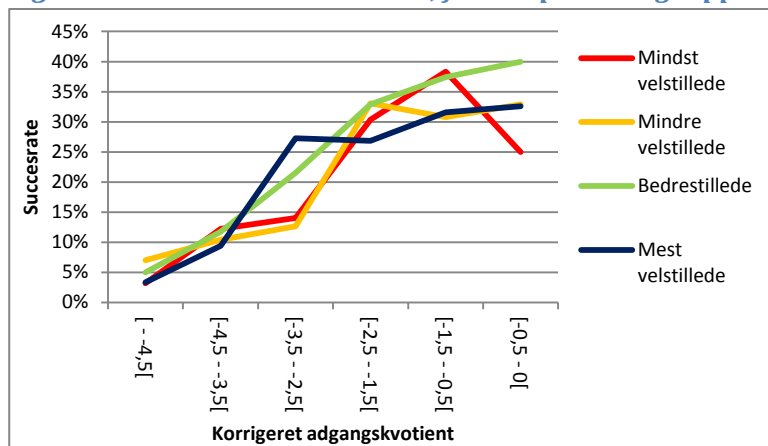

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Spørgsmålet er så her, om denne sociale forskel i succeschancen alene kan tilskrives de socialt dårligere stilledes lavere adgangskvotienter, eller om den sociale baggrund spiller en selvstændig rolle – hvilket kunne være tilfældet, hvis evnen/muligheden for at opnå merit for andet end karakterer havde en selvstændig sammenhæng med den sociale baggrund.

Dette kan umiddelbart undersøges ved at se på kurverne for de enkelte socialgruppes succesrate som funktion af den korrigerede adgangskvotient (jf. Figur 2.18a nedenfor).

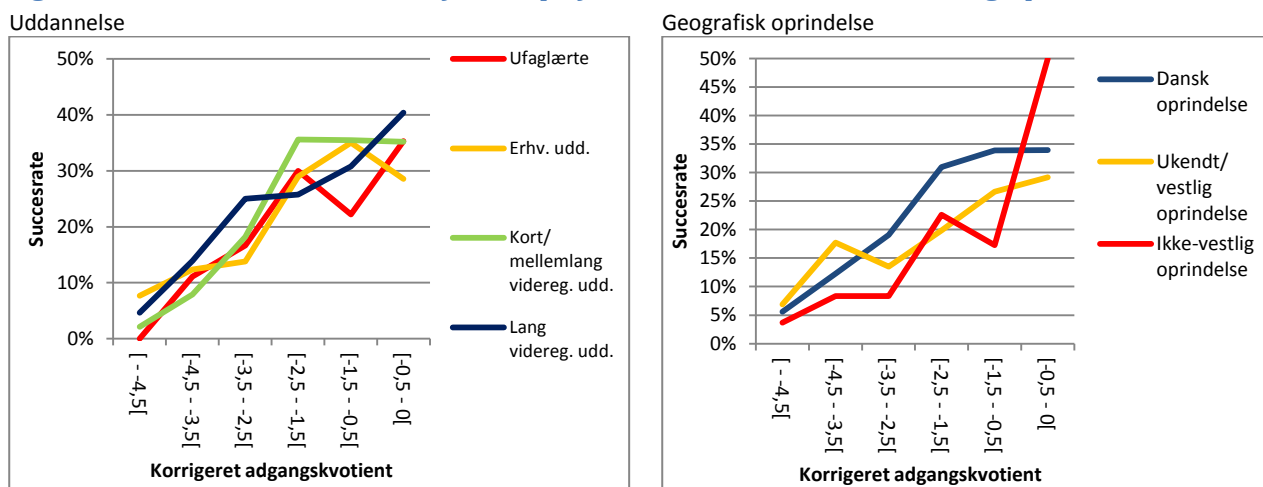
Figur 2.18a. Succesrate i kvote 2, fordelt på socialgruppe

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Såfremt den sociale baggrund i sig selv skulle have en effekt på succeschancen, skulle kurverne ligge adskilt i koordinatsystemet, sådan at kurven for de socialt dårligst stillede systematisk skulle ligge lavere (hvis det alt andet lige var sværere at få succes for ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem) end kurverne for andre socialgrupper. Da dette ikke synes at være tilfældet, må årsagen til den lavere succesrate i kvote 2 for de socialt dårligst stillede være, at de generelt har lavere karakterer fra den adgangsgivende uddannelse end ansøgere fra mere velstillede hjem, idet succesraten for ansøgerne ved givne (korrigerede) adgangskvotienter er ens, uanset hvilken social baggrund ansøgerne har.

Figur 2.18b. Succesrate i kvote 2, fordelt på familiens uddannelsesniveau og oprindelse

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

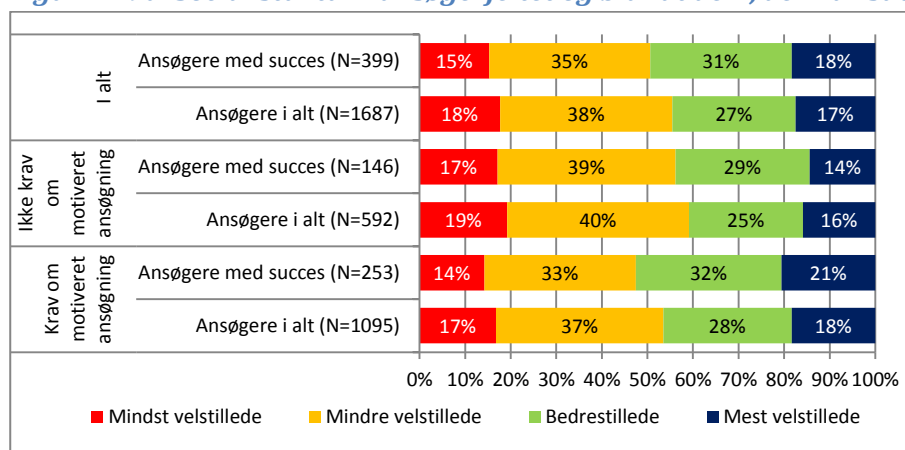
Billedet ændres ikke, hvis kriteriet for social baggrund alene er højeste uddannelse for de voksne i ansøger-nes familier. Her ligger socialgruppernes succesratekurver også tæt og krydser ind over hinanden på en usystematisk måde (Figur 2.18b, ovenfor). Ser man derimod på den geografiske oprindelse, synes succes-raten for ansøgere med ikke-vestlig baggrund rimeligt systematisk at være lavere end succesraten for danske ansøgere. Kun for ansøgere med korrigerede adgangskvotienter helt tæt på 0 er succesraten for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse højere end for danske ansøgere. Ellers har indvandrere og efterkom-mere med ikke-vestlig oprindelse konsekvent lavere succesrate ved given korrigeret adgangskvotient end danskere. Årsagen hertil kunne være, at ansøgere med ikke vestlig baggrund har sværere¹¹ ved at skaffe sig meriterende erfaringer ved erhvervsarbejde, udlandsophold, højskoleophold mv. end ansøgere med dansk oprindelse.

Disse konklusioner vil blive testet mere systematisk i Del 3 ved brug af logistisk regression. Foreløbig kan vi konkludere, at de mere velstillede generelt har større chance for at få succes i kvote 2, hvilket tilsyneladen- de helt forklares af de højere karakterer fra gymnasiet, som de mere velstillede har. Hvis indførelsen af en skriftligt motiveret ansøgning som led i kvote 2 bedømmelsen på en del af uddannelserne havde til formål at svække denne sammenhæng (mellem ansøgningssucces og karakterer), er det ikke lykkedes. Succes- chancen korrelerer lige så stærkt med adgangskvotienten på uddannelserne med krav om en motiveret ansøgning som på uddannelserne uden (Figur 2.16 ovenfor). Den sociale ulighed, der er i karaktersystemet på ungdomsuddannelserne, og som normalt tilskrives uligheden i ”kulturel kapital”, som den unge får fra hjemmet, reproduceres åbenbart med samme styrke i bedømmelsen af de skriftligt motiverede ansøgning- er til kvote 2.

6.4. Den sociale struktur for alle ansøgere og for ansøgere med succes i kvote 2

Det er ovenfor vist, at succeschancen i kvote 2 for ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem er klart lavere end den er for ansøgere fra socialt mere velstillede hjem, og at denne forskel i det store og hele kan til- skrives, at de socialt dårligere stillede har lavere adgangskvotienter.

Figur 2.19a. Social stuktur i ansøgerfeltet og blandt dem, der har succes med ansøgning i kvote 2

Anm. Der er kun medtaget kvote 2 ansøgere, som reelt får deres ansøgning behandlet efter reglerne i kvote 2, dvs. deres adgangskvotient er lavere end standbykvotienten.

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

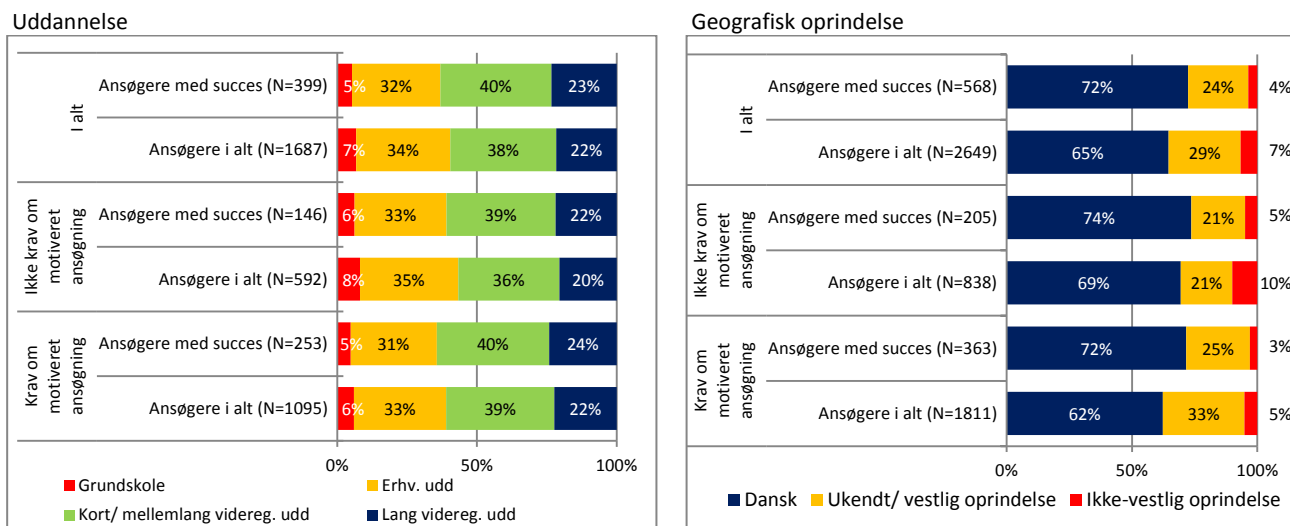
¹¹ Formodentligt primært pga. at økonomiske forhold (i forhold til udlands- eller højskoleophold); men det kan også tænkes, at det generelt er sværere for unge med ikke-vestlig baggrund at få mere fast erhvervsarbejde.

Dette har selvfølgelig den konsekvens, at den sociale sammensætning af dem, der har succes med deres ansøgning, er mere præget af ansøgere fra mere privilegerede hjem end ansøgerfeltet til kvote 2 som helhed, idet ansøgere til kvote 2 her er defineret som dem, der faktisk får deres ansøgning behandlet efter reglerne i kvote 2, og således har adgangskvotienter under standbykvotienten på den søgte uddannelse.

Af Figur 2.19a ovenfor fremgår det, at 15% af de ansøgere, der har succes med ansøgningen, kommer fra de mindst velstillede hjem, og 50% kommer fra de mindst eller mindre velstillede hjem. Samlet set kommer 18% af ansøgerne til kvote 2 pladserne fra de mindst velstillede hjem, og 55½% kommer fra de mindst eller mindre velstillede hjem. Konklusionen er derfor, at hvis bedømmelseskriterierne for optagelse i kvote 2 var helt uafhængige af karaktererne fra ungdomsuddannelsen (både formelt og reelt), og hvis sandsynligheden for succes derfor var helt uafhængig af den sociale baggrund¹², så kunne optaget af de socialt dårligst stillede forøges fra 15,3% til 17,7%, svarende til en forøget optagelse af ansøgere fra de mindst velstillede hjem på $(17,7/15,3 - 1) = 15\frac{1}{2}\%$ og en forøgelse af optaget fra de mindst + mindre velstillede hjem på 10%.

Det samme billede får man, hvis man alene ser på uddannelsesniveaue i ansøgernes familier og på ansøgernes geografiske oprindelse (Figur 2.19b nedenfor). Andelen af ansøgere fra ufaglærte hjem er ca. 1½ %-point mindre blandt dem med succes end blandt alle ansøgere; og andelen af ansøgere fra hjem med en erhvervsuddannelse er yderligere 2 %-point mindre blandt dem med succes end blandt alle ansøgere. Der er endvidere tæt på halvt så mange (relativt set) ansøgere med ikke-vestlig oprindelse, som har succes, som der er i hele ansøgerfeltet. Dette er jo konsekvensen af, at succesraten for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse kun er halvt så stor som for ansøgere med dansk oprindelse.

Figur 2.19b. Social struktur i ansøgerfeltet og blandt dem, der har succes med ansøgning i kvote 2

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Havde optagelseskriterierne her været fuldstændigt social neutrale ville 27% flere fra ufaglærte hjem og 10% flere fra hjem med uddannelse op til og med en erhvervsuddannelse have fået succes. Hvad ansøgere med ikke-vestlig oprindelse angår, ville 82% flere have fået succes med deres ansøgning.

¹² Man kunne forestille sig et system, hvor ansøgerne blev optaget ved simpel tilfældig lodtrækning blandt alle kvote 2 ansøgere.

Selvom der altså i relative tal også via kvote 2 er betragtelig social ulighed i adgangen til CBS-bacheloruddannelser, så er det ikke de helt store absolutte tal, der er tale om. Hvis kvote 2 ansøgernes succes havde været helt uafhængig af deres social baggrund (både direkte og indirekte via adgangskvotientens betydning), ville det i absolutte tal kun være 15-20 flere ansøgere fra de mindst eller mindre velstillede hjem og fra hjem med et uddannelsesniveau ikke over en erhvervsuddannelse, der ville få succes, mens det for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse ville være 17 flere, der ville få succes. I det store perspektiv, hvor der i alt optages 2.792 ansøgere, er det selvfølgelig ikke den helt store sociale udligning, der ville være tale om. I forhold til det samlede optag svarer det til, at der ville blive optaget 3% flere fra de mindst velstillede hjem, 7% flere fra ufaglærte hjem og 10% flere med ikke-vestlig oprindelse.

Tabel 2.1. Det absolutte antal omfordelinger hvis optagelse i kvote 2 var social neutral

	Faktisk antal, som har succes	Antal, som ville få succes, hvis chancen for succes var helt social neutral ¹⁾	Meroptag
Mindst velstillede	61	70	+9
Mindre velstillede	141	151	+10
Ufaglært	21	27	+6
Erhvervsuddannelse	126	135	+9
Ikke-vestlig oprindelse	21	38	+17

¹⁾ Hvilket vil sig, at socialgruppen vil "fylde" lige så meget blandt dem med succes som blandt ansøgerne.

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

6.5. Foreløbig konklusion vedrørende ansøgernes succes med ansøgningen

Det er i dette kapitel vist, at der er betydelige socialt betingede forskelle i ansøgernes sandsynlighed for at få succes med ansøgningen, idet succes her er defineret ved, at ansøgere bliver tilbudt en studieplads på den højest prioriterede CBS-uddannelse.

1. Med denne definition på succes har kvote 1-ansøgere fra de mest velstillede hjem ca. 65-70% større chance for succes end tilsvarende kvote 1-ansøgere fra de mindst velstillede hjem. Kvote 1-ansøgere fra akademikerhjem har ca. 45-100%¹³ større chance for succes end kvote 1-ansøgere fra ufaglærte hjem. Kvote 1-ansøgere med dansk oprindelse har 100-125% større chance for succes end kvote 1-ansøgere med ikke vestlig baggrund. Disse socialt betingede forskelle for kvote 1-ansøgere er alene begrundet i, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem har lavere adgangskvotienter end ansøgere fra socialt bedre stillede hjem, da optagelseskriteriet i kvote 1 jo entydigt er knyttet til ansøgernes adgangskvotient.
2. For kvote 2-ansøgerne konstateres nogenlunde tilsvarende socialt betingede forskelle i succeschancen. Men for kvote 2-ansøgere er optagelseskriterierne noget mere komplicerede. En del af kvote 2-ansøgerne optages således direkte efter reglerne i kvote 1, hvis deres adgangskvotient er høj nok til at opfylde kravet for optagelse i kvote 1. Kun de kvote 2-ansøgere, hvis adgangskvotienter er lavere end den søgte uddannelses standbykvotient, får med sikkerhed deres ansøgning behandlet efter reglerne i kvote 2.
3. For nærmere at undersøge den sociale effekt af de forskellige optagelseskriterier i kvote 2, er det derfor nødvendigt at isolere analysen til de kvote 2-ansøgere, hvis adgangskvotient er lavere end standbykvotienten på den søgte uddannelse. For disse ansøgere ses også, at succeschancen er

¹³ 100% større chance betyder, at chancen er dobbelt så stor.

stærkt afhængig af adgangskvotienten: Jo lavere adgangskvotienten er i forhold til adgangskravet i kvote 1, jo dårligere chance har ansøgeren for succes.

4. *Denne sammenhæng gør sig gældende med samme styrke på de uddannelser, hvor der indgår en skriftligt motiveret ansøgning i bedømmelsesgrundlaget, som på de uddannelser, hvor der ikke indgår en motiveret ansøgning.* Dette må fortolkes på den måde, at der er en betydelig korrelation mellem bedømmelsen af den skriftlige ansøgning og ansøgernes adgangskvotienter. Anlægger man den betragtning, at de socialt betingede forskelle i adgangskvotienter har sin forklaring i den "kulturelle kapital", ansøgerne har fået i hjemmet, så har denne "kulturelle kapital" lige så stor betydning for, hvordan en senere motiveret ansøgning vil blive bedømt. Den motiverede ansøgning, som delvist er sat i stedet for karakterer fra ungdomsuddannelsen som bedømmelsesgrundlag for optagelse i kvote 2 på mange uddannelser, svækker således ikke den snævre sammenhæng mellem ansøgernes socialt bestemte kulturelle kapital og bedømmelsesresultatet.
5. *Ud over forskellen i kulturel kapital, som kommer til udtryk ved forskel i adgangskvotienten, er der ikke konstateret nogen åbenbar selvstændig social effekt på succeschancen.* Således er chancen for succes uanset social baggrund ens ved ens adgangskvotienter. Når ansøgere fra de mindst velstillede hjem kun har 75% så stor chance for at få tilbudt den søgte studieplads i kvote 2 som ansøgere fra de bedrestillede og mest velstillede hjem, så forklares dette alene ved, at ansøgerne fra de mindst velstillede hjem har lavere adgangskvotienter. Tilsvarende gælder ansøgere fra ufaglærte hjem, som også kun har ca. 75% så stor chance for succes som ansøgere fra hjem med en videregående uddannelse. Denne forskel forklares også fuldt ud af karakterforskellene.
6. *Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse afviger fra dette generelle mønster, idet der klart antydes en lavere succeschance for denne gruppe sammenlignet med ansøgere med dansk oprindelse, når adgangskvotienten holdes konstant.* Det kan fortolkes på den måde, at det tilsyneladende er sværere for unge med ikke-vestlig oprindelse at opnå meritgivende erfaringer i form af erhvervsarbejde, udlandsophold mv. efter afslutte ungdomsuddannelse. Dette kan både skyldes dårligere økonomiske muligheder for at rejse, tage på højskoleophold mv. eller dårligere muligheder for at få meritgivende erhvervsarbejde, hvilket kan hænge sammen med familiens sociale netværk i erhvervslivet.
7. *De generelt lavere succesrater for de socialt dårligst stillede ansøgere i kvote 2 betyder, at hvis der blev indført mere socialt neutrale optagelseskriterier i kvote 2 end de eksisterende, kunne det give et vist meroptag af socialt mindre privilegerede ansøgere.* Der ville dog ikke være tale om en større "social revolution" eller "socialpolitisk begivenhed". *Hvis optagelsen blev gjort helt social neutral i den forstand, at den sociale struktur blandt dem, der får tilbudt en studieplads, var helt identisk med den sociale struktur i ansøgerfeltet, så ville det fortsat kun i absolutte tal være få ekstra fra de socialt dårligere stillede hjem, der ville få tilbudt en studieplads.* Det samlede antal optagne fra de mindst velstillede hjem ville blive forøget med 3%, antallet af optagne fra ufaglærte hjem ville forøges med 7% og antallet af optagne med ikke-vestlig baggrund ville stige med 10%.

Konklusionerne vedrørende effekten på chancen for succes i dette afsnit, bygger alene på en deskriptiv fremstilling af succesrater for ansøgere fra forskellige sociale grupper ved forskellig (korrigeret) adgangskvotient. I Del 3 vil disse konklusioner mere systematisk blive fremstillet og testet ved brug af logistiske regressioner, som muliggør mere statistisk tilfredsstillende analyser.

7. Faktisk optagelse

7.1. Social struktur blandt optagede i kvote 1 og i kvote 2

Ovenfor har vi analyseret sandsynligheden for at en studerende får succes med sin ansøgning afhængigt af den studerendes sociale baggrund. Vi skal nu se på den faktiske optagelse på CBSs uddannelser. Forskellen mellem *at have succes med ansøgningen* og den reelle optagelse er: (1) Man kan godt have succes uden at blive optaget; nemlig hvis man takker nej til en tilbudt studieplads. (2) Man kan godt blive optaget uden at have haft succes med sin ansøgning, sådan som succes er defineret i denne undersøgelse, idet man kan være blevet tilbudt en studieplads på en lavere prioriteret uddannelse, som man har taget imod.

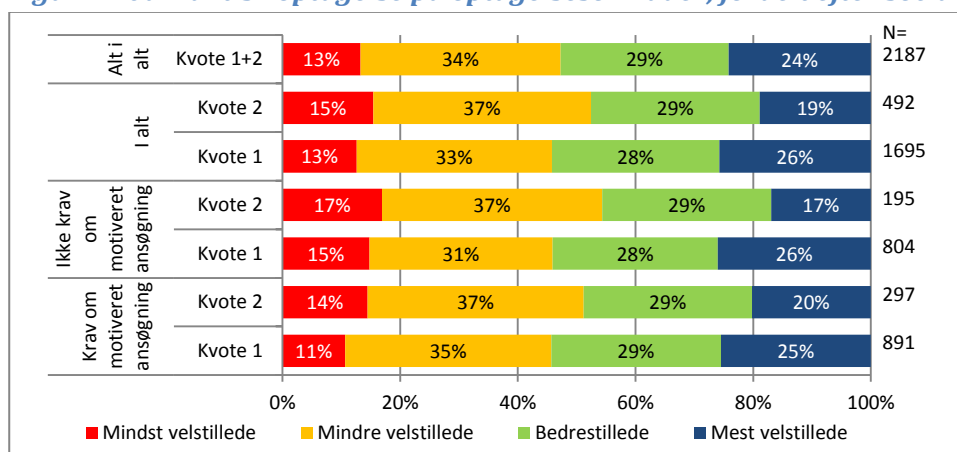
Som ovenfor diskuteret er den endelige optagelsesmåde ikke alene afhængig af, hvordan ansøgeren har søgt ind (via kvote 1 eller kvote 2). Har en ansøger søgt ind via kvote 2, men opfylder karakterkravet til optagelse via kvote 1, bliver ansøgeren optaget via kvote 1, og kvote 2-pladsen stillet til rådighed for en anden ansøger i kvote 2, der ikke opfylder optagelseskravet i kvote 1.

Der er derfor i denne analyse taget udgangspunkt i, om en ansøger rent faktisk er blevet optaget på en CBS-uddannelse. Er en studerende blevet optaget (og har accepteret tilbuddet om studiepladsen), er der herefter set på, om ansøgeren opfylder adgangskravet til denne uddannelse via kvote 1. Er det tilfældet, er ansøgeren kategoriseret som reelt optaget i kvote 1, og er det ikke tilfældet, er ansøgeren kategoriseret som reelt optaget i kvote 2.

Opdelingen i uddannelsesgrupper er fortsat baseret på, om der er krav om en motiveret ansøgning for optagelse i kvote 2 eller ej. Således defineret er den sociale profil i de 4 optagelsesområder opgjort og fremstillet i Figur 2.20a nedenfor.

Vi konstaterer, at den sociale profil for optaget i kvote 2 faktisk er mere bred end for optaget i kvote 1. Forskellen er signifikant¹⁴, og det ses, at der er klart flere fra de mindst og mindre velstillede hjem, som reelt er optaget i kvote 2. Mønsteret reproducere på hver af de 2 uddannelsesgrupper, således at der altså ikke er noget der taler for, at det er særlige forhold ved enkelte uddannelser, der gør udslaget.

Figur 2.20a. Faktisk optagelse på optagelsesområder, fordelt efter socialgruppe

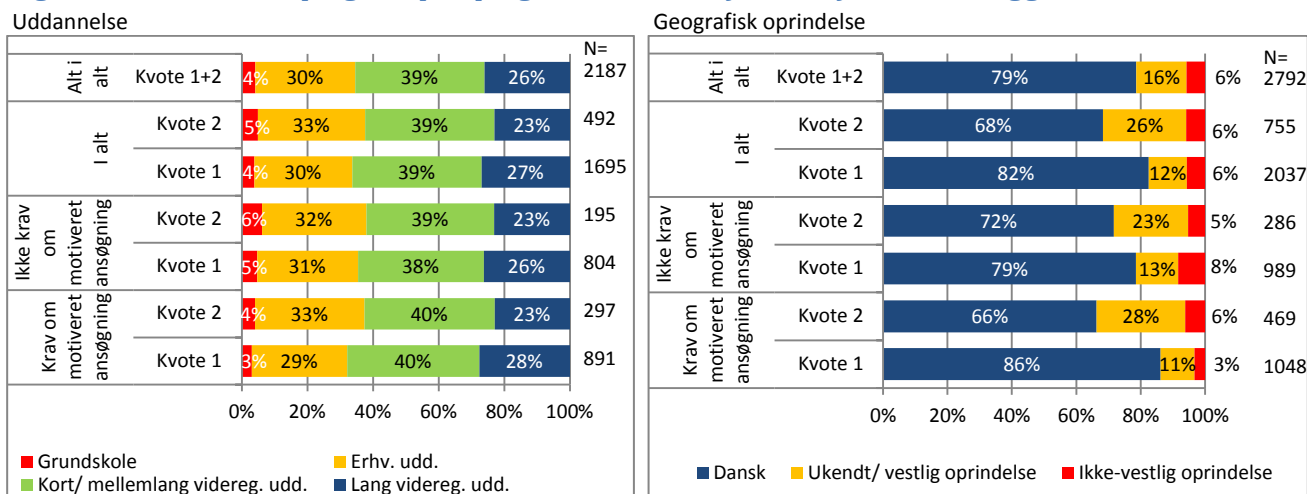

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

¹⁴ P= 0,010 i en Chi² - test

Man finder samme mønster når man bruger højeste uddannelse for de voksne i ansøgerens familie, og den geografiske oprindelse som opdelingsgrundlag.

Figur 2.20b. Faktisk optagelse på optagelsesområder, fordelt efter social baggrund

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Af Figur 2.20b ses således, at optagede fra hjem med et uddannelsesniveau op til (og med) en erhvervsuddannelse udgør 38% af dem, der optages via kvote 2, mens de kun udgør 34% af dem, der reelt optages via kvote 1. Også dette mønster bliver reproduceret nede på hver af de 2 uddannelsesgrupper. Billedet ser umiddelbart noget mere "broget" ud for så vidt angår geografisk oprindelse, hvor der ikke er flere optagede med ikke-vestlig oprindelse i kvote 2 end i kvote 1. Her skal man imidlertid være opmærksom på, at ansøgere, der kommer fra udlandet, i langt højere grad (faktisk i mere end dobbelt så høj grad) kommer ind via kvote 2 end via kvote 1. Ser man således alene på forholdet mellem de optagede med ikke-vestlig oprindelse og med dansk oprindelse, er der klart flere med ikke-vestlig oprindelse i kvote 2-optaget end i kvote 1-optaget.

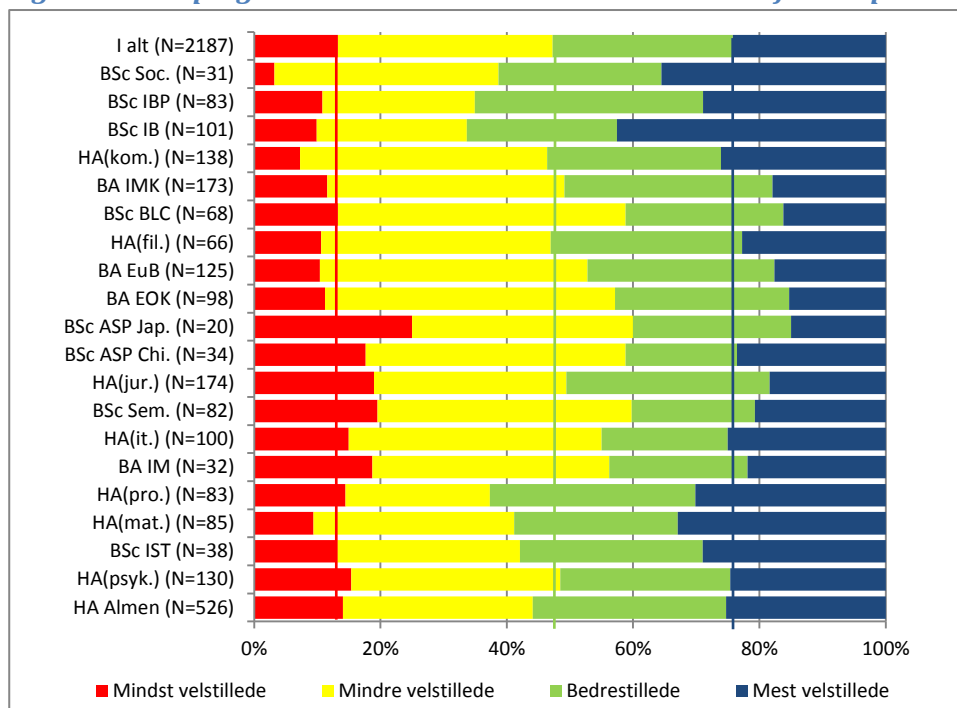
Det må altså konkluderes, at den sociale sammensætning i kvote 2 er mere socialt bred end den sociale sammensætning i kvote 1. Samme resultat når Thomsen (2016) i øvrigt også frem til. Der er heller ikke noget i materialet, der tyder på, at den sociale udligning i kvote 2 er hverken større eller mindre på de uddannelser, hvor der kræves en motiveret ansøgning.

Spørgsmålet er imidlertid, om den sociale sammensætning er så meget bredere i kvote 2, som man egentligt skulle forvente ud fra den kendsgerning, at ansøgerfeltet bliver socialt bredere og bredere sammensat, jo lavere adgangskvotienten er. Dette forhold taler jo i sig selv for, at kvote 2-optaget, som netop omfatter dem, hvor adgangskvotienten ikke er høj nok til at blive optaget via kvote 1, skulle have en bredere social profil. Det næste spørgsmål, om kvote 2-reglerne bidrager til en socialt bredere sammensætning af dem, der bliver optaget på CBS, end resultatet ville være af et rent karakterbaseret optagelseskriterium, er heller ikke besvaret ved blot at sammenligne den sociale struktur i kvote 1-optaget med den sociale struktur i kvote 2-optaget. Hvis man i stede for at optage efter kvote 2-reglerne havde optaget "de sidste" efter et rent karakterkriterium, ville man jo også forvente, at disse sidste havde en bredere social sammensætning end det samlede kvote 1-optag, fordi de sidste jo ville blive optaget på lavere adgangskvotienter end dem, der i første omgang er optaget i kvote 1. Disse spørgsmål vil dog først blive besvaret i Del 3, hvor der gennemføres en mere systematisk statistisk undersøgelse heraf.

7.2. Social struktur blandt optagede på de enkelte uddannelser

Den sociale struktur i det endelige optag på de enkelte uddannelser adskiller sig ikke afgørende fra den sociale struktur i ansøgerfelterne til uddannelserne (Figur 2.21a og 2.21b nedenfor). Således er det fortsat BSc. IB, BSc. IBP og BSc. Soc, som fremstår med en mere socialt privilegeret studentergruppe, end hvad der gælder på CBS som helhed. Men når det kommer til den endelige optagelse fremstår HA(pro), HA(mat) og BSc. IST også som uddannelser med en overrepræsentation af studerende fra de mest velstillede hjem. Lidt overraskende har HA(kom) ikke nogen særlig overrepræsentation af optagede fra de mest velstillede hjem, skønt der til denne uddannelse er en betydelig overrepræsentation fra denne socialgruppe blandt ansøgerne. Men opgørelserne af den sociale sammensætning af studenteroptaget på de enkelte uddannelser skal dog tages med et vist forbehold, fordi de absolutte tal er relativt små, hvorfor tilfældigheder kan spille en betydelig rolle. Figur 2.21a og Figur 2.21b skal derfor ikke yderligere kommenteres, men medtages primært som en service for dem, der måtte have særlig interesse i den sociale stuktur på enkeltuddannelserne.

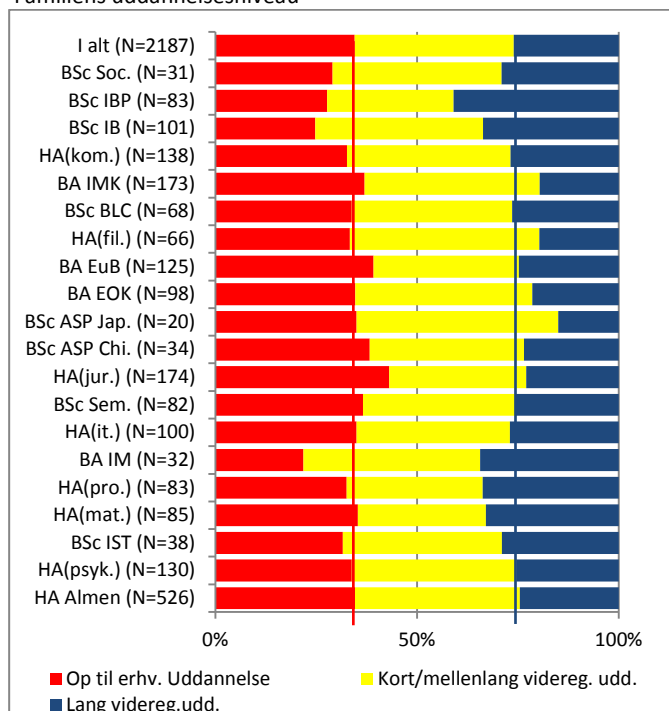
Figur 2.21a. Optagelse til de enkelte bacheloruddannelser fordelt på socialgruppe

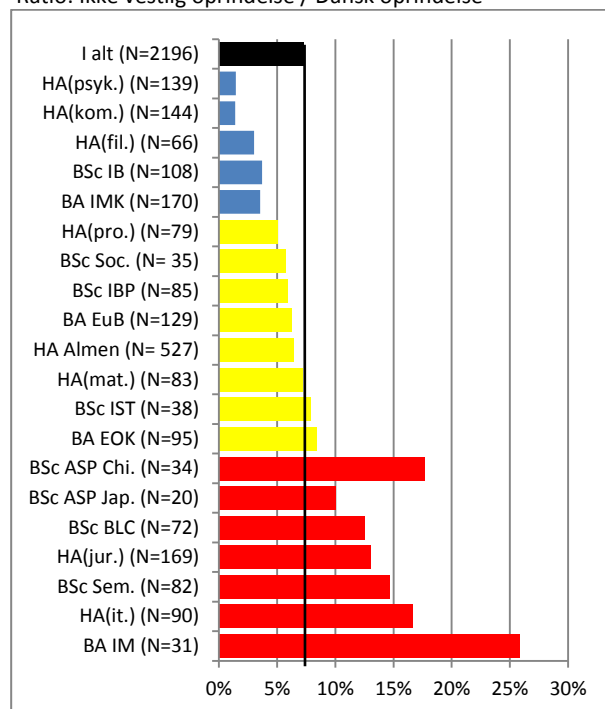
Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Figur 2.21b. Optagelse på de enkelte bacheloruddannelser fordelt på andre socialindikatorer

Familiens uddannelsesniveau

Ratio: Ikke vestlig oprindelse / Dansk oprindelse

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

8. Samlet foreløbig konklusion på baggrund af deskriptiv statistik

Den deskriptive statistiske fremstilling har dokumenteret:

1. *Søgningen til bacheloruddannelserne på CBS er både styret af ansøgernes adgangsforsudsætninger og af ansøgernes uddannelsespræferencer.* Er adgangskravet for optagelse i kvote 1 højt, vil det afholde ansøgere med lave adgangskvotienter fra at søge, ligesom det i sig selv kan tiltrække ansøgere med høje adgangskvotienter. Der iagttages derfor en klar sammenhæng mellem uddannelsernes adgangskvotienter og ansøgernes gennemsnitlige karaktergennemsnit fra den adgangsgivende uddannelse. *Da karaktererne fra den adgangsgivende uddannelse delvist er socialt bestemt, således at ansøgere fra socialt bedrestillede hjem generelt har højere karakterer, er ansøgerne til "præstigeuddannelserne" med høje adgangskrav gennemgående socialt mere privilegerede end ansøgerne til uddannelser med mere ordinære adgangskrav.* Individuelle uddannelsespræferencer spiller naturligvis også en hovedrolle i valget af, hvilken uddannelse, der søges. Her synes den sociale baggrund også at spille en vis rolle. Der iagttages således en tendens til, at *ansøgere fra mindre velstillede hjem (og hjem med lavere uddannelsesniveau) er lidt mere tiltrukket af uddannelser med et let genkendeligt jobsigte.* Dette gør sig i øvrigt stærkest gældende for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse. Endvidere tiltrækker de mere "universitetslignende uddannelser" BSc. Soc. og BSc. IBP i højere grad end andre uddannelser ansøgere fra akademikerhjem.
2. Ansøgernes adgangskvotient er også stærkt styrende for, om der søges ind i kvote 1 eller kvote 2: *Jo lavere adgangskvotient, jo større er tilbøjeligheden til at søge ind i kvote 2.* Man kunne derfor forvente, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem ville være overrepræsenteret blandt kvote 2-ansøgerne. Dette er imidlertid kun i mindre grad tilfældet, hvilket tilsyneladende forklares ved, at *de socialt dårligst stillede ved given adgangskvotient er mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2.* Især for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse er der tale om en markant lavere tilbøjelighed til ved given (korrigeret) adgangskvotient at søge ind i kvote 2.
3. Når ansøgerne fra de socialt dårligst stillede hjem er mindre tilbøjelige til at søge ind i kvote 2 end ansøgere fra mere velstillede hjem, kunne det hænge sammen med, at dem fra mindre privilegerede hjem har sværere ved at skrive en motiveret ansøgning. Denne antagelse synes dog ikke umiddelbart at finde støtte i de foreliggende data. *Der er således ikke noget, der tyder på, at ansøgere fra de socialt dårligst stillede hjem skulle være særligt tilbageholdende med at søge ind via kvote 2 på netop de uddannelser, hvor der kræves en skriftligt motiveret ansøgning.* De socialt dårligere stilledes lavere tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2 synes altså at være generel og ikke specifikt knyttet til de uddannelser, hvor der skal udarbejdes en skriftlig ansøgning.
4. *Ansøgere fra socialt mere privilegerede hjem har i kvote 1 betydelig større chance for succes end ansøgerne fra mindre privilegerede hjem.* Disse socialt betingede forskelle blandt kvote 1-ansøgere er alene begrundet i, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem har lavere adgangskvotienter end ansøgere fra socialt bedre stillede hjem, da optagelseskriteriet i kvote 1 jo entydigt er knyttet til ansøgernes adgangskvotient.
5. For kvote 2-ansøgerne, som reelt får deres ansøgning behandlet efter reglerne i kvote 2, er succeschancen også stærkt afhængig af adgangskvotienten: *Jo lavere adgangskvotienten er i forhold til adgangskravet i kvote 1, jo dårligere chance har ansøgeren for succes med en kvote 2-ansøgning.* Sammenhængen er uafhængig af, om der søges ind på de uddannelser, hvor der indgår en skriftligt motiveret ansøgning i bedømmelsesgrundlaget, eller på dem, hvor der ikke er et sådant krav. Dette

må tolkes sådan, at bedømmelsen af den skriftlige motiverede ansøgning korrelerer betydeligt med ansøgernes adgangskvotient: *Evnen til at skrive en overbevisende motiveret ansøgning hænger måske ikke så overraskende relativt snævert sammen med evnen til at opnå høje karakterer på de gymnasiale uddannelser.*

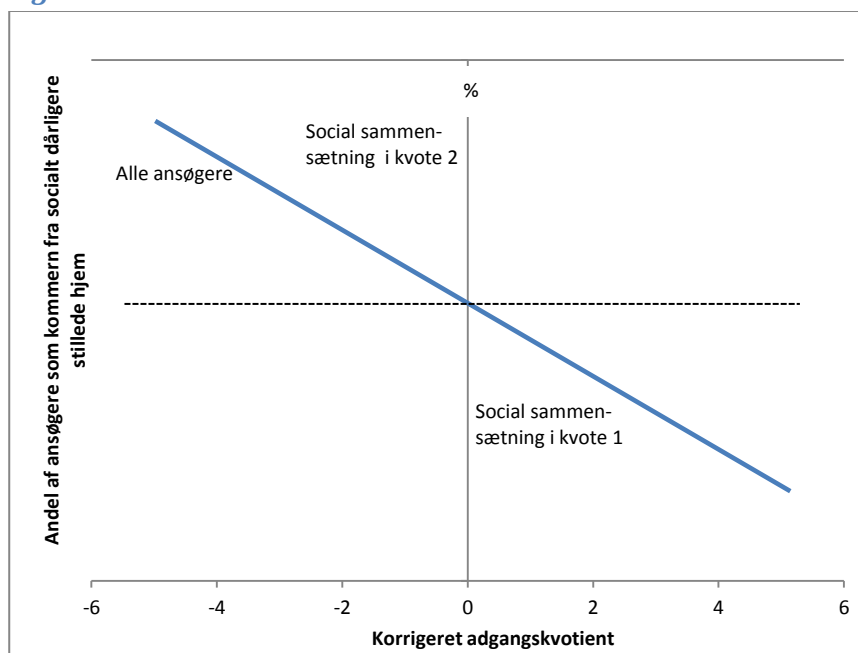
6. *Ud over forskellen i adgangskvotient er der ikke konstateret nogen åbenbar selvstændig social effekt på succeschancen.* Således er chancen for succes uanset social baggrund ens ved ens adgangskvotienter. Når ansøgere fra de mindst velstillede hjem kun har 75% så stor chance for at få tilbudt den søgte studieplads i kvote 2 som ansøgere fra de bedrestillede og mest velstillede hjem, så forklares dette alene ved, at ansøgerne fra de mindst velstillede hjem har lavere adgangskvotienter. Tilsvarende gælder ansøgere fra ufaglærte hjem, som også kun har ca. 75% så stor chance for succes som ansøgere fra hjem med en videregående uddannelse. Denne forskel forklares også fuldt ud af karakterforskellene.
7. *Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse afviger fra dette generelle mønster, idet der klart antydes en lavere succeschance for denne gruppe sammenlignet med ansøgere med dansk oprindelse, når adgangskvotienten holdes konstant.* Det kan fortolkes på den måde, at det tilsyneladende er sværere for unge med ikke-vestlig oprindelse at opnå meritgivende erfaringer i form af erhvervsarbejde, udlandsophold mv. efter afslutte ungdomsuddannelse. Dette kan både skyldes dårligere økonomiske muligheder for at rejse, tage på højskoleophold mv. eller dårligere muligheder for at få erhvervsarbejde.
8. De generelt lavere succesrater for de socialt dårligst stillede ansøgere i kvote 2 betyder, at *hvis der blev indført mere socialt neutrale optagelseskriterier i kvote 2 end de eksisterende, kunne det betyde et vist meroptag af socialt mindre privilegerede ansøgere. Der ville dog ikke være tale om en større "social revolution" eller "socialpolitisk begivenhed".* Hvis optagelsen blev gjort helt social neutral i den forstand, at den sociale struktur blandt dem, der får tilbudt en studieplads, var helt identisk med den sociale struktur i ansøgerfeltet, så ville det fortsat kun i absolutte tal være få ekstra fra de socialt dårligere stillede hjem, der ville få tilbudt en studieplads. Det samlede antal optagne fra de mindst velstillede hjem ville blive forøget med 3%, antallet af optagne fra ufaglærte hjem ville forøges med 7% og antallet af optagne med ikke-vestlig baggrund ville stige med 10%.
9. *Samlet set findes en lidt bredere social sammensætning i det endelige kvote 2-optag end i det endelige kvote 1-optag.* Dette skyldes, at dem, der optages i kvote 2, systematisk har lavere adgangskvotienter end dem, der optages i kvote 1. Sammenligningen siger derfor heller ikke noget om, hvilken effekt kvote 2-reglerne har på den sociale sammensætning af studenteroptaget. Dét, som skal sammenlignes, er jo ikke det samlede kvote 1- og kvote 2-optag, men kvote 2-optaget i forhold til dem, der ville blive optaget ekstra i kvote 1, hvis al optagelse var baseret på ansøgernes adgangskvotient. Dette ekstraoptag ville jo også være karakteriseret ved ansøgere med lavere adgangskvotienter end dem, der er blevet optaget i kvote 1, og må derfor også forventes at være mere bredt socialt sammensat. *Hvilken nettoeffekt kvote 2-reglerne har på den sociale sammensætning af de studerende, der bliver optaget, set i forhold til en optagelse alene baseret på adgangskvotienten, vil blive nærmere undersøgt og diskuteret i næste del.*

*Del 3: Modelbaseret analyse
og mere formel statistisk
hypotesetest af optagelsen i
kvote 2*

9. Grundmodel og den sædvanlige hypotese om kvote 2s sociale betydning

Den sædvanlige forventning om kvote 2-systemets sociale betydning for adgangen til de videregående uddannelser har nok været, at kvote 2 er med til at fremme den sociale mobilitet. Denne forventning er formodentlig baseret på den empiriske kendsgerning, som også er dokumenteret i denne undersøgelse, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem generelt har lavere adgangskvotienter. I Figur 3.1a nedenfor er dette skitseret ved den blå lineære kurve, **Alle ansøgere**, som illustrerer, at der ved lavere adgangskvotienter vil være en større andel af ansøgerne, der kommer fra socialt dårligere stillede hjem. Figuren svarer til Figur 2.6 i afsnit 4.3, idet kurven kunne angive andelen af ansøgere fra de mindst velstillede hjem, ansøgere fra hjem med en uddannelse ikke over en erhvervsuddannelse eller ansøgere med ikke-vestlig oprindelse. Kvote 1-reglerne, efter hvilke ansøgerne alene optages efter deres adgangskvotient, har derfor social slagside i den forstand, at dem, der bliver optaget, gennemgående er fra socialt mere privilegerede hjem, end dem, der bliver afvist. Da dem, der afvises efter reglerne i kvote 1, netop er dem, der har mulighed for at blive optaget via kvote 2, er argumentet, at kvote 2 giver mulighed for at optage en gruppe ansøgere med en mere bred social sammensætning end dem, der optages i kvote 1.

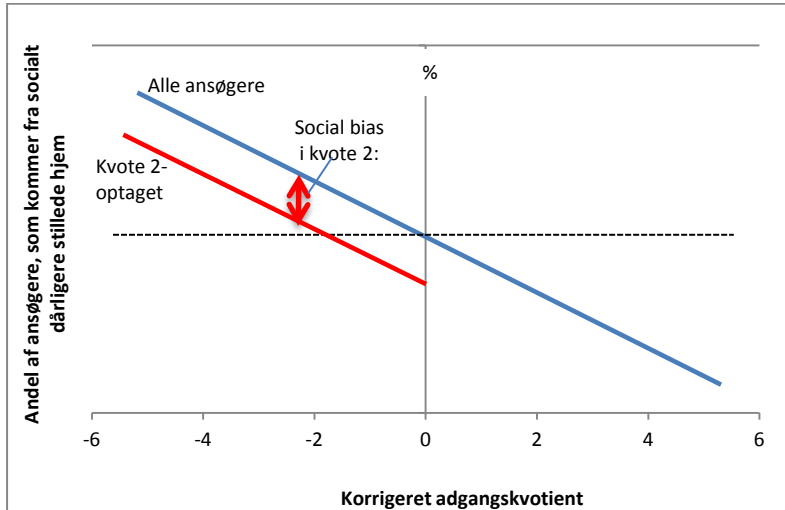
Figur 3.1a. Grundmodellen 1

Argumentet bygger dog på den implicitte forudsætning, at den faktiske optagelse via kvote 2 er socialt neutral i den forstand, at dem, der ved given adgangskvotient optages i kvote 2, har samme sociale sammensætning som ansøgerfeltet som helhed. Hvis denne forudsætning ikke er opfyldt, således at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem i højere grad afholder sig (eller afholdes) fra at søge kvote 2, eller at de af grunde ud over adgangskvotienten har sværere ved at opnå succes i behandlingen af deres kvote 2-ansøgning, så bliver betydningen af kvote 2 mindre entydig. I Figur 3.1a ville en sådan social bias komme til udtryk ved, at kurven for den sociale sammensætning af kvote 2-optaget ville være parallelforskyd nedad i forhold til kurven for den sociale sammensætning af ansøgerne som helhed. Dette udtrykker jo netop, at der ved given adgangskvotient er færre fra socialt dårligere stillede hjem, der optages i kvote 2, end der er i det samlede ansøgerfelt (i både kvote 1 og kvote 2). Denne situation er illustreret i Figur 3.1b nedenfor, hvor den røde lineære kurve illustrerer den sociale sammensætning af det faktiske kvote 2-optag ved

tilstedeværelsen af en social bias i kvote 2-systemet. Hvis der er tale om en sådan bias, er det mere tvivlsomt, om kvote 2-ordningen har en reel positiv betydning for de socialt dårligere stilledes mulighed for at blive optaget på CBS.

Figur 3.1b. Grundmodellen 2

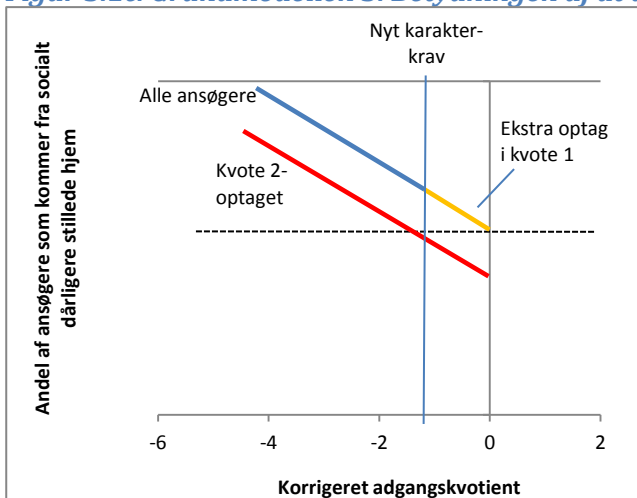

Det er dog empirisk bekræftet, at den samlede sociale sammensætning af optaget i kvote 2 er bredere end den samlede sociale sammensætning i kvote 1, jf. afsnit 7.

Når vi taler om den sociale betydning af kvote 2, er den relevante sammenligning imidlertid ikke at se på den sociale sammensætning i hele kvote 1-optaget i forhold til den sociale sammensætning i hele kvote 2-optaget.

Skal betydningen af kvote 2 vurderes, må man sammenligne den sociale sammensætning i kvote 2 med den sociale sammensætning af de ekstra, der ville blive optaget i kvote 1, hvis man afskaffede kvote 2 (Figur 3.1c). Hvis ikke kvote 2-muligheden fandtes, ville det jo give flere pladser i kvote 1, og man måtte forvente et lavere karakterkrav for optagelse i kvote 1. Meroptaget i kvote 1 ved en afskaffelse af kvote 2 ville derfor også have en bredere social sammensætning end den samlede sammensætning af optaget i kvote 1.

Figur 3.1c. Grundmodellen 3. Betydningen af at afskaffe kvote 2 og erstatte den med kvote 1

Hvis den skitserede sociale bias i kvote 2-systemet optræder, er det uvist, hvilken social betydning en afskaffelse af kvote 2 har. Alternativet er en optagelse, der alene er baseret på adgangskvotienten, og det kan ikke umiddelbart afgøres, om den sociale sammensætning i ekstraoptaget i kvote 1 (illustreret ved gult linjestykke) vil adskille sig fra den sociale sammensætning i kvote 2-optaget (illustreret ved rødt linjestykke).

10. Den sociale sammensætning af ansøgerne og af optaget i kvote 2

Med udgangspunkt i ovenstående model kan sandsynligheden for at finde en ansøger fra et af de socialt dårligst stillede hjem i ansøgerfeltet og blandt dem, der faktisk får tilbudt en plads på den søgte uddannelse, findes ved lineær regression (baseret på de individuelle observationer i datamaterialet). Ansøgere fra de dårligst stillede hjem tildeles værdien 1, mens andre ansøgere tildeles værdien 0. Der gennemføres en lineær regression med denne variabel som responsvariabel og den korregerede adgangskvotient som uafhængig variabel for ansøgere med negative korregerede adgangskvotienter. Regressionen gennemføres for alle ansøgere og for de ansøgere, som har succes med ansøgningen (dvs. dem, der tilbydes en plads på den søgte uddannelse).

Nedenfor i Figur 3.2 er resultatet af sådanne regressioner vist. Regressionerne er gennemført med den laveste socialgruppe indenfor hvert af de sociale opdelingskriterier.¹⁵ som *dårligst stillede*, dvs. ansøgere fra de mindst velstillede hjem, ansøgere fra hjem med ufaglært uddannelse, ansøgere fra hjem med de 25% laveste indkomster og ansøgere med ikke-vestlig oprindelse. Som det fremgår af figuren, er sandsynligheden for at en ansøger med succes kommer fra et af de socialt dårligst stillede hjem noget lavere end sandsynligheden for at finde en af de dårligst stillede blandt alle ansøgere. I alle 4 sociale opdelingsmåder er regressionens konstantled (K) lavere for dem med succes end for alle ansøgere. Desuden er hældningskoefficienten (β) også numerisk mindre for ansøgerne med succes end for ansøgerne som helhed. Dette er udtryk for, at dem, der faktisk får tilbudt en studieplads, selv om de lige netop ikke opfylder kravet til optagelse i kvote 1, generelt har en bedre social baggrund end dem der afvises, og at forskellen øges, jo lavere adgangskvotienten er i forhold til optagelseskravet i kvote 1.

Ser man således på den 1. figur, som viser den estimerede sandsynlighed for at en ansøger kommer fra et af de mindst velstillede hjem (ud fra den kombinerede socialgruppeopdeling), så vil 15,4% af de ansøgere, som har en adgangskvotient lige under adgangskravet i kvote 1, komme fra et af de mindst velstillede hjem, mens kun 12,5% af dem, der tilbydes en plads med samme adgangskvotienter, kommer fra de mindst velstillede hjem. Forskellen øges yderligere, hvis vi ser på ansøgere med lavere adgangskvotienter. Er adgangskvotienten 2 karakterpoint¹⁶ under adgangskravet i kvote 1, er andelen fra de mindst velstillede hjem estimeret til $15,4\% + 2 \cdot 2,4\% = 20,2\%$ af alle ansøgere, mens de dårligst stilledes (estimerede) andel af dem, der får tilbudt en plads, kun er på $12,5\% + 2 \cdot 1,6\% = 15,7\%$. Ved adgangskvotienter på 2 karakterpoint under adgangskravet i kvote 1, anslås der altså at være 4,5 %-point færre fra de mindst velstillede hjem blandt dem med succes end blandt alle ansøgere.

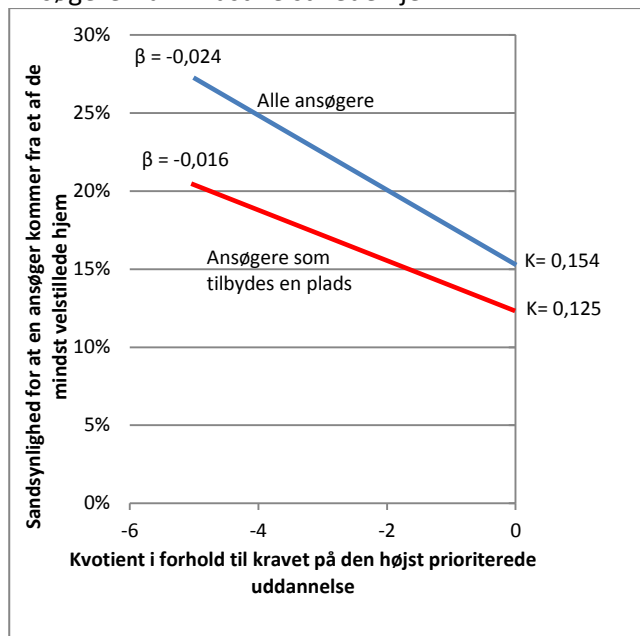
¹⁵ De sociale opdelingskriterier er (1): Den kombinerede socialgruppeopdeling, baseret på kombinationen af uddannelsesniveau og indkomst i familien; (2) Familiens uddannelsesniveau; (3) Familiens indkomst, og (4) Geografisk oprindelse.

¹⁶ Hvilket nogenlunde svarer til gennemsnittet. Den gennemsnitlige adgangskvotient blandt alle ansøgere, som ikke kan optages i kvote 1, er 2,174 karakterpoint under karakterkravet i kvote 1.

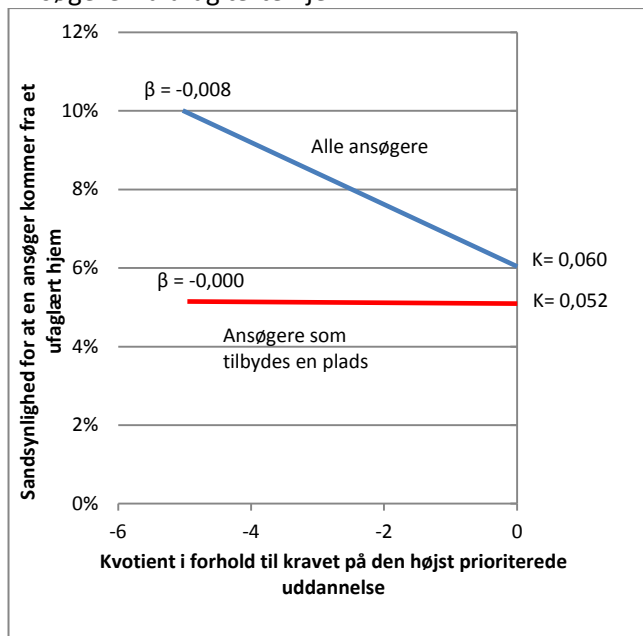
Det samme mønster genfindes i alle sociale opdelingskriterier, men umiddelbart er forskellen mest markant for ansøgerne med ikke-vestlig oprindelse, hvor den estimerede forskel ved 2 karakterpoint under kravet i kvote 1 er på 7 procentpoint.

Figur 3.2. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger kommer fra et af de socialt dårligst stillede hjem

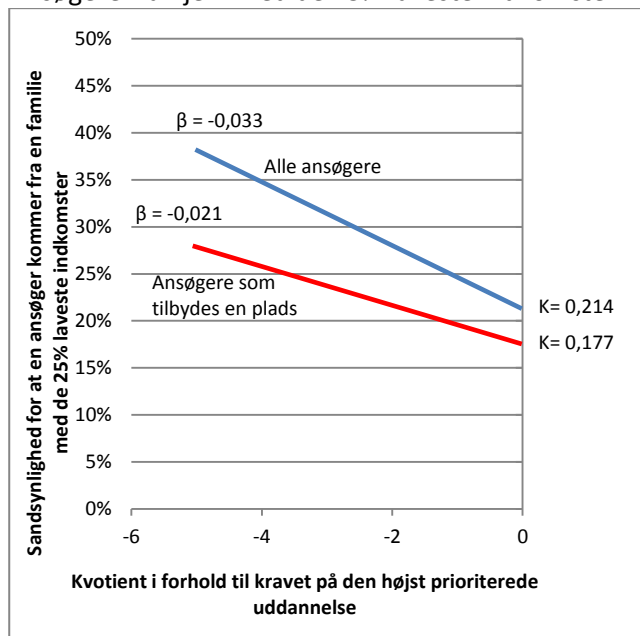
Ansøgere fra mindst velstillede hjem:

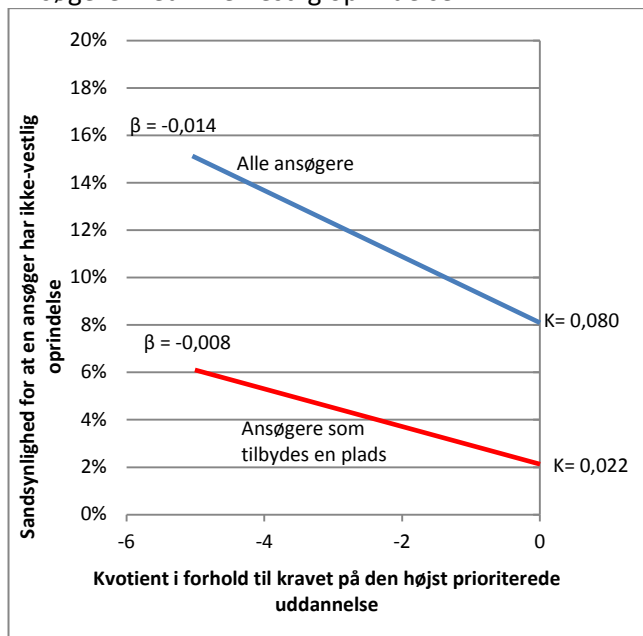
Ansøgere fra ufaglærte hjem:

Ansøgere fra hjem med de 25% laveste indkomster:

Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse

Kilde: Lineære regressioner udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Der synes altså at være tale om en skæv social selektion fra det samlede ansøgerfelt til den endelige bekræftelse af optagelse, som ligger ud over den selektion, der skyldes lavere adgangskvotienter for ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem.

Denne socialt betingede selektion vil nærmere blive undersøgt i denne del.

Analysen tager udgangspunkt i, at selektionen kan finde sted i hver af 3 faser i optagelsesprocessen:

- (1) Ansøgerne vælger først, om de vil søge ind direkte efter bestået adgangsgivende uddannelse. For de ansøgere, der vælger at søge ind direkte, er muligheden for at søge ind via kvote 2 reelt ikke tilstede, da søgning i kvote 2 forudsætter, at ansøgeren har været ude et eller flere år efter afslutningen på den adgangsgivende uddannelse. I det omfang den sociale baggrund har indflydelse på ansøgernes tilbøjelighed til at udskyde studiestarten (holde sabbatår), kan en del af forklaringen på den socialt skæve selektion i kvote 2 være, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem har en lavere tilbøjelighed til at holde sabbatår.
- (2) Har ansøgerne valgt at udskyde studiestarten, kan det forsat godt tænkes, at der er en socialt betinget forskel i tilbøjeligheden til at gøre brug af kvote 2-muligheden. Dette kunne dels skyldes, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem generelt er mindre vant (og tilbøjelige) til at navigere i offentlige systemer og udnytte de alternative (men ofte mere besværlige) muligheder. En anden mulighed kunne være, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem generelt har sværere ved at udnytte eventuelle sabbatår til at "samle point" til en kvote 2-ansøgning, hvorfor de på forhånd opgiver at søge via kvote 2. En tredje mulighed kunne være, at et krav om en skriftligt motiveret ansøgning til kvote 2 i højere grad afholder ansøgere fra de socialt dårligst stillede hjem end andre fra at søge.
- (3) Har ansøgerne søgt ind via kvote 2, er der endelig en mulighed for, at der er en socialt betinget forskel i chancen for at få ansøgningen imødekommet. Således kunne ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem af økonomiske årsager have sværere ved at tage på meritgivende udlands- eller højskoleophold. Det kunne også være tale om, at ansøgere fra de socialt dårligst stillede hjem generelt har sværere ved at skrive en motiveret ansøgning, som vurderes højt i behandlingen af ansøgningen.

Hvorvidt der er tale om en socialt betinget selektion i disse 3 faser vil blive undersøgt ved opstilling af en logistisk regressionsmodel. For hver af de 3 faser er responsvariablene hhv.

- (1) Søger ansøgeren optagelse mindst 1 år efter bestået adgangsgivende eksamen.
- (2) Søger ansøgeren optagelse via kvote 2.
- (3) Bliver ansøgere tilbudt en plads på den søgte uddannelse.

Modellerne estimerer således sandsynligheden for, at ansøgerne (1) holder sabbatår, (2) søger ind via kvote 2 og (3) opnår succes.

De uafhængige variable vil generelt være (1) *den korrigerede adgangskvotient* og (2) *socialgruppetilhørsforhold*. Desuden medtages ansøgernes (3a) *køn*, (3b) *alder* og (3c) *den søgte uddannelse* for at kontrollere, at fundne socialt betingede forskelle også gør sig gældende, når disse faktorer holdes konstante.

Fordelen ved at estimere sandsynlighederne i en regressionsmodel er, at det herved er muligt at beregne *p-værdier* (testsandsynligheder) for hver af de forklarende variable, der indgår i modellen. P-værdien for socialgruppetilhørsforhold siger noget om, hvor sikre vi er på, at netop denne faktor har betydning for den undersøgte sandsynlighed, når de andre forklarende variable i modellen holdes konstante. En yderligere fordel ved at arbejde med en regressionsmodel er, at der kan tilføjes flere forklarende variable i modellen,

så vi kan kontrollere resultaterne for virkningen af andre faktorer. Alle testresultater vil derfor være kontrolleret for den søgte uddannelse samt ansøgerens køn og alder. Såvel socialgruppetilhørsforholdet som baggrundsvariablene (køn, alder og søgt uddannelse) defineres som kategoriale variable. Det er dermed kun den korrigerede adgangskvotient, som opfattes som en kontinuert variabel. Alder er ikke sat ind som kontinuert variabel, da det viser sig, at alder ikke har en lineær (eller jævn) påvirkning af de undersøgte sandsynligheder. Alderen har snarere en springvis virkning, som er lidt forskellig alt efter, om der ses på sandsynligheden for, at ansøgeren holder sabbatår, eller sandsynligheden for at ansøgeren søger ind via kvote 2 / har succes med ansøgningen.

Den samlede model er således, at sandsynligheden for, at en given ansøger (i) holder sabbatår, søger ind via kvote 2 eller har succes med ansøgningen (π_i) bestemmes ved en funktion F:

$$\pi_i = F(\text{Korrigeret adgangskvotient; Socialgruppetilhørsforhold; Køn; Alder; Søgt uddannelse})$$

Regressionen estimerer så koefficienterne i den funktion, der bedst muligt afspejler det foreliggende datamateriale. I sædvanlige lineære regressioner er det på forhånd fastlagt, at funktionen har en lineær struktur, sådan at der estimeres et konstantled og en hældningskoefficient til hver af de forklarende variable. Fordelen ved almindelig lineær regression er, at koefficienterne er relativt let fortolkelige. Problemet er imidlertid, at de estimerede sandsynligheder kan blive større end 1 eller mindre end 0, hvilket jo ikke er muligt for sandsynligheder.

Når der skal estimeres sandsynligheder, anvendes derfor normalt binær logistisk regression, som sikrer, at de estimerede værdier alle er mellem 0 og 1. Den funktion, hvis koefficienter estimeres så funktionen bedst muligt beskriver datamaterialet, har for logistisk regression altid formen:

$$\pi_i = \frac{1}{1 + e^{-(b_0 + b_1 x_{i1} + \dots + b_j x_{ij} + \dots + b_d x_{id})}} ; \text{ hvor } i \text{ betegner den } i\text{'te ansøger, } d \text{ betegner antallet af}$$

forklarende variable og x_{ij} er værdien af den j 'te forklarende variabel for den i 'te ansøger. $b_0 \dots b_d$ er de koefficienter, der estimeres i regressionen. Hvis den 1. forklarende variabel ($j=1$) er den korrigerede adgangskvotient og den anden forklarende variabel ($j=2$) er socialgruppetilhørsforholdet (mindst velstillede = 1; andre = 0), beregnes p-værdien for socialgruppetilhørsforhold som sandsynligheden for at $b_2 = 0$ ved den givne værdi af b_1 i datasættet (altså som sandsynligheden for at socialgruppetilhørsforholdet i sig selv ingen betydning har).

Den logistiske regressions fordel i form af, at de estimerede sandsynligheder altid er mellem 0 og 1 opnås dog på bekostning af, at funktionens estimerede koefficienter ikke umiddelbart kan tillægges nogen let fortolkelig betydning som i den lineære regression. Der er dog visse retningslinjer for tolkningen af koefficienterne ($b_1 - b_d$), idet eksponenten til e (lad os kalde den $-z$) jo er et lineært udtryk af de uafhængige variable:

$$z = (b_0 + b_1 x_{i1} + \dots + b_j x_{ij} + \dots + b_d x_{id})$$

Der gælder derfor følgende om værdierne for de estimerede sandsynligheder:

Hvis:	$z \rightarrow \infty$	$z = 0$	$z \rightarrow -\infty$
Så er:	$e^{-z} \rightarrow 0$	$e^{-z} = 1$	$e^{-z} \rightarrow \infty$
Og:	$1/(1 + e^{-z}) \rightarrow 1$	$1/(1 + e^{-z}) = 0,5$	$1/(1 + e^{-z}) \rightarrow 0$

Er b_j negativ, vil den estimerede sandsynlighed falde med stigende x_{ij} , og hvis b_j er positiv, vil den estimerede sandsynlighed være stigende med stigende x_{ij} . Jo større den numeriske værdi af b_j er, jo stærkere vil virkningen af en ændring i x_{ij} være.

På grundlag af disse regressioner konkluderes, hvilken betydning den sociale baggrund i sig selv har for ansøgernes:

- (1) tilbøjelighed til at holde sabbatår,
- (2) tilbøjelighed til at gøre brug af kvote 2 muligheden
- (3) chance for at få succes med en kvote 2 ansøgning,

Disse faktorer bestemmer i sidste ende, hvilken betydning den sociale baggrund (med adgangskvotienten og andre baggrundsvariable holdt konstant) har for en ansøgers chance for at blive optaget på den højst prioriterede søgte CBS-uddannelse, hvis adgangskvotienten ikke er tilstrækkelig til optagelse i kvote 1.

Er chancen for optagelse dårligere for ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem, er det en bekræftelse på de summariske resultater i Figur 3.2 ovenfor. De peger netop på, at der blandt dem, der ikke har tilstrækkeligt høje karakterer til optagelse i kvote 1, (alt andet lige) vil være færre fra de socialt dårligst stillede hjem, der faktisk får tilbudt en studieplads, end der er i ansøgerfeltet som helhed.

Dette giver dog ikke et endeligt svar på, hvad nettoeffekten af kvote 2-systemet er. For at besvare dette spørgsmål gennemføres en konkret empirisk undersøgelse af, hvordan den sociale struktur blandt dem, der faktisk optages, ville blive påvirket, hvis kvote 2 blev erstattet af et rent karakterbaseret optagelseskriterium. For at afgøre dette spørgsmål er der simpelthen foretaget en simuleret optagelse på hvert optagelsesområde (uddannelse og herunder evt. retning/linje) på CBS. Der er først set på, hvor mange (med kendt social baggrund), der er optaget i kvote 2. Herefter er der set på den samlede "kø" til hvert enkelt optagelsesområde, efter optagelsen i kvote 1 har fundet sted. Dvs. køen bestemmes som dem, der har søgt ind på det pågældende optagelsesområde som højest prioriteret CBS-ønske, og som har en adgangskvotient under optagelsesområdets standbykvotient (uanset om de har søgt ind i kvote 1 eller kvote 2). Herefter optages disse i rækkefølge efter deres adgangskvotient, indtil det nye optag er lige så stort som kvote 2-optaget¹⁷. Den sociale struktur i det faktiske kvote 2-optag sammenlignes herefter simpelthen med den sociale struktur i det simulerede optag.

11. Analyseresultater

De ovenfor beskrevne analyser gennemføres først for hver af faserne i optagelsesprocessen, idet der først ses på ansøgernes tilbøjelighed til at holde sabbatår, dernæst deres tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2 og endelig deres chance for succes, hvis de søger ind via kvote 2.

¹⁷ Det er ikke altid muligt at ramme det præcise antal kvote 2-pladser, fordi der kan være mange i køen med samme adgangskvotient. I så fald bestemmes cut'et sådan at antallet af nye optagne kommer tættest muligt på antallet af optagne i kvote 2.

11.1 Ansøgernes tilbøjelighed til at holde sabbatår

Ansøgernes sandsynlighed for at holde sabbatår estimeres ved logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren har holdt sabbatår (kodet 1) eller ej (kodet 0). Som forklarende variable er anvendt (1) Den korrigerede adgangskvotient; (2) Geografisk oprindelse; (3) Socialgruppe samt baggrundsvariablene (4a) den søgte uddannelse (4b) køn og (4c) alder.

Alder er her defineret som ansøgerens alder i det år, hvor den adgangsgivende uddannelse er afsluttet, da det jo allerede er på det tidspunkt, valget, om der søges ind på CBS direkte, træffes. Da datamaterialet ikke omfatter den eksakte fødselsdag (af fortrolighedshensyn) men alene fødselsåret, er alder beregnet som året for bestået adgangsgivende uddannelse minus fødselsåret. Imidlertid er der ikke en jævn sammenhæng mellem ansøgernes alder (i det år, de har bestået den adgangsgivende eksamen) og deres tilbøjelighed til at holde sabbatår. Af Tabel 3.1 nedenfor ses, at andelen, som holder sabbatår, er små 80% for ansøgere, der bestod den adgangsgivende uddannelse i en alder op til og med 20 år. Herefter – og først herefter – er andelen relativt stærkt faldende. Alder er derfor opdelt i 4 aldersgrupper: < 21 år, 21 år, 22-25 år og > 25 år.

Tabel 3.1. Alder ved bestået adgangsgivende eksamen og tilbøjelighed til at holde sabbatår

		Søgt direkte fra gymnasiet		Total	Andel som holder sabbatår
		Ja	Nej		
Alder ved bestået adg. givende eksamen	< 20 år	596	2145	2741	78,3%
	20	355	1402	1757	79,8%
	21	83	148	231	64,1%
	22-25	85	69	154	44,8%
	26-30	48	21	69	30,4%
Total		1167	3785	4952	76,4%

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Socialgruppetilhørsforhold og geografisk oprindelse – samlet regressionsmodel

Når betydningen af socialgruppetilhørsforholdet (defineret som en kombination af indkomst og uddannelse i familien) og den geografiske oprindelse undersøges, omfatter de diskrete (kategoriske) variable i regressionen således følgende kategorier:

Tabel 3.2a. Datagrundlag. Sandsynlighed for sabbatår. Socialgrupper

		Antal
Højeste prioriterede søgte uddannelse	HA Almen	1047
	HA(it.)	150
	HA(jur.)	466
	HA(mat.)	190
	HA(fil.)	88
	HA(kom.)	238
	HA(psyk.)	413
	HA(pro.)	372
	BA EuB	220
	BSc BLC	108
	BSc IB	324
	BSc IBP	181
	BSc Soc.	64
	BSc Sem.	143
	BSc ASP Jap.	43
	BSc ASP Chi.	53
	BA EOK	255
	BA IMK	440
	BA IM	47
	BSc IST	65

		Antal
Socialgruppe	Mindst velstillede	851
	Mindre velstillede	1724
	Bedrestillede	1342
	Mest velstillede	990
Alder ved bestået adg. givende eksamen	< 21 år	4473
	21	226
	22-25	145
	> 25 år	63
Oprindelse	Dansk	4358
	Ukendt/ vestlig	65
	Ikke-vestlig	484
Køn	K	2368
	M	2539

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Det, som umiddelbart er mest interessant at bemærke, er at socialgrupperne består af 851 fra mindst velstillede hjem, 1724 fra mindre velstillede hjem, 1342 fra bedrestillede hjem og 990 fra mest velstillede hjem (i alt 4907 ansøgere). Hvad oprindelse angår, er der 4358 med dansk oprindelse og 484 med ikke-vestlig oprindelse. Der er derimod kun 65 ansøgere med ukendt eller vestlig oprindelse, hvilket skyldes, at langt flertallet i denne gruppe ikke har noget kendt socialgruppetilhørsforhold, og derfor ikke indgår i analysen. Resultatet af den logistiske regression, som det udskrives i SPSS, fremgår af Tabel 3.2b.

Tabel 3.2b. Logistisk regression. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger holder sabbatår

		B	S.E.	Wald	df	p-value	Exp(B)
		(Regressions-koefficient)	(Standardfejl)	(Teststørrelse)	(Antal fri-hedsgrader)	(Testsand-synlighed)	e ^B
Step 1 ^a	Korrigeret adgangskvotient	-,283	,020	203,976	1	,000	,753
	Højeste prioriterede søgte uddannelse:			127,591	19	,000	
	HA Almen	-,135	,349	,150	1	,698	,873
	HA(it.)	,303	,402	,567	1	,451	1,354
	HA(jur.)	-,261	,358	,532	1	,466	,770
	HA(mat.)	-,256	,379	,454	1	,500	,775
	HA(fil.)	,419	,444	,889	1	,346	1,520
	HA(kom.)	,294	,383	,590	1	,443	1,342
	HA(psyk.)	,620	,373	2,762	1	,097	1,858
	HA(pro.)	-,134	,370	,131	1	,717	,875
	BA EuB	,318	,388	,674	1	,412	1,375
	BSc BLC	,485	,432	1,261	1	,262	1,624
	BSc IB	-,903	,363	6,199	1	,013	,405
	BSc IBP	-,511	,381	1,803	1	,179	,600
	BSc Soc.	-,180	,461	,152	1	,697	,836
	BSc Sem.	,373	,413	,813	1	,367	1,452
	BSc ASP Jap.	,898	,564	2,534	1	,111	2,454
	BSc ASP Chi.	-,090	,475	,036	1	,849	,914
	BA EOK	,338	,382	,781	1	,377	1,402
	BA IMK	,642	,376	2,919	1	,088	1,900
	BA IM	,710	,542	1,712	1	,191	2,033
	Køn, K	-,062	,078	,645	1	,422	,940
	Alder ved bestået adg. givende eksamen:			152,858	3	,000	
	< 21 år	2,262	,289	61,173	1	,000	9,600
	21	1,456	,322	20,480	1	,000	4,291
	22-25	,576	,335	2,956	1	,086	1,779
	Oprindelse:			176,536	2	,000	
	Dansk	1,596	,120	176,441	1	,000	4,932
	Ukendt/ vestlig	1,385	,338	16,765	1	,000	3,995
	Socialgruppe:			,777	3	,855	
	Mindst velstillede	-,026	,130	,041	1	,839	,974
	Mindre velstillede	-,026	,105	,062	1	,804	,974
	Bedrestillede	,054	,108	,247	1	,619	1,055
	Constant	-2,415	,476	25,777	1	,000	,089

a. Variable(s) entered on step 1: Korrigeret adgangskvotient, Højeste prioriterede søgte uddannelse, Køn, Alder ved bestået adg. givende eksamen, Oprindelse, Socialgruppe.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

I tabellen er B de forskellige regressionskoefficienter, hvor "Constant" er b_0 og de øvrige repræsenterer $b_1 - b_d$ i modellen. Det bemærkes, at der kun gives resultater for n-1 kategorier for hver diskret (kategorial) variabel (hvis n betegner antallet af kategorier i gruppen), ellers overbestemmes modellen. Den sidste gruppe er således "default" sat til 0. Da signifikanstesten (p-value) beregner sandsynligheden for at $b_j = 0$, udtrykker p-værdien reelt sandsynligheden for at den enkelte kategori afviger fra den sidste "default" kategori. Hvis der er flere end 2 kategorier i en gruppe, fås endvidere en samlet p-værdi for, om gruppen som helhed har betydning. Testsandsynlighederne findes i χ^2 -fordelingen på grundlag af teststørrelsen (Wald).

Ses konkret på udskriften af resultatet, konstateres, at den korrigerede adgangskvotient har negativ betydning for sandsynligheden for, at ansøgeren holder sabbatår. Det vil sige, at sandsynligheden for at en ansøger vil holde sabbatår er faldende med stigende adgangskarakter. Det svarer til, hvad vi fandt i afsnit 5.1

(Figur 2.10) i den deskriptive del. Dernæst ses, at den søgte uddannelse (alt andet lige) også har betydning for sandsynligheden for at holde sabbatår. De enkelte uddannelsers betydning er i denne sammenhæng ikke interessante (variablen er med som "dummy" for at holde den søgte uddannelse konstant), og resultaterne for de enkelte uddannelser vil i de følgende tabeller heller ikke blive medtaget. Tilsvarende gælder for alder, som ikke overraskende også har signifikant betydning, hvilket man netop på baggrund af Tabel 3.1. også skulle forvente. Af koefficienterne (B'erne) til de enkelte aldersgrupper ses, at de alle er positive (svarende til, at en ansøger i den givne aldersgruppe har større sandsynlighed for at holde sabbatår end en ansøger i den sidste (og ikke viste) aldersgruppe. Det ses også, at koefficienterne er faldende fra "<21 år" til "22-25", svarende til, at forskellen i sandsynlighed for at holde sabbatår mellem den givne aldersgruppe og den højeste aldersgruppe blive mindre, jo højere aldersgruppe, der er tale om. Dette er udtryk for en faldende tilbøjelighed til at holde sabbatår med stigende alder, hvilket også er helt i overensstemmelse med forventningen ud fra den summariske aldersbetingede tilbøjelighed til at holde sabbatår, som fremgår af Tabel 3.1. Ansøgerens køn spiller ingen rolle for tilbøjeligheden til at holde sabbatår.

Herefter når vi frem til det, som egentligt er genstanden for analysen; nemlig betydningen af ansøgerens sociale baggrund for, om ansøgeren alt andet lige holder sabbatår. Som det fremgår af Tabel 3.2b, har ansøgerens oprindelse klart signifikant betydning, mens det ikke spiller nogen rolle, hvilken socialgruppe ansøgeren er vokset op i.

Hvad oprindelsen angår, er det yderligere undersøgt, hvilke forskelle, der mere præcist er tale om (Tabel 3.2c). Således konstateres først, at der ikke er signifikant forskel på ansøgere med ukendt/vestlig baggrund og ansøgere med dansk baggrund ($p = 0,584$). Herefter testes, om ansøgere med ikke-vestlig oprindelse er signifikant mindre tilbøjelige til at holde sabbatår end de øvrige (ukendt/vestlig og dansk oprindelse). Regressionerne er i øvrigt gennemført helt analogt (dvs. med samme variable) som ovenfor (Tabel 3.2b). Resultatet heraf er, at ansøgere med ikke-vestlig oprindelse har signifikant mindre tilbøjelighed til at holde sabbatår end andre ansøgere ($p = 0,000$):

Tabel 3.2c. Logistisk regression. Betydning af ansøgernes oprindelse for at holde sabbatår

Geografisk opr.	N	B	p-værdi
Ukendt/vestlig	65	-0,180	0,583
Dansk	4358		

Geografisk opr.	N	B	p-værdi
Ikke-vestlig	484	-1,590	0,000
Andre	4423		

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Det er altså især sondringen, om ansøgerne har ikke-vestlig oprindelse eller dansk/anden vestlig oprindelse, der har betydning for tilbøjeligheden til at holde sabbatår.

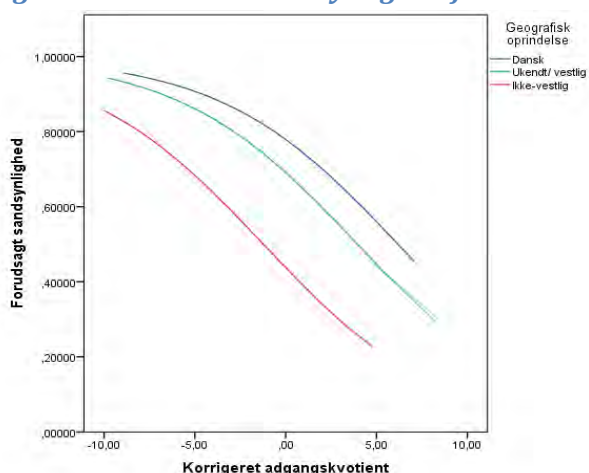
At ansøgerne med ikke-vestlig oprindelse er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår end andre, er umiddelbart også det, vi på baggrund af den summariske opgørelse i den deskriptive del (afsnit 5.1, Figur 2.11) skulle forvente. Det er derimod mere overraskende, at vi ikke finder, at ansøgere fra de mindst velstillede hjem er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår. Grunden til dette er, at de mindst velstillede ganske vist summarisk er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår, men det forklæres altså ved, at ansøgere med ikke-vestlig oprindelse indgår med langt større vægt i gruppen af ansøgere fra de mindst velstillede hjem. Det er altså primært den geografiske oprindelse og ikke så meget socialgruppen i sig selv, der har indflydelse på tilbøjeligheden til at holde sabbatår.

Plots: Socialgruppetilhørsforhold og geografisk oprindelse – illustreret grafisk ved plots

De socialt betingede sandsynligheder for at holde sabbatår er desuden illustreret ved plots af mere simple logistiske regressioner, hvor kun den korrigerede adgangskvotient og det undersøgte sociale kriterium indgår. Skitsen er altså ikke kontrolleret for baggrundsvariablene og heller ikke for andre socialindikatorer.

Ses først på betydningen af geografisk oprindelse i denne forsimplede model, fremgår det af Figur 3.3, at ansøgere med ikke-vestlig baggrund tydeligvis har en klart lavere sandsynlighed for at holde sabbatår end andre ansøgere. Ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse har også lidt lavere tilbøjelighed til at holde sabbatår end ansøgerne med dansk oprindelse, men i den samlede model er denne forskel langt fra signifikant.

Figur 3.3. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger holder sabbatår. Geografisk oprindelse

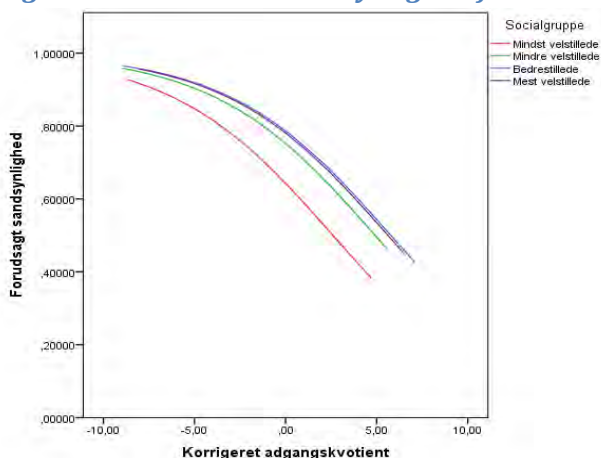

Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren har holdt sabbatår (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korrigerede adgangskvotient og den geografiske oprindelse

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Ses herefter – i en tilsvarende forsimplet model – på betydningen af, hvilken socialgruppe ansøgerne kommer fra, fremgår det af Figur 3.4a nedenfor, at ansøgere fra de mindst velstillede hjem summarisk har en noget lavere sandsynlighed for at holde sabbatår.

Figur 3.4a. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger holder sabbatår. Socialgruppe

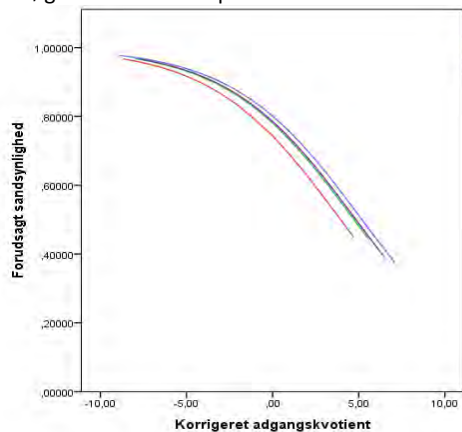
Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren har holdt sabbatår (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korrigerede adgangskvotient og socialgruppetilhørsforholdet

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

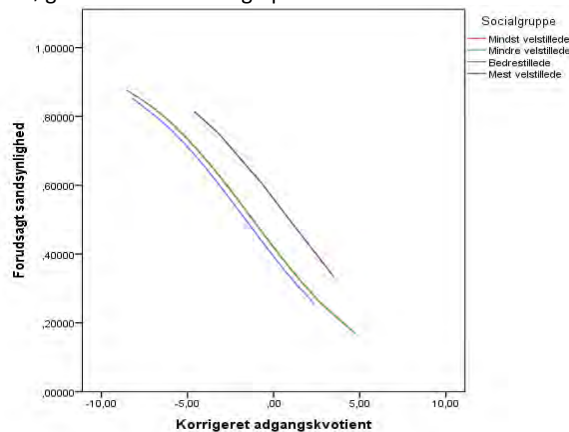
Opdeler man imidlertid ansøgerne efter deres geografiske oprindelse (om de har dansk eller ikke-vestlig oprindelse), ses (Figur 3.4b), at forskellene indenfor hver gruppe er stærkt reduceret (eller for ansøgerne med ikke-vestlig oprindelse helt væk).

Figur 3.4b. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger holder sabbatår. Socialgruppe. Fordelt efter oprindelse

Ansøgere med dansk oprindelse

Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse

Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren har holdt sabbatår (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korregerede adgangskvotient og socialgruppetilhørsforholdet

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Socialgruppetilhørsforhold opdelt på familiens indkomst og uddannelse – samlet regressionsmodel

Socialgruppeopdelingen splittes nu op i de 2 tilgrundliggende sociale indikatorer, som socialgrupperne er defineret ud fra: nemlig (1) højeste uddannelse for de voksne i den familie, ansøgeren er vokset op i og (2) den ækvivalerede disponible indkomst i familien. Den samlede analyse er fortsat baseret på 4907 observationer, og som det ses af Tabel 3.3a er de 4 socialgrupper nu erstattet af 4 indkomstgrupper og 4 uddannelsesgrupper. Indkomstgrupperne er "vendt om", sådan at de højeste indkomster kommer først og de laveste indkomster kommer sidst. Det skyldes, at det primært er ansøgerne fra den højeste indkomst-kategori, som skiller sig ud.

Tabel 3.3a. Datagrundlag. Sandsynlighed for sabbatår. Indkomst og uddannelse

		Antal
Højeste uddannelse for de voksne i familien	Grundskole	302
	Erhv. udd.	1554
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	1864
	Lang videreg. udd.	1187
Indkomstgruppe	4. kvartil	1274
	3. kvartil	1269
	2. kvartil	1250
	1. kvartil	1114
Oprindelse	Dansk	4358
	Ukendt/ vestlig	65
	Ikke-vestlig	484
Køn	K	2368
	M	2539

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Resultaterne af regressionen fremgår af Tabel 3.3b nedenfor. Det konstateres, at den geografiske oprindelse fortsat har en klart signifikant betydning, idet ansøgere med dansk og anden vestlig oprindelse har klart større tilbøjelighed til at holde sabbatår end ansøgere med ikke-vestlig oprindelse. Dernæst ses, at

indkomst er på grænsen til at spille en signifikant rolle ($p = 0,06$), mens familiens uddannelsesniveau har klar signifikant betydning ($p = 0,002$).

Tabel 3.3b. Logistisk regression. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger holder sabbatår

		B	S.E.	Wald	df	p-value.	Exp(B)
Step 1 ^a	Korrigeret adgangskvotient	-,289	,020	208,479	1	,000	,749
	Højeste prioriterede søgte uddannelse			123,416	19	,000	
	Køn, K	-,047	,078	,364	1	,546	,954
	Alder ved bestået adg. givende eksamen			147,940	3	,000	
	Oprindelse:			154,866	2	,000	
	Dansk	1,538	,124	154,663	1	,000	4,657
	Ukendt/ vestlig	1,309	,339	14,876	1	,000	3,703
	Indkomstgruppe:			7,392	3	,060	
	4. kvartil	-,174	,125	1,949	1	,163	,840
	3. kvartil	,088	,119	,544	1	,461	1,092
	2. kvartil	,070	,113	,377	1	,539	1,072
	Højeste uddannelse for de voksne i familien:			15,364	3	,002	
	Grundskole	-,505	,173	8,530	1	,003	,604
	Erhv. udd.	-,292	,107	7,430	1	,006	,747
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	-,038	,101	,144	1	,704	,962
	Constant	-2,167	,471	21,152	1	,000	,115

a. Variable(s) entered on step 1: Korrigeret adgangskvotient, Højeste prioriterede søgte uddannelse, Køn, Alder ved bestået adg. givende eksamen, Oprindelse, Indkomstgruppe, Højeste uddannelse de voksne i familien.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Ses nærmere på de enkelte indkomstgrupper, fremgår det, at ansøgere fra de 25% "rigeste" familier (højeste indkomster) tilsyneladende er lidt mindre tilbøjelige til holde sabbatår ($B = -0,174$), mens ansøgere fra mellemgruppen er en smule mere tilbøjelige til at holde sabbatår ($B = 0,088$ og $0,070$) i forhold til dem fra de 25% "fattigste" familier (laveste indkomster). I sig selv er ingen af forskellene signifikante og i særdeleshed antydes, at der kun er tale om marginale forskelle mellem 1- 3. kvartil. Det er derfor først testet (Tabel 3.3c), om 1. – 3. kvartil kan betragtes som én homogen gruppe ved at køre regressionen eksklusiv de 25% rigeste. Med p -værdier større end 0,25 synes denne antagelse at være rimelig nok. Dernæst omkodes indkomstgrupperne til kun at omfatte 2 kategorier, nemlig de 25% rigeste overfor de 3 andre indkomstkategorier. Regressionerne køres i øvrigt med de samme variable som ovenfor.

Tabel 3.3c. Logistisk regression. Betydning af indkomsten i ansøgernes hjem

Indkomstgruppe	N	B	p-værdi
1. – 3. kvartil			0,533
1. kvartil	1114	-0,133	0,271
2. kvartil	1250	-0,041	0,709
3. kvartil	1269		

Indkomstgruppe	N	B	p-værdi
4. Kvartil	1274	-0,239	0,009
Alle andre	3633		

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Det fremgår af Tabel 3.3c, at ansøgerne fra de 25% rigeste familier er signifikant mindre tilbøjelige til at holde sabbatår end de andre ansøgere ($p = 0,009$). Man skal selvfølgelig være forsigtig i tolkningen af dette resultat, fordi det ikke kan tolkes sådan, at ansøgere fra hjem med de højeste indkomster i mindre grad end andre holder sabbatår. Ansøgerne fra de rigeste hjem vil jo hyppigere have dansk oprindelse end andre og vil hyppigere komme fra hjem med en videregående uddannelse, hvilket er faktorer, der trækker i retning af en øget tilbøjelighed til at holde sabbatår. Derfor er tolkningen, at *alt andet lige* (dvs. især med konstant korrigeret adgangskvotient, uddannelsesniveau og geografisk oprindelse – men også ved konstant køn, alder og søgt uddannelse) vil ansøgere fra hjem med de 25% højeste indkomster være mindre tilbøjelige til at holde sabbatår.

Ses herefter på betydningen af uddannelsesniveaue i ansøgerens familie, fremgår det umiddelbart af Tabel 3.3b, at ansøgere fra ufaglærte hjem (grundskole som højeste uddannelse) og fra faglærte hjem (erhvervsuddannelse som højeste uddannelse) er signifikant mindre tilbøjelige til at holde sabbatår end ansøgere fra hjem med en lang videregående uddannelse. Det ses desuden, at alle 3 regressionskoefficienter er negative (dvs. tilbøjeligheden til at holde sabbatår er mindre for de 3 første grupper end for ansøgere fra hjem med en lang videregående uddannelse); men også at regressionskoefficienten nærmer sig 0 med stigende uddannelsesniveau. Mønstret tyder altså på, at tilbøjeligheden til at holde sabbatår er stigende med stigende uddannelsesniveau i familien.

Det er derfor nærmere undersøgt, hvordan de enkelte uddannelsesgrupper skiller sig ud ved (1) først at se på, om der er forskel på ansøgere fra hjem med en kort/mellemlang videregående uddannelse og ansøgere fra hjem med en lang videregående uddannelse. Det fremgår umiddelbart af Tabel 3.3b, hvor p-værdien for forskel mellem disse 2 grupper er 0,704 og regressionskoefficienten er -,038, at der ikke er forskel på disse to grupper. Herefter testes (Tabel 3.3d nedenfor), om ansøgere fra ufaglærte hjem adskiller sig fra ansøgere fra faglærte hjem ved at køre regressionen alene for disse to indkomstgrupper. Det konstateres, at ansøgere fra ufaglærte hjem med en testsandsynlighed på 0,03 er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår end ansøgere fra faglærte hjem. Endelig testes hvorvidt ansøgere fra ufaglærte og faglærte hjem er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår end ansøgere fra hjem med en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse, hvilket med p-værdier på 0,002 og 0,001 er tilfældet (Tabel 3.3d).

Tabel 3.3d. Logistisk regression. Betydning af uddannelsesniveaue i ansøgernes hjem

Hjemmets udd.niveau	N	B	p-værdi
Ufaglært (Grundskole)	302	-0,360	0,030
Faglært (Erhv. Udd)	1269		

Hjemmets udd.niveau	N	B	p-værdi
Højeste uddannelse for de voksne i familien:			0,000
Ufaglært (Grundskole)	302	-0,478	0,002
Faglært (Erhv. Udd)	1269	-0,262	0,001
Videreg. uddannelse	1269		

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Det konkluderes derfor, at ansøgere fra ufaglærte hjem alt andet lige er mindst tilbøjelige til at holde sabbatår. Ansøgere fra faglærte hjem er lidt mere tilbøjelige til at holde sabbatår end ansøgere fra ufaglærte hjem men mindre tilbøjelige til at holde sabbatår end ansøgere fra hjem med en videregående uddannelse, som altså er dem, der er mest tilbøjelige til at holde sabbatår. Om ansøgeren kommer fra et hjem med en kort eller mellemlang videregående uddannelse eller fra et hjem med en lang videregående uddannelse, spiller derimod ikke noget rolle.

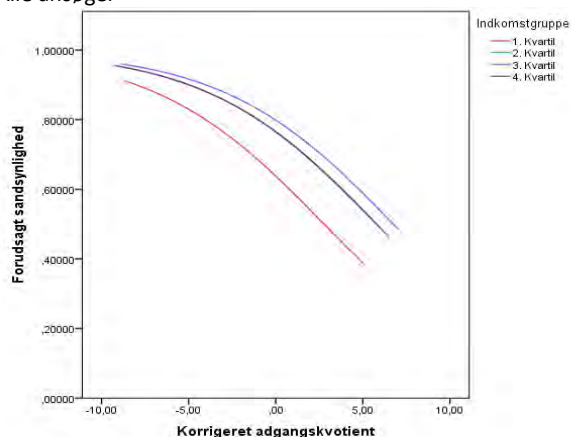
Plots: Socialgruppetilhørsforhold opdelt på familiens indkomst og uddannelse – illustreret grafisk ved plots

Ligesom ovenfor i Figur 3.3 og 3.4. er de fundne resultater søgt illustreret i plots af mere simple logistiske regressioner, hvor sandsynligheden for at holde sabbatår alene estimeres ud fra den korregerede adgangskvotient og social baggrund (indkomst og uddannelsesniveau). I plottene kontrolleres altså ikke umiddelbart for baggrundvariable og andre socialindikatorer.

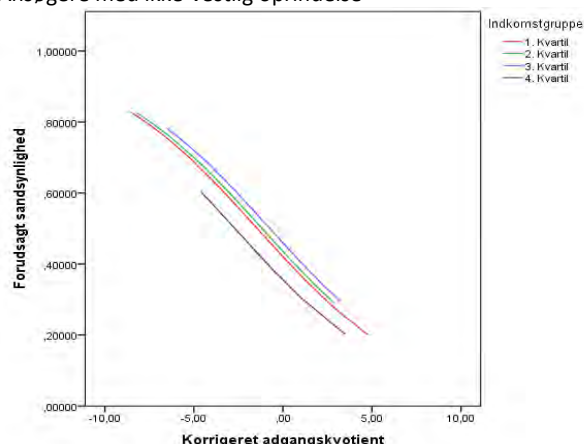
Der ses første på indkomstens betydning:

Figur 3.5a. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger holder sabbatår. Indkomstgrupper

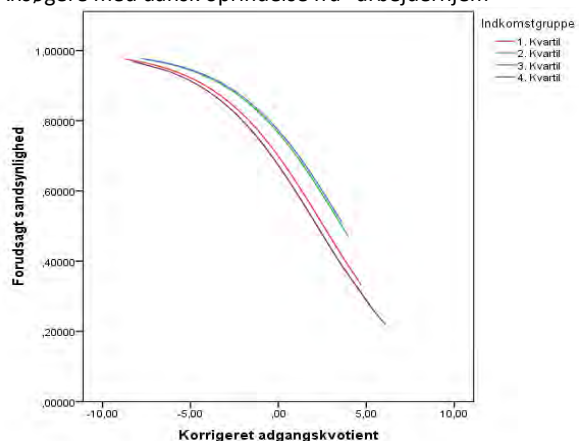
Alle ansøger

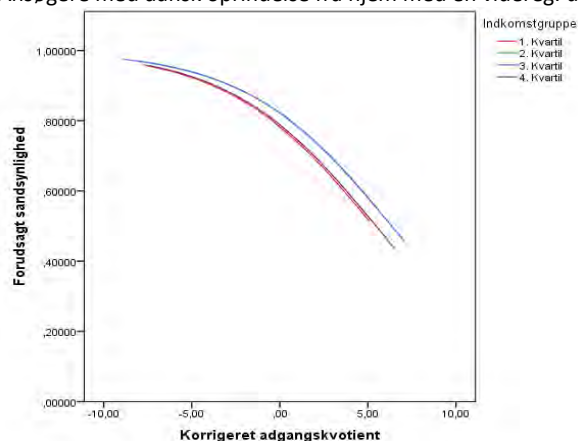
Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse

Ansøgere med dansk oprindelse fra "arbejderhjem"

Ansøgere med dansk oprindelse fra hjem med en videreg. udd.

Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren har holdt sabbatår (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korrigerede adgangskvotient og den ækvivalerede disponible indkomst i ansøgerens familie

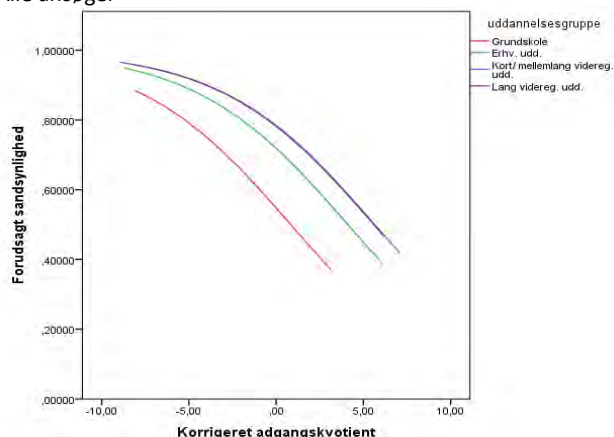
Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Af Figur 3.5a ses, at når alle ansøgere ses under et, er der en tendens til, at ansøgerne fra hjem med de laveste indkomster er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår. Dette skyldes imidlertid ikke indkomsten i sig selv, med derimod, at ansøgerne fra lavindkomst hjem i højere grad har ikke-vestlig oprindelse (som har klart lavere tilbøjelighed til at holde sabbatår) og at de i højere grad kommer fra hjem med lavere uddannelsesniveau (som også har klart lavere tilbøjelighed til at holde sabbatår). Betragtes hver undergruppe (i Figur 3.5a) for sig, skiller lavindkomstgruppen sig ikke ud noget sted. Blandt ansøgere med ikke-vestlig oprindelse er det ansøgere fra højindkomstfamilier, der har den laveste tilbøjelighed til at holde sabbatår, og det samme gør sig gældende for ansøgere med dansk oprindelse fra ufaglærte eller faglærte familier. Ansøgere med dansk oprindelse fra hjem med en videregående uddannelse viser næsten samme mønster som ansøgere med dansk oprindelse fra ufaglærte eller faglærte hjem: Både dem fra høj- og lavindkomstfamilier har lidt lavere tilbøjelighed til at holde sabbatår, mens dem fra familier med mellemindkomster har størst tilbøjelighed til at holde sabbatår. Mønsteret passer i det store hele meget godt med resultatet i den samlede regressionsmodel, selv om tendensen til, at ansøgere fra de rigeste familier skulle være de mindst tilbøjelige til at holde sabbatår, ikke træder helt tydeligt frem i den simple model, som ligger til grund for plottene.

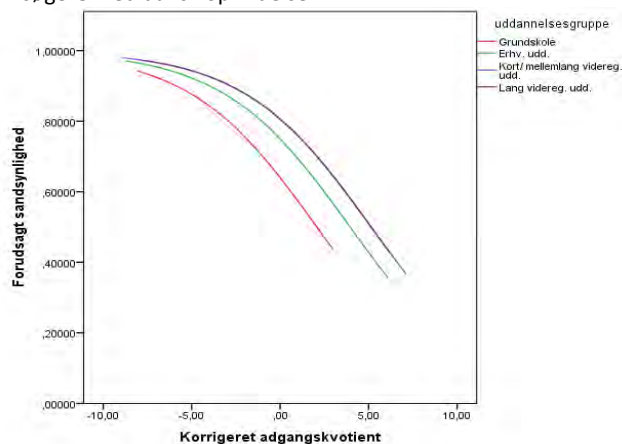
Dernæst ses på betydningen af uddannelsesniveaet i ansøgernes familier:

Figur 3.5b. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger holder sabbatår. Uddannelsesgrupper

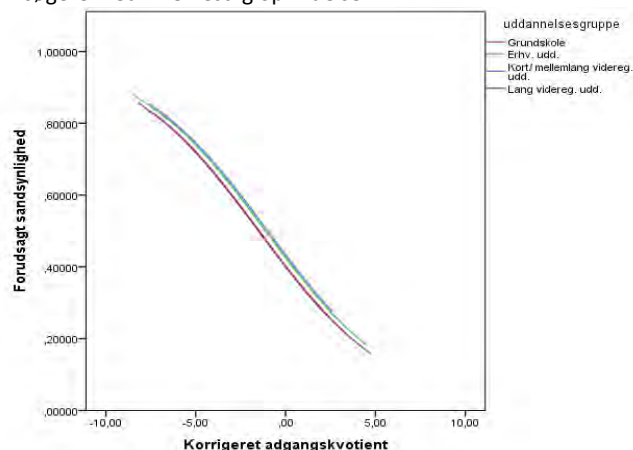
Alle ansøger

Ansøgere med dansk oprindelse

Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse

Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren har holdt sabbatår (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korrigerede adgangskvotient og højeste uddannelse for de voksne i den familie, hvor ansøgeren er vokset op.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Her iagttages både summarisk og isoleret blandt ansøgere med dansk oprindelse en lavere tilbøjelighed til at holde sabbatår for ansøgere fra ufaglærte og faglærte hjem end blandt ansøgerne fra hjem med en videregående uddannelse. Hvilken videregående uddannelse, der er tale om, spiller derimod ingen rolle. For ansøgere med ikke-vestlig oprindelse spiller hjemmets uddannelsesniveau tilsyneladende ingen nævneværdig rolle for tilbøjeligheden til at holde sabbatår.

Andre gennemførte analyser om sabbatår

Ovenstående samlede regressionsanalyse af den sociale baggrunds betydning for tilbøjeligheden til at holde sabbatår er også gennemført alene for ansøgere med dansk oprindelse for at kontrollere, at resultaterne ikke er udslag af specielle adfærdsmønstre for ansøgere med anden oprindelse end dansk. Det er ikke tilfældet. Konklusionerne, at ansøgere fra familier med de højeste indkomster er signifikant mindre tilbøjelige til at holde sabbatår og at ansøgere fra familier med en videregående uddannelse er mere tilbøjelige til at holde sabbatår end ansøgere fra ufaglærte og faglærte hjem, gælder også isoleret set for ansøgere med dansk oprindelse.

Et andet forhold er, at ovenstående analyse af tilbøjeligheden til at holde sabbatår er gennemført for alle ansøgere, uanset om den korrigerede adgangskvotient er positiv eller negativ. Dette er gjort, fordi det i sig selv kan have interesse at undersøge, hvordan den generelle tilbøjelighed til at holde sabbatår er påvirket af den sociale baggrund. Men modellen til analyse af kvote 2-systemets betydning for social mobilitet fokuserer alene på de ansøgere, der ikke kan optages i kvote 1; dvs. kun de ansøgere, der har negative korrigerede adgangskvotienter. Der er derfor også gennemført en helt tilsvarende regressionsanalyse kun for de ansøgere, som har negative korrigerede adgangskvotienter. Resultatet heraf er helt på linje med ovenstående. Ansøgere fra ufaglærte og fra faglærte hjem har også i gruppen af ansøgere med negativ korrigeret adgangskvotient signifikant mindre tilbøjelighed til at holde sabbatår end ansøgere fra hjem med en videregående uddannelse, og ansøgere med ikke-vestlig oprindelse har signifikant mindre tilbøjelighed til at holde sabbatår end ansøgere med dansk eller anden vestlig oprindelse. Ligeledes genfindes alt andet lige en signifikant lavere tendens til, at ansøgere fra de familier med de 25% højeste indkomster holder sabbatår.

Konklusioner om tilbøjeligheden til at holde sabbatår

Den samlede konklusion på analysen af tilbøjeligheden til at holde sabbat er:

- (1) Der er *signifikant sammenhæng mellem ansøgernes korrigerede adgangskvotient og deres tilbøjelighed til at holde sabbatår, sådan at sandsynligheden for at en ansøger holder sabbatår er signifikant faldende med stigende korrigeret adgangskvotient*. Der kan være to forklaringer på dette forhold. For det første vil (relativt) lave karakterer fra den gymnasiale uddannelse gøre det vanskeligt (eller i mange tilfælde åbenbart umuligt) at blive optaget på den foretrukne uddannelse i kvote 1, hvilket tvinger ansøgeren til at tage et arbejde og/eller tage på udlands- eller højskoleophold for derved at forsøge sig med en kvote 2 ansøgning. Den anden forklaring kan være, at (relativt) lave karakterer fra gymnasiet signalerer et mindre succesfuldt skoleforløb og måske en mindre studieparathed, som umiddelbart gør det mindre attraktivt for den unge at gå direkte i gang med en videregående uddannelse.
- (2) Der er ligeledes en *signifikant sammenhæng mellem alder ved bestået adgangsgivende uddannelse og tilbøjeligheden til at holde sabbatår, sådan at sandsynligheden for at en ansøger holder sabbatår også er signifikant faldende med stigende alder*. Dette forklares antageligt ved, at jo senere en ansøger bliver færdig med den gymnasiale uddannelse, jo vigtigere opleves det at komme i gang med videre uddannelse. Det helt store flertal (90,8%) afslutter dog den gymnasiale uddannelse i en alder op til og med 20 år. For denne gruppe er der ikke nogen aldersbetinget forskel i tilbøjeligheden til at holde sabbatår. Først når den gymnasiale uddannelse afsluttes i 21 års alderen eller senere, begynder alderen at have negativ sammenhæng med tilbøjeligheden til at holde sabbatår. Denne (forholdsvis lille) gruppe vil sandsynligvis ofte bestå af unge, der allerede har holdt en eller anden form for pause i uddannelsesforløbet, og er vendt tilbage til f.eks. et HF-forløb. I mange tilfælde kan denne tilbagevenden til "skolen" været motiveret af et eksplicit ønske om at tage en bestemt videregående uddannelse.
- (3) *Køn spiller overordnet set ikke nogen signifikant rolle for tilbøjeligheden til at holde sabbatår*.
- (4) *Ansøgernes sociale baggrund spiller også en rolle for tilbøjeligheden til at holde sabbatår. Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår end ansøgere med dansk eller*

anden vestlig oprindelse, og ansøgere fra "arbejderhjem" (hjem med ufaglært eller faglært uddannelse) er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår end ansøgere fra hjem med en videregående uddannelse. Det spiller ingen rolle, om den videregående uddannelse er kort, mellemlang eller lang. Modsat disse tendenser til at de socialt mindst privilegerede er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår, synes indkomsten i ansøgernes familier at have den modsatte påvirkning, idet ansøgerne fra familierne med de 25% højeste indkomster alt andet lige er signifikant mindre tilbøjelige til at holde sabbatår. Mønstret tyder på, at det først og fremmest er "kulturelle" eller holdningsmæssige faktorer, der afholder de socialt mindst privilegerede ansøgere fra at holde sabbatår, da det netop er familiens uddannelse og geografiske oprindelse, der har betydning for de socialt dårligst stilledes mindre tilbøjelighed til at holde sabbatår. Således er det tænkeligt, at der i mere uddannelsesfremmede hjem vil blive lagt vægt på, at den unge holder ved uddannelsesforløbet og mindre vægt på, at den unge kommer ud og ser andre sider af livet (end skolen). Herunder er det tænkeligt, at det i mere uddannelsesfremmede miljøer opleves som en risiko for at blive hængende i et ufaglært job, hvis den unge tager et år eller to på arbejdsmarkedet. Omvendt er det nok mere sandsynligt, at familier med videregående uddannelse ser det som en positiv (og relativt ufarlig) erfaring for den unge at stifte bekendtskab med arbejdsmarkedet og dermed med andre sider af samfundet end uddannelsessektoren. I miljøer, hvor videregående uddannelse i højere grad opleves som det naturlige, vil risikoen for, at den unge bliver hængende i et ufaglært job, nok også synes mindre. Som nævnt synes lav indkomst i ansøgernes familie i sig selv ikke at mindske tilbøjeligheden til at holde sabbatår. Det synes derfor ikke at være et økonomisk spørgsmål, om ansøgere har råd til at holde sabbatår. Tværtimod synes en meget høj indkomst i ansøgernes familie i sig selv også at mindske tilbøjeligheden til at holde sabbatår. Det kan evt. skyldes, at unge fra økonomisk meget velstillede hjem ikke i helt samme grad som andre har lyst til (og heller ikke i samme grad har behov for) at komme ud og arbejde (og tjene penge; eventuelt til udlandsrejser eller til en senere studiebolig el. lign). Det kan evt. også skyldes, at indtægtsmæssige overvejelser generelt spiller en større rolle i disse miljøer. Ud fra en samlet livsindkomstbetragtning vil det netop være en fordel at komme hurtigt i gang med en videregående uddannelse, sådan at karriereforløbet kan starte tidligere, frem for at bruge et eller flere år på relativt lavtlønnede ufaglærte job.

- (5) *Indkomst og uddannelse i ansøgernes familier har modsatrettede virkning (høj indkomst og lavt uddannelsesniveau mindsker sandsynligheden for at holde sabbatår). Det forklarer, hvorfor ansøgernes socialgruppetilhørsforhold (defineres ud fra en kombination af uddannelse og indkomst), i sig selv ikke har nogen signifikant betydning for tilbøjeligheden til at holde sabbatår.*

11.2 Ansøgernes tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2

Ansøgernes sandsynlighed for at gøre brug af kvote 2-muligheden (frem for at søge ind via kvote 1) undersøges på samme måde (som sandsynligheden for at holde sabbatår) ved logistisk regression. I princippet indgår de samme variable i modellen, således at sandsynligheden for at en ansøger søger ind i kvote 2 estimeres med (1) Den korregerede adgangskvotient; (2) Geografisk oprindelse; (3) Socialgruppe samt baggrundsvariablene (4a) den søgte uddannelse (4b) køn og (4c) alder som uafhængige (forklarende) variable.

Alder defineres nu som ansøgerens alder i det år, hvor der søges optagelse – altså ansøgerens alder i 2015. Alderen beregnes også i dette tilfælde som differencen mellem 2015 og fødselsåret, da den eksakte fødselsdag ikke kendes. Alderen viser sig heller ikke i dette tilfælde at have en jævn (eller lineær) sammenhæng med sandsynligheden for at søge kvote 2. Af Tabel 3.4a nedenfor ses, at andelen, som søger ind via kvote 2, stiger ret kraftigt med stigende alder, når ansøgerne er under 21 år på ansøgningstidspunktet. Fra en alder på 21 år og opefter er der derimod ikke nogen væsentlig sammenhæng mellem alderen og tilbøjeligheden til at gøre brug af kvote 2-muligheden.

Tabel 3.4a. Alder i 2015 og tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2. Kun ansøgere med negativ korregeret adgangskvotient og kendt social baggrund

		Søgt i kvote...		Total	Andel som søger ind via kvote II
		I	II		
Alder i ansøgningsåret	< 20 år	241	41	282	14,5%
	20	337	363	700	51,9%
	21	238	524	762	68,8%
	22-25	246	652	898	72,6%
	26-30	43	107	150	71,3%
Total		1105	1687	2792	60,4%

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

En væsentlig del af forklaringen på, at så få af de alleryngste gør brug af kvote 2-muligheden, er selvfølgelig, at en meget stor del af dem, der ikke er over 20 år i ansøgningsåret, søger ind direkte fra afsluttet gymnasial uddannelse – dvs. de har ikke holdt sabbatår og har derfor heller ikke noget incitament til at søge ind via kvote 2.

Ser vi alene på dem, der har holdt sabbatår (og har negativ korregeret adgangskvotient og kendt socialgruppertilhørsforhold), udjævnes de aldersbetingede forskelle til en vis grad – men også kun til en vis grad, idet de alleryngste fortsat er mindre tilbøjelige til at bruge kvote 2-muligheden:

Tabel 3.4b. Alder i 2015 og tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2. Kun ansøgere med negativ korregeret adgangskvotient og kendt social baggrund, som har holdt sabbatår

		Søgt i kvote...		Total	Andel som søger ind via kvote II
		I	II		
Alder i ansøgningsåret	< 20 år	7	9	16	56,3%
	20	188	341	529	64,5%
	21	207	513	720	71,3%
	22-25	222	639	861	74,2%
	26-30	37	97	134	72,4%
Total		661	1599	2260	70,8%

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Det bemærkes, at alderen i ansøgningsåret både har en selvstændig betydning for tilbøjeligheden til at søge kvote 2 og er en rimelig klar markør for sandsynligheden for, at ansøgerne har holdt sabbatår.

Samtidig har det en klar betydning for tilbøjeligheden til at søge kvote 2, om ansøgeren er under 20 år, 20 år eller over 20 år, mens det ikke har nogen væsentlig betydning, hvor meget ansøgeren er over 20 år. Alder er derfor opdelt i 3 aldersgrupper: < 20 år, 20 år, og > 20 år.

Socialgruppetilhørsforhold og geografisk oprindelse – samlet regressionsmodel

Betydningen af socialgruppetilhørsforholdet (defineret som en kombination af indkomst og uddannelse i familien) og den geografiske oprindelse undersøges kun for ansøgere, som ikke optages i kvote 1, dvs. kun for dem, der har en negativ korrigeret adgangskvotient. Ses på den samlede tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2, omfatter analysegrundlaget i alt 2792 ansøgere, hvis fordeling på de væsentligst baggrundsvARIABLE fremgår af Tabel 3.5a:

Tabel 3.5a. Datagrundlag. Sandsynlighed for ansøgning i kvote 2. Socialgrupper

		Antal
Socialgruppe	Mindst velstillede	574
	Mindre velstillede	1014
	Bedrestillede	733
	Mest velstillede	471
Oprindelse	Dansk	2403
	Ukendt/ vestlig	39
	Ikke-vestlig	350
Alder i ansøgningsåret	< 20 år	282
	20	700
	> 20 år	1810
Køn	K	1266
	M	1526

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Resultatet af den logistiske regression fremgår af Tabel 3.5b.

Tabel 3.5b. Logistisk regression. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger søger ind via kvote 2

		B	S.E.	Wald	df	p-value.	Exp(B)
Step 1 ^a	Korrigeret adgangskvotient	-,322	,030	117,138	1	,000	,724
	Højeste prioriterede søgte uddannelse			76,676	19	,000	
	Køn, K	,168	,094	3,218	1	,073	1,183
	Alder i ansøgningsåret:			182,385	2	,000	
	< 20 år	-2,492	,195	164,045	1	,000	,083
	20	-,684	,100	46,765	1	,000	,505
	Oprindelse:			42,021	2	,000	
	Dansk	,983	,152	41,630	1	,000	2,672
	Ukendt/ vestlig	,563	,391	2,077	1	,150	1,756
	Socialgruppe:			8,356	3	,039	
	Mindst velstillede	-,425	,155	7,555	1	,006	,653
	Mindre velstillede	-,131	,131	,999	1	,318	,877
	Bedrestillede	-,169	,137	1,503	1	,220	,845
	Constant	,197	,494	,160	1	,689	1,218

a. Variable(s) entered on step 1: Korrigeret adgangskvotient, Højeste prioriterede søgte uddannelse, Køn, Alder i ansøgningsåret, Oprindelse, Socialgruppe.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Som det umiddelbart fremgår af Tabel 3.5b, er tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2 faldende med stigende korrigeret adgangskvotient, og kvinder har en lidt større – men ikke signifikant større – sandsynlighed for at søge ind via kvote 2. De unge (under 21 år) er mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2.

Ser vi på den sociale baggrund, spiller den geografiske oprindelse og socialgruppetilhørsforholdet en signifikant rolle. På linje med fremgangsmåden i analysen af tilbøjeligheden til at holde sabbatår, er der

gennemført en række kørsler, hvor oprindelse og socialgruppe kun opdeles i to grupper, så der umiddelbart fremkommer en mere klar sammenligning af, hvordan de enkelte grupper skiller sig ud.

For så vidt angår oprindelse er tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2 alene vurderet for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse mod ansøgere med dansk oprindelse, da der kun er 39 ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse (som derfor ikke adskiller sig signifikant fra hverken ansøgere med dansk eller ikke-vestlig oprindelse – Tabel 3.5c). Det fremgår umiddelbart af Tabel 3.5b, at ansøgere med dansk oprindelse er signifikant ($p = 0,000$) mere tilbøjelige til at gøre brug af kvote 2-muligheden end ansøgere med ikke-vestlig oprindelse.

Tabel 3.5c. Logistisk regression. Betydning af den geografiske oprindelse

Geografisk oprindelse	N	B	p-værdi
Ukendt/vestlig oprindelse	39	-0,447	0,232
Dansk oprindelse	2403		

Geografisk oprindelse	N	B	p-værdi
Ukendt/vestlig oprindelse	39	0,552	0,193
Ikke-vestlig oprindelse	350		

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Ses på socialgruppetilhørsforholdet, synes især ansøgere fra de mindst velstillede hjem at skille sig ud med en lavere tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2. Da regressionskoefficienten er negativ for både de mindst velstillede, de mindre velstillede og de bedrestillede, konkluderes det, at de mest velstillede har den højeste tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2. Det konstateres yderligere, at der kun er marginal forskel på de mindre velstillede og de bedrestillede tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2. Disse 2 grupper kan derfor umiddelbart slås sammen, hvorefter det testes (Tabel 3.5d), hvorvidt der er forskel på denne sammenlagte gruppe og de mest velstillede, hvilket med en p-værdi på 0,183 med rimelighed kan antages ikke at være tilfældet. Endelig testes, at de mindst velstillede klart ($p = 0,009$) skiller sig ud i forhold til de 3 andre socialgrupper, som altså ikke adskiller sig indbyrdes.

Tabel 3.5d. Logistisk regression. Betydning af socialgruppetilhørsforholdet

Socialgruppe	N	B	p-værdi
De mindre velstillede + de bedrestillede	1747	-0,167	0,183
De mest velstillede	471		

Socialgruppe	N	B	p-værdi
De mindst velstillede	574	-0,305	0,009
Alle andre	2218		

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Ovenstående analyse er gennemført for alle ansøgere med negative adgangskvotienter; men i henhold til grundmodellen er det mere relevant kun at se på adfærden for dem, der har holdt sabbatår, fordi dem, der ikke har holdt sabbatår, ikke kan få noget ud af en eventuel kvote 2-ansøgning. Desuden er tilbøjeligheden til at holde sabbatår allerede analyseret.

Regressionen er derfor også kørt alene for dem, der har holdt sabbatår og som har en negativ korrigeret adgangskvotient. Som det ses af Tabel 3.6a nedenfor, er datagrundlaget herved reduceret til 2260 ansøgere, og socialgruppeopdelingen er allerede indledningsvist reduceret til at holde de mindst velstillede op mod alle andre, da det netop er de mindst velstillede, der kan antages at skille sig ud.

Tabel 3.6a. Datagrundlag. Sandsynlighed for ansøgning i kvote 2. Socialgrupper. Kun dem der har holdt sabbatår

		Antal
Alder i ansøgningsåret	< 20 år	16
	20	529
	> 20 år	1715
Køn	K	1026
	M	1234
Oprindelse	Dansk	2032
	Ukendt/ vestlig	28
	Ikke-vestlig	200
Socialgruppe	Mindst velstillede	414
	Andre	1846

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Resultatet af den logistiske regression fremgår af Tabel 3.6b.

Tabel 3.6b. Logistisk regression. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger søger ind via kvote 2. Kun ansøgere, der har holdt sabbatår

		B	S.E.	Wald	df	p-value.	Exp(B)
Step 1 ^a	Korrigeret adgangskvotient	-,277	,033	72,630	1	,000	,758
	Højeste prioriterede søgte uddannelse			78,638	19	,000	
	Køn, K	,099	,104	,906	1	,341	1,104
	Alder i ansøgningsåret			5,873	2	,053	
	< 20 år	-,737	,542	1,846	1	,174	,479
	20	-,237	,114	4,338	1	,037	,789
	Oprindelse:			23,501	2	,000	
	Dansk	,835	,176	22,488	1	,000	2,304
	Ukendt/ vestlig	,292	,451	,418	1	,518	1,339
	Mindst velstillede	-,272	,132	4,260	1	,039	,762
	Constant	,192	,502	,146	1	,703	1,211
a. Variable(s) entered on step 1: Korrigeret adgangskvotient, Højeste prioriterede søgte uddannelse, Køn, Alder i ansøgningsåret, Oprindelse, Socialgruppe.							

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Det ses umiddelbart, at der fortsat er klart signifikant forskel på tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2 mellem ansøgere med dansk og ansøgere med ikke-vestlig oprindelse. Desuden konstateres fortsat en signifikant lavere tilbøjelighed for ansøgere fra de mindst velstillede hjem til at søge ind via kvote 2, omend p-værdien er blevet noget større (0,039), hvilket dels skyldes en lidt lavere regressionskoefficient (-0,272 mod -0,305 for alle ansøgere med negativ korrigeret adgangskvotient) og dels et lidt mindre datagrundlag.

Det er desuden testet (og bekræftet), at ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse fortsat ikke skiller sig signifikant ud (hvilket primært skyldes det meget lave antal ansøgere i denne gruppe), og at ingen af de andre 3 socialgrupper skiller sig ud.

Konklusionen er altså, at der blandt de ansøgere, som ikke kan optages i kvote 1, og som har holdt sabbatår, er en signifikant social betinget forskel i tilbøjeligheden til at gøre brug af kvote 2-muligheden. Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse er mindre tilbøjelige til at søge kvote 2 end især ansøgere med dansk oprindelse, ligesom ansøgere fra de mindst velstillede hjem er mindre tilbøjelige til at benytte denne mulighed.

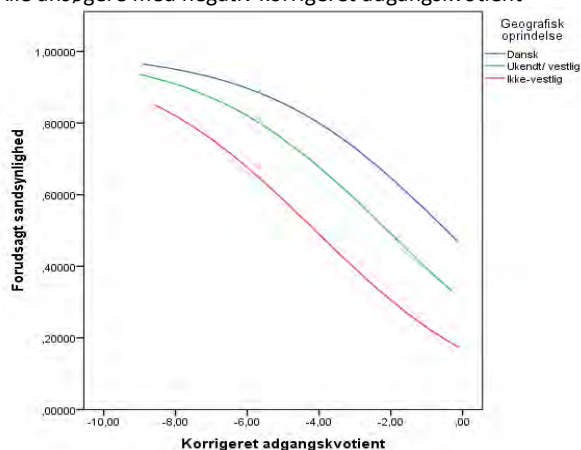
Plots: Socialgruppetilhørsforhold og geografisk oprindelse – illustreret grafisk ved plots

De socialt betingede sandsynligheder for at søge ind via kvote 2 er også her illustreret ved plots af mere simple logistiske regressioner, hvor kun den korrigerede adgangskvotient og det undersøgte sociale kriterium indgår. Skitsen er altså ikke kontrolleret for baggrundsvARIABLENE og heller ikke for andre socialindikatorer.

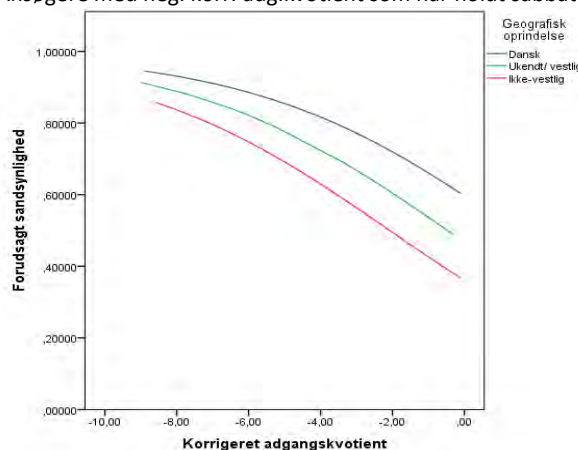
Ses først på betydningen af geografisk oprindelse i denne forsimplede model, fremgår det af Figur 3.6a, at ansøgere med ikke-vestlig baggrund tydeligvis har en klart lavere sandsynlighed for at søge ind via kvote 2 end ansøgere med dansk oprindelse, og at dette gælder såvel for alle ansøgere med negativ korrigeret adgangskvotient som for de ansøgere med negativ adgangskvotient, der har holdt sabbatår. Det bemærkes, at sandsynligheden for at en ansøger gør brug af kvote 2-muligheden, generelt er større i den gruppe, der har holdt sabbatår, end i hele gruppen af ansøgere med negativ korrigeret adgangskvotient. Det skulle man også forvente. Det ses også, at forskellen mellem ansøgere med dansk oprindelse og ansøgere med ikke-vestlig oprindelse er mindre blandt dem, der har holdt sabbatår end blandt alle. Det afspejler det forhold, at ansøgere med ikke-vestlig oprindelse også er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår.

Figur 3.6a. Estimeret sandsynlig for at en ansøger søger ind via kvote 2. Geografisk oprindelse

Alle ansøgere med negativ korrigeret adgangskvotient

Ansøgere med neg. korr. adg.kvotient som har holdt sabbatår

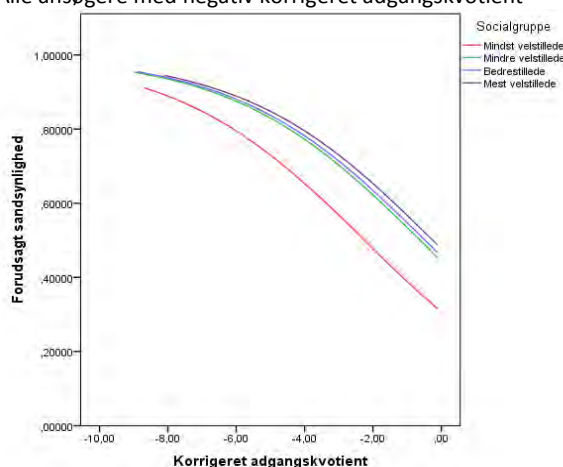
Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren har søgt ind via kvote 2 (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korrigerede adgangskvotient og ansøgerens geografiske oprindelse. Plottene er kørt kun for ansøgere med kendt social baggrund, sådan at resultaterne er sammenlignelige med den samlede regressionsmodel (Tabel 3.5b og Tabel 3.6b).

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

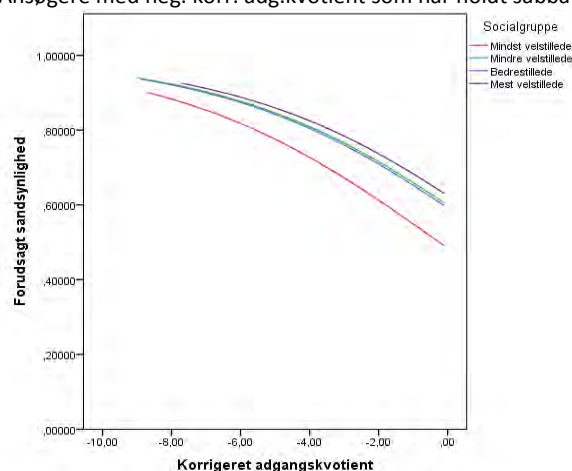
Ses herefter på tilsvarende plots af sandsynligheden for at søge kvote 2 opdelt efter socialgruppetilhørsforhold, ses af Figur 3.6b, at den skitsemæssige fremstilling også viser, at netop ansøgerne fra de mindst velstillede hjem skiller sig ud, mens de 3 øvrige socialgrupper ikke adskiller sig nævneværdigt fra hinanden. Det antydes dog også her, at forskellen er lidt mindre, når man alene betragter dem, der har holdt sabbatår. Grunden til, at vi i plottene får denne iøjnefaldende forskel, selvom det i den samlede regressionsmodel er afvist, at socialgruppetilhørsforholdet har nogen nævneværdig betydning for tilbøjeligheden til at holde sabbatår, er, at plottene ikke skelner mellem ansøgernes geografiske oprindelse, og da ansøgere med ikke-vestlig oprindelse vejer langt tungere blandt de socialt mindst velstillede end blandt andre, er det netop den lavere tilbøjelighed til at holde sabbatår for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse, der slår igennem.

Figur 3.6b. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger søger ind via kvote 2. Socialgrupper

Alle ansøgere med negativ korrigeret adgangskvotient

Ansøgere med neg. korr. adg.kvotient som har holdt sabbatår

Anm: Logistisk regression, hvor responsvariabelen er, om ansøgeren har søgt ind via kvote 2 (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korrigerede adgangskvotient og ansøgerens socialgruppe.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Socialgruppetilhørsforhold opdelt på familiens indkomst og uddannelse – samlet regressionsmodel

Socialgruppeopdelingen splittes igen op i de 2 tilgrundliggende sociale indikatorer, som socialgrupperne er defineret ud fra: nemlig (1) højeste uddannelse for de voksne i den familie, ansøgerne er vokset op i og (2) den ækvivalerede disponible indkomst i familien. Den samlede analyse er fortsat baseret på 2792 observationer, og som det ses af Tabel 3.7a er de 4 socialgrupper nu erstattet af 4 indkomstgrupper og 4 uddannelsesgrupper.

Tabel 3.7a. Datagrundlag. Sandsynlighed for ansøgning i kvote 2. Indkomst og uddannelse

		Antal
Indkomst	1. Kvartil	735
	2. Kvartil	730
	3. Kvartil	685
	4. Kvartil	642
Højeste uddannelse for de voksne i familien	Grundskole	220
	Erhv. udd.	943
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	1043
	Lang videreg. udd.	586
Alder i ansøgningsåret	< 20 år	282
	20	700
	> 20 år	1810
Oprindelse	Dansk	2403
	Ukendt/ vestlig	39
	Ikke-vestlig	350
Køn	K	1266
	M	1526

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Resultaterne af regressionen fremgår af Tabel 3.7b nedenfor. Det konstateres, at den geografiske oprindelse fortsat har en klart signifikant betydning, idet ansøgere med dansk oprindelse har klart større tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2 end ansøgere med ikke-vestlig oprindelse. Dernæst ses, at indkomst spiller en signifikant rolle ($p = 0,023$), mens familiens uddannelsesniveau ikke har signifikant betydning ($p = 0,534$).

Tabel 3.7b. Logistisk regression. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger søger ind via kvote 2

		B	S.E.	Wald	df	p-value	Exp(B)
Step 1 ^a	Korrigeret adgangskvotient	-,324	,030	118,055	1	,000	,723
	Højeste prioriterede søgte uddannelse			77,727	19	,000	
	Køn, K	,162	,094	2,966	1	,085	1,175
	Alder i ansøgningsåret			180,510	2	,000	
	< 20 år	-2,478	,194	162,417	1	,000	,084
	20	-,680	,100	45,956	1	,000	,507
	Oprindelse			37,575	2	,000	
	Dansk	,960	,157	37,288	1	,000	2,611
	Ukendt/ vestlig	,536	,391	1,872	1	,171	1,708
	Højeste uddannelse for de voksne i familien:			2,190	3	,534	
	Grundskole	-,128	,203	,396	1	,529	,880
	Erhv. udd.	-,190	,131	2,108	1	,146	,827
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	-,144	,124	1,347	1	,246	,866
	Indkomst:			9,519	3	,023	
	1. Kvartil	-,320	,146	4,784	1	,029	,726
	2. Kvartil	,070	,133	,277	1	,599	1,073
	3. Kvartil	-,043	,130	,110	1	,740	,958
	Constant	,258	,495	,271	1	,602	1,294

a. Variable(s) entered on step 1: Korrigeret adgangskvotient, Højeste prioriterede søgte uddannelse, Køn, Alder i ansøgningsåret, Oprindelse, Højeste uddannelse for de voksne i familien, Indkomst.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Ses nærmere på de enkelte indkomstgrupper, fremgår det, at familiens indkomst tilsyneladende har signifikant betydning for, om ansøgerne gør brug af kvote 2-muligheden, sådan at ansøgere fra de 25% fattigste familier (laveste indkomster) tilsyneladende er lidt mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2, mens der ikke iagttages væsentlige forskelle mellem de andre indkomstgrupper. Der er heller ikke nogen grund til at antage, at nogen af uddannelsesgrupperne skiller sig signifikant ud, selv om ansøgere fra akademikerhjem ser ud til at have lidt større tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2.

Igen er ovenstående analyse baseret på alle ansøgere med negativ korrigeret adgangskvotient, og igen må det bemærkes, at det er mest relevant at køre analysen for kun dem, der har holdt sabbatår, sådan at tilbøjeligheden til at holde sabbatår og tilbøjeligheden til at gøre brug af kvote 2-muligheden ikke blandes sammen.

Tabel 3.8a. Datagrundlag. Sandsynlighed for ansøgning i kvote 2. Indkomst og uddannelse. Kun dem der har holdt sabbatår

		Antal
Alder i ansøgningsåret	< 20 år	16
	20	529
	> 20 år	1715
Køn	K	1026
	M	1234
Oprindelse	Dansk	2032
	Ukendt/ vestlig	28
	Ikke-vestlig	200
Indkomst	1. Kvartil	532
	2. Kvartil	618
	3. Kvartil	588
	4. Kvartil	522
Højeste uddannelse for de voksne i familien	Grundskole	144
	Erhv. udd.	760
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	873
	Lang videreg. udd.	483

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Regressionen, som alene er baseret på de ansøgere, der har holdt sabbatår, omfatter som ovenfor (Tabel 3.6a.) 2260 observationer (se Tabel 3.8a ovenfor).

Resultatet af den logistiske regression fremgår af Tabel 3.8b.

Tabel 3.8b. Logistisk regression. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger søger ind via kvote 2. Kun ansøgere, der har holdt sabbatår

		B	S.E.	Wald	df	p-value.	Exp(B)
Step 1 ^a	Korrigeret adgangskvotient	-,277	,033	71,541	1	,000	,758
	Højeste prioriterede søgte uddannelse			79,896	19	,000	
	Køn, K	,086	,105	,679	1	,410	1,090
	Alder i ansøgningsåret:			5,509	2	,064	
	< 20 år	-,704	,545	1,666	1	,197	,495
	20	-,234	,115	4,139	1	,042	,792
	Oprindelse:			21,586	2	,000	
	Dansk	,835	,183	20,905	1	,000	2,305
	Ukendt/ vestlig	,317	,454	,486	1	,486	1,372
	Højeste uddannelse for de voksne i familien:			2,414	3	,491	
	Grundskole	,167	,241	,481	1	,488	1,182
	Erhv. udd.	-,057	,145	,155	1	,693	,944
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	-,134	,136	,962	1	,327	,875
	Indkomst:			8,613	3	,035	
	1. Kvartil	-,321	,163	3,895	1	,048	,725
	2. Kvartil	,099	,148	,447	1	,504	1,104
	3. Kvartil	-,031	,144	,048	1	,827	,969
	Constant	,291	,515	,319	1	,572	1,338

a. Variable(s) entered on step 1: Korrigeret adgangskvotient, Højeste prioriterede søgte uddannelse, Køn, Alder i ansøgningsåret, Oprindelse, Højeste uddannelse for de voksne i familien, Indkomst.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Som det fremgår, tegner der sig det samme mønster som i Tabel 3.7b ovenfor (baseret på alle ansøgere med negativ korrigeret adgangskvotient). Indkomst spiller fortsat en signifikant rolle, mens der ikke er noget, der tyder på, at uddannelsesniveaue i familien har nogen væsentlig betydning. Ser vi på Indkomstgruppernes betydning for tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2 fremgår det at Tabel 3.8b, at regressionskoefficienterne for 2. og 3. kvartil begge er meget tæt på 0, hvorfor det umiddelbart konkluderes, at der ikke er forskel på 2., 3. og 4. kvartil. Derfor kan disse grupper umiddelbart blive stået sammen og testet op mod 1. kvartil. Som det ses af Tabel 3.8c er ansøgerne fra hjem med de 25% laveste indkomster alt andet lige signifikant ($p = 0,006$) mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2.

Tabel 3.8c. Logistisk regression. Betydning af indkomsten i ansøgernes hjem

Indkomstgruppe	N	B	p-værdi
1. Kvartil	532	-0,354	0,006
Alle andre	1728		

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Familiens uddannelsesniveau spiller fortsat ingen rolle for tilbøjeligheden til at søge kvote 2, når der kun ses på ansøgere, som har holdt sabbatår. Det ses endda, at ansøgere fra ufaglærte hjem har en (lille, men slet ikke signifikant¹⁸) positiv regressionskoefficient.

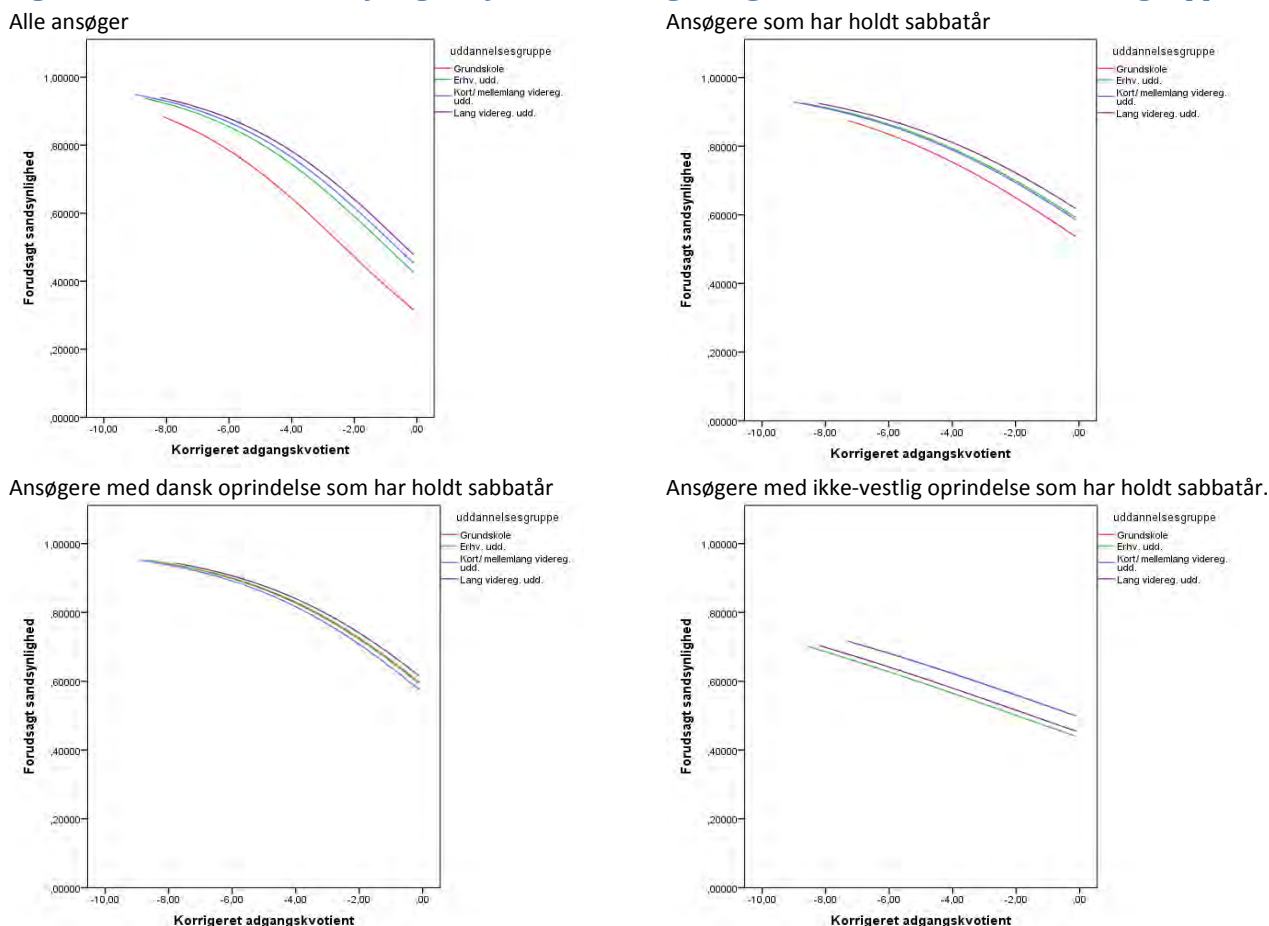
Det konkluderes altså, at ansøgere fra hjem med de laveste indkomster alt andet lige er mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2, mens familiens uddannelsesniveau ikke spiller nogen rolle. Når vi således tidligere fandt, at socialgruppetilhørsforholdet spillede en rolle for tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2, hænger det altså sammen med, at dem med de laveste indkomster i mindre grad gør brug af kvote 2-muligheden.

¹⁸ Der er også testet for forskel mellem ufaglærtes og alle andres tilbøjelighed til at søge optagelse via kvote 2. Regressionskoefficienten er her positiv $B = 0,247$ og testsandsynligheden $p = 0,241$, altså et godt stykke fra at være signifikant.

Plots: Socialgruppetilhørsforhold opdelt på familiens indkomst og uddannelse – illustreret grafisk ved plots

Også her er de fundne resultater søgt illustreret i plots af mere simple logistiske regressioner, hvor modellen kun inddrager den korrigerede adgangskvotient og socialgruppen.

Figur 3.7a. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger søger ind i kvote 2. Uddannelsesgrupper

Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren har søgt ind via kvote 2 (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korrigerede adgangskvotient og højeste uddannelse for de voksne i familien.

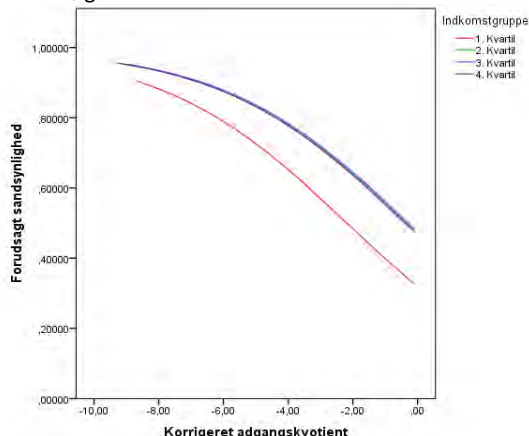
Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Af Figur 3.7a ses, at ansøgere fra ufaglærte hjem (højeste uddannelse er grundskole) summarisk har mindre tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2. En del af forklaringen herpå er, at ansøgere fra "arbejderhjem" (ufaglærte og faglærte) i mindre grad holder sabbatår, hvorfor forskellen indsnævres ret betydeligt, når der alene ses på tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2 blandt dem, der holder sabbatår. Den sidste rest af forskel mellem ansøgerne fra ufaglærte hjem og andre forklares fuldt ud af, at flere fra ufaglærte hjem har ikke-vestlig oprindelse. Således ses det, at forskellene er helt væk, når ansøgerne, som har holdt sabbatår, yderligere deles op i dem med dansk oprindelse og dem med ikke-vestlig oprindelse.

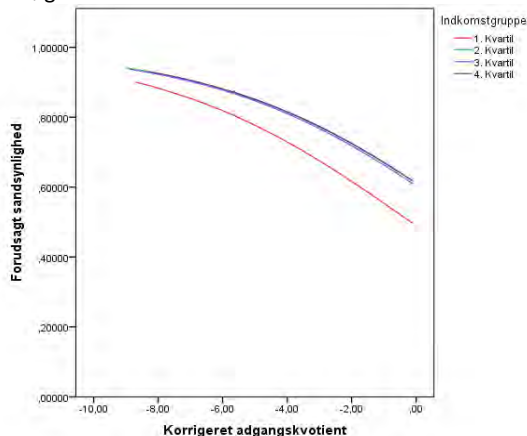
Ses herefter på ansøgernes tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2 afhængigt af indkomsten i den familie, ansøgeren er vokset op i, fremgår det af Figur 3.7b nedenfor, at ansøgerne fra de familier med de 25% lavest indkomster skiller sig ud både blandt alle ansøgere og blandt de ansøgere, der har holdt sabbatår.

Figur 3.7b. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger søger ind i kvote 2. Indkomstgrupper

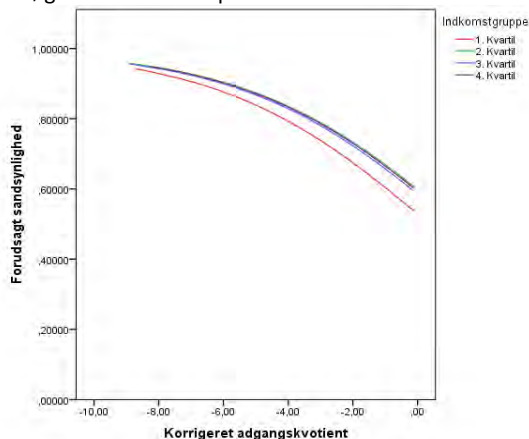
Alle ansøger

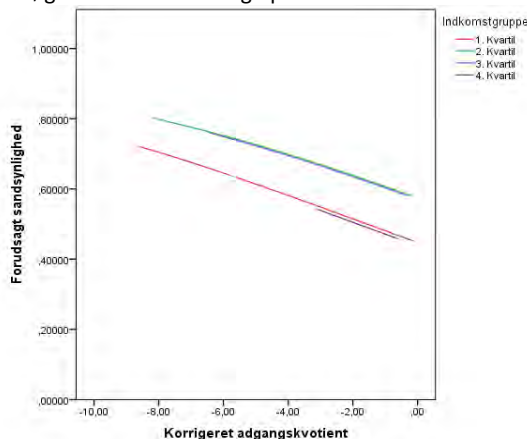
Ansøgere som har holdt sabbatår

Ansøgere med dansk oprindelse som har holdt sabbatår

Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse som har holdt sabbatår.

Anm: Logistisk regression, hvor responsvariabelen er, om ansøgeren har søgt ind via kvote 2 (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korrigerede adgangskvotient og den ækvivalerede disponible indkomst i ansøgerens familie

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Opdeles ansøgerne yderligere i dem med dansk og dem med ikke-vestlig oprindelse, iagttages i begge grupper en lavere tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2 for dem fra hjem med de laveste indkomster. Ganske vist viser figuren en lige så lav tilbøjelighed til at bruge kvote 2-muligheden for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse, som kommer fra hjem med de højeste indkomster. Men det skal ses i lyset af, at det er meget få ansøgere med ikke-vestlig oprindelse, der er vokset op i hjem med høje indkomster. Så denne gruppe har næsten ingen vægt i det samlede materiale.

Undersøgelse af den socialt betingede søgeadfærds sammenhæng med krav om motiveret ansøgning

Det er ovenfor konkluderet, at ansøgere med ikke-vestlig oprindelse og ansøgere fra hjem med de laveste indkomster er mindre tilbøjelige til at bruge kvote 2-muligheden i ansøgningsprocessen – også selv om man kun ser på de ansøgere, der pga. for lave adgangskvotienter ikke kan optages i kvote 1, og som har holdt sabbatår.

Forklaringen på denne socialt betingede adfærdsforskel kunne være, at de socialt dårligere stillede afholder sig fra at søge ind via kvote 2, hvis der stilles krav om en motiveret ansøgning.

Umiddelbart forekommer dette dog mindre sandsynligt, fordi det er indkomsten og ikke – som man ellers kunne forvente, når det handler om at skulle skrive en motiveret ansøgning – familiens uddannelsesniveau, der ligger til grund for forskellene. Alligevel er det ved tilsvarende logistiske regressioner, som gennemført ovenfor, undersøgt, om det primært er til de uddannelser, hvor der kræves en motiveret ansøgning, at der er social betinget forskel i søgeadfærden.

Således er der gennemført regressioner for søgningen i kvote 2 til hhv. de uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning, og til de uddannelser, hvor der ikke er krav herom. Det skal understreges, at der er tale om 2 kørsler, selvom resultaterne af overskuelighedshensyn vises i samlede tabeller.

Som det fremgår af Tabel 3.9a nedenfor, er den tidligere gennemførte regression (Tabel 3.8a), som var baseret på 2260 ansøgere, nu splitte op i to 2 separate regressioner bestående af 1392 ansøgere til uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning, og 868 ansøgere til uddannelser, hvor der ikke er et sådant krav. Det ses også, at indkomst er delt op i 1. kvartil (de 25% lavest indkomster) og andre, da det tidligere er påvist, at der ikke er forskel på de 3 andre indkomstsegmenter, og at det derfor netop er, hvordan ansøgerne fra de familier med de laveste indkomster adskiller sig fra de andre, der har interesse. Endelig bemærkes det, at der kun er 8 ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse til uddannelser uden krav om en motiveret ansøgning, hvorfor det ikke giver mening at tolke resultatet på netop dette lille segment.

Tabel 3.9a. Datagrundlag. Sandsynlighed for kvote 2 ansøgning. Opdelt på studietype.

		Antal. Udd. med krav om motiveret ansøgning	Antal. Udd. uden krav om motiveret ansøgning
Højeste uddannelse for de voksne i familien	Grundskole	74	70
	Erhv. udd.	467	293
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	548	325
	Lang videreg. udd.	303	180
Oprindelse	Dansk	1285	747
	Ukendt/ vestlig	20	8
	Ikke-vestlig	87	113
Alder i ansøgningsåret	< 20 år	10	6
	20	336	193
	> 20 år	1046	669
Indkomstgruppe	1. kvartil	312	220
	Andre	1080	648
Køn	K	723	303
	M	669	565

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Resultatet af de to regressioner er, som det fremgår af Tabel 3.9b nedenfor, af overskuelighedshensyn kun rapporteret for de 3 centrale parametre: B (regressionskoefficienten), S.E (standardfejl) og p-værdi.

Det ses at:

- (1) Den korrigerede adgangskvotient har stort set lige stor betydning for tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2 på de to studiegrupper. B (regressionskoefficienten) er -0,283 på de uddannelser, hvor der er krav om motiveret ansøgning og -0,269 på de uddannelser, hvor der ikke er krav herom.
- (2) Køn spiller ingen rolle på nogen af studiegrupperne.
- (3) Alder synes primært at have betydning på de uddannelser, hvor der kræves en motiveret ansøgning.
- (4) Rettes opmærksomheden herefter på betydningen af ansøgernes sociale baggrund, ses, at familiens uddannelsesniveau hverken i den ene eller anden studiegruppe kommer i nærheden af at have betydning, og der er derfor ikke noget, der tyder på, at det har nogen betydning, hvilken type ud-

dannelser, der søges ind på. Hvad geografisk oprindelse angår, er ansøgerne med dansk oprindelse mere tilbøjelige til at søge optagelse via kvote 2 end ansøgere med ikke-vestlig oprindelse i begge studiegrupper. Det afvises også, at et krav om motiveret ansøgning i særlig grad skulle afholde ansøgere med ikke-vestlig oprindelse fra at søge. Deres lavere tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2 er stærkere i den uddannelsesgruppe, hvor der *ikke* er krav om motiveret ansøgning ($B = 0,903$) end i den uddannelsesgruppe, hvor der kræves en motiveret ansøgning ($B = 0,719$). Endelig ses, at indkomsten i ansøgernes familier har nogenlunde den samme betydning for tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2 i de to studiegrupper. Regressionskoefficienten er $-0,399$ på uddannelser, hvor der kræves en motiveret ansøgning og $-0,312$ på uddannelserne uden et sådant krav¹⁹. Dette trækker selvfølgelig lidt i retning af en antydning af, at social baggrund (i form af familiens indkomst) spiller en lidt større rolle, hvis der kræves en motiveret ansøgning. Men forskellen er marginal og slet ikke tilstrækkelig til at drage nogen konklusion. Modsat synes den tolkning, at lav indkomst i familien alt andet lige reducerer sandsynligheden for, at en ansøger vil gøre brug af kvote 2-muligheden, uanset om der kræves en motiveret ansøgning eller ej, at være den mest oplagte. Dette styrker den hypotese, at det i sig selv er manglende økonomiske ressourcer, der reducerer tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2 for netop de ansøgere, der kommer fra de familier med de 25% laveste indkomster.

Tabel 3.9b. Logistiske regressioner. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger søger ind via kvote 2. Kun ansøgere, der har holdt sabbatår. Fordelt på uddannelser med og uden krav om en motiveret ansøgning

		Uddannelser med krav om en motiveret ansøgning			Uddannelser uden krav om en motiveret ansøgning		
		B	S.E.	p-value	B	S.E.	p-value
Step 1 ^a	Korrigeret adgangskvotient	-,283	,040	,000	-,269	,057	,000
	Højeste prioriterede søgte uddannelse			,000			,000
	Køn, K	,154	,136	,260	,014	,164	,933
	Alder i ansøgningsåret:			,003			,811
	< 20 år	-1,015	,689	,140	-,225	,862	,794
	20	-,473	,147	,001	,106	,184	,563
	Oprindelse:			,017			,001
	Dansk	,719	,275	,009	,903	,246	,000
	Ukendt/ vestlig	,007	,569	,990	,792	,779	,310
	Indkomstgruppe, 1. kvartil	-,399	,170	,019	-,312	,195	,111
	Højeste uddannelse for de voksne i familien:			,874			,579
	Grundskole	,107	,337	,751	,282	,339	,406
	Erhv. udd.	-,051	,184	,784	,027	,217	,900
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	-,105	,175	,549	-,126	,208	,544
	Constant	,451	,561	,422	-1,193	,565	,035

a. Variable(s) entered on step 1: Korrigeret adgangskvotient, Højeste prioriterede søgte uddannelse, Køn, Alder i ansøgningsåret, Oprindelse, Højeste uddannelse for de voksne i familien, Indkomst.

Kilde: Logistiske regressioner udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Plots: Søgeadfærdens sammenhæng med krav om motiveret ansøgning – illustreret grafisk ved plots

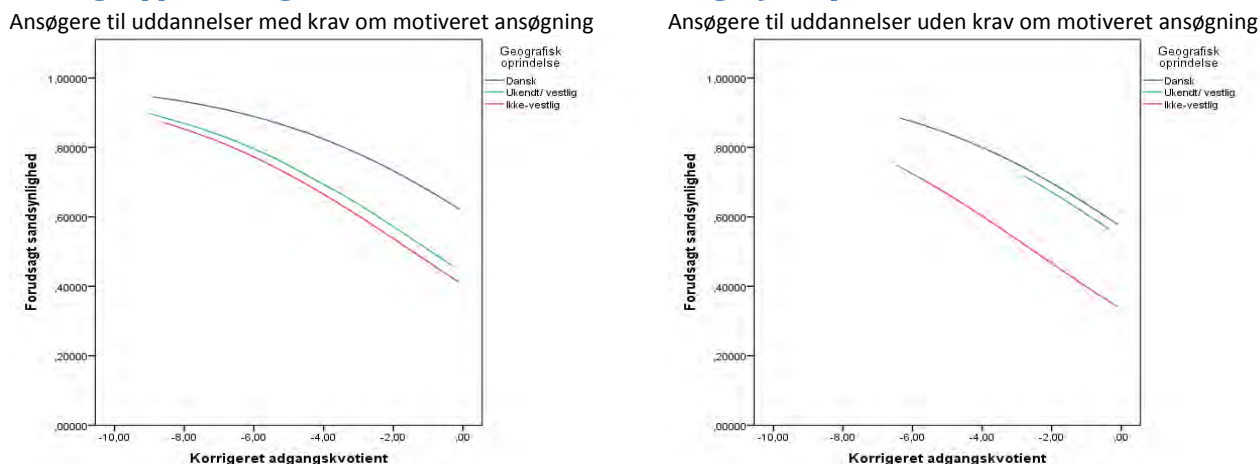
Betydningen (eller mangel på betydning) af et krav om en motiveret ansøgning kan også illustreres grafisk på grundlag af simple logistiske regressioner alene gennemført med den korrigerede adgangskvotient og den sociale baggrund som uafhængige variable.

I Figur 3.8a nedenfor er tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2 for ansøgere med forskellig geografisk oprindelse delt op på de to studiegrupper (dem med og dem uden krav om motiveret ansøgning). Det ses

¹⁹ Familiernes indkomster er opdelt på de 25% laveste indkomster og alle andre. Det er undersøgt, om andre indkomstgrupper skiller sig ud på de 2 studiegrupper. Det viser sig, at det ikke er tilfældet.

ret klart af figuren, at ansøgere med ikke-vestlig oprindelse er mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2, og at denne mindre tilbøjelighed ikke er specielt mere fremtrædende, når man ser på de uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning, end på de uddannelser, hvor der ikke er et sådant krav. Snarere tværtimod.

Figur 3.8a. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger søger ind i kvote 2. Fordelt på studiegrupper. Ansøgere, der har holdt sabbatår. Geografisk oprindelse.

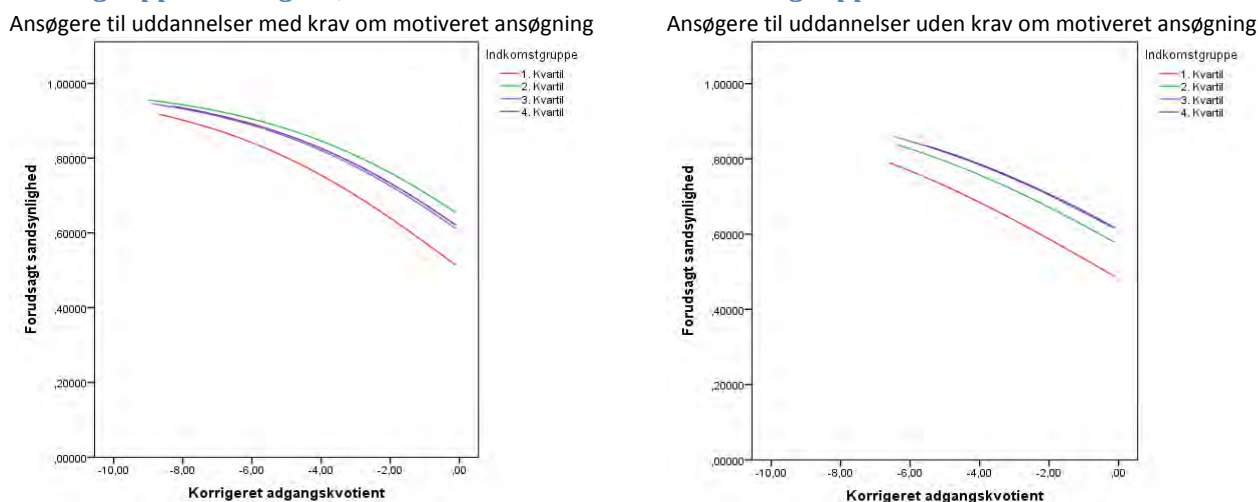

Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren har søgt ind via kvote 2 (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korrigerede adgangskvotient og geografisk oprindelse.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

I Figur 3.8b nedenfor ses det endvidere, at ansøgere fra hjem med de 25% laveste indkomster skiller sig ud med en lavere tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2 på både de uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning og på de uddannelser, hvor der ikke er krav herom. De 3 andre indkomstgrupper skiller sig ikke væsentligt ud fra hinanden indbyrdes.

Figur 3.8b. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger søger ind i kvote 2. Fordelt på studiegrupper. Ansøgere, der har holdt sabbatår. Indkomstgrupper

Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren har søgt ind via kvote 2 (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korrigerede adgangskvotient og indkomst i den familie, ansøgere kommer fra.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Konklusioner om tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2

Den samlede konklusion på analysen af tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2 er:

- (1) Der er *signifikant sammenhæng mellem ansøgernes korrigerede adgangskvotient og deres tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2, sådan at sandsynligheden for at en ansøger søger ind via kvote 2 er signifikant faldende med stigende korrigeret adgangskvotient*. Det skyldes selvfølgelig, at ansøgerne i stigende grad vil være tilbøjelige til at indse, at det er nyttesløst at søge optagelse via kvote 1, jo mere deres adgangskvotient er under uddannelsens cut.
- (2) Der er også *en signifikant sammenhæng mellem alderen i ansøgningsåret og tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2, når man ser på alle ansøgere med negativ korrigeret adgangskvotient*. Det skyldes dog først og fremmest, at dem, der søger ind direkte efter afsluttet adgangsgivende uddannelse (som altså ikke holder sabbatår), har lavere alder end dem, der holder sabbatår, hvorfor de yngste er mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2. Ser man kun på dem, der har holdt sabbatår, har alder dog fortsat betydning – men dog langt svagere betydning – for tilbøjeligheden til at gøre brug af kvote 2-muligheden. *Det er fortsat de yngste og yngre ansøgere, der er lidt mindre tilbøjelige til at bruge kvote 2-muligheden*. Det kan skyldes, at de yngre, som ikke har haft så lang tid efter afsluttet adgangsgivende uddannelse, i flere tilfælde ikke føler, de har opnået særligt mange supplerende erfaringer, som kan gavne en kvote 2-ansøgning.
- (3) *Køn spiller overordnet set ikke nogen signifikant rolle for tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2*.
- (4) Ansøgernes sociale baggrund spiller også en rolle for tilbøjeligheden til at gøre brug af kvote 2. Således er *ansøgere med ikke-vestlig oprindelse langt mindre tilbøjelige til at gøre brug af kvote 2-muligheden end ansøgere med dansk oprindelse, og ansøgere fra hjem med de laveste indkomster er ligeledes mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2*. Disse tendenser synes at gøre sig gældende med nogenlunde lige stor styrke på de uddannelser, hvor der skal udarbejdes en skriftligt motiveret ansøgning, som på de uddannelser, hvor der ikke skal udarbejdes en sådan motiveret ansøgning. Der er derfor ikke noget, der peger på, at det i særlig grad skulle være kravet om udarbejdelse af en motiveret ansøgning, der afholder de socialt dårligst stillede fra at bruge kvote 2-muligheden. De foreliggende data giver således ikke umiddelbart nogen forklaring på, hvorfor kvote 2-muligheden ikke i samme grad udnyttes af ansøgere med ikke-vestlig oprindelse og af ansøgere fra familier med de laveste indkomster. Det mest oplagte er dog at søge forklaringen i forskellige økonomisk, socialt og kulturelt betingede forskelle i muligheden for at "samle point" til en kvote 2-ansøgning. Der kunne være tale om, at ansøgere fra hjem med de laveste indkomster og med ikke-vestlig oprindelse kommer fra hjem med en svagere arbejdsmarkedstilknytning og derfor i mindre grad kan få hjælp hjemmefra til at finde en stabil beskæftigelse efter afslutningen på den adgangsgivende uddannelse. Det kan også være vanskeligere for ansøgere fra hjem med lave indkomster at få råd til udlands- eller højskoleophold, hvorfor disse ansøgere generelt kan være dårligere stillede i forhold til at søge optagelse via kvote 2.

11.3 Ansøgernes sandsynlighed for at få succes med en kvote 2-ansøgning

Ansøgernes sandsynlighed for at få succes med deres kvote 2-ansøgning undersøges ligeledes ved logistisk regression. Det er fortsat de samme variable som tidligere, der indgår i modellen, således at sandsynligheden for at en ansøger (i kvote 2 som har holdt sabbatår) tilbydes en plads i kvote 2, estimeres med (1) Den korrigerede adgangskvotient; (2) Geografisk oprindelse; (3) Socialgruppe samt baggrundsvariablene (4a) den søgte uddannelse (4b) køn og (4c) alder som uafhængige (forklarende) variable.

Alder defineres fortsat som ansøgerens alder i det år, hvor der søges optagelse – altså ansøgerens alder i 2015. Alderen beregnes også i dette tilfælde som differencen mellem 2015 og fødselsåret, da den eksakte fødselsdag ikke kendes. Alderen viser sig også i dette tilfælde at have en ujævn (ikke lineær) sammenhæng med sandsynligheden for at få succes med ansøgningen, således at de alleryngste generelt har lidt mindre chance for at få succes, mens der fra en alder på 21 år og opefter ikke er nogen sammenhæng. Der anvendes derfor de samme aldersintervaller som ovenfor i analysen af tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2.

Socialgruppetilhørsforhold og geografisk oprindelse – samlet regressionsmodel

Betydningen af socialgruppetilhørsforholdet (defineret som en kombination af indkomst og uddannelse i familien) og den geografiske oprindelse undersøges kun for ansøgere, som ikke optages i kvote 1, og som har søgt ind via kvote 2; dvs. den population, der undersøges, er dem med negativ korrigeret adgangskvotient, som har søgt ind via kvote 2, og som har holdt sabbatår. Analysegrundlaget omfatter i alt 1599 ansøgere, hvis fordeling på de væsentligste baggrundsvariable fremgår af Tabel 3.10a :

Tabel 3.10a. Datagrundlag. Sandsynlighed for succes. Socialgrupper

		Antal
Socialgruppe	Mindst velstillede	269
	Mindre velstillede	610
	Bedrestillede	438
	Mest velstillede	282
Oprindelse	Dansk	1467
	Ukendt/ vestlig	18
	Ikke-vestlig	114
Alder i ansøgningsåret	< 20 år	9
	20	341
	> 20 år	1249
Køn	K	728
	M	871

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Den summariske succesrate i kvote 2 er kun på godt 20%, hvorfor der i alt kun er 397 med kendt social baggrund, som har succes. Datamaterialet bliver altså mere udtyndet, jo længere vi kommer i selektionsprocessen, og det bliver derfor stadig sværere at opnå *signifikante* forskelle mellem de undersøgte grupper.

Resultatet af regressionen fremgår af Tabel 3.10b nedenfor, og det ses, at ansøgere med dansk og ukendt/vestlig oprindelse har større chance for succes ($B = 0,275$ for ansøgere med dansk oprindelse og $B = 0,487$ for ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse), men at datagrundlaget er så lille, at der langt fra er tale om nogen signifikant forskel. Tilsvarende gælder for socialgrupperne, hvor de 2 laveste (mindst velstillede og mindre velstillede) har en lidt lavere succeschance end ansøgere fra højere socialgrupper, men heller ikke her er der tale om nogen signifikant forskel, hvilket selvfølgelig delvist skyldes det forholdsvis spinkle datamateriale, men regressionskoefficienterne er i sig selv heller ikke overbevisende ($-0,073$ og $-0,208$).

Tabel 3.10b. Logistisk regression. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger har succes med en kvote 2-ansøgning. Kun ansøgere med negativ korregeret adg.kvotient, som har holdt sabbatår

		B	S.E.	Wald	df	p-value	Exp(B)
Step 1 ^a	Korregeret adgangskvotient	,501	,047	111,633	1	,000	1,650
	Højeste prioriterede søgte uddannelse			96,104	19	,000	
	Køn, K	,333	,138	5,787	1	,016	1,394
	Alder i ansøgningsåret:			33,093	2	,000	
	< 20 år	-1,188	1,097	1,173	1	,279	,305
	20	-,976	,172	32,293	1	,000	,377
	Oprindelse:			,935	2	,627	
	Dansk	,275	,308	,799	1	,371	1,317
	Ukendt/ vestlig	,487	,689	,499	1	,480	1,627
	Socialgruppe:			2,391	3	,495	
	Mindst velstillede	-,073	,231	,101	1	,751	,929
	Mindre velstillede	-,208	,186	1,250	1	,264	,813
	Bedrestillede	,018	,191	,009	1	,925	1,018
	Constant	,928	,554	2,805	1	,094	2,530

a. Variable(s) entered on step 1: Korregeret adgangskvotient, Højeste prioriterede søgte uddannelse, Køn, Alder i ansøgningsåret, Oprindelse, Socialgruppe.

Kilde: Logistiske regressioner udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Det er alligevel undersøgt, om de mindst velstillede + de mindre velstillede (de 2 laveste socialgrupper) skiller sig ud i forhold til de bedrestillede og mest velstillede og om ansøgere med ikke-vestlig oprindelse skiller sig ud i forhold til andre. Regressionerne er i øvrigt kørt helt analogt (med samme variable) som ovenfor (Tabel 3.10a og b). Af Tabel 3.10c fremgår det, at der fortsat ikke er signifikante forskelle.

Tabel 3.10c. Logistisk regression. Betydning af socialgruppe og oprindelse

Socialgruppe	N	B	p-værdi	Oprindelse	N	B	p-værdi
Mindst + mindre velstillede	879	-0,183	0,162	Ikke-vestlig oprindelse	114	-0,279	0,365
Alle andre	720			Alle andre	1485		

Kilde: Logistiske regressioner udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Det bemærkes i øvrigt (Tabel 3.10b), at ansøgernes køn i forhold til succes nu har en signifikant betydning ($p = 0,016$), sådan at kvinder faktisk har en lidt højere tilbøjelighed til at få succes med en kvote 2-ansøgning end mænd. Alder spiller ligeledes en signifikant rolle, sådan at højere alder forøger sandsynligheden for succes, hvilket også kunne forventes, fordi dem, der er meget unge i ansøgningsåret, har haft mindre tid til at opsamle ekstra meritter til en kvote 2-ansøgning. Ikke overraskende har den korregerede adgangskvotient en klar positiv sammenhæng med sandsynligheden for at få succes med ansøgningen.

Socialgruppetilhørsforhold opdelt på familiens indkomst og uddannelse – samlet regressionsmodel

Som sædvanligt opdeles socialgrupperne igen i de tilgrundliggende socialindikatorer, som definerer socialgrupperne, dvs. familiens indkomst og uddannelsesniveau. Det fremgår af Tabel 3.11a og 3.11b nedenfor, at det samlede antal ansøgere, som er genstand for analysen, er 1599, og at familiens uddannelsesniveau i det samlede billede ikke spiller nogen rolle. Testsandsynlighederne (p -værdierne) er høje (ikke under 0,5) og regressionskoefficienterne er ret små, så det er ikke kun pga. et udtyndet datagrundlag, at der ikke viser sig signifikante forskelle her. Hvad indkomsten angår, synes netop de ansøgere, der kommer fra en familie med de 25% højeste indkomster, at skille sig ud, idet de 3 øvrige har negative regressionskoefficienter på omkring -0,2. Men denne forskel er heller ikke signifikant. Omkodes indkomstvariablen til kun at omfatte 2 kategorier: 4. kvartil mod de øvrige, fås en regressionskoefficient (B) på 0,213 og en dertil hørende testsandsynlighed (p) på 0,172 (ikke vist i tabelform).

Tabel 3.11a. Datagrundlag . Sandsynlighed for succes. Indkomst og uddannelse

		Antal
Indkomst	1. Kvartil	344
	2. Kvartil	455
	3. Kvartil	422
	4. Kvartil	378
Højeste uddannelse for de voksne i familien	Grundskole	99
	Erhv. udd.	545
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	609
	Lang videreg. udd.	346
Alder i ansøgningsåret	< 20 år	9
	20	341
	> 20 år	1249
Oprindelse	Dansk	1467
	Ukendt/ vestlig	18
	Ikke-vestlig	114
Køn	K	728
	M	871

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Tabel 3.11b. Logistisk regression. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger har succes med en kvote 2-ansøgning. Kun ansøgere med negativ korregeret adj.kvotient, som har holdt sabbatår

		B	S.E.	Wald	df	p-value.	Exp(B)
Step 1 ^a	Korregeret adgangskvotient	,502	,048	111,389	1	,000	1,652
	Højeste prioriterede søgte uddannelse			97,072	19	,000	
	Køn, K	,331	,139	5,702	1	,017	1,392
	Alder i ansøgningsåret:			34,276	2	,000	
	< 20 år	-1,203	1,099	1,198	1	,274	,300
	20	-,995	,172	33,455	1	,000	,370
	Oprindelse:			,702	2	,704	
	Dansk	,223	,314	,504	1	,478	1,250
	Ukendt/ vestlig	,476	,685	,483	1	,487	1,610
	Højeste uddannelse for de voksne i familien:			1,075	3	,783	
	Grundskole	-,064	,334	,037	1	,847	,938
	Erhv. udd.	-,026	,185	,019	1	,890	,975
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	,114	,173	,436	1	,509	1,121
	Indkomst:			1,894	3	,595	
	1. Kvartil	-,192	,216	,789	1	,374	,825
	2. Kvartil	-,226	,184	1,515	1	,218	,798
	3. Kvartil	-,211	,180	1,365	1	,243	,810
	Constant	1,028	,555	3,435	1	,064	2,796
a. Variable(s) entered on step 1: Korregeret adgangskvotient, Højeste prioriterede søgte uddannelse, Køn, Alder i ansøgningsåret, Oprindelse, Højeste uddannelse for de voksne i familien, Indkomst.							

Kilde: Logistiske regressioner udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Undersøgelse af den socialt betingede succeschances sammenhæng med krav om motiveret ansøgning

Helt analogt med analysen af søgeadfærden i forhold til at gøre brug af kvote 2-muligheden, opdeles den socialt betingede succeschance nu efter, om der søges ind på de uddannelser, hvor der er krav om en skriftligt motiveret ansøgning, eller på de uddannelser, hvor der ikke er et sådant krav. Der er også her tale om 2 separate kørsler, selv om datagrundlaget og resultaterne (af overskuelighedsgrunde) vises i samlede tabeller.

Det fremgår af Tabel 3.12a nedenfor, at den samlede regression, baseret på 1599 ansøgere, nu er delt op i 2 separate regressioner bestående af 1023 ansøgere til uddannelser med krav om en motiveret ansøgning og 576 ansøgere til uddannelser, hvor der ikke er et sådant krav. Indkomst i ansøgernes familier er i overensstemmelse med resultatet ovenfor grupperet i 2 grupper: Ansøgere fra familier med de 25% højeste indkomster overfor alle andre, da det er her, der kan forventes en forskel, mens der helt klart ikke er forskel mellem de 3 laveste indkomstgrupper.

Tabel 3.12a. Datagrundlag. Sandsynlighed for succes. Fordelt på studietype

		Antal Udd. med krav om motiveret ansøgning	Antal Udd. uden krav om motiveret ansøgning
Højeste uddannelse for de voksne i familien	Grundskole	54	45
	Erhv. udd.	344	201
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	399	210
	Lang videreg. udd.	226	120
Alder i ansøgningsåret	< 20 år	6	3
	20	216	125
	> 20 år	801	448
Oprindelse	Dansk	955	512
	Ukendt/ vestlig	13	5
	Ikke-vestlig	55	59
Indkomstgruppe	4. kvartil	253	125
	Andre	770	451
Køn	K	529	199
	M	494	377

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Resultatet af de 2 regressioner fremgår af Tabel 3.12b nedenfor.

Tabel 3.12b. Logistiske regressioner. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger har succes med ansøgning i kvote 2. Kun ansøgere med negativ adg.kvotient der har holdt sabbatår. Fordelt på uddannelser med og uden krav om en motiveret ansøgning

		Uddannelser med krav om en motiveret ansøgning			Uddannelser uden krav om en motiveret ansøgning		
		B	S.E.	p-value	B	S.E.	p-value
Step 1 ^a	Korrigeret adgangskvotient	,532	,059	,000	,438	,083	,000
	Højeste prioriterede søgte uddannelse			,000			,080
	Køn, K	,152	,178	,393	,541	,226	,017
	Alder i ansøgningsåret:			,110			,000
	< 20 år	-,347	1,143	,761	-20,840	22267,2	,999
	20	-,428	,205	,037	-2,422	,419	,000
	Oprindelse:			,964			,360
	Dansk	-,056	,430	,896	,514	,440	,243
	Ukendt/ vestlig	,153	,944	,872	1,338	1,137	,239
	Indkomstgruppe, 4. kvartil	,435	,193	,024	-,079	,280	,777
	Højeste uddannelse for de voksne i familien			,799			,670
	Grundskole	,225	,435	,605	-,507	,494	,304
	Erhv. udd.	,023	,234	,920	-,238	,304	,433
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	,172	,217	,428	-,054	,292	,853
	Constant	,961	,628	,126	,006	,943	,995

a. Variable(s) entered on step 1: Korrigeret adgangskvotient, Højeste prioriterede søgte uddannelse, Køn, Alder i ansøgningsåret, Oprindelse, Højeste uddannelse for de voksne i familien, Indkomst.

Kilde: Logistiske regressioner udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Det ses, at den korrigerede adgangskvotient har nogenlunde sammen stærke indflydelse på succeschancen på de to studiegrupper. Køn har nu kun signifikant betydning på uddannelser uden krav om motiveret ansøgning, hvor kvinderne har signifikant større succeschance end mænd. Så det er altså ikke i kraft af den skriftlige ansøgning, at kvinderne har større succeschance end mænd. De lidt ældre har signifikant større chance for succes på begge uddannelsesgrupper, mens familiens uddannelsesniveau ikke har nogen signifikant betydning i nogen af grupperne. Tilsyneladende har ansøgere fra akademikerhjem lidt sværere ved at få succes på de uddannelser, hvor der er krav om en motiveret ansøgning, mens det omvendte gør sig gældende på de uddannelser, hvor der ikke er et sådant krav. Netop på de uddannelser, hvor der ikke er krav om en motiveret ansøgning, synes der at være en stigende succeschance med stigende uddannelsesniveau i familien. Men de absolutte tal, som regressionen er baseret på, er små, og uanset hvordan der grupperes (ansøgere fra akademikerhjem overfor alle andre ($p = 0,569$), eller ansøgere fra fag- og ufaglærte hjem overfor ansøgere fra hjem med en videregående uddannelse ($p = 0,331$)), kan der ikke påvises nogen signifikante forskelle.

Ser man derimod på indkomsten i ansøgernes familier, viser det sig, at netop de ansøgere, der kommer fra de hjem med de 25% højeste indkomster, har en større succeschance på netop de uddannelser, hvor der skal skrives en motiveret ansøgning²⁰.

Det er umiddelbart overraskende, at det er indkomst og ikke uddannelse i ansøgernes familie, der har sammenhæng med succeschancen på de uddannelser, hvor der skal skrives en motiveret ansøgning. Umiddelbart skulle man forvente, at det var uddannelsen i hjemmet, der havde betydning for ansøgerens evne til at "knække den generelle akademiske kode" eller har betydning for, hvor meget hjælp og vejledning ansøgeren kan få hjemmefra til en sådan ansøgning. Når det alligevel viser sig, at det snarere er økonomien end uddannelsesniveauet, der har betydning for succes på de uddannelser, hvor der skal skrives en motiveret ansøgning, kunne det tyde på, at forklaringen skal søges i ansøgernes forskellige økonomiske muligheder for at udarbejde en overbevisende ansøgning. Man kunne have den hypotese, at udlandsophold, evt. i forbindelse med sprogskole, kunne have betydning for ansøgernes evne til at formulere en motiveret ansøgning på engelsk (engelsksprogede uddannelser udgør en stor del af de uddannelser, hvor der skal skrives en motiveret ansøgning), eller måske at ansøgere fra hjem med de højeste indkomster i nogle tilfælde køber sig til en mere professionel oversættelse. Det kan også tænkes, at ansøgere fra hjem med de højeste indkomster har bedre forbindelser til erhvervslivet og dermed bedre muligheder for at få studierelevante job med et spændende indhold, som de kan henvise til i deres ansøgning.

Undersøgelse af den socialt betingede succeschances fordelt efter geografisk oprindelse

Der er endelig også gennemført regressionsanalyser af den sociale baggrunds betydning for chancen for succes for ansøgere med dansk oprindelse og for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse for at undersøge, om der gør sig særlige forhold gældende i disse to grupper.

Ses først på regressionen kun baseret på ansøgere med *dansk oprindelse*, fremgår det af Tabel 3.13a, at datagrundlaget reduceres til 1467 ansøgere i forhold til den samlede analyse 1599. Af Tabel 3.13b fremgår det endvidere, at regressionen resulterer i stort set det samme billede, som den samlede analyse: Ingen af uddannelsesgrupperne kan tillægges nogen betydning for succeschancen, idet regressionskoefficienterne alle er meget tæt på 0. Ansøgere fra de hjem med de højeste indkomster har igen en lidt større chance for succes (regressionskoefficienterne for de 3 øvrige er alle negative), som dog langt fra er signifikant (koefficienterne er på samme niveau som i den samlede analyse). Endelig spiller den korrigerede adgangskvotient, køn og alder samme rolle som i den samlede analyse.

²⁰ Det bemærkes, at betydningen af indkomst og uddannelsesniveau i ansøgernes familier trækker i modsat retning på de 2 studiegrupper. På uddannelser med krav om en motiveret ansøgning har det positiv betydning for succeschancen, at ansøgeren kommer fra et hjem med høje indkomster men negativ betydning, at ansøgeren kommer fra et akademikerhjem. På de uddannelser, hvor der ikke er krav om en motiveret ansøgning, er forholdet omvendt. Her har det (omend slet ikke signifikant) en svagt negativ betydning, at ansøgeren kommer fra et hjem med høje indkomster, mens det har positiv betydning, at ansøgeren kommer fra et akademikerhjem. Dette hænger sammen med, at der er stærk sammenhæng mellem indkomst og uddannelsesniveau, sådan at godt halvdelen af akademikerhjemmene tilhører de 25% med højeste indkomster. Når 2 forklarende variable korrelerer positivt, vil regressionskoefficienterne være negativt korrelerede (jo større virkning den ene variabel tillægges, des mindre virkning vil den anden variabel få i modellen). De modsatrettede virkninger af indkomst og uddannelse, som modellen kommer ud med, skal derfor ikke overfortolkes.

Tabel 3.13a. Datagrundlag. Sandsynlighed for succes. Ansøgere med dansk oprindelse

		Antal
Højeste uddannelse de voksne i familien	Grundskole	65
	Erhv. udd.	503
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	573
	Lang videreg. udd.	326
Indkomst	1. Kvartil	257
	2. Kvartil	421
	3. Kvartil	413
	4. Kvartil	376
Alder i ansøgningsåret	< 20 år	9
	20	318
	> 20 år	1140
Køn	K	671
	M	796

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Tabel 3.13b. Logistiske regressioner. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger har succes med ansøgning i kvote 2. Kun ansøgere med negativ adg.kvotient der har holdt sabbatår. Ansøgere med dansk oprindelse

		B	S.E.	Wald	df	p-value	Exp(B)
Step 1 ^a	Korrigeret adgangskvotient	,500	,049	102,712	1	,000	1,649
	Højeste prioriterede søgte uddannelse			88,973	19	,000	
	Køn(1)	,324	,143	5,147	1	,023	1,382
	Alder i ansøgningsåret:			32,393	2	,000	
	< 20 år	-1,247	1,105	1,272	1	,259	,287
	20	-,991	,177	31,526	1	,000	,371
	Indkomst:			1,614	3	,656	
	1. Kvartil	-,121	,221	,301	1	,583	,886
	2. Kvartil	-,217	,188	1,342	1	,247	,805
	3. Kvartil	-,190	,182	1,090	1	,297	,827
	Højeste uddannelse de voksne i familien:			,555	3	,907	
	Grundskole	,050	,368	,018	1	,892	1,051
	Erhv. udd.	-,044	,189	,053	1	,817	,957
	Kort/ mellemlang videreg. udd.	,070	,177	,155	1	,693	1,072
	Constant	1,306	,460	8,060	1	,005	3,692

a. Variable(s) entered on step 1: Korrigeret adgangskvotient, Højeste prioriterede søgte uddannelse, Køn, Alder i ansøgningsåret, Indkomst, Højeste uddannelse de voksne i familien.

Kilde: Logistiske regressioner udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Ses herefter alene på ansøgerne med *ikke-vestlig oprindelse*, er datagrundlaget (Tabel 3.14a) nu reduceret til 114 ansøgere. Da datagrundlaget er så beskedent, er indkomst og uddannelse hver grupperet i to hovedgrupper, hvor de mest markante forskelle er fundet. Indkomst er således delt op på de 25% af familierne, der har de laveste indkomster overfor alle andre; mens uddannelse er delt op på ufaglært+faglært overfor kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse.

Tabel 3.14a. Datagrundlag. Sandsynlighed for succes. Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse

		Antal
Køn	K	47
	M	67
Indkomst	1. kvartil	78
	2.+3.+4. kvartil	36
uddannelsesgruppe	ufaglært + faglært	68
	Videregående uddannelse	46
Alder i ansøgningsåret	20	20
	> 20 år	94

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Resultatet er, som det fremgår af Tabel 3.14b nedenfor, at lav indkomst i ansøgernes hjem har negativ betydning for succeschancen for ansøgerne med ikke-vestlig oprindelse. Regressionskoefficienten (B) er -1,364, men pga. at datamaterialet er meget spinkelt, er der ikke tale om en signifikant forskel (p= 0,213).

Tabel 3.14b. Logistiske regressioner. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger har succes med ansøgning i kvote 2. Kun ansøgere med negativ adg.kvotient der har holdt sabbatår. Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse.

		B	S.E.	Wald	df	p-value.	Exp(B)
Step 1 ^a	Korrigeret adgangskvotient	1,195	,455	6,891	1	,009	3,304
	Højeste prioriterede søgte uddannelse			6,684	18	,993	
	Køn, K	,682	1,001	,464	1	,496	1,978
	Alder i ansøgningsåret, 20 år	-1,239	1,392	,792	1	,374	,290
	Uddannelsesgruppe: Ufaglært+faglært	-2,576	1,052	5,993	1	,014	,076
	Indkomst: 1. kvartil	-1,364	1,095	1,553	1	,213	,256
	Constant	-11,564	19278,856	,000	1	1,000	,000

a. Variable(s) entered on step 1: Korrigeret adgangskvotient, Højeste prioriterede søgte uddannelse, Køn, Alder i ansøgningsåret, uddannelsesgruppe, Indkomst.

Kilde: Logistiske regressioner udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Ser vi derimod på familiernes uddannelsesniveau, ses, at ansøgere, der kommer fra hjem med ufaglært eller faglært uddannelsesniveau har signifikant ($p=0,014$) dårligere chance for at opnå succes med deres kvote 2-ansøgning end ansøgere fra hjem med videregående uddannelser. Resultatet kan generaliseres, således at ansøgere med ikke-vestlig oprindelse fra ufaglærte eller faglærte hjem har en signifikant ($p=0,030$) lavere succeschance end alle andre ansøgere i kvote 2, som har holdt sabbatår (ikke vist i tabelform).

Det samlede billede af den socialt betingede succeschance.

Det er således fundet, at der samlet set ikke konstateres nogen signifikante forskelle mellem de forskellige sociale gruppers chance for at få succes med deres ansøgning. Går man derimod ned i de enkelte undergrupper, observeres, at ansøgere, der kommer fra hjem med de 25% højeste indkomster, har signifikant større chance for at få succes med ansøgningen på de uddannelser, hvor der kræves en skriftligt motiveret ansøgning. Det observeres endvidere, at det blandt ansøgerne med ikke-vestlig oprindelse forøger chancen for succes, hvis ansøgeren kommer fra et hjem med et videregående uddannelsesniveau. Derimod spiller hjemmets uddannelsesniveau ingen selvstændig rolle for ansøgere med dansk oprindelse.

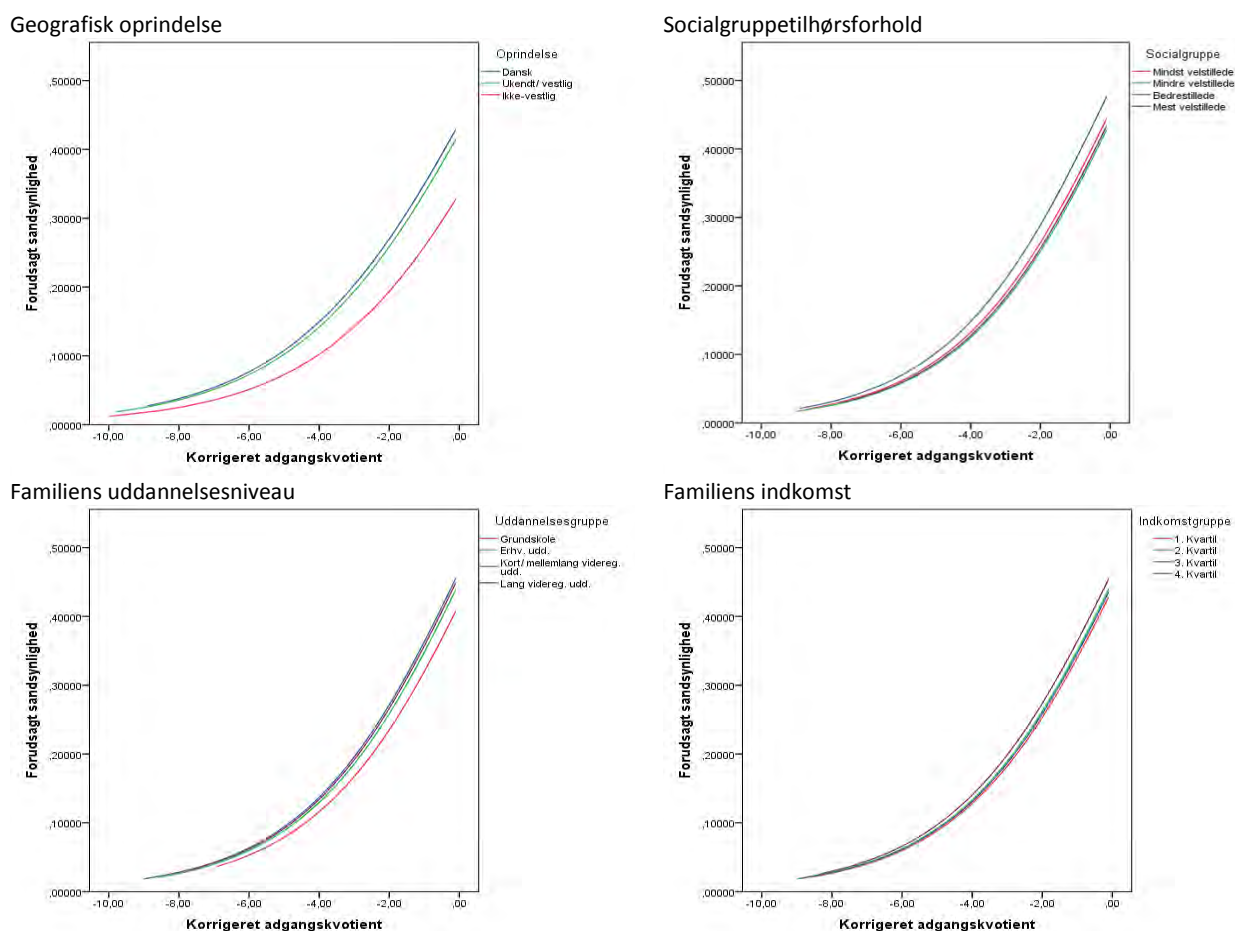
Man skal dog i tolkningen af dette resultat holde sig for øje, at det er en *alt andet lige* betragtning, herunder ikke mindst, at det er under forudsætning af konstant adgangskvotient. Da ansøgere fra socialt mere privilegerede hjem også generelt har højere karakterer fra gymnasiet, har de i kraft heraf generelt en større sandsynlighed for at få succes med deres kvote 2-ansøgning.

Plots: Den socialt betingede succeschance i kvote 2 – illustreret grafisk ved plots

Ligesom i de forudgående afsnit kan de fundne resultater illustreres ved plot af simple logistiske regressioner, hvor sammenhængen mellem succeschance og den korrigerede adgangskvotient fordelt på socialgrupper fremgår. De eneste uafhængige variable, som indgår i modellen, er således den korrigerede adgangskvotient samt ansøgerens sociale baggrund. Der korrigeres altså ikke for søgt uddannelse, alder og køn, ligesom der heller ikke korrigeres for samspillet mellem de forskellige sociale opdelingskriterier.

Af Figur 3.9 nedenfor fremgår det, at ansøgere med ikke-vestlig oprindelse ved given korrigeret adgangskvotient har en mindre succeschance end ansøgere med dansk eller ukendt/anden vestlig oprindelse, hvilket vi også genfinder i den samlede regressionsmodel (Tabel 3.10b og 3.11b), uden der dog er påvist en *signifikant* mindre sandsynlighed for succes. Betragtes herefter ansøgerens sociale baggrund defineret ved (1) socialgruppe (som en kombination af familiens uddannelse og indkomst), (2) alene ved familiens uddannelsesniveau samt (3) familiens indkomst, ses videre af Figur 3.9, at der stort set ikke observeres nogen forskel i succeschancen afhængigt af familiens sociale status.

Figur 3.9. Estimeret sandsynlighed for at en ansøger har succes med en kvote 2-ansøgning. Opdelt efter de anvendte sociale opdelingskriterier. Ansøgere med negativ korregeret adg.kvotient, der har holdt sabbatår

Anm: Logistisk regression, hvor responsvariabelen er, om ansøgeren har succes med sin kvote 2 ansøgning (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korregerede adgangskvotient og den sociale gruppe, ansøgeren er kategoriseret i.

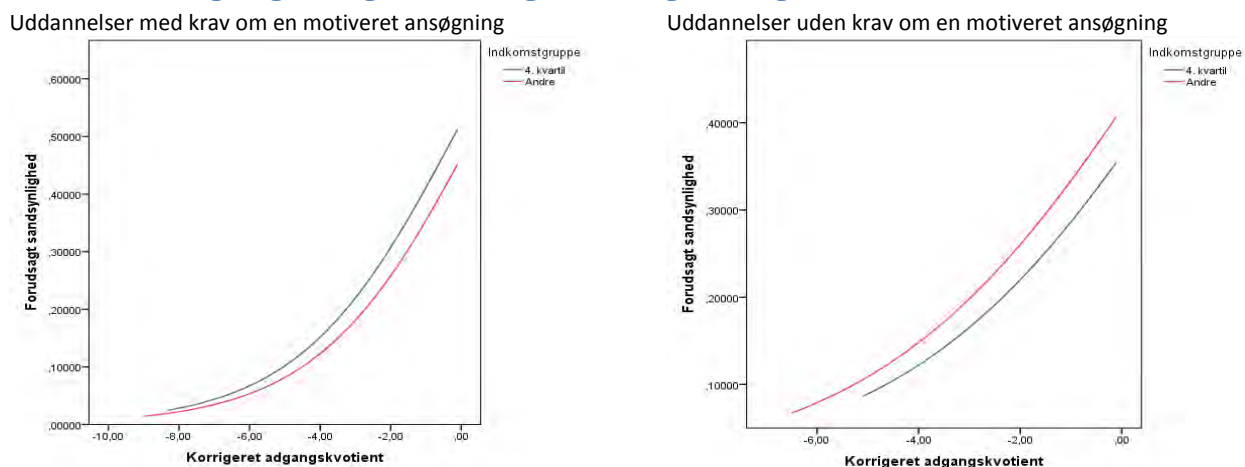
Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Først når materialet yderligere opdeles begynder der at træde nogle forskelle frem. Opdeles således på de studier, hvor der skal udarbejdes en motiveret ansøgning, og de studier, hvor der ikke er noget krav herom, observeres (Figur 3.10a) en større chance for succes for de ansøgere, der kommer fra hjem med de højeste indkomster, mens det omvendte synes at være tilfældet på de studier, hvor der ikke skal udarbejdes en motiveret ansøgning. I den samlede regressionsmodel er den samme forskel også observeret, dog således at det på uddannelser, hvor der ikke skal udarbejdes en skriftligt motiveret ansøgning, ikke har betydning, hvilken social baggrund ansøgerne har, mens dem fra de familier, der har de højeste indkomster, har signifikant større chance for succes på de uddannelser, hvor der skal skrives en motiveret ansøgning²¹. Man kan altså konkludere, at ansøgere fra de rigeste familier synes at have en relativ fordel af, at der skal skrives en motiveret ansøgning. Overraskende nok gælder noget tilsvarende ikke for uddannelsesniveaet i ansøgerne familier, hvilket man ellers umiddelbart kunne forvente, da det var mere oplagt at tro, at uddannelsesniveaet i ansøgernes hjem have større betydning for ansøgernes evne til "at knække den generelle akade-

²¹ Den faktor, som gør forskellen, når man inddrager flere variable i regressionsmodellen, er den søgte uddannelse. Først når den søgte uddannelsen inddrages i modellen, har de rigeste signifikant større succeschance på studier med krav om motiveret ansøgning.

miske kode" eller for graden af den hjælp, ansøgerne kan få hjemmefra til udarbejdelse af ansøgningen. Men disse socialt betingede fordele for ansøgere, der kommer fra hjem med højere uddannelse, er formodentligt allerede slået igennem i karaktererne i gymnasiet, som modellen jo korrigerer for. Derfor giver det egentlig meget god mening, at det er andre socialt betingede fordele, som har betydning for succeschancen. Disse fordele kunne være relateret til forskelle i evnen til at formulere sig skriftligt på engelsk, hvor ansøgere fra de økonomisk mest velstillede hjem måske har bedre mulighed for at "købe" sproglige kompetencer f.eks. ved deltagelse på sprogskoler eller ved at købe professionel hjælp til oversættelse. Der kan også være tale om, at hjem med de højeste indkomster også har stærkere sociale forbindelser til de internationalt orienterede dele af erhvervslivet, hvilket kan give lettere adgang til studie-relevante (og måske internationalt orienterede) jobs, som ansøgerne kan referere til i deres ansøgning.

Figur 3.10a *Estimeret sandsynlighed for at en ansøger har succes med en kvote 2-ansøgning. Familiens indkomst. Opdelt efter om der søges ind på uddannelser med eller uden krav om en motiveret ansøgning. Ansøgere med negativ korrigeret adgangskvotient, der har holdt sabbatår*

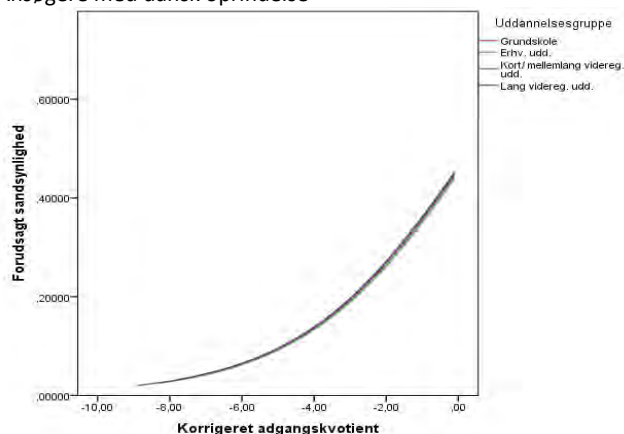
Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren har succes med sin kvote 2 ansøgning (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korrigerede adgangskvotient og indkomsten i den familie, hvor ansøgeren er vokset op.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

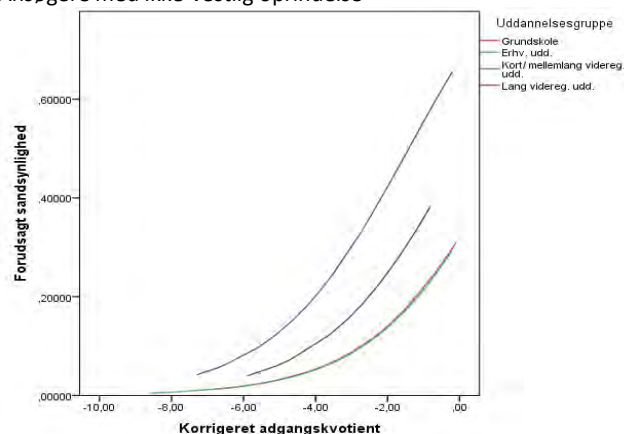
Opdeles hernæst på *ansøgere med dansk og ikke-vestlig oprindelse*, fremgår det af Figur 3.10b nedenfor, at familiens uddannelsesniveau har betydning for succeschancen for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse, mens uddannelsesniveauet i familien ikke har betydning for ansøgere med dansk oprindelse. Således har ansøgere med ikke-vestlig oprindelse signifikant lavere chance for succes, hvis de kommer fra familier med et ufaglært eller faglært uddannelsesniveau end hvis uddannelsesniveauet er højere (kurven for succeschancen for dem, der kommer fra ufaglærte hjem er fuldstændig sammenfaldende med kurven for dem, der kommer fra faglærte hjem). Datamaterialet giver ingen forklaring på, hvorfor det netop er blandt ansøgere med ikke-vestlig oprindelse, at uddannelsesniveauet har stor betydning. Men en oplagt mulig forklaring kunne være, at uddannelsesniveauet i et hjem med ikke-vestlig baggrund har stor betydning for familiens mere generelle evne til at blive integreret i det danske samfund. Graden af integration kan have stor betydning for, hvor godt familien kan støtte op omkring den unges aktiviteter efter endt gymnasial uddannelse, som kan bidrage positivt til vurderingen af en eventuel kvote 2-ansøgning. Således vil familiens arbejdsmarkedstilknytning kunne have betydning for den unges mulighed for at finde et længerevarende, stabilt ansættelsesforhold, ligesom mere velintegrerede familier kan være mere tilbøjelige til at støtte op om udlandsophold, højskoleophold o.lign., som kan bidrage positivt i en kvote 2-ansøgning.

Figur 3.10b Estimeret sandsynlighed for at en ansøger har succes med en kvote 2-ansøgning. Familiens uddannelsesniveau. Opdelt efter geografisk oprindelse. Ansøgere med negativ korrigeret adg.kvotient, der har holdt sabbatår.

Ansøgere med dansk oprindelse

Ansøgere med ikke-vestlig oprindelse

Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren har succes med sin kvote 2 ansøgning (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korrigerede adgangskvotient og uddannelsesniveauet i den familie, hvor ansøgeren er vokset op.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

11.4 Samlet social selektion blandt ansøgere, der ikke kan optages i kvote 1

Der er ovenfor gennemført analyser af, hvad den sociale baggrund betyder i hver af de 3 grundlæggende faser for optagelse i kvote 2, hvis adgangskvotienten ikke rækker til optagelse i kvote 1: (1) Tilbøjeligheden til at holde sabbatår (2) tilbøjeligheden til at gøre brug af kvote 2-muligheden, hvis ansøgerne har holdt sabbatår og (3) chancen for at få succes med en kvote 2 ansøgning, hvis man gør brug af denne mulighed (og har holdt sabbatår).

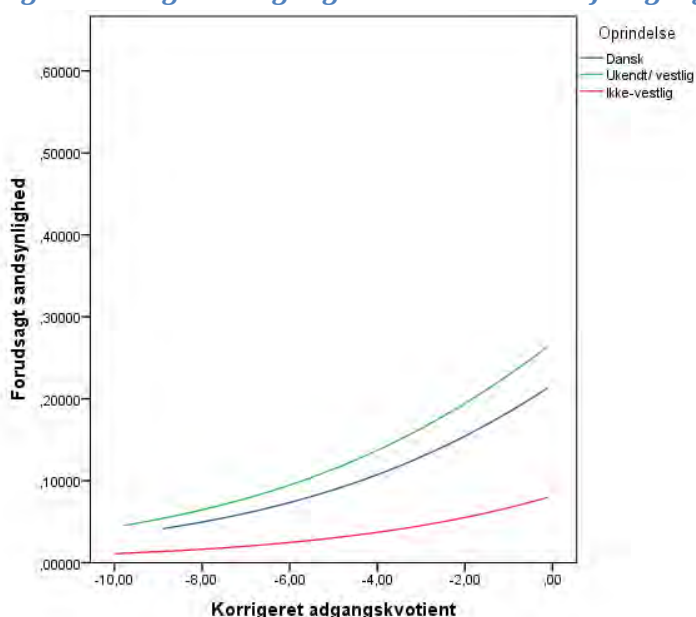
Det er igennem denne analyse fundet, at ansøgernes *geografiske oprindelse* (dansk eller ikke-vestlig) spiller en betydelig rolle. Det er således påvist, at ansøgere med ikke vestlig oprindelse er signifikant mindre tilbøjelige til at holde sabbatår (de er mere tilbøjelige til at søge ind på CBS umiddelbart efter afslutningen på deres gymnasiale uddannelse). Hertil kommer at de også er mindre tilbøjelige til gøre brug af kvote 2-muligheden, selv om de har holdt sabbatår. Forklaringen på disse træk kunne være, at det i ikke-vestlige miljøer betragtes som vigtigt at komme i gang med videre uddannelse umiddelbart efter gymnasiet, og at det er mere eller mindre spild af tid (og luksus) at holde en pause med erhvervsarbejde og udlandsophold. Det kan også være, at det simpelthen er sværere for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse at finde et job efter bestået adgangsgivende uddannelse, hvorfor disse ansøgere måske i mindre grad har et frit valg, om de vil tage et år eller to på arbejdsmarkedet eller gå direkte i gang med en videregående uddannelse. Hvis det for unge med ikke-vestlig oprindelse er sværere at få en stabil arbejdsmarkedstilknnytning²², kan det også være en forklaring på, at de er mindre tilbøjelige til at gøre brug af kvote 2-muligheden. Hvis ikke man har haft stabil beskæftigelse og/eller længerevarende udlandsophold (eller højskoleophold), er det ikke så meget (ud over karakterer), der kan styrke en kvote 2-ansøgning, og derfor er der ikke rigtigt nogen begrundelse for at prøve den mulighed. For dem, der faktisk gør brug af kvote 2-muligheden, er chancen for

²² Erhvervsarbejde tæller med i vurderingen til kvote 2 i det omfang, der er tale om minimum 30 timer pr. uge i en sammenhængende periode på én måned i det samme ansættelsesforhold. Der kan opnås merit for op til 12 måneders erhvervsarbejde.

succes også en smule mindre (men dog ikke signifikant mindre) for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse. Det må anses for sandsynligt, at årsagen hertil er den samme som årsagen til, at færre vælger at gøre brug af kvote 2-muligheden.

Nedenfor i Figur 3.11 er sandsynligheden for, at en ansøger med negativ korregeret adgangskvotient bliver tilbudt en plads i kvote 2, fordelt efter ansøgernes geografiske oprindelse. Figuren er også her baseret på en simple regressionsmodel, hvor de uafhængige variable alene er den korregerede adgangskvotient og ansøgerens geografiske oprindelse. Analysen er kørt for alle ansøgere, uanset om de har søgt ind i kvote 1 eller kvote 2, og uanset om de har holdt sabbatår eller ej. Det konstateres først, at adgangskvotienten ikke spiller helt så stærk en rolle som i de tidligere analyser. Det skyldes, at karakteren har negativ betydning for tilbøjeligheden til at holde sabbatår og til at søge ind i kvote 2, mens succeschancen er positivt korreleret med adgangskvotienten. Dernæst konstateres det, at sandsynligheden, for at en ansøger med ikke-vestlig oprindelse ved given (korregeret) adgangskvotient bliver optaget i kvote 2, er markant lavere end for ansøgere med dansk og ukendt/vestlig oprindelse.²³ Der er ikke fundet tegn på, at ikke-vestlige ansøgers lavere chance for at blive tilbudt en kvote 2-plads har noget at gøre med, at der på nogle uddannelser er krav om at skulle skrive en motiveret ansøgning. Forskellene er lige fremtrædende på de uddannelser, hvor der er et sådant krav som på de uddannelser, hvor der ikke er et sådant krav. Udenlandske ansøgere (ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse) har tilsyneladende en lidt større chance for at lykkes med at blive optaget i kvote 2 end danske ansøgere.

Figur 3.11 Estimeret sandsynlighed for at få tilbudt en studieplads i kvote 2. Alle ansøgere med negativ korregeret adgangskvotient. Fordelt efter geografisk oprindelse

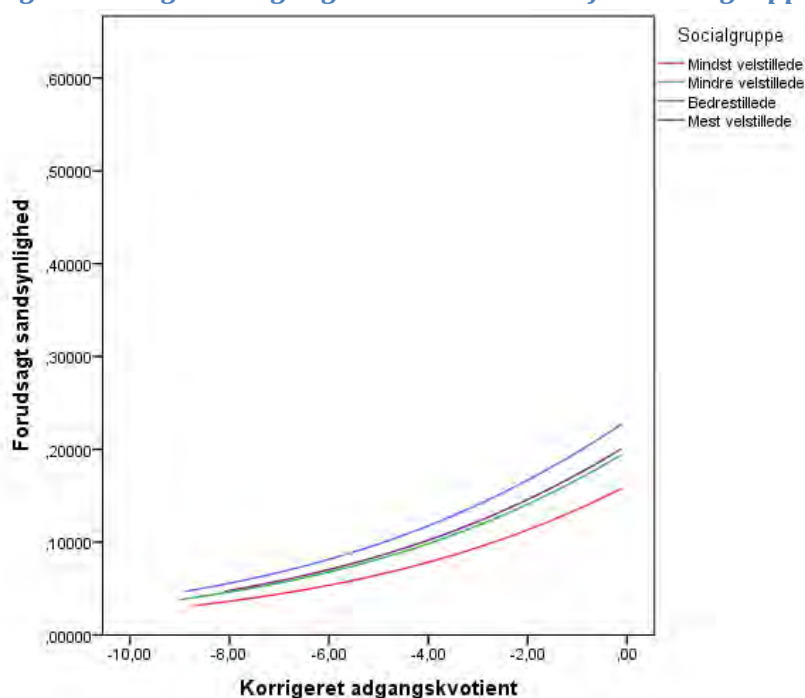
Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren tilbydes plads i kvote 2 (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korregerede adgangskvotient og ansøgerens geografiske oprindelse.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

²³ I denne Figur 3.11 er alle ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse medtaget. Det har de ikke være i de gennemførte samlede regressioner i de foregående afsnit, fordi der hovedsagligt er tale om ansøgere fra Norge, Sverige eller andre EU lande, som søger optagelse på CBS fra deres bopæl i udlandet. Disse ansøgere vil typisk ikke have nogen kendt social baggrund og bliver derfor ikke medtaget i de samlede regressioner, hvor ansøgernes sociale baggrund også indgår.

Analysen viser yderligere, at ansøgernes socioøkonomiske baggrund også spiller en rolle. Er kriteriet, *hvilken socialgruppe* (defineret ud fra en kombination af uddannelsesniveau og indkomst i familien) *ansøgeren kommer fra*, har det vist sig, at dem, der kommer fra de mindst velstillede hjem, er mindre tilbøjelig til at gøre brug af kvote 2-muligheden, mens socialgruppetilhørsforholdet alt andet lige ikke påvirker tilbøjeligheden til at holde sabbatår eller chancen for at få succes med en kvote 2-ansøgning, hvis den først er sendt afsted. Figur 3.12 (der helt analogt med Figur 3.11 er et plot af en simpel logistisk regression, hvor kun den korregerede adgangskvotient og ansøgernes socialgruppetilhørsforhold indgår som uafhængige variable), viser, at ansøgere fra de mindst velstillede hjem ved given adgangskvotient (under cutoffet) har mindre sandsynlighed for at blive tilbudt en kvote 2 plads end ansøgere fra mere velstillede hjem. Dette forklares naturligvis i høj grad af, at ansøgere med ikke-vestlig oprindelse vejer langt mere i gruppen *mindst velstillede* end i de andre socialgrupper. Men der ud over har de *mindst velstillede* altså også *alt andet lige* en lidt lavere tilbøjelighed til at gøre brug af kvote 2-muligheden, når de søger ind på CBS.

Figur 3.12 Estimeret sandsynlighed for at få tilbudt en studieplads i kvote 2. Alle ansøgere med negativ korregeret adgangskvotient. Fordelt efter socialgruppetilhørsforhold

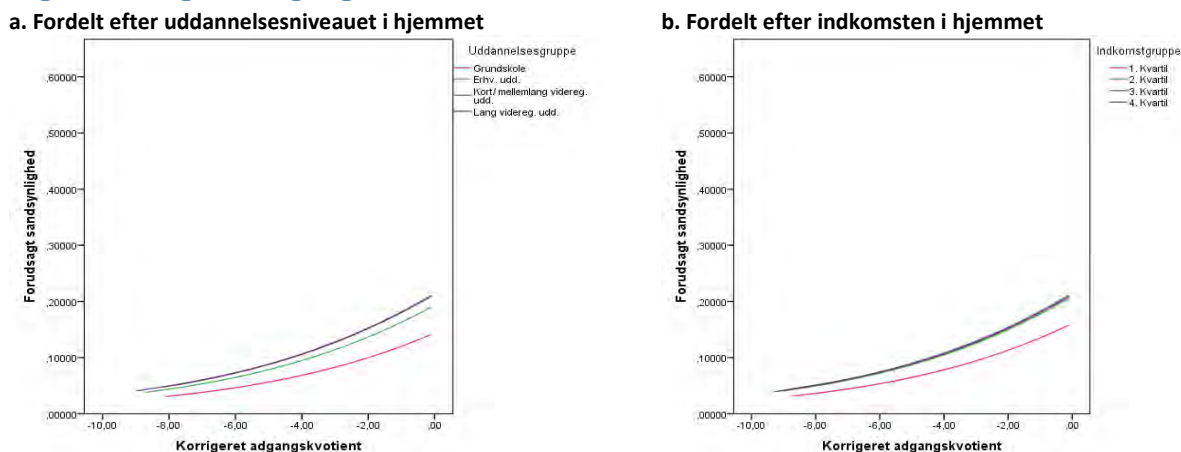
Anm: Logistisk regression, hvor responsvariablen er, om ansøgeren tilbydes plads i kvote 2 (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korregerede adgangskvotient og socialgruppetilhørsforholdet.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Opsplittes socialgrupperne i de tilgrundliggende sociale faktorer, der definerer socialgrupperne: nemlig uddannelsesniveaue og indkomsten i den familie, ansøgeren kommer fra, er det fortsat sådan, at ansøgere fra de socialt mindst privilegerede hjem ved given adgangskvotient har mindre sandsynlighed for at komme ind på en kvote 2-plads end ansøgere fra mere privilegerede hjem. Ses på *uddannelsesniveaue i ansøgernes hjem* (Figur 3.13a), så skiller ansøgere fra ufaglærte hjem sig ud med særlig lav sandsynlighed for at blive tilbudt en kvote 2-plads. Igen hænger dette i høj grad sammen med, at en meget stor del af ansøgere fra hjem med et ufaglært uddannelsesniveau har ikke-vestlig oprindelse, men der ud over har hjemmets ud-

dannelsesniveau også en selvstændig betydning for tilbøjeligheden til at holde sabbatår, idet ansøgere fra ufaglærte og faglærte hjem er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår end ansøgere fra hjem med en videregående uddannelse. Der ud over synes ansøgere fra ufaglærte og faglærte hjem, som har ikke-vestlig oprindelse, at have mindre sandsynlighed for at få en indsendt kvote 2 ansøgning imødekommet.

Figur 3.13 Estimeret sandsynlighed for at få tilbudt en studieplads i kvote 2. Alle ansøgere med negativ korregeret adgangskvotient

Anm: Logistisk regression, hvor responsvariabelen er, om ansøgeren tilbydes plads i kvote 2 (Ja = 1; Nej = 0) og de uafhængige variable er den korregerede adgangskvotient og (a) uddannelsesniveaet/ (b) indkomsten i den familie, hvor ansøgeren er vokset op.

Kilde: Logistisk regression udført på data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Ses herefter på betydningen af indkomsten i hjemmet, som ansøgerne kommer fra, så ses det af Figur 3.13b, at ansøgerne fra de hjem med de 25% laveste indkomster har mindre chance for at blive tilbudt den søgte plads end ansøgere fra hjem med højere indkomster. Igen er en væsentlig del af forklaringen, at en stor del af dem, der kommer fra hjem med lave indkomster, har ikke-vestlig oprindelse. Men indkomsten synes også at have en selvstændig betydning, idet ansøgerne fra hjem med de laveste indkomster også alt andet lige er mindre tilbøjelige til at gøre brug af kvote 2-muligheden, når de søger optagelse. Der ud over er der observeret nogle modgående tilbøjeligheder for ansøgere fra de familier med de højeste indkomster. Disse ansøgere synes i mindre grad end andre at holde sabbatår, hvilket muligvis skyldes, at de i mindre grad har økonomiske incitamenter til at komme ud og tjene nogle penge inden de starter på en videregående uddannelse. Men hvis de holder sabbatår og søger ind i kvote 2, har de alt andet lige en større chance for at blive optaget end andre ansøgere, hvis vi alene ser på de uddannelser, hvor der er krav om en skriftligt motiveret ansøgning. Nettoeffekten er, at ansøgerne fra de økonomisk bedst stillede hjem ikke skiller sig ud fra andre, når man ser på den summariske sandsynlighed for, at en ansøger tilbydes en kvote 2-plads.

Figureerne 3.11 - 3.13 fremstiller de summariske sandsynligheder for at ansøgere med forskellig social baggrund får tilbudt en kvote 2-plads, og sammenfattende er konklusionen, at uanset om man ser på ansøgerens oprindelse, indkomsten eller uddannelsesniveaet i den familie, ansøgeren er vokset op, så er sandsynligheden for at få tilbudt en kvote 2-plads mindre for dem, der har den mindst privilegerede sociale baggrund, end den er for dem med en socialt mere privilegeret baggrund, når adgangskvotienten holdes konstant. Hypotesen om, at kvote 2-systemet – ud over den sociale skævhed, der ligger i, at gymnasiekarakterne også spiller en betydelig rolle i kvote 2 – indeholder yderligere socialt betingede barrierer for de socialt mindst privilegerede ansøgere, synes således bekræftet.

11.5 Simulation: Nettovirkning af kvote 2-systemet på social struktur i optaget

Det er ovenfor påvist, at kvote 2 har en systematisk negativ social bias i den forstand, at ansøgere fra de mindst privilegerede hjem først og fremmest er mindre tilbøjelige til at gøre brug af kvote 2-ordningen, og således i mindre grad end andre søger ind ad denne vej. Hvis de søger ind via kvote 2, har de dog (ved given adgangskvotient) nogenlunde samme chance for at blive optaget som ansøgere fra socialt mere privilegerede hjem.

Hvilken nettovirkning, kvote 2-ordningen har for den sociale sammensætning af det endelige optag, er derfor umiddelbart usikkert, og der er derfor foretaget en "simuleret" optagelse alene med ansøgernes adgangskvotient som optagelseskriterium til erstatning af dem, der faktisk er optaget via kvote 2.

I denne simulation er det først bestemt, hvor mange af dem, vi kender den sociale baggrund for, der er optaget i kvote 2 på de enkelte studier. Herefter er køen efter kvote 1-optagelsen fastlagt²⁴, og en ny adgangskvotient bestemt ud fra, at optaget i kvote 1 skal øges med antallet af kvote 2-pladser. Der foretages herefter et alternativt (eller simuleret) optag alene på baggrund af ansøgernes adgangskvotient. Den sociale struktur i dette simulerede optag sammenlignes herefter med den sociale struktur i kvote 2-optaget (som det simulerede optag ville erstatte, hvis kvote 2-ordningen blev afskaffet til fordel for et rent karakterbestemt optagelsessystem).

Det simulerede optag er ikke bestemt fuldkomment præcis, fordi der ikke tages hensyn til optagelse på lavere prioriterede uddannelser. Når køen til f.eks. HA Almen fastlægges, bliver der således ikke taget hensyn til, at nogle af dem, der er i denne kø, allerede kan være optaget på en anden uddannelse, som de har søgt som lavere prioriteret CBS uddannelse. F.eks. kan en ansøger have søgt HA Almen som 1. prioritet og HA(it) som 2. prioritet. Rækker adgangskvotienten ikke til optagelse på HA Almen i kvote 1 men er høj nok til optagelse på HA(it), tilbydes ansøgeren en plads på HA(it). Tager ansøgeren imod dette tilbud, vil ansøgeren være optaget på HA(it) i kvote 1. I det simulerede optag vil denne ansøger nu blive inddraget i køen til en plads på HA Almen, og vil højst sandsynligt blive optaget her. Dette er også korrekt, for i det alternative system ville den pågældende blive tilbudt en plads på HA Almen. Derimod ville ansøgeren ikke blive tilbudt plads på HA(it). Dét forhold tager simulationen ikke højde for. I princippet skulle denne ansøger jo tages ud af optaget på HA(it), og der skulle så (i simulationen) optages en ekstra (fra køen under det eksisterende adgangskrav) på HA(it). Desuden medtages det ikke i simulationen, at en ansøger til f.eks. BSc. IB (med meget høje adgangskrav til kvote 1), der fortsat ikke kan optages på BSc. IB, kunne have søgt en anden, lavere prioriteret uddannelse, hvor ansøgeren kunne optages efter reglerne for det simulerede optag. Det ville dog kræve en ret kompliceret algoritme at foretage en så præcis beregning af, hvordan den samlede optagelse ville være endt, hvis det alene havde været adgangskvotienten, der lå til grund for optagelsen. Men selv om man lavede denne præcise beregning, ville der alligevel være tale om en hypotetisk beregning, fordi søgemønstret, som vi tidligere har set, er påvirket af de historiske adgangskrav. Så hvis optagelseskriteriet alene havde været adgangskvotientens højde, ville det historiske adgangskrav være lavere, og ansøgerfeltet ville derfor også se anderledes ud. Endvidere forudsættes det i simulationen, at alle, der tilbydes en studieplads, tager imod tilbuddet. Dette er heller ikke helt realistisk, men det ville ikke være muligt at vide, hvem der ville acceptere et tilbud, og hvem der ikke ville. Så modelberegningen vil alligevel ikke kunne tages som et præcist udtryk for, hvordan optaget ville være, hvis optagelseskriteriet

²⁴ Dvs. alle ansøgere (uanset om de har søgt ind i kvote 1 eller 2), der har søgt den pågældende uddannelse som højeste prioriterede uddannelse på CSB, og som har en adgangskvotient under uddannelsens standby kvotient.

alene var adgangskvotienten. Den valgte – lidt forsimplede – model, hvor der ikke korrigeres for ”dobbelt-optagelse” er derfor fundet tilstrækkelig realistisk som retningsgiver for, hvordan den sociale struktur i det alternative optag ville være, hvis optagelsen alene var baseret på adgangskvotientens højde.

Nettovirkningen af kvote 2 i forhold til geografisk oprindelse

Det undersøges først, hvordan de optagede studerendes geografiske oprindelse ville blive påvirket, hvis kvote 2-systemet blev erstattet af et rent karakterkriterium for optagelse. Da *ukendt oprindelse* er en anvendt og nogenlunde let fortolkelig kategori, som dækker de ansøgere, der har udenlandsk statsborgerskab, og ikke var bosiddende i Danmark den 1.1. 2015, er alle i populationen karakteriseret ved en geografisk oprindelse. Det er derfor så godt som alle, der reelt er optaget i kvote 2, som erstattes af de ansøgere, der efter kvote 1 optaget står først i køen til de enkelte uddannelser.

Der er i alt identificeret 755, som er optaget efter reglerne i kvote 2. Fordelingen af disse på uddannelser og optagelsesområder fremgår af Tabel 3.15 nedenfor. Disse studerende erstattes herefter af et simuleret optag, hvor dem, der i forhold til deres adgangskvotient står først i køen til det enkelte optagelsesområde, medtages i det simulerede optag.

Tabel 3.15. Antal faktisk optagede i kvote 2 og antal i simuleret optagelse. Geografisk oprindelse

	Antal optagede i kvote 2	Antal optagede ved simuleret optagelse	Adgangskvotient (Standbykvotient)	Ny adgangskvotient ved simuleret optagelse
HA Almen	120	124	8,7	8,3
HA(it)	18	18	7,6	7,0
HA(jur)	39	36	8,5	8,3
HA(mat)	18	19	8,1	7,8
HA(fil)	9	9	8,5	8,2
HA(kom)	26	27	9,0	8,5
HA(psyk)	25	34	9,3	9,1
HA(pro)	23	25	11,0	10,7
BA EuB Eng.	46	46	9,2	8,2
BA EuB FR.	3	3	8,5	7,7
BA EuB SP.	8	7	7,1	5,2
BA EuB Ty.	3	3	7,5	6,3
BSc BLC	50	49	8,3	6,7
BSc IB	64	67	12,2	11,7
BSc IBP	43	45	11,3	10,5
BSc SOC	22	22	10,5	9,7
BSc Sem, Arts	11	11	8,6	7,1
BSc Sem, Tourisme	24	25	8,5	7,3
BSc Sem, Innovation	38	37	8,1	6,8
BSc ASP Jap	13	12	7,3	5,9
BSc ASP Chi	31	31	8,3	5,8
BA EOK	20	21	8,5	8,2
BA IMK, Eng.	47	46	10,2	9,5
BA IMK, FR.	0	0	Alle optages	
BA IMK, SP.	6	6	7,5	6,0
BA IMK, TY.	6	6	7,1	6,2
BA IM	18	18	7,7	6,5
BSc IST	24	25	10,5	8,6
I alt	755	772		

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Som det fremgår af Tabel 3.15, er det ikke i alle tilfælde muligt at bestemme en ny adgangskvotient så antallet i det simulerede optag svarer præcist (eller næsten præcist) til antallet, som faktisk er optaget i kvote 2. Det er tilfældet, hvis der er et større antal ansøgere i køen med samme kvotient. Således er der f.eks. 19 ansøgere i køen til HA(psyk) med en adgangskvotient på 9,1. Valget har så været, om der skulle optages 15 eller 34 i det simulerede optag til erstatning af de 25, der faktisk er optaget i kvote 2. Her er

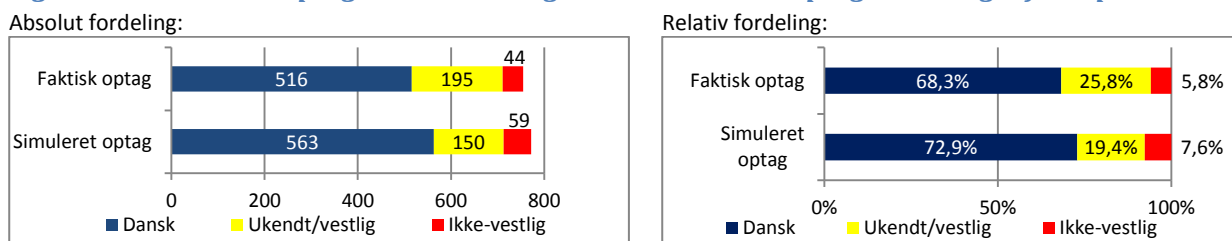
valgt at optage 34, fordi reglen har været, at der vælges det antal, der er nærmest det faktiske kvote 2-optag, (og hvis der ikke er et sådant "nærmeste antal" rundes op).

De 755, som er optaget efter reglerne i kvote 2, udskiftes nu med 772, som optages alene på grundlag af deres adgangskvotient. Fordelingen af disse 772 fremgår også af Tabel 3.15. Desuden viser tabellen hvilken adgangskvotient, der i det eksisterende optagelsessystem giver adgang til uddannelsen via kvote 1 (standbykvotient), og hvad dette cut ville falde til, hvis kvote 2-systemet blev afskaffet (ny adgangskvotient ved simuleret optagelse). Det simulerede optag udpeges herefter som de ansøgere, der har søgt de enkelte uddannelser som den højest prioriterede CBS-uddannelse, og som har en adgangskvotient i intervallet fra og med den *ny adgangskvotient ved simuleret optagelse* til (under) *standbykvotienten*.

Af Figur 3.14a nedenfor fremgår det, at en ændring af optagelsen i kvote 2 til et rent karakterkriterium især vil påvirke optagelsen af ansøgere med ukendt/vestlig oprindelse; som jo hovedsagligt består af udenlandske ansøgere. Optagelsen af disse studerende ville falde med ca. 25%, hvis kvote 2-ordningen blev afskaffet. Til gengæld ville optagelsen af ansøgere med ikke-vestlig oprindelse stige med ca. en tredjedel (fra 44 til 59), mens optagelsen af ansøgere med dansk oprindelse ville stige med ca. 7%²⁵.

Dem, der vinder ved kvote 2 systemet, er altså ansøgere med vestlig eller ukendt oprindelse (ansøgere, der søger fra udlandet). Denne gruppe bliver i større grad optaget via det eksisterende kvote 2-system end de ville blive, hvis kvote 2 blev erstattet af et rent karakterbaseret optagelseskriterium.

Figur 3.14a. Faktisk optagede i kvote 2 og i den simulerede optagelse. Geografisk oprindelse

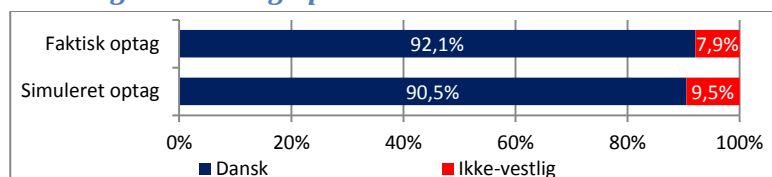

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Taberne ved kvote 2 er både dem med ikke-vestlig oprindelse og dem med dansk oprindelse, men ikke helt i lige høj grad. Optagelsen af studerende med ikke-vestlig oprindelse ville som ovenfor nævnt øges med ca. en tredjedel, hvis kvote 2-reglerne blev erstattet af et rent karakterkriterium, mens der kun ville være tale om en forøgelse af optaget af studerende med dansk oprindelse med ca. 7%. Ser man bort fra dem med ukendt/vestlig oprindelse (og altså alene ser på forholdet mellem optagede med dansk og med ikke-vestlig oprindelse), vil en afskaffelse af kvote 2-ordningen føre til, at andelen med ikke-vestlig oprindelse stiger fra 7,9% til 9,5% (i det, der i dag er kvote 2-optaget), jf. Figur 3. 14b. Der er dog ikke tale om en signifikant ændring, således at det ikke er sikkert, at der er tale om en generelt forventelig effekt, eller om det er et specifikt (og tilfældigt) træk ved den undersøgte årgang. Det kan dog med ret stor sikkerhed konkluderes, at en reduktion i kvote 2 vil betyde en mindre optagelse af udenlandske ansøgere (ukendt/ vestlig oprindelse) og dermed lidt flere med dansk og ikke-vestlig oprindelse. Sandsynligheden taler også for, at ansøgere med ikke-vestlig oprindelse vil have større fordel af en reduktion af kvote 2 end ansøgere med dansk oprindelse, men denne konklusion er dog, som ovenfor nævnt, forbundet med noget større usikkerhed.

²⁵ P = 0,007 i en Chi² test.

Figur 3.14b. Faktisk optagede i kvote 2 og i den simulerede optagelse. Relativ fordeling. Kun dansk og ikke-vestlig oprindelse

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Nettovirkningen af kvote 2 i forhold til socialgruppetilhørsforhold

Udskifter vi herefter dem, der er optaget i kvote 2, og som har et kendt socialgruppetilhørsforhold, med dem, der står først i køen efter kvote 1-optaget, som også har et kendt socialgruppetilhørsforhold, reduceres antallet af udskiftninger til, at 488 fra kvote 2 erstattes af 518 nye, som optages efter reglerne i kvote 1. Da det kun er ansøgere, der er vokset op i Danmark, som hos Danmarks Statistik har kendt social baggrund, er denne analyse altså eksklusiv dem med ukendt oprindelse. Antallet af faktisk optagne i kvote 2 og antallet af nye kvote 1-pladser fremgår af Tabel 3.16 nedenfor.

Tabel 3.16. Antal faktisk optagede i kvote 2 og antal i simuleret optagelse. Socialgrupper

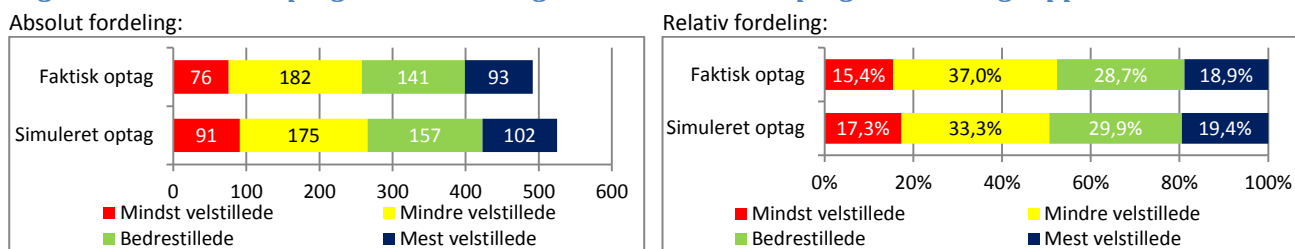
	Antal optagede i kvote 2 med kendt social baggrund	Antal optagede ved simuleret optagelse	Adgangskvotient (Standbykvotient)	Ny adgangskvotient ved simuleret optagelse
HA Almen	97	96	8,7	8,3
HA(it)	14	15	7,6	7,0
HA(jur)	31	35	8,5	8,3
HA(mat)	15	16	8,1	7,8
HA(fil)	9	10	8,5	7,7
HA(kom)	24	25	9,0	8,5
HA(psyk)	20	30	9,3	9,1
HA(pro)	22	24	11,0	10,7
BA EuB Eng.	41	43	9,2	8,2
BA EuB FR.	2	2	8,5	7,4
BA EuB SP.	7	6	7,1	-
BA EuB Ty.	3	3	7,5	6,3
BSc BLC	15	15	8,3	7,7
BSc IB	22	30	12,2	12,0
BSc IBP	14	12	11,3	11,1
BSc SOC	6	7	10,5	10,3
BSc Sem, Arts	6	6	8,6	7,3
BSc Sem, Tourisme	12	11	8,5	7,5
BSc Sem, Innovation	10	11	8,1	7,5
BSc ASP Jap	5	5	7,3	6,2
BSc ASP Chi	16	17	8,3	6,5
BA EOK	19	18	8,5	8,2
BA IMK, Eng.	46	48	10,2	9,4
BA IMK, FR.	0	0	Alle optages	
BA IMK, SP.	6	6	7,5	6,0
BA IMK, TY.	5	5	7,1	6,4
BA IM	8	9	7,7	6,9
BSc IST	13	13	10,5	8,9
I alt	488	518		

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Grunden, til at antallet i den simulerede optagelse ikke er helt lig med antallet af faktisk optagede i kvote 2, er forsat, at det ikke altid er muligt at foretage erstatningen præcist på hver enkelt uddannelse, fordi der kan være mange ansøgere med ens adgangskvotient.

Resultatet af modelberegningen er, at den sociale struktur i studenterpopulationen kun ville blive marginalt ændret, hvis optagelse alene fandt sted på grundlag af adgangskvotientens højde (Figur 3.15 nedenfor).

Figur 3.15. Faktisk optagede i kvote 2 og i den simulerede optagelse. Socialgrupper

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Som det ses, ville 17,3 % i det simulerede optag komme fra de mindst velstillede hjem, mens kun 15,4 % i det faktiske kvote 2-optag kommer fra denne mindst velstillede socialgruppe. Selv om forskellen slet ikke er signifikant²⁶, trækker kvote 2-systemet altså snarere i retning af, at det samlede set er sværere for de socialt dårligst stillede at blive optaget på CBS, end det ville være, hvis hele optaget fandt sted alene med adgangs-kvotienten som kriterium. Konklusionen skal dog ikke trækkes længere end den kan bære. For det første er forskellen langt fra signifikant, og for det andet viser simulationen godt nok, at kvote 2 er til ulempe for ansøgerne fra de mindst velstillede hjem; med det er ikke sådan, at det så er dem fra de mest velstillede eller bedrestillede hjem, der har fordel af kvote 2-systemet. Dem, som tilsyneladende har fordel af kvote 2-systemet, er ansøgerne fra de mindre velstillede hjem. Med de små og dermed usikre forskelle, der er observeret, kan det derfor ikke endeligt konkluderes, at kvote 2-systemet har social slagside til hverken den ene eller anden side. Data tyder mere på, at nettovirkningen af kvote 2-systemet i det store og hele er socialt neutralt. Heri ligger også, at en reduktion (eller forøgelse) af kvote 2 ikke vil have nogen videre betydning for den sociale sammensætning af studenterpopulationen. Dog taler sandsynligheden snarere for, at en reduktion af kvote 2 vil betyde, at der bliver optaget flere end færre fra de mindst privilegerede hjem.

Nettovirkningen af kvote 2 i forhold til uddannelsesniveaut i den familie, ansøgeren kommer fra

I forhold til simulationen af optagelsen efter socialgruppe, er det præcis den samme population, som faktisk er optaget i kvote 2, der skal erstattes, når vi ser på uddannelsesniveaut i den familie, ansøgerne er vokset op i. Det er nemlig sådan, at alle, hvor uddannelsesniveaut i hjemmet er kendt, også har en kendt familieindkomst. Det er derfor også de samme ansøgere, som optages i det simulerede optag som ovenfor i Tabel 3.16.

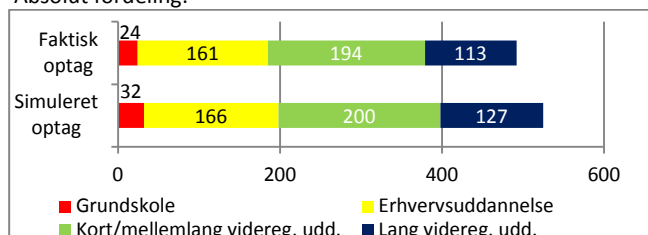
Opgjort efter uddannelsesniveaut i familien er det igen sådan, at der er lidt flere fra de allermindst privilegerede hjem, der bliver optaget i det simulerede optag end i det faktiske kvote 2-optag (Figur 3.16 nedenfor). Men heller ikke her er forskellen i nærheden af at være signifikant²⁷. Når det sociale opdelingskriterium er uddannelsesniveaut i ansøgernes hjem, er det heller ikke dem fra de mest privilegerede hjem, der vinder på kvote 2-reglerne. Ansøgere fra akademikerhjem bliver faktisk også optaget en lille smule hyppigere i det simulerede optag end i det faktiske kvote 2-optag. Det er således igen mellemgruppen (om nogen), der tilsyneladende har en lille fordel af det eksisterende kvote 2-system. Men som det også er fremhævet ovenfor, skal man være yderst varsom med at konkludere dette, da tendensen er svag og bygger på så små tal, at der langt fra er tale om en signifikant forskel.

²⁶ $P = 0,584$ i en χ^2 test.

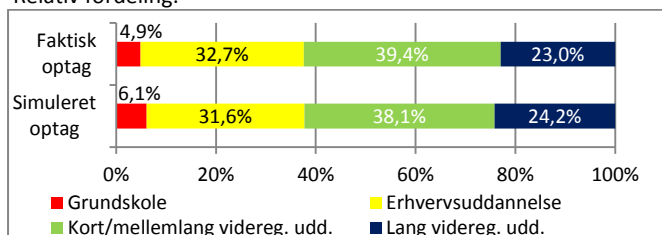
²⁷ $P = 0,787$ i en χ^2 test.

Figur 3.16. Faktisk optagede i kvote 2 og i den simulerede optagelse. Familiens uddannelse

Absolut fordeling:

Relativ fordeling:

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

Det kan dog konkluderes, at der ikke er noget i datamaterialet, der tyder på, at kvote 2-reglerne giver en mere bred social sammensætning af studenteroptaget end den, der ville opnås ved optagelse efter et rent karakterkriterium. På den anden side er der heller ikke noget, der taler for, at kvote 2-reglerne i særlig grad skulle favorisere ansøgerne fra mere privilegerede miljøer. En forøgelse/reduktion af kvote 2 vil altså efter alt at dømme ikke have nogen videre betydning for den sociale sammensætning af studenteroptaget, og det er meget usikkert, i hvilken retning en evt. ændret sammensætning vil gå. Men sandsynligheden taler snarere for, at en reduktion af kvote 2 vil betyde, at der optages lidt flere fra de allermindst privilegerede hjem, end omvendt.

Nettovirkningen af kvote 2 i forhold til familieindkomst

Endelig er der foretaget en simuleret optagelse til erstatning af det faktiske kvote 2-optag blandt de ansøgere, hvor familieindkomsten er kendt.

Tabel 3.17. Antal faktisk optagede i kvote 2 og antal i simuleret optagelse. Familiens indkomst

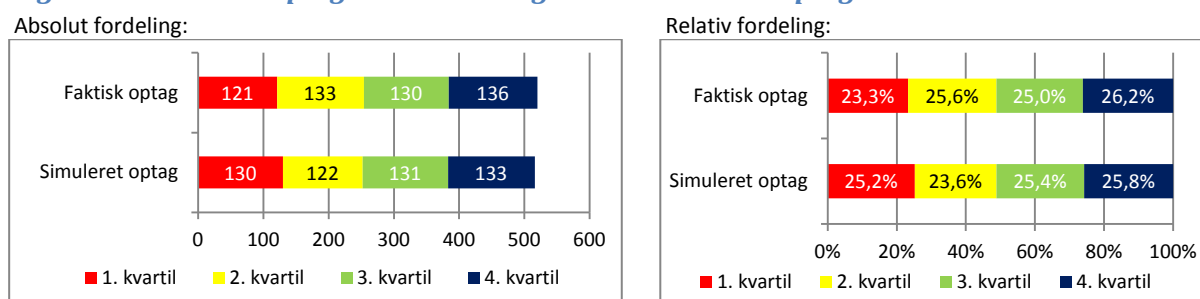
	Antal optagede i kvote 2	Antal optagede ved simuleret optagelse	Adgangskvotient (Standbykvotient)	Ny adgangskvotient ved simuleret optagelse
HA Almen	99	99	8,7	8,3
HA(it)	17	16	7,6	7,0
HA(jur)	36	36	8,5	8,3
HA(mat)	15	18	8,1	7,8
HA(fil)	9	10	8,5	7,7
HA(kom)	25	25	9,0	8,5
HA(psyk)	20	16	9,3	9,1
HA(pro)	22	25	11,0	10,7
BA EuB Eng.	45	44	9,2	8,2
BA EuB FR.	2	2	8,5	7,4
BA EuB SP.	8	7	7,1	5,0
BA EuB Ty.	3	3	7,5	6,3
BSc BLC	16	15	8,3	7,7
BSc IB	24	30	12,2	12,0
BSc IBP	18	12	11,3	11,1
BSc SOC	7	7	10,5	10,3
BSc Sem, Arts	7	7	8,6	7,3
BSc Sem, Tourisme	14	14	8,5	7,5
BSc Sem, Innovation	11	11	8,1	7,5
BSc ASP Jap	5	5	7,3	6,2
BSc ASP Chi	16	17	8,3	6,5
BA EOK	20	19	8,5	8,2
BA IMK, Eng.	47	43	10,2	9,5
BA IMK, FR.	0	0	Alle optages	
BA IMK, SP.	6	6	7,5	6,0
BA IMK, TY.	5	5	7,1	6,4
BA IM	10	10	7,7	6,9
BSc IST	13	14	10,5	8,9
I alt	520	516		

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

I forhold til de to tidligere simulationer (socialgrupper og familiens uddannelsesmæssige niveau) er der lidt flere, som er optaget i kvote 2, som kan erstattes, da familieindkomsten er oplyst for lidt flere ansøgere end tilfældet er for den højeste uddannelse for de voksne i familien. Der foretages nu 520 udskiftninger, således at simulationen udskifter 520, som er optaget efter reglerne i kvote 2, med 516, som optages alene på grundlag af deres adgangskvotient (jf. Tabel 3.17 ovenfor).

Af Figur 3.17 nedenfor fremgår det, at optagelsen af ansøgere fordelt efter indkomsten i den familie, de kommer fra, i det store og hele er neutral i forhold til, om der optages efter kvote 2-kriterierne, eller om der optages efter et rent karakterkriterium²⁸. Men vi ser igen, at ansøgerne fra de økonomisk dårligst stillede hjem snarere taber end vinder på kvote 2-ordningen; men forskellene er små og langt fra signifikante, så det er mest retvisende at konkludere, at der ikke kan vises nogen (hverken positiv eller negativ) effekt af kvote 2-ordningen for ansøgere fra de økonomisk dårligst stillede familier.

Figur 3.17. Faktisk optagede i kvote 2 og i den simulerede optagelse. Familiens indkomst

Kilde: Data fra Danmarks Statistiks forskningsservice

12. Konklusioner på analysen i del 3

De gennemførte analyser viser:

1. *Ansøgere fra socialt mindre privilegerede hjem er alt andet lige mere tilbageholdende med at søge ind via kvote 2.* Dette gælder i signifikant grad for ansøgere (1) fra de mindst velstillede hjem, (2) fra hjem med de laveste disponible indkomster og (3) for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse.
2. En del af forklaringen herpå er, at *ansøgere fra de mindst privilegerede hjem er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår* (de søger hyppigere optagelse umiddelbart efter afslutningen på den adgangsgivende uddannelse). Dette gælder især for ansøgere med ikke-vestlig baggrund og for ansøgere fra hjem med et faglært eller ufaglært uddannelsesniveau. Derimod har svag økonomi i familien ikke signifikant betydning for ansøgernes tilbøjelighed til at søge optagelse et eller flere år efter afslutningen på den adgangsgivende uddannelse. Dog har *ansøger fra hjem med de højeste indkomster også en mindre tilbøjelighed til at holde sabbatår.*
3. *Ansøgere fra ufaglærte hjem er lige så tilbøjelige til at søge ind via kvote 2, hvis de har holdt sabbatår, og der korrigeres for deres oprindelse.* Når ansøgere fra ufaglærte hjem summarisk er mere tilbageholdende med at søge ind via kvote 2, forklares det stort set alene ved, at en stor del af ansøgerne fra ufaglærte hjem har ikke-vestlig oprindelse.

²⁸ P= 0,652 i Chi² test.

4. Den resterende del af forklaringen på, at ansøgere fra de socialt mindste privilegerede hjem er mere tilbageholdende med at søge ind via kvote 2, beror sandsynligvis på forskelle i ansøgernes (social)økonomiske muligheder for at samle andre meritter i form af relevant erhvervsarbejde, udlands- eller højskoleophold mv., og (for ansøgere med ikke-vestlig baggrund) muligvis "kulturelle forskelle" mht. hvor ivrigt man søger alternative muligheder, hvis den normale adgangsvej er usikker eller direkte udsigtsløs.
5. *Krav om en motiveret ansøgning har ingen betydning for de sociale gruppers tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2.*
6. *For dem, der søger optagelse via kvote 2, er det alt overvejende adgangskvotienten, der bestemmer sandsynligheden for succes.* Den sociale baggrund har i sig selv kun marginal betydning. I den samlede regressionsmodel spiller ingen af de sociale indikatorer (geografisk oprindelse, familiens indkomst og familiens uddannelsesniveau) nogen selvstændig signifikant rolle for chancen for succes. Dog synes succeschancen i visse tilfælde at være lavere for ansøgere med ikke-vestlig baggrund. Dette gælder specifikt for ansøgere med ikke-vestlig baggrund, som kommer fra familier med et faglært eller ufaglært uddannelsesniveau.
7. *Ansøgere fra de 25% økonomisk stærkeste hjem synes at have en relativ fordel af, at der er et krav om en motiveret ansøgning.* Dette kunne eventuelt forklares ved, at god økonomi eventuelt via udlandsophold eller på anden måde kunne styrke ansøgerne i udarbejdelsen af engelsksprogede ansøgninger. God økonomi kan også være en indikation på et solidt socialt netværk i erhvervslivet, som kan hjælpe ansøgeren til et studierelevant job – måske endda i udlandet, som ansøgeren kan referere til i ansøgningen. Ses derimod på de dårligst stillede, er der ikke fundet tegn på, at krav om udarbejdelse af en motiveret ansøgning i særlig grad skulle reducere deres succeschance. Det gælder uanset hvilket kriterium, der lægges til grund for den sociale segmentering. Det er bemærkelsesværdigt, at det er økonomien og ikke uddannelsesniveauet i familien, der giver de bedst stillede en relative fordel på de uddannelser, hvor der skal skrives en motiveret ansøgning. Man kunne jo netop have forventet, at ansøgere fra akademikerhjem har lettere ved at "knække den generelle akademiske kode" end ansøgere fra hjem med et lavere uddannelsesniveau. Men denne fordel har de unge, der kommer fra de mere privilegerede hjem, jo også i gymnasiet, hvilket lige præcis er begrundelsen for, at de generelt har højere adgangskvotienter end ansøgerne fra mindre privilegerede hjem. Det er derfor tvivlsomt, at ansøgere fra højtuddannelse hjem alene pga. uddannelsesniveauet i hjemmet skulle skrive bedre motiverede ansøgninger end ansøgere fra uddannelsesmæssigt mindre privilegerede hjem, hvis de i øvrigt har samme adgangskvotient fra gymnasiet²⁹.

²⁹ Danmarks Evalueringsinstitut (2015) og Thomsen (2016) henviser til udenlandske undersøgelser, der viser, at jo mere kvalitative bedømmelseskriterier er, og jo mere vægt der lægges på brede og generelle akademiske kompetencer, jo stærkere er korrelationen mellem bedømmelsesresultatet og den bedømtes social baggrund. Dette harmonerer også med anerkendte sociologiske teorier om "kulturel kapital" (Bourdieu). Konkrete, færdighedsorienterede prøver skulle derfor have en mindre social slagside end prøver, hvor det i højere grad er kvalitative analyser, tværfaglig problembehandling og mere abstrakt teoretisk begrebshåndtering, der bedømmes. I Danmark, hvor eksamensresultatet på ungdomsuddannelserne er en blanding af prøveresultater og årskaracter, og hvor flere prøveformer (efter de seneste gymnasireformer) er af tværfaglig og problembehandlende karakter, at det dog svært at se, at det gymnasiale eksamensgennemsnit skulle være udtryk for en mere konkret og færdighedsorienteret bedømmelse end bedømmelsen af en motiveret ansøgning.

8. *Den endelig nettoeffekt af kvote 2-ordningen er stort set social neutral, dog således at der snarere er en lille "negativ" social effekt ved kvote 2 end en positiv. Idet den sociale struktur i det faktiske optag i kvote 2 er sammenlignet med den sociale struktur i det optag, der ellers ville være, hvis optagelse alene fandt sted med adgangskvotienten som optagelseskriterium, er det fundet, at kvote 2-reglerne giver adgang for lidt færre med ikke-vestlig oprindelse, lidt færre fra de mindst velstillede hjem, lidt færre fra ufaglærte hjem, og lidt færre fra hjem med de laveste indkomster, end et rent karakterbaseret optagelseskriterium ville gøre. Omvendt er det heller ikke de mest privilegerede, der favoriseres af kvote 2-reglerne. Hverken ansøgere fra de økonomisk mest velstillede hjem eller ansøgere fra akademikerhjem ville "tabe" ved en afskaffelse af kvote 2 til fordel for et rent karakterkriterium. Forskellene er dog slet ikke signifikante, så det er tvivlsomt, om konklusionen kan generaliseres, eller om den er partikulær for den undersøgte årgang. Men der er i hvert fald ikke belæg for, at kvote 2-reglerne generelt vil fremme den sociale mobilitet, og der er ikke belæg for, at en forøgelse eller reduktion af kvote 2-andelen vil påvirke den sociale sammensætning af studenterpopulationen nævneværdigt.*
9. *Nettoeffekten af kvote 2 forklares med, at der på den ene side er en socialt udlignende effekt af kvote 2 i kraft af, at der optages nogle ansøgere med lave adgangskvotienter, der ellers ikke ville give adgang til de pågældende CBS uddannelser, og at ansøgere med lavere adgangskvotienter typisk har en mindre privilegeret baggrund. På den anden side har ansøgerne med de socialt mindst privilegerede baggrunde alt andet lige også mindst chance for at blive optaget via kvote 2, hvilket hovedsageligt skyldes, at de er mindre tilbøjelige til at gøre brug af kvote 2 som adgangsvej til en CBS-uddannelse.*

*DEL 4: Sammenfattende
konklusjoner og perspek-
tivering*

13. Sammenfattende konklusioner

13.1 Baggrund og problemstilling

Dette projekt om optagelsessystemets betydning for social mobilitet på CBS er initieret af udviklingskontrakten mellem Uddannelsesministeren og CBS for perioden 2015-17. CBS har heri forpligtiget sig til at gennemføre en evaluering af optagelseskriteriernes effekt på den sociale selektion i ansøgnings- og optagelsesprocessen. Der fokuseres særligt på optagelsen i kvote 2 og på, om der søges optagelse på de uddannelser, hvor kvote 2-bedømmelsen omfatter en skriftligt motiveret ansøgning, eller på de andre uddannelser.

Til brug for denne evaluering er der foretaget en samkørsel af CBSs egen data om ansøgerne til bacheloruddannelserne i 2015 med Danmarks Statistiks oplysninger om familieindkomst og uddannelsesniveau i den familie, ansøgerne var del af i det år, hvor de fyldte 15 år. Desuden er der indhentet oplysninger om ansøgernes geografiske oprindelse (hvor indvandrere og efterkommere kommer fra). På baggrund heraf defineres forskellige sociale grupperingskriterier: (a) *4 socialgrupper*, defineret ved en kombination af familiens uddannelsesniveau og indkomst; (b) *familiens uddannelsesniveau alene*, fordi meget af diskussionen om social mobilitet i uddannelsessystemet har handlet om "ren" uddannelsesmobilitet og (c) *geografisk oprindelse*. Under analysen har det vist sig, at (d) *familiens indkomst* også i sig selv synes at have en betydning, hvorfor indkomst også inddrages som grupperingskriterium.

Data er fremstillet i 2 dele, hvor der i første del (rapportens Del 2) præsenteres en deskriptiv fremstilling af:

- (1) Adgangsforudsætninger og søgeadfærd for ansøgerne afhængigt af deres sociale baggrund.
- (2) Den socialt betingede chance for at få succes med ansøgningen, afhængigt af, om ansøgeren vælger at søge ind via kvote 1 eller kvote 2, og afhængigt af, om der søges optagelse på de uddannelser, hvor der indgår en skriftligt motiveret ansøgning i bedømmelsen til kvote 2, eller på de uddannelser, hvor der ikke gør.
- (3) At beskrive den endelige sociale sammensætning af de studerende, der bliver optaget, idet der også her sondres mellem uddannelsestype, og om de studerende er blevet optaget i kvote 1 eller i kvote 2.

Herefter er der i anden del (rapportens Del 3) gennemført en mere systematisk statistisk analyse af optagelsen i kvote 2, baseret på logistisk regression, hvor det nærmere analyseres:

- (4) Om ansøgernes sociale baggrund i sig selv har betydning for deres tilbøjelighed til at søge optagelse via kvote 1 eller kvote 2, herunder om det har betydning, om der skal skrives en motiveret ansøgning for optagelse i kvote 2 eller ej.
- (5) Om ansøgernes sociale baggrund i sig selv har betydning for chancen for succes, hvis ansøgningen behandles efter reglerne i kvote 2.

Desuden er det undersøgt

- (6) Hvilken effekt kvote 2-systemet har på den sociale sammensætning af optaget, idet den sociale struktur i kvote 2-optaget sammenlignes med den sociale struktur i et simuleret optag, hvor kvote 2-optaget er erstattet af et "ekstra kvote 1 optag" (som alene har adgangskvotienten som optagelseskriterium).

13.2. Deskriptiv fremstilling

13.2.1. Beskrivelse af adgangsforsætninger, søgeadfærd og social baggrund

Ansøgerne til bacheloruddannelserne på CBS er ikke overraskende socialt mere privilegerede end befolkningen i Danmark som helhed. Det hænger selvfølgelig sammen med den generelle sociale arv, som i mange andre sammenhænge er velbeskrevet, og er da heller ikke et træk, der er specielt for CBS. Sammenlignet med andre universiteter i hovedstadsområdet har CBS faktisk en lidt bredere social sammensætning i studenteroptaget.

Men selv om de socialt dårligere stillede i mindre grad søger optagelse på universiteterne i Danmark, er der fortsat en betydelig social forskel i adgangsforsætningerne, således at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem generelt har lavere adgangskvotienter end ansøgere fra de bedrestillede hjem. Adgangskvotienten har stor betydning både for den socialt betingede søgeadfærd og for den socialt betingede chance for at få succes med søgningen.

Således er søgningen til bacheloruddannelserne på CBS i høj grad påvirket af ansøgernes adgangsforsætninger. Uddannelser med historisk høje adgangskrav søges overvejende af ansøgere med høje adgangskvotienter og uddannelser med lavere adgangskvotienter søges tilsvarende af ansøgere med (gennemsnitligt) lavere adgangskvotienter. Dette skyldes formodentligt primært, at ansøgerne med lave adgangskvotienter på forhånd opgiver at søge ind på uddannelser med meget høje adgangskrav. Men sekundært kan der også være den effekt, at ansøgere med høje adgangskvotienter vil lede efter uddannelser, der svarer til deres niveau, bl.a. fordi det opleves som mere præstige fyldt at blive optaget på en uddannelse med høje adgangskrav end på uddannelser, hvor det er lettere at blive optaget. Det betyder så også, at uddannelser med høje adgangskvotienter i højere grad søges af ansøgere fra socialt bedrestillede hjem.

Det er dog ikke alene adgangskvotienterne, der styrer uddannelsesvalget. Ansøgerens individuelle uddannelsespræferencer spiller naturligvis en hovedrolle i valget af, hvilken uddannelse, der søges. Her synes den sociale baggrund også at spille en vis rolle. Der iagttages en tendens til, at ansøgere fra mindre velstillede hjem (og hjem med lavere uddannelsesniveau) er lidt mere tiltrukket af uddannelser med et let genkendeligt jobsigte. Dette gør sig endnu stærkere gældende for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse. Endvidere tiltrækker de mere "universitetslignende uddannelser" BSc Soc. og BSc IBP i højere grad ansøgere fra akademikerhjem.

Adgangskvotienten er også stærkt styrende for, om ansøgerne søger ind i kvote 1 eller kvote 2: Jo lavere adgangskvotient, jo større er tilbøjeligheden til at søge ind i kvote 2. Man kunne derfor forvente, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem ville være stærkt overrepræsenteret blandt kvote 2-ansøgere. Dette er imidlertid kun i mindre grad tilfældet, idet de socialt dårligst stillede ved given adgangskvotient er mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2. Især for ansøgere med ikke-vestlig oprindelse er der tale om en markant lavere tilbøjelighed til – ved given adgangskaraktter – at søge ind i kvote 2. Der er dog ikke noget, der tyder på, at det særligt er til de uddannelser, hvor der kræves en skriftligt motiveret søgning, at de socialt dårligst stillede er tilbageholdende med at søge optagelse via kvote 2. Den lavere tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2 for ansøgerne fra socialt dårligere stillede hjem synes altså at være generel og ikke specifikt knyttet til bestemte uddannelser.

En del af forklaringen på, at de socialt dårligst stillede er mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2, er, at der er betydelige socialt betingende forskelle i de unges tilbøjelighed til at holde pause fra uddannelses-systemet efter afsluttet ungdomsuddannelse (dvs. til at holde sabbatår). På trods af, at der generelt er en klart stigende tilbøjelighed til at holde pause jo lavere adgangskvotienten er, så har ansøgerne fra de socialt dårligere stillede hjem en betydelig mindre tilbøjelig til at holde en sådan pause. Dette kunne hænge sammen med, at unge fra socialt dårligere stillede hjem har mindre økonomisk mulighed for at holde sabbatår og/eller i mindre grad har adgang til sociale eller professionelle netværk, der kan hjælpe med relevant beskæftigelse eller udlandsophold. Det kan også skyldes holdningsmæssige forskelle mellem forskellige sociale lag (eller etniske grupper) til at udskyde studiestarten til fordel for at opleve andre sider af livet. Dette spørgsmål belyses nærmere i den statistiske analyse.

13.2.2. Beskrivelse af social baggrund og succes med ansøgningen

Idet succes med ansøgningen i denne analyse er defineret som et spørgsmål, om ansøgere bliver tilbudt en studieplads på den højst prioriterede CBS uddannelse, konstateres der betydelige sociale forskelle. Af dem, der søger ind via kvote 1, har de mest velstillede godt to tredjedel større chance for succes end de mindst velstillede, forstået på den måde, at kun 3 ud af 10 ansøgere fra de mindst velstillede hjem har succes med deres kvote 1 ansøgning, mens 5 ud af 10 ansøgere fra de mest velstillede hjem opnår succes. Dette afspejler direkte det forhold, at de mest velstillede har højere adgangskvotienter og derfor hyppigere har held med deres ansøgning i et system, hvor optagelseskriteriet alene er adgangskvotientens højde.

Men også for de ansøgere i kvote 2, som faktisk får deres ansøgning behandlet efter reglerne i kvote 2, er der tale om en social ulighed i chancen for succes. Ansøgere fra de socialt mindst privilegerede hjem har kun ca. 75% så stor chance for at få deres kvote 2 ansøgning imødekommet som ansøgere fra bedrestillede og mere veluddannede hjem. For ansøgere med ikke-vestlig oprindelse er forskellen endnu større, idet disse kun har halvt så stor chance for succes som ansøgere med dansk oprindelse. Selv om formålet med kvote 2 netop er at give ansøgere med lave adgangskvotienter en anderledes mulighed for at kvalificere sig til adgang til de videregående uddannelser, hænger chancen for succes også i kvote 2 stærkt sammen med adgangskvotienten. Den lavere succeschance for ansøgerne med mindre privilegeret socioøkonomisk baggrund forklares tilsyneladende fuldt ud af de lavere adgangskvotienter, som disse grupper har fra deres gymnasiale uddannelser. For ansøgere med ikke-vestlig oprindelse synes andre forhold end gymnasiekarakteren dog også at spille en rolle, hvilket må tolkes på den måde, at ansøgere med ikke-vestlig baggrund alt andet lige har sværere ved at opnå positive bedømmelser af *andre aktiviteter* (dvs. erhvervsarbejde, udlands- og højskoleophold mv.) og/eller af den motiverede ansøgning.

Selv om ansøgningssucces således er socialt ulige fordelt, er det i absolutte tal ikke særligt store ændringer, som et fuldstændigt socialt neutralt optagelsessystem ville afstedkomme. Der vil således kun være tale om små 20 flere ansøgere i 2015 fra mindre privilegerede miljøer, der ville få succes, hvis udvælgelseskriteriet i kvote 2 f.eks. var simpel tilfældig lodtrækning.

13.2.3. Beskrivelse af den sociale sammensætning af dem, der optages i kvote 1 og kvote 2.

Selv om der både i kvote 1 og kvote 2 er en social skævhed i optagelsessystemet, er resultatet af optagelsesprocessen, at den sociale sammensætning af dem, der optages i kvote 2, er mere bred end den sociale sammensætning af dem, der optages i kvote 1. Dette er selvfølgelig en konsekvens af, at ansøgerne med lave adgangskvotienter er socialt bredere sammensat end ansøgerne med høje adgangskvotienter. Således kommer 52% af dem, der optages i kvote 2, fra de mindst eller mindre velstillede hjem, mens kun

46% af dem, der optages i kvote 1, har denne sociale baggrund. Der er i øvrigt det samme mønster på de uddannelser, hvor der indgår en skrifteligt motiveret ansøgning i bedømmelsen af kvote 2-ansøgere, som på de uddannelser, hvor der ikke gør.

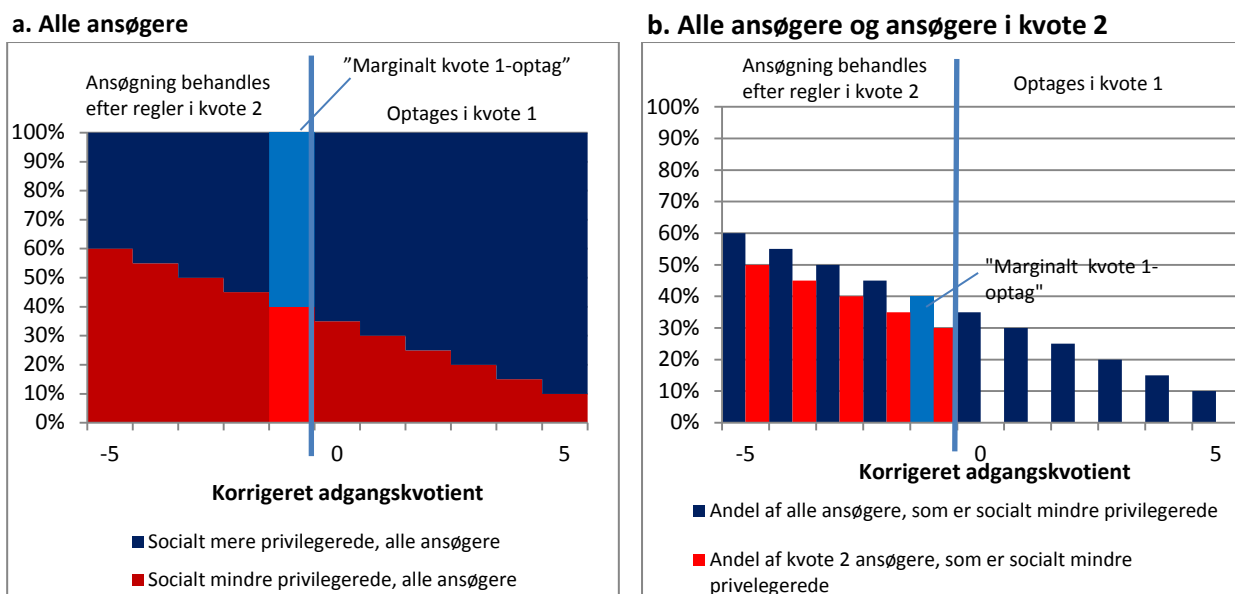
Den socialt bredere sammensætning af dem, der optages i kvote 2, i forhold dem, der optages i kvote 1, er dog ikke udtryk for, at kvote 2-ordningen har en socialt udlignende effekt. For at vurdere effekten af kvote 2-ordningen, er det ikke den totale sammensætning af kvote 1- og kvote 2-optaget, det er relevant at sammenligne. Man må derimod sammenligne det *marginale* optag i kvote 1 med kvote 2-optaget, hvis kvote 2-ordningens betydning skal vurderes. Det marginale optag i kvote 1 skal forstås som de ekstra, der ville blive optaget i kvote 1, hvis kvote 2-optagelsen blev afskaffet. Denne sammenligning er foretaget i næste del.

13.3. Statistisk analyse af optagelsen i kvote 2

13.3.1. Udgangspunkt for analyserne

Analyserne tager udgangspunkt i, at den sociale sammensætning af dem, der faktisk får deres ansøgninger behandlet efter reglerne i kvote 2, almindeligvis forventes at have en bredere social sammensætning end dem, der ellers ville blive optaget i kvote 1, hvis kvote 2-muligheden ikke havde været der. Begrundelsen herfor er, at dem, hvis ansøgninger behandles efter reglerne i kvote 2, har lavere adgangskvotienter end dem, der ellers står først i køen til optagelse via kvote 1.

Figur 4.1. Skitse til den sociale sammensætning af ansøgerne ved forskellig adgangskvotient

Figuren er blot en skitse, som ikke er baseret på undersøgelsens data.

Dette illustreres i Figur 4.1a (der blot skal læses som en principskitse). Den korrigerede adgangskvotient (abscisseaksen) er en omregning af de studerendes adgangskvotienter i forhold til den søgte uddannelse, idet cuttet³⁰ på den søgte uddannelse er trukket fra ansøgernes adgangskvotienter. Studerende, der har en korrigeret adgangskvotient på 0 eller derover, vil i princippet blive tilbudt en plads på den søgte uddannelse, mens de øvrige er henvist til at få en evt. kvote 2-ansøgning bedømt. Hvis kvote 2-ansøgere ved given adgangskvotient har den samme sociale sammensætning som alle ansøgere, vil ansøgere, der reelt

³⁰ Dvs. den karakter, der skal til for at blive optaget i kvote 1.

får deres ansøgning bedømt efter reglerne i kvote 2, være socialt bredere sammensat end både dem, der optages i kvote 1 og dem, som ville blive optaget efter kvote 1-reglerne, hvis kvote 2-ordningen bortfaldt ("det marginale kvote 1-optag" illustreret ved den lysere søjle). Men som nævnt er dette ræsonnement betinget af, at tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2 er social neutral i den forstand, at ansøgere fra mindre privilegerede hjem i lige så høj grad som andre gør brug af kvote 2-muligheden.

Forholder det sig derimod sådan, som det antydes i den deskriptive fremstilling, at ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem generelt er mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2, vil billedet blive som skitseret i Figur 4.1b. Her udgør dem fra socialt dårligere stillede hjem en mindre andel af kvote 2-ansøgere end af alle ansøgere, og det vil derfor være usikkert, om det marginale kvote 1-optag ville være mere eller mindre socialt bredt sammensat end det ansøgerfelt, der reelt får deres ansøgning behandlet efter reglerne i kvote 2.

Tilsvarende gælder, hvis der yderligere er en social "slagside" i bedømmelsen af ansøgningerne, sådan at færre fra socialt dårligere stillede hjem ved given adgangskvotient lykkes med deres ansøgning.

Analysestrategien har derfor været at undersøge, hvordan en ansøgers tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2 og chance for at få succes med ansøgningen influeres af adgangskvotienten og ansøgerens sociale baggrund, idet der kontrolleres for den søgte uddannelse, samt ansøgernes køn og alder. Analyserne er gennemført ved brug af multiple logistiske regressioner.

13.3.2. Analyseresultaterne

Analysen er bygget op, så den følger nedenstående "rutediagram" (Figur 4.2.) for optagelsesprocessen.

Således ses først på, **om ansøgerens adgangskvotient er under cuttet eller ej**. Er adgangskvotienten ikke under cuttet, kan ansøgeren umiddelbart optages i kvote 1 (uanset om ansøgeren har søgt ind via kvote 1 eller 2). Det er i den deskriptive del dokumenteret, at der er en klar sammenhæng mellem ansøgernes sociale baggrund og sandsynligheden for, at ansøgernes karakterer er høje nok til optagelse i kvote 1. Dette gælder, uanset om der er tale om socialgruppeopdelingen baseret på en kombination af familiens uddannelsesniveau og indkomst, på familiens uddannelsesniveau alene eller på ansøgernes geografiske oprindelse. Dem fra socialt bedrestillede hjem har generelt højere adgangskvotienter og større sandsynlighed for optagelse.

Tilbage er dem, der ikke har tilstrækkeligt høje adgangskvotienter til at blive optaget i kvote 1.

Blandt disse afgøres det først, for hvem en kvote 2-ansøgning overhovedet er relevant, hvilket afhænger af, om der **søges ind direkte efter afslutningen på den adgangsgivende uddannelse**, eller om der søges ind ét eller flere år efter (om der holdes sabbatår). I praksis forudsætter en ansøgning i kvote 2, at ansøgerne har haft en periode mellem afslutningen på ungdomsuddannelsen og ansøgningstidspunktet, da det er aktiviteterne i denne periode, der lægges til grund for bedømmelsen af ansøgningen. Dem, der søger ind direkte, har derfor reelt ikke mulighed for optagelse i kvote 2, og vil derfor ikke blive tilbudt den søgte studieplads. Tilbøjeligheden til at holde sabbatår er ikke socialt neutral, idet de socialt dårligst stillede i mindre grad udskyder ansøgningstidspunktet. Dette på trods af, at der er faldende tilbøjelighed til at udskyde studiestarten med stigende adgangskvotient.

Figur 4.2. "Rutediagram" for optagelse, og de fundne faktorer, der øver indflydelse på faserne

Forklarende faktorer:

Sociale faktorer:

Familiens "socialgruppe"
Familiens uddannelse
Geografisk oprindelse

Sociale faktorer:

Geografisk oprindelse
Familiens uddannelse

Andre faktorer:

Adgangskvotient
Alder

Sociale faktorer:

Geografisk oprindelse
Familiens indkomst

Andre faktorer:

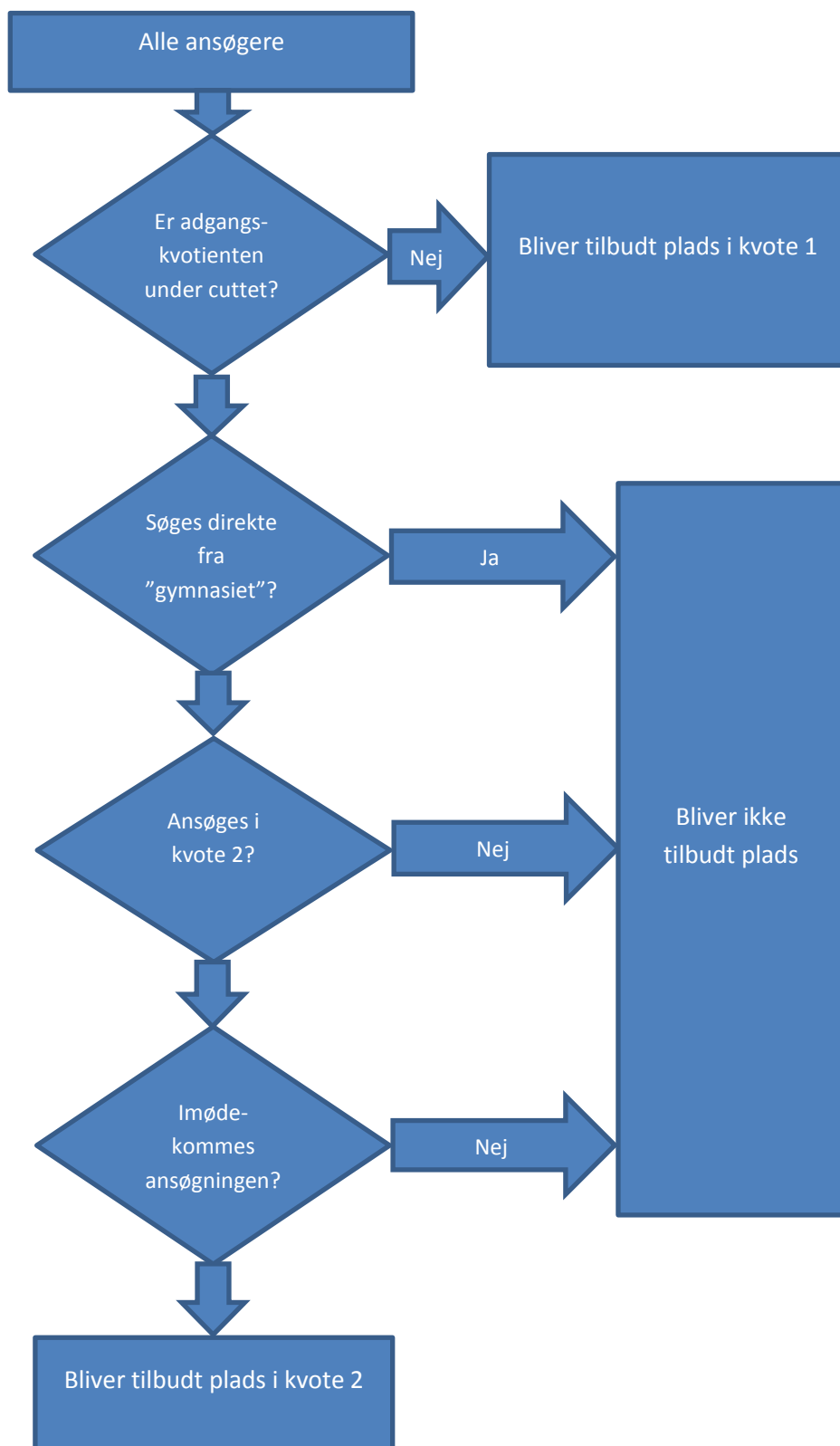
Adgangskvotient
Alder

Sociale faktorer:

Geografisk oprindelse
kombineret med
familiens uddannelse
(Familiens indkomst)

Andre faktorer:

Adgangskvotient
Alder
Køn

I en logistisk regression viser det sig således, at **adgangskvotienten** har en klart positiv betydning for tilbøjeligheden til at søge ind direkte efter bestået adgangsgivende uddannelse. Det forklares mest oplagt ved, at dem med høje karakter fra den gymnasiale uddannelse har mindre behov for at samle meritgivende aktiviteter til en evt. kvote 2-ansøgning, ligesom de antageligt umiddelbart er mere uddannelsesparate. Høj alder (ved afslutningen på den adgangsgivende uddannelse) har også en negativ betydning for tilbøjeligheden til at holde sabbatår.

Desuden er det fundet, at ansøgere fra ufaglærte og faglærte hjem samt ansøgere med ikke-vestlig oprindelse er mere tilbøjelige til at søge ind direkte efter gymnasiet end ansøger fra hjem med en videregående uddannelse og ansøgere med dansk oprindelse. Derimod har familiens indkomst i den lave ende ikke *selvstændig* betydning. Ansøgere fra hjem med lave indkomster er ganske vist summarisk klart mere tilbøjelige til at søge ind direkte fra gymnasiet, men det skyldes hovedsagligt, at familierne med lave indkomster særligt hyppigt har et ufaglært uddannelsesniveau og særligt hyppigt er af ikke-vestlig oprindelse, og det er netop virkningen af uddannelsesniveaue og oprindelsen, der gør udslaget. Med samme uddannelsesniveau og oprindelse har indkomsten derfor kun selvstændig betydning for dem fra de hjem med de højeste indkomster, som *alt andet lige* er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår. Beslutningen om at holde sabbatår synes således først og fremmest at være et spørgsmål om kulturelle og holdningsmæssige forhold i ansøgernes familiemæssige bagland. Økonomiske forhold har tilsyneladende en omvendt betydning, idet ansøgere fra hjem med de højeste indkomster alt andet lige er mere tilbøjelige til at vælge sabbatår fra, og dermed fravælge et – eller et par – år på arbejdsmarkedet mv. Hvad årsagen er til, at ansøgerne fra de 25% rigeste familier er mindre tilbøjelige til at holde sabbatår, vides ikke. Men en forklaring kunne være, at ansøgerne fra de mest velhavende familier i mindre grad har økonomisk behov for at tjene penge til at etablere sig i forbindelse med at flytte hjemmefra og påbegynde en videregående uddannelse. Man skal også være opmærksom på, at der er tale om en *alt andet lige* observation, hvor ansøgerens oprindelse og familiens uddannelsesniveau holdes konstant. Summarisk vil ansøgerne fra de mest velhavende hjem ikke være mindre tilbøjelige til at holde sabbatår, fordi de typisk vil være af dansk oprindelse og fra hjem med en videregående uddannelse, hvilket trækker i retning af en større tilbøjelighed til at holde sabbatår. Men givet ansøgerens oprindelse og hjemmets uddannelsesniveau vil høj indkomst i familien altså trække i retning af en mindre tilbøjelighed til at udskyde studiestarten.

Ses herefter på **tilbøjeligheden til at søge ind via kvote 2** for dem, som rent faktisk har mulighed for at få en kvote 2 ansøgning realitetsbehandlet – dvs. dem, der har adgangskvotienter under cuttet, og som har været ude et eller flere år efter gymnasiet – viser søgeadfærden sig også påvirket af adgangskvotienten og ansøgernes sociale baggrund. Lavere adgangskvotient medfører større sandsynlighed for, at ansøgeren søger ind via kvote 2, hvilket forklares ved, at jo lavere adgangskvotient er, jo mere åbenbart vil det være for ansøgeren, at det er udsigtsløst at søge ind via kvote 1. Desuden er der ved given adgangskvotient en negativ sammenhæng mellem ansøgernes sociale baggrund og deres tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2. Det er mere præcist ansøgere med ikke-vestlig oprindelse, som er signifikant mindre tilbøjelige til at gøre brug af kvote 2-muligheden. Ligeledes er ansøgere fra hjem med de laveste indkomster signifikant mindre tilbøjelige til at søge ind via kvote 2. Uddannelsesniveaue i den familie, ansøgeren kommer fra, spiller derimod ingen rolle, når geografisk oprindelse og indkomst holdes konstant. Det viser sig også, at det ikke har nogen væsentlig betydning, om der skal skrives en motiveret ansøgning til kvote 2 eller ej. Ansøgere med ikke-vestlig baggrund og ansøgere fra lavindkomstfamilier er stort set lige tilbageholdende med at

søge ind via kvote 2 på de to studiegrupper. Der er altså ikke noget, der taler for, at det i særlig grad skulle afskrække de socialt mindre privilegerede, at der skal skrives en motiveret ansøgning.

De meget unge (på ansøgningstidspunktet) har også en lavere tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2, antageligt fordi de har haft kortere tid til at skaffe sig meriterende "point" til en kvote 2-ansøgning.

Det er umiddelbart overraskende, at tilbøjeligheden til at holde sabbatår først og fremmest ser ud til at hænge sammen med kulturelle og holdningsmæssige faktorer (oprindelse og uddannelsesniveauet i familien), mens tilbøjeligheden til at gøre brug af kvote 2-muligheden i højere grad er knyttet til ansøgenes geografiske oprindelse og økonomiske faktorer. Tolkningen kunne være, at der ikke i sig selv er økonomiske forhindringer for at udskyde starten på videre uddannelse efter gymnasiet. Givet familiens uddannelsesniveau og ansøgerens oprindelse har en svagere økonomi i ansøgenes familie tilsyneladende ikke en begrænsende betydning for ansøgenes mulighed for at holde sabbatår. Sabbatår kan således ikke generelt karakteriseres som en luksus, der først og fremmest vælges af de mere velhavende. Sabbatår kan også vælges pga. et svagere økonomisk fundament i hjemmet, som gør det relevant for den unge at tjene nogle penge (f.eks. til at etablere sig boligmæssigt i forbindelse med at flytte hjemmefra), hvilket dem fra de rigeste familier i mindre grad vil være tvunget til. Det er derimod plausibelt, at der i forskelligt uddannede miljøer er forskellige holdninger til at holde sabbatår. Man kunne således forstille sig, at der i mere uddannelsesfremmede familier vil blive lagt større vægt på, at den unge kommer hurtigt i gang med videre uddannelse og ikke "spilder tiden" og/eller eventuelt bliver hængende i et ufaglært, lønnet job, mens der i mere uddannelsesvante familier lægges større vægt på, at den unge kommer ud og får andre erfaringer med livet udenfor uddannelsessektoren, og eventuelt får en mere velovervejet afklaring af uddannelsesvalget.

Når økonomien derimod spiller en rolle for tilbøjeligheden til at gøre brug af kvote 2-muligheden (hvis ansøgeren har holdt sabbatår), kan det hænge sammen med, at familiens økonomi kan have betydning for, hvad den unge bruger sabbatåret/-årene til. Således er det sandsynligt, at der gør sig økonomiske forhindringer gældende i forhold til længerevarende udlands- eller højskoleophold, der som bekendt er udmeldt som væsentlige elementer i CBSs bedømmelse af *andre aktiviteter* ved behandlingen af en kvote 2-ansøgning. Økonomi kan også have betydning for familiens sociale netværk til erhvervslivet og ad den vej påvirke ansøgerens mulighed for at få studierelevant arbejde efter afsluttet gymnasial uddannelse, som ansøgeren kan henvise til i en evt. skriftlig motiveret ansøgning. Modsat kunne en ansøger, der har været kassemedarbejder i Netto i et år, godt føle, at der ikke er så meget relevant at byde ind med i forhold til en kvote 2-ansøgning, og derfor lige så godt kan søge ind i kvote 1 og se, om karaktererne i sig selv kan bære igennem. Familiens uddannelsesniveau spiller åbenbart ikke nogen selvstændig rolle for ansøgenes tilbøjelighed til at gøre brug af kvote 2-muligheden. Social ulighed for så vidt angår tilbøjeligheden til at gøre brug af kvote 2-muligheden synes altså ikke generelt at hænge sammen med "kulturel kapital" i forhold til at finde rundt i mere komplicerede ansøgningsveje eller i forhold til at skulle skrive motiverede ansøgninger. Uligheden synes i højere grad at bero på "hard core" økonomiske muligheder for at foretage sig "det rigtige" (herunder ikke mindst længerevarende udlandsophold) i forhold til det, som tæller i en kvote 2-vurdering på CBS. Det skal dog ikke afvises, at "kulturel kapital" spiller en rolle i forhold til, at ansøgere med ikke-vestlig oprindelse alt andet lige er mindre tilbøjelige til at gøre brug af kvote 2-muligheden.

Er ansøgningen til kvote 2 indsendt, har den sociale baggrund til gengæld kun begrænset selvstændig betydning for, om **ansøgningen imødekommes** eller ej. De gennemførte regressioner viser, at det over-

ordnet kun er adgangskvotienten, køn og alder, der har signifikant betydning for, om ansøgerne har held med deres ansøgning. Hvorfor køn akkurat har signifikant betydning (kvinder har lidt større chance for succes end mænd), er et åbent spørgsmål; men en forklaring kunne være, at kvinder måske generelt er lidt mere omhyggelige med at sætte sig ind i optagelseskriterierne og med at vurdere egen muligheder for at blive optaget på forskellige uddannelser, inden de søger. At højere alder forøger chancen for succes i kvote 2 er en naturlig følge af, at højere alder giver flere år til at opsamle meritgivende erfaringer til bedømmelsen. Ingen af de enkelte sociale opdelingskriterier har i den samlede regressionsmodel nogen signifikant betydning for succes, når alle andre faktorer holdes konstant. Kombineres geografisk oprindelse og hjemmets uddannelsesniveau, viser det sig, at ansøgere med ikke-vestlig oprindelse, der kommer fra hjem med en faglært eller ufaglært uddannelse (altså ikke en videregående uddannelse), har signifikant lavere sandsynlighed for succes end andre ansøgere. Dette kunne forklares ved, at uddannelsesniveauet i hjem med ikke-vestlig oprindelse har betydning for, hvor velintegreret familien er i det danske samfund, hvilket igen kan have betydning for, hvor meget familien støtter op om meritgivende aktiviteter efter den gymnasiale uddannelse, herunder måske også hvor meget familien kan hjælpe med en mere stabil beskæftigelse.

Der er ikke store **forskelle mellem de uddannelser, hvor der indgår en skriftligt motiveret ansøgning i bedømmelsesgrundlaget, og de uddannelser, hvor der ikke gør**. Det kan derfor ikke konkluderes, at den sociale baggrund i sig selv har væsentlig betydning for bedømmelsen af en skriftlig motiveret ansøgning. Det synes dog ret sikkert, at bedømmelsen af de skriftlige motiverede ansøgninger ikke har **negativ** social betydning for de socialt dårligst stilledes succeschance, når andre faktorer holdes konstant. I den mere privilegerede ende er der dog tegn på, at ansøgere fra hjem med de højeste indkomster alt andet lige har større succeschance med en skriftlig motiveret kvote 2-ansøgning end andre. Dette forklares muligvis ved, at god økonomi – eventuelt via udlandsophold eller på anden måde – kan styrke ansøgerne i udarbejdelsen af en engelsksproget ansøgning. God økonomi kan også være en indikation på et solidt socialt netværk i erhvervslivet, som kan have hjulpet ansøgeren til et studierelevant job – måske endda i udlandet, som ansøgeren kan referere til i en skriftlig motiveret ansøgning.

Derimod synes hjemmets uddannelsesniveau ikke at betyde noget for succeschancen afhængig af, om der skal skrives en motiveret ansøgning eller ej. Der er heller ikke forskel på adgangskvotientens betydning på de to studiegrupper. Det virker umiddelbart paradoksalt, fordi karaktererne fra den adgangsgivende uddannelse kun indgår med ca. halv så stor vejledende vægt i kvote 2-bedømmelsen på de uddannelser, hvor der bedømmes en skriftlig ansøgning, som på de uddannelser, hvor ikke gør. Forklaringen må være, at bedømmelsen af den skriftlige motiverede ansøgning korrelerer relativt tæt med ansøgernes adgangskvotienter. Det er, når det kommer til stykket, måske heller ikke så overraskende. Evnen til at formulere en skriftlig ansøgning er nok ikke så forskellig fra evnen til at opnå gode karakterer i gymnasiet. Begge dele afhænger i høj grad af evnen til at formulere sig i et akademisk sprog, og at beherske de koder og normer, som gør sig gældende i den akademiske verden. Dette stiller selvfølgelig unge fra bedrestillede og mere bogligt uddannede familier bedre, såvel i forhold til at få gode karakterer i gymnasiet som i forhold til at kunne skrive gode motiverede ansøgninger til CBS. Men data tyder også på, at det kan være vanskeligere for de socialt dårligst stillede at opnå relevante ekstra erfaringer; formodentligt som følge af dårligere økonomiske muligheder for udlands- og højskoleophold, og muligvis som følge af forskelle i familiernes sociale netværk og forbindelser til erhvervslivet, som kan have betydning for mulighederne for at finde spændende og studierelevante jobs. Men det er dog ikke forklaringer, der hviler på noget solidt datagrundlag, om end det

er konsistent med, at de økonomisk dårligst stillede har lavere tilbøjelighed til overhovedet at søge ind i kvote 2, og at dem fra familier med de højeste indkomster har større succeschance på de uddannelser, hvor der skal skrives en motiveret ansøgning, hvilket er dokumenteret i undersøgelsen.

13.3.3. Anslået social effekt af kvote 2.

Det er ovenfor vist, at især den socialt betingede søgeadfærd – dvs. de socialt dårligst stilledes lavere tilbøjelighed til at gøre brug af kvote 2-muligheden – bryder med forudsætningerne for den normale opfattelse, at kvote 2-ordningen vil bidrage til øget social mobilitet, fordi kvote 2 giver unge med lave adgangskvotienter en ny chance for at blive optaget på uddannelser, de ellers ville være afskåret fra. Det er rigtigt nok, at der er flere fra socialt dårligere stillede hjem, der ikke umiddelbart kan komme ind på den søgte uddannelse via kvote 1, men den lavere tilbøjelighed til at søge ind via kvote 2, og kvote 2-systemets fortsatte store vægt på karakterer som udvælgelseskriterium, betyder, at det ikke umiddelbart er sikkert, at kvote 2-ordningen er til gavn for de socialt dårligst stillede i forhold til det alternativ, at adgangen til uddannelserne alene var bestemt af karaktererne fra den gymnasiale uddannelse.

Der er derfor gennemført en serie simulerede optagelser, hvor dem, der rent faktisk er optaget i kvote 2, og som har en kendt social baggrund, er blevet erstattet med de ansøgere, der ville blive tilbudt en plads, hvis hele optaget udelukkende var bestemt af adgangskvotienten. Således optages i denne simulation ansøgerne med de højeste adgangskvotienter, som ikke i første omgang blev optaget efter reglerne i kvote 1, uanset om de har søgt ind i kvote 1 eller 2. Antal optagede i det simulerede optag er på hvert enkelt optagelsesområde lige så stort som antallet af optagne i kvote 2.

Disse simulerede optagelsesprocedurer giver typisk ingen signifikant anderledes sociale sammensætning end den, der er i kvote 2-optaget. Kun når der ses på den geografiske oprindelse kan det konstateres, at kvote 2-ordningen signifikant forøger chancen for optagelse for ansøgere med ukendt eller anden vestlig oprindelse end dansk. Denne gruppe omfatter hovedsagligt ansøgere uden dansk statsborgerskab, som var bosiddende i udlandet da de søgte – hvilket primært drejer sig om ansøgere fra EU- og andre nordiske lande. Ellers synes kvote 2-ordningen ikke at have signifikant betydning for den sociale sammensætning af de studerende, der optages på CBS. Observationerne for 2015 årgangen trækker dog i retning af, at de socialt allerdårligst stillede snarere taber lidt end vinder ved kvote 2-ordningen. Men tallene er små og tendensen langt fra signifikant. Der er således ikke grundlag for at konkludere, at en afskaffelse af kvote 2 generelt vil føre til et øget optag af socialt dårligere stillede ansøgere. Denne betragtning styrkes endvidere af, at data fra 2015 på den anden side heller ikke antyder, at det er de socialt bedre- eller bedststillede – men derimod mellemgruppen – der vinder på kvote 2-ordningen.

14. Perspektiver og handlemuligheder.

Undersøgelsen har vist, at der er social ulighed forbundet med optagelsen til bacheloruddannelserne på CBS. Den altoverskyggende grund til denne ulighed er, at optagelsen er snævert knyttet til ansøgernes adgangskvotient fra deres gymnasiale uddannelser, og da unge fra socialt dårligere stillede hjem har sværere ved at få høje karakterer her, bliver de stillet dårligere i forhold til optagelse på en videregående uddannelse.

De socialt dårligere stilledes lavere karakterer fra gymnasiet er sandsynligvis også medvirkende til, at færre af dem overhovedet søger ind på CBS. En stor del af uddannelserne på CBS har endda meget høje

karakterkrav for optagelse i kvote 1, hvilket kan afholde ansøgere med lavere adgangskvotienter – og dermed socialt mindre privilegerede – fra overhovedet at søge ind på disse uddannelser. Til gengæld synes de socialt dårligere stillede at foretrække uddannelser med et rimeligt klart og genkendeligt beskæftigelsessigte.

Udbuddet og dimensioneringen af uddannelsespladserne kan således påvirke den sociale sammensætning af ansøgerne. De gode beskæftigelsesudsigter, der generelt karakteriserer uddannelserne på CBS, er således sandsynligvis en væsentlig årsag til, at den sociale sammensætning af studenteroptaget er bredere på CBS end på andre universiteter i hovedstadsområdet. I modsat retning trækker det antageligt, at adgangskravene til uddannelserne på CBS har bevæget sig i opadgående retning. Selv den (hvad studiepladser angår) dominerende uddannelse, HA Almen, har i dag (2016) et adgangskrav på 8,8³¹ mod 6,5 i 2010. Der er næppe tvivl om, at denne udvikling afholder ansøgere med lavere adgangskvotienter – og dermed ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem – fra at søge ind på CBS.

Det er dog umiddelbart vanskeligt at pege på oplagte handlemuligheder i forhold hertil. Med de eksisterende forskningsbevillinger er det næppe muligt at øge den samlede optagelse, da misforholdet mellem forskningsårsværk og antallet af studerende dermed blot bliver yderligere uddybet, og undervisningens forskningsforankring dermed endnu vanskeligere at sikre. En anden mulighed, som kunne reducere adgangskravet i kvote 1, kunne være at reducere antallet af pladser i kvote 2 og tilsvarende forøge antallet af pladser i kvote 1. Undersøgelsen har vist, at dette – ud af en given ansøgerskare – næppe i sig selv ville betyde nogen væsentlig ændring i den sociale sammensætning af optaget, men kunne muligvis betyde, at flere fra socialt dårligere stillede hjem ville søge optagelse på CBS. Man skal dog være opmærksom på, at det overvejende er på de internationalt orienterede (og engelsksprogede) uddannelser, at der er høje kvote 2-andele i optaget. Her er der dog på mange af uddannelserne et ønske om et internationalt præg i studentergruppen, og dette internationale præg – i kraft af mange internationale studerende – styrkes klart gennem kvote 2-ordningen. Det er jo netop påvist i undersøgelsen, at kvote 2-ordningen indebærer et større optag af udenlandske ansøgere med ukendt eller anden vestlig oprindelse end dansk. Endelig kunne man forestille sig at reducere uddannelsesudbuddet til færre men større optagelsesområder, gerne med klare og let genkendelige professions- eller beskæftigelsessigte. Det er dog usikkert, om dette samlet set vil reducere efterspørgselspresset på CBSs uddannelser og dermed reducere adgangskravene. Mere sikkert er det, at det vil give samfundet en mindre differentieret udbud af højtuddannelse indenfor "business"-området, og således også bryder med andre vigtige hensyn.

Tilbage står muligheden for at ændre på optagelseskriterierne. Optagelseskriterierne i kvote 1 har CBS ikke selv kontrol over, så tilbage er omfanget af – og kriterierne for optagelse i – kvote 2.

En forøgelse eller reduktion af kvote 2 har, som vist i analysen, ikke nogen sandsynlig effekt på den sociale sammensætning af optaget. Hvis formålet er at øge optagelsen af ansøgere fra socialt dårligere stillede hjem, bør det i forhold til en eventuel revision af optagelseskriterierne overvejes, hvilken effekt revisionen vil have på de socialt dårligere stilledes tilbøjelighed til at gøre brug af kvote 2-muligheden såvel som effekten på den socialt betingede succeschance.

³¹ Standbykvotient

Det ligger udenfor denne evaluerings rammer at foreslå specifikke ændringer til optagelseskriterierne. Umiddelbart skal det dog bemærkes, at en eventuel ændring nok bør tilstræbe en svagere sammenhæng mellem karakterer og optagelse, hvis de skal have nogen social effekt. Det har også vist sig, at det ikke er tilstrækkeligt at reducere den formelle og direkte karakterafhængighed til fordel for en skriftligt motiveret ansøgning, da bedømmelsen af denne tilsyneladende korrelerer stærkt med ansøgernes karakterer fra gymnasiet. Det bør nok heller ikke være mere udgiftskrævende aktiviteter som udlands- eller højskoleophold, der lægges øget vægt på, da undersøgelsen tyder på, at sådanne kriterier kan afholde ansøgere fra økonomisk dårligere stillede hjem fra at gøre brug af kvote 2-muligheden, og har muligvis også en lille positiv effekt på de mest velstillede chance for at blive optaget.

Det skal endelig bemærkes, at undersøgelsen viser, at der potentielt kan blive optaget flere fra socialt mindre privilegerede hjem, hvis optagelseskriterierne i kvote 2 var helt uafhængige af adgangskvotienten. Men potentialet er i absolutte tal ret begrænset. Hvis optagelsen i kvote 2 (bare som et regneeksempel) blev foretaget ved simpel tilfældig lodtrækning blandt alle kvote 2-ansøgere, der ikke optages i kvote 1, ville det betyde et øget optag på ca. 15-20 personer fra socialt mindre privilegerede hjem. Det er jo ikke alverden i forhold til et samlet optag på små 2.800 studerende på CBS.

Men ovenstående beregning forudsætter dog, at søgemønstret ville være upåvirket af optagelseskriterierne, hvilket det formodentligt ikke er. Det er i virkeligheden nok via effekten på søgemønstret, at det største potentiale for øget social mobilitet via en ændring af optagelseskriterierne ligger. Det er således overvejende sandsynligt, at en ændring af optagelseskriterierne, som giver ansøgere fra socialt mindre privilegerede hjem større chance for at komme ind, også vil øge disse gruppers søgning til CBS. Men denne effekt er det ikke muligt at kvantificere yderligere på grundlag af denne undersøgelse. Det skal selvfølgelig også bemærkes, at optagelseskriterierne skal vurderes i forhold til andre kriterier end social mobilitet. Således er det et væsentligt hensyn, at optagelsessystemet screener i forhold til studieegnetheden, ligesom der som tidligere nævnt kan være et ønske om at sikre et internationalt præget miljø på de internationalt orienterede uddannelser.

Grundlæggende bekræfter undersøgelsen, at eventuelle bestræbelser på at få en mere socialt differentieret studenterbestand bør fokusere på at påvirke søgningen til CBS og altså ske inden de unge overhovedet har overvejet om og hvad de skal læse. De unges oplevelser tidligere i skolesystemet er afgørende. CBS kunne f.eks. samarbejde med skoler og områder der traditionelt ikke har en høj overgang til CBS (og andre universiteter) om at forbedre kendskabet, interessen og forudsætningerne for at studere på CBS.

BILAG 1. CBS uddannelser med og uden krav om en motiveret ansøgning for optagelse i kvote 2.

Uddannelser med krav om en motiveret ansøgning

2015	PLADSER	HERAF KVOTE 1	STANDBY PLADSER	ADGANGS KVOTIENT	STANDBY KVOTIENT
HA(fil.)	60	80%	15	9,1	8,5
HA(kom.)	140	80%	20	9,4	9,1
HA(psyk.)	140	80%	20	9,8	9,4
HA(pro.)	80	70%	10	11,3	11,0
BA IMK	160	80%	30	10,2	-
- BA IMK, Engelsk				10,2	
- BA IMK, Fransk				(alle optages)	
- BA IMK, Spansk				7,5	
- BA IMK, Tysk				7,1	
BA EOK	110	80%	10	8,9	8,6
BA EuB	150	60%	0	9,2	-
- BA EuB, Engelsk				9,2	
- BA EuB, Fransk				8,5	
- BA EuB, Spansk				7,1	
- BA EuB, Tysk				7,5	
BSc IB	180	60%	0	12,3	-
BSc IBP	130	60%	10	11,7	11,3
BSc IST	50	50%	5	10,9	10,5
BSc Soc	60	60%	10	10,8	10,5
BSc BLC	160	60%	0	8,4	-
BSc Asp Chi.	65	50%	0	8,3	-
BSc Asp Jap.	35	50%	0	7,3	-

Kilde: cbs.dk/ bacheloruddannelser/optagelse-paa-bachelor-trin-4.

Uddannelser uden krav om en motiveret ansøgning

2015	PLADSER	HERAF KVOTE 1	STANDBY PLADSER	ADGANGS KVOTIENT	STANDBY KVOTIENT
HA Almen	650	80%	50	9,1	8,7
HA(it.)	100	80%	10	8,0	7,6
HA(jur.)	200	80%	15	8,7	8,6
HA(mat.)	95	80%	0	8,1	-
BSc Sem	200	60%	0	8,6	-
- Arts & Culture				8,6	
- Tourism & Hospitality				8,5	
- Service & Innovation				8,1	
BA IM	55	60%	5	8,0	7,7

Kilde: cbs.dk/ bacheloruddannelser/optagelse-paa-bachelor-trin-4.

Referencer

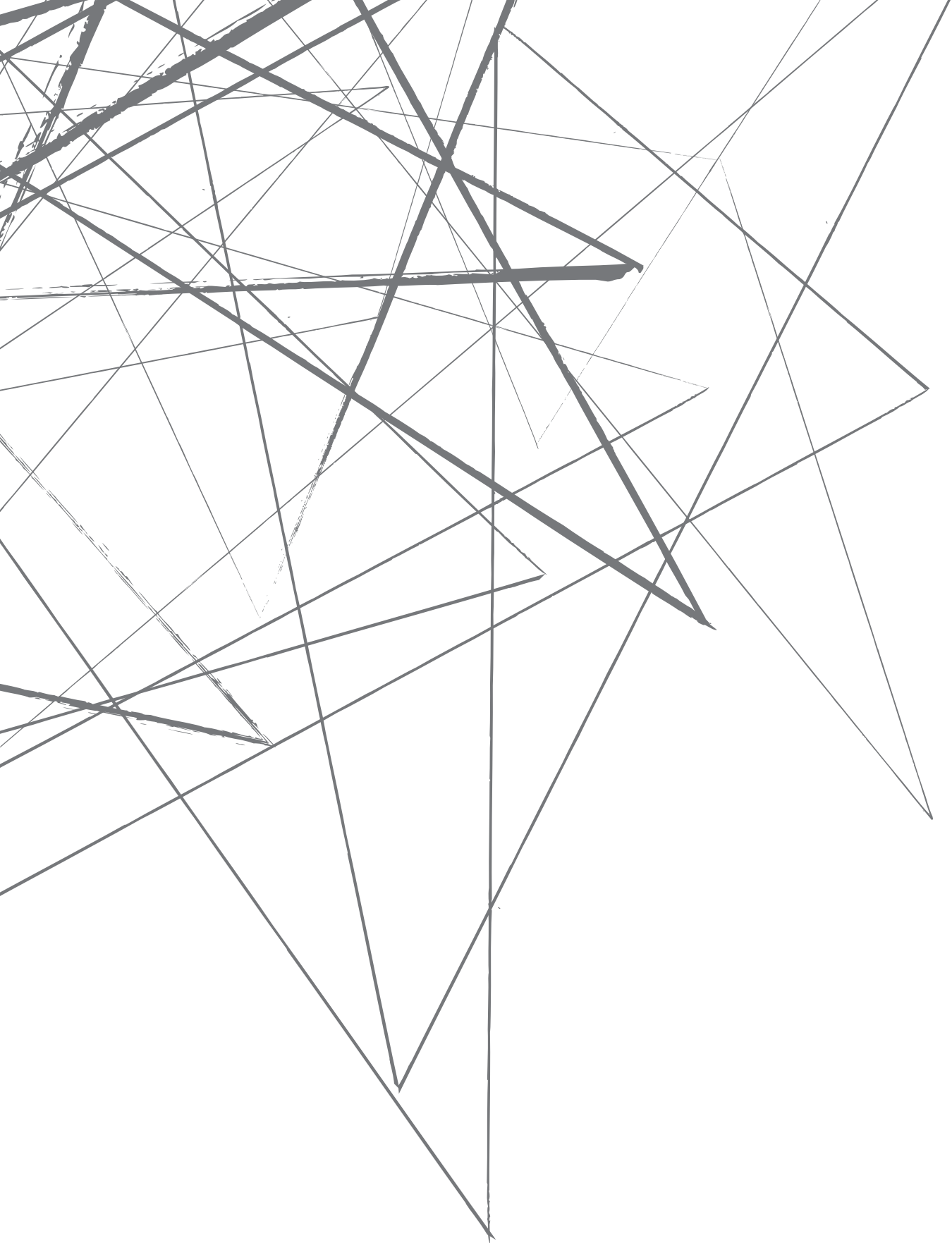
Danmarks Evalueringsinstitut (2015): *Den sociale profil i optagelsessystemet.*

Heckman, Jamen J. and Rasmus Landersø (2016): *The Scandinavian Fantasy: The Sources of Intergerational Mobility in Denmark and the U.S.. The Rockwool Foundation. Research. Study Paper 112. June 2016.*

Heinesen, Eskil (2016): *Admission to Higher Education Programmes and Student Educational Outcomes and Earnings. The Rockwool Foundation. Research. Study Paper 113. Oct. 2016*

Thomsen, JP (2016): *Test-based Admission to Selective Universities: A Lever for First-Generetion Students or a Safety Net for the Professional Classes, Sociology, British Sociological Association. Link:*

<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0038038516653097>

ISBN 978-87-970214-0-8 (PAPERBACK)
ISBN 978-87-970214-1-5 (PDF)